

**BIBLIOGRAFIE
VAN DE GESCHIEDENIS
VAN DE
BELGISCHE SCHEEPVAART**

Collectanea Maritima I

VLIZ (vzw)

VLAAMS INSTITUUT VOOR DE ZEE

FLANDERS MARINE INSTITUTE

Oostende - Belgium

Collectanea Maritima

I

BIBLIOGRAPHY OF BELGIAN MARITIME HISTORY

Directed by C. VERLINDEN

Edited by G. ASAERT, R. BAETENS, A. DE VOS,
J. EVERAERT, C. KONINCKX, A. LEDERER & R. SMET

Editor in chief : C. KONINCKX

SCIENTIFIC COMMITTEE OF MARITIME HISTORY
KONINKLIJKE ACADEMIE
VOOR WETENSCHAPPEN, LETTEREN EN SCHONE KUNSTEN VAN BELGIË

BRUSSELS

1984

Collectanea Maritima

I

BIBLIOGRAFIE
VAN DE GESCHIEDENIS
VAN DE BELGISCHE SCHEEPVAART

O.l.v. C. VERLINDEN

24470

Door G. ASAERT, R. BAETENS, A. DE VOS,
J. EVERAERT, C. KONINCKX, A. LEDERER & R. SMET

Eindredactie : C. KONINCKX

WETENSCHAPPELIJK COMITÉ VOOR MARITIEME GESCHIEDENIS
KONINKLIJKE ACADEMIE
VOOR WETENSCHAPPEN, LETTEREN EN SCHONE KUNSTEN VAN BELGIË

BRUSSEL

1984

Collectanea Maritima

I

WETENSCHAPPELIJK COMITÉ VOOR MARITIEME GESCHIEDENIS

C. VERLINDEN, voorzitter – J. CRAEYBECKX, ondervoorzitter –
C. KONINCKX, secretaris

G. ASAERT – R. BAETENS – W. DE BROCK – A. DE VOS – J. EVERAERT –
A. LEDERER – R. SMET – J. VAN BEYLEN, leden

Redactiecommissie :

R. SMET, voorzitter – C. KONINCKX, secretaris – J. EVERAERT

ISBN 90 6569 345 9

D/1984/0455/9

WOORD VOORAF

Deze bibliografie van de geschiedenis der Belgische Scheepvaart, uitgegeven door de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, is het werk van het Wetenschappelijk Comité voor Maritieme Geschiedenis opgericht door de Klasse der Letteren. Als voorzitter van dit Comité is het mij een aangename plicht de leden van het Comité die er aan meewerkten zeer oprecht te bedanken voor de door hen gepresteerde arbeid. Dit zijn Dr. G. Asaert, hoofd van de afdeling Beveren van het Rijksarchief, Prof. Dr. R. Baetens van de Universitaire Faculteiten St.-Ignatius te Antwerpen, Lic. A. De Vos, hoofd van het Nationaal Scheepvaartmuseum aldaar, Prof. Dr. J. Everaert van de Rijksuniversiteit te Gent, Dr. C. Koninckx, conservator bij de Vrije Universiteit te Brussel, Prof. emeritus A. Lederer van de Université Catholique te Louvain-la-Neuve, Kapitein ter lange omvaart R. Smet, docent aan de Hogere Zeevaartschool en aan de Université Libre te Brussel.

Deze bibliografie sluit aan bij de vijf reeds gepubliceerde delen van de *Bibliographie de l'histoire des grandes routes maritimes* waarvan ik de leiding heb waargenomen als eerste ondervoorzitter van de Internationale Commissie voor Maritieme Geschiedenis wier voorzitter ik sedert 1980 ben.

De hier gevolgde methode verschilt van die van de vorige delen van de *Bibliographie* waarvan de vier eerste over Duitsland, Denemarken, Frankrijk, Polen, de Verenigde Staten, Spanje, Griekenland en Groot-Brittanië, bepaalde tekens gebruikten om de aard van de opgegeven titels te bepalen (algemeen werk, monografie enz.). Dit stelsel werd echter opgegeven in het vijfde deel over de Indische Oceaan (1976) en is ook in onderhavige bibliografie afwezig.

Verdere verantwoording van de gevolgde methode vindt men in de *Inleiding*.

C. VERLINDEN.

INLEIDING

In november 1979 werd in de schoot van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren & Schone Kunsten van België een wetenschappelijk comité opgericht voor een gecoördineerde studie van de maritieme geschiedenis van België. Één van de belangrijkste opdrachten weggelegd voor het comité bestond erin een bibliografie samen te stellen van de gepubliceerde literatuur over het uitgestrekte domein van de scheepvaart met betrekking tot België van de vroegste eeuwen tot nu. Op die manier kon het comité de traditie voortzetten van de reeks *Bibliographie de l'histoire des grandes routes maritimes*, waarin bibliografieën reeds verschenen voor : Duitsland, Denemarken, Frankrijk, Polen (vol. I), de Verenigde Staten (vol. II), Spanje en Griekenland (vol. III), Groot-Brittannië (vol. IV) en voor de Indische Oceaan (vol. V).

Zoals bij elke geschiedkundige bibliografie stelden zich bij de aanvang van de onderneming een aantal methodologische problemen met betrekking tot : de chronologische en geografische afbakening, de systematische indeling en de aard van de publicaties.

§ 1. *Chronologisch en geografisch kader*

Van bij de aanvang lag het in de bedoeling een zo exhaustief mogelijke bibliografie samen te stellen, waarbij de historische termini zo wijd als relevant werden opgevat. Op het chronologische vlak vormde de keuze van de vroegste eeuwen geen moeilijkheid. Het was anders gesteld met de keuze van een eindjaar. Na uitgebreide gedachtenwisseling binnen het comité werd uiteindelijk geopteerd voor het jaar 1982 als afsluitingsdatum. Publicaties uitgegeven tot en met in 1982 zouden dus opgenomen worden, maar ook alle publicaties m.b.t. de scheepvaart in de eigentijdse periode, in principe dus tot in de jaren tachtig van de 20ste eeuw.

In feite was het probleem van de chronologische begrenzing vrij vlot opgelost, in vergelijking met dat van de geografische omkadering. Inderdaad, onze gewesten waren in de loop der eeuwen vaak geïntegreerd in ruimere staatkundige entiteiten. Dat maakte het niet gemakkelijker om het specifieke inzake de activiteiten in of de bijdragen tot de eigen scheepvaart te bepalen. Gelet op o.m. de Spaanse periode, het Oostenrijks regime, de Franse overheersing, het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden en de Duitse bezettingen, is ook onze scheepvaartwereld sterk verweven geweest met deze vreemde mogelijkheden. Het is daarom niet altijd mogelijk geweest een duidelijke scheidingslijn te trekken tussen het

authentiek locale en de invloeden uit den vreemde. In twijfelgevallen werd dan ook wijselijk tot opname van de publicaties besloten.

Van de andere kant hebben onze huidige Belgische provincies niet steeds dezelfde entiteit uitgemaakt. Geruime tijd waren onze provincies verenigd met de Noordelijke Nederlanden ; gebiedsgedeelten werden in de loop der tijden afgegaan, afgenomen of toegevoegd. Men denke bijvoorbeeld aan Zeeuws-Vlaanderen en aan Frans-Vlaanderen. Literatuur met betrekking tot deze gebieden werd aldus opgenomen.

Van oudsher stonden onze gewesten in betrekking met overzeese gebieden : het is evident dat maritieme activiteiten ontwikkeld werden buiten 's lands grenzen en dat bijgevolg publicaties in dat verband werden weerhouden. Dat geldt inzonderheid voor de onafhankelijke Kongo-staat, nadien Belgisch Kongo (1909), en vanaf 1960 de republiek Kongo (Zaire genoemd vanaf 1971), de mandaatgebieden Ruanda en Burundi, de kortstondige factorij Banquibazar in Bengalen, de Zuidpoolstations enz. Kortom literatuur over het universeel scheepvaartgebeuren werd in de bibliografie opgenomen, van zodra onze gewesten er duidelijk bij betrokken waren, hetzij als collectieve entiteit, hetzij door aanwezigheid van individuen uit die gewesten. Voor precisering verwijzen wij naar de omschrijving van de rubrieken.

§ 2. *Systematische indeling*

De systematische indeling die uiteindelijk werd toegepast, is geïnspireerd, enerzijds door de methodiek van de catalogus van de bibliotheek van het *Nationaal Scheepvaartmuseum* te Antwerpen, en anderzijds door de indeling van het monumentale werk : *Maritieme Geschiedenis der Nederlanden* (4 vol. Bussum, 1976-1979).

De hoofdrubrieken luiden als volgt :

- I. Algemeen
- II. Scheepsbouw & scheepstypes
- III. Handelsvaart
- IV. Oorlogsvaart
- V. Visserij
- VI. Binnenscheepvaart
- VII. Havens
- VIII. Varenslui
- IX. Ontdekkingsreizen & vaarroutes
- X. Zeevaartkunde
- XI. Zeerecht
- XII. Onderwijs, wetenschap & cultuur
- XIII. Personalia

Elk van deze rubrieken werd verder in een aantal subrubrieken onderverdeeld. Binnen de hoofdrubriek is een beperkte hiërarchie ingebouwd : elke hoofdrubriek wordt ingeleid door een *algemene* subrubriek. Literatuur daarin opgenomen, werd dus niet meer onder andere subrubrieken van eenzelfde hoofdrubriek hernomen, maar kan wel opnieuw onder verscheidene andere *algemene* subrubrieken herhaald worden. In het algemeen werden titels met betrekking tot verscheidene rubrieken telkenmale herhaald. Zodoende was een log en onhandig verwijzingssysteem overbodig.

Geen enkele indeling kan volledig bevredigend zijn ; die van voorliggende bibliografie pretendeert dat evenmin. Sommige hoofdrubrieken bestrijken gemeenschappelijke velden. Bijvoorbeeld was de handelsvaart geruime tijd nauw verweven met de oorlogsvaart ; het is pas tijdens de jongste eeuwen dat de differentiatie meer tot uiting is gekomen. Een gelijkaardige opmerking kan geformuleerd worden betreffende de binnenscheepvaart en de eigenlijke zeevaart. Voornamelijk in vroegere eeuwen, maar ook nu nog, is niet steeds een duidelijke scheiding te maken op dat vlak, omdat kustvaarders tot diep in het binnenland kunnen doordringen, terwijl binnenschepen wel eens kustwateren bevaren. Dat hangt nauw samen met het scheepstype, maar ook met de diepgang van de bevaarbare waterwegen en met het intenser graven van zeekanalen, teneinde het zeeverkeer dieper tot het hinterland toe te laten. Het probleem wordt des te scherper gesteld in verband met de overzeese gebieden, meer in het bijzonder Belgisch-Kongo, omdat in zijn betrekkingen tot het moederland, vrijwel de grootste en belangrijkste activiteiten via de zeeweg ontwikkeld werden. Zoals reeds eerder aangehaald, werden twijfelgevallen ook hier beslecht, dankzij opname van titels in verscheidene rubrieken. Teneinde misverstanden te voorkomen, werd de inhoud van de rubrieken gepreciseerd in de omschrijving van elke hoofdindeling.

§ 3. *Methodiek*

Aanvankelijk werd de stoffering van de rubrieken volgens de specialisatie of specifieke interesse onder de medewerkers verdeeld. Hun advies was richtinggevend bij de uitbouw van de toegewezen rubriek(en), maar ook bij het al of niet opnemen van titels. Naarmate het eindresultaat meer en meer vorm kreeg, trad de redactiecommissie meer en meer ingrijpend op om de bibliografie binnen het afgesproken kader van de maritieme geschiedenis te houden.

De bedoeling van deze bibliografie is een repertorium van wetenschappelijke literatuur aan te bieden. In eerste instantie werden dus wetenschappelijke monografieën en tijdschriftenartikels weerhouden, doch voor terreinen waar het wetenschappelijk onderzoek minder ver gevorderd is, werd beroep gedaan op semi-wetenschappelijke of vulgariserende publicaties. Omwille van de ongelijkmatige interesse in de navorsingswereld, weerspiegelt de bibliografie dan ook het onevenwicht tussen de verschillende specialisaties. Opvallend is wel het groot

aandeel van literatuur over de overzeese gebieden, inzonderheid de voormalige Belgische kolonie. Op het eerste gezicht misschien verrassend, wordt dat naderhand zeer begrijpelijk, aangezien de expansie van de Belgische scheepvaart sedert de 19de eeuw goeddeels in functie stond van de trafiek met de kolonie. Niettemin moet de klemtoon gelegd worden op het feit dat die literatuur niet steeds een zuiver historisch wetenschappelijk karakter draagt.

Een lijst van wetenschappelijke tijdschriften, die voor nauwkeurig exciperen in aanmerking kwam, werd van meet af aan vastgelegd. Andere tijdschriften werden slechts sporadisch of langs bibliografieën om geanalyseerd. Een nog groter aantal tijdschriften met betrekking tot de scheepvaart werd helemaal niet geëxcerpeerd. Incidenteel werden artikels hieruit geput, maar in overgrote mate betrof het toch niet-wetenschappelijke literatuur. Volledigheidshalve werden dan alleen de tijdschriftentitels in de algemene rubriek : *tijdschriften* opgenomen.

Onuitgegeven archiefbronnen werden in de bibliografie uiteraard niet opgenomen ; evenmin kwamen ambtelijke publicaties en dienstnota's, bestemd voor intern gebruik van de instelling die ze geproduceerd heeft, in aanmerking. Daarentegen werden uitgegeven archiefbronnen, archiefinventarissen en tentoonstellingscatalogi wel weerhouden. Pamfletten, brochures en folders, krantenartikels, belletrie, populaire uitgaven en jeugdliteratuur werden terzij gelaten.

De systematische catalogi van een aantal wetenschappelijke bibliotheken werden vrij exhaustief geconsulteerd. Het betreft :

- de Koninklijke Bibliotheek (Brussel)
- de Bibliotheek van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen (Brussel)
- de Bibliotheek van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (Brussel)
- de Bibliotheek van het Nationaal Scheepvaartmuseum en van de Marine Academie van België (Antwerpen)
- de Stadsbibliotheek te Antwerpen
- de Bibliotheek van de Hogere Zeevaartschool (Antwerpen)
- de Bibliotheek van het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika (Tervuren)

§ 4. *Verwerking*

De bibliografische gegevens werden slechts in beknopte vorm opgenomen : auteur(s) (of uitgever), titel (desgevallend titel van het tijdschrift, jaargang en paginerings), reeks, plaats en jaar van uitgave. In een aantal gevallen werden kaarten en illustraties vermeld, voor zover dat wezenlijk relevant bleek te zijn. Bij heruitgaven werd geopteerd voor de meest recente, tenzij essentiële verschillen de opname van meer dan één uitgave verrechtvaardigde. Vertalingen werden meestal opgenomen.

De bibliografische gegevens werden op steekkaarten gebracht, vervolgens op schijf ingevoerd met behulp van het VUBIS-computer systeem van de Centrale

Bibliotheek van de Vrije Universiteit Brussel. De analyse en de programmatie werden met deskundigheid uitgevoerd door Dr. Gerrit Alewaeters, verantwoordelijke van het Systeembureau van hoger vermelde bibliotheek. Het past dan ook Dr. Alewaeters hier bijzondere dank te betuigen voor zijn onverminderde inzet en bereidwilligheid bij de automatische verwerking van de bibliografie. Een woord van dank zijn wij ook verschuldigd aan Mevr. Sonja Haezaerts, die de bibliografische gegevens invoerde, en aan Dr. Eric Lee, die de Engelse vertaling verzorgde.

Met deze bibliografie hoopt het *Comité voor Maritieme Geschiedenis* een bruikbaar werkinstrument te hebben voortgebracht, ten behoeve van navorsers, maar ook van alwie interesse aan de dag legt voor het historisch-maritiem gebeuren in en buiten België. Tegelijkertijd is een eerste inventaris van wetenschappelijke literatuur met betrekking tot de maritieme geschiedenis van België beschikbaar. Het *Comité* koestert de vurige wens dat de bibliografie in de loop der jaren vervolledigd en voortgezet kan worden.

DE REDACTIE.

PREFACE

This bibliography of the history of Belgium's shipping, published by the *Royal Belgian Academy of Sciences*, is the work of the *Committee for Maritime History* set up by the Humanities Section. As Chairman of this Committee, I have the very pleasant duty of thanking most sincerely for all their hard work those members who have contributed to this project. Those concerned are Dr G. Asaert, Head of the Beveren Section of the *National Archives*, Professor R. Baetens, *St Ignatius University College Antwerp* (UFSIA), Mr A. De Vos, Head of the *National Maritime Museum Antwerp*, Professor J. Everaert, *State University Ghent* (RUG), Dr C. Koninckx, Curator, *Free University Brussels* (VUB), Emeritus Professor A. Lederer, *Catholic University Louvain* (UCL), Captain R. Smet, Lecturer, *Nautical College and Free University Brussels* (ULB).

The present bibliography constitutes an addition to the five volumes of the *Bibliographie de l'histoire des grandes routes maritimes* already published, which I supervised as first Deputy Chairman of the *International Committee for Maritime History*, whose Chairman I have been since 1980.

The method followed here differs from that used in previous volumes of the *Bibliographie*. In the first four of these, dealing with Germany, Denmark, France, Poland, the United States, Spain, Greece and Great Britain, special use was made of symbols denoting the nature of the works listed (general, monograph, etc.). This system was abandoned in Volume V (1976) devoted to the Indian Ocean, however, and has not been reintroduced in the present bibliography.

Further justification of the approach adopted here will be found in the *Introduction*.

C. VERLINDEN.

INTRODUCTION

Within the *Royal Belgian Academy of Sciences*, a scientific committee was set up in November 1979 to make a systematic study of the maritime history of Belgium. One of the most important tasks facing the committee was to draw up a bibliography of published literature relating to all aspects of shipping with special reference to Belgium from the earliest times to the present day. In so doing, the committee would be carrying on the tradition of the series *Bibliographie de l'histoire des grandes routes maritimes*, in which bibliographies have already appeared on Germany, Denmark, France, Poland (Vol. I), the United States (Vol. II), Spain and Greece (Vol. III), Great Britain (Vol. IV) and the Indian Ocean (Vol. V).

As happens whenever a historical bibliography is compiled, there arose from the very beginning a number of methodological problems in connection with setting limits on the time span and geographical areas to be covered, as well as with classification and the types of publications to be included.

§ 1. *Chronological and geographical frames of reference*

From the outset it was our aim to put together as comprehensive a bibliography as possible, covering as long a period as would be deemed appropriate. Our choice of the earliest times as starting point presented no difficulty, though choosing a concluding date proved to be anything but a simple matter. Only after full discussions among the committee members was it eventually decided to select 1982 as a convenient year with which to round off the bibliography. Works published up to and including 1982 were, therefore, to be included, as were any publications with a theme or subject matter having a connection with present-day shipping, i.e. up to the 1980s.

In fact the problem of delimiting the bibliography in respect of time was quickly solved by comparison with that of establishing a geographical frame of reference. Throughout the ages our regions have frequently formed part of larger political entities. This does not make it any easier to evaluate, among all the activities within and contributions to the domain of shipping, the specific role played by Belgium. Under Spanish rule, the Austrian regime, French domination, the United Kingdom of the Netherlands and during the periods of German occupation, to mention only a few examples, our world of shipping and that of these foreign powers were closely interwoven. Consequently, it was not always possible to draw a clear distinction between genuinely local aspects and influences

from abroad. It was wisely decided, therefore, that even in doubtful cases the publications would be included.

Then again, the provinces of Belgium have not always formed the same entities as those we recognize today. For many a year our provinces were ceded, removed or annexed. For examples of this one need look no further than Zealand Flanders and French Flanders. Accordingly, literature relating to these areas was also listed.

For a long time past links existed between our regions and lands overseas. It is clear that maritime activities were built up beyond our national frontiers, and publications having to do with these were, consequently, included. This is especially true of the independent Congo, subsequently the Belgian Congo (1909) and, from 1960, the Republic of the Congo (called Zaire from 1971 onwards), the mandated territories of Rwanda and Burundi, the short-lived Banquibazar factory in Bengal, the polar stations in Antarctica, and so on. In short, literature on the whole world of ships and shipping was listed in the bibliography, so long as there was some clear relation with our part of the globe, either as a collective entity or through the presence of individuals from our regions. For further details, the reader is referred to the description of the section headings.

§ 2. *Classification*

The classification system finally adopted is modelled partly on that used for the catalogue in the library of the *National Maritime Museum* in Antwerp and partly on that found in the monumental *Maritieme Geschiedenis der Nederlanden* (4 vols, Bussum 1976-1979).

The main headings are as follows :

- I. General
- II. Shipbuilding and types of ships
- III. Merchant shipping
- IV. Naval shipping
- V. Fisheries
- VI. Inland navigation
- VII. Ports and harbours
- VIII. Seafarers
- IX. Voyages of discovery and shipping routes
- X. Navigation
- XI. Maritime law
- XII. Education, science and culture
- XIII. Personalia

Each of these main sections was further subdivided, a limited hierarchical ordering being observed among its subheadings. First under each main heading comes a *General* subheading. Works included there are not entered again within the same main section, though entries may be found repeated under a *General* subheading elsewhere in the bibliography. As a general rule, titles relating to various headings were listed as often as necessary, making it possible to dispense with an impractical and unwieldy system of cross-references.

No classification can give complete satisfaction, and the present one is no exception. There is a measure of overlap among certain of the main sections. For instance, merchant and naval shipping were for a long time closely linked ; it is only in more recent times that the distinction has become clearer. The same can be said of inland and ocean-going shipping proper. In former times especially, though it is true even today, it was not always possible to make a clear distinction between the two, because coastal vessels can penetrate deep into inland waterways, just as inland vessels occasionally sail in coastal waters. This is closely bound up with the type of vessel in question, but also with the draught of navigable waterways and with intensified excavation of ship canals in order to allow ocean-going ships deeper into the hinterland. The problem of overlap is all the more acute in connection with overseas territories. This is especially true of the Belgian Congo, since in its dealings with the homeland just about all the strongest, most important, links were built up through maritime activity. Here again, as mentioned earlier, doubtful cases were settled by listing titles under various headings. In order to avoid misunderstandings, the contents of subsections have been detailed in the description of each main section.

§ 3. *Method*

Initially, the work of compiling the sections was shared out among the collaborators in accordance with their specialized knowledge or particular interests. Their judgement was determinant in building up the allotted section or sections and in deciding whether or not given titles were to be included. As the work as a whole finally began to take shape, the editorial board intervened more and more in order to keep the bibliography within the maritime history framework agreed upon.

The purpose of this bibliography is to make available an inventory of scientific literature. Accordingly, scientific monographs and articles in periodicals were the first to be included ; in those areas in which scientific research is less advanced, however, it was necessary to turn to semiscientific literature and vulgarized texts. Owing to the unequal interest shown by researchers in general, the bibliography also reflects an imbalance among differing fields of specialization. What is striking is the large proportion of literature devoted to overseas territories, in particular, to Belgium's former colony. Surprising at first, perhaps, this becomes

quite understandable once it is remembered that, from the nineteenth century on, Belgian shipping expanded largely as a function of growing trade with the colony. Nevertheless, it should be stressed that this literature is not always of a purely historical-scientific nature.

From the outset, a list was drawn up of those periodicals considered to be worth analysing in detail, others being examined only sporadically or through bibliographies. An even greater number of journals relating to shipping were not scrutinized at all. Only occasionally were articles taken from these sources, but even then they were, for the most part, of a nonscientific nature. In that case, for the sake of completeness, the periodical titles alone were listed under the general heading *Periodicals*.

Unpublished archive sources were naturally excluded from the bibliography, as were official publications and memoranda intended for use within the organization producing them. On the other hand, published archive sources, archive inventories and exhibition catalogues were included. Pamphlets, brochures and leaflets, newspaper articles, belles-lettres, popular and youth literature were omitted.

An exhaustive study was made of the systematic catalogues of a number of important or specialized libraries, namely :

- the *Royal Library* Brussels,
- the library of the *Royal Colonial Academy* Brussels,
- the library of the *Ministry of Foreign Affairs* Brussels,
- the library of the *National Maritime Museum* and the *Marine Academy of Belgium*, Antwerp,
- the *City Library* Antwerp,
- the library of the *Nautical College* Antwerp,
- the library of the *Royal Museum for Central Africa* Tervueren.

§ 4. *Information processing*

The bibliographical data were recorded only in summary form : author(s) or editor, title (were relevant, title of the periodical, volume and page references), series, place and date of publication. In a number of cases, maps and illustrations were mentioned, in so far as it appeared entirely appropriate to do so. It was decided that, wherever successive editions were available, only the most recent would be listed, unless crucial differences warranted the inclusion of more than a single edition. In general, translations were also included.

The bibliographical data were recorded on file cards and then transferred to disc by means of the VUBIS computer system at the Central Library of the *Free University Brussels* (VUB). The analysis and programming were carried out most expertly by Dr Gerrit Alewaeters, who is in charge of the Systems Office at the above-mentioned library. Indeed, a very special word of thanks is due to Dr

Alewaeters for his untiring efforts and willingness in connection with the automatic processing of the bibliography. The editors are even much indebted to Mrs. Sonja Haezaerts for having put in the bibliographical dates, and to Dr Eric Lee as well for the English translation.

In compiling this bibliography, the *Committee for Maritime History* hopes to have produced a useful working tool that will meet the needs not only of research workers but of all who are interested in matters historical and maritime within and outside Belgium. At the same time a first inventory of scientific literature relating to the maritime history of Belgium has been made available. It is the committee's earnest desire that in the years to come the bibliography can be followed up and extended.

THE EDITORS.

I. ALGEMEEN – GENERAL

1.1. – *ALGEMENE WERKEN (inclusief politieke geschiedenis met betrekking tot maritieme geschiedenis)*

GENERALITIES (including political history with special reference to maritime history)

1. ADAM, C., Belgische scheepvaart.
Brussel, 1963.
2. ADAM, C., Marine belge.
Brussel, 1963.
3. ALCALA-ZAMORA Y QUIEPO DE LLANO, J., España, Flandes y el mar del Norte (1618-1639).
Barcelona, 1975.
4. ARNOLDUS, H., Scheepvaart. Een breed overzicht van geschiedenis, technologie en organisatie van zee- en binnenvaart.
Antwerpen, 1982.
5. ASAERT, G., Westeuropese scheepvaart in de middeleeuwen.
Bussum, 1974.
6. ASAERT, G., e.a., Maritieme geschiedenis der Nederlanden.
Bussum, 1976-1978, 4 v.
7. BEEKMAN, A. A., Nederlandsch of Belgisch ? Beknopt overzicht van de staatkundige geschiedenis van de Westerschelde, Zeeuwsch-Vlaanderen en Limburg.
's-Gravenhage, 1919.
8. BEETEME, G., Anvers, métropole du commerce et des arts.
Leuven, 1887, 3 v.
9. BEETEME, G., Antwerpen, moederstad van handel en kunst.
Antwerpen, 1892, 3 v.
10. BINDOFF, S. T., The Scheldt Question to 1839.
Londen, 1945.

Nota voor de lezer

Bij de correctie werden de hierna volgende bibliografische beschrijvingen geschrapt : de nummers 44, 198, 209, 252, 283, 285, 287, 307, 761, 1100, 1373, 1382, 1394, 2163, 2285, 2302, 2350, 2797, 3063, 3069, 3307, 3309, 3343 en 3410.

Notice for the user

During the correction the following bibliographical items were deleted : the numbers 44, 198, 209, 252, 283, 285, 287, 307, 761, 1100, 1373, 1382, 1394, 2163, 2285, 2302, 2350, 2797, 3063, 3069, 3307, 3309, 3343 and 3410.

11. CARLIER, A., L'Homme et la mer. Histoire de la navigation.
Luik, [1945].
12. CARLIER, L. B., Zeevaart.
Antwerpen, 1961.
13. Les commissions de l'Escaut maritime depuis 1849, Belgique : Ministère des Travaux Publics de Belgique : Administration des Ponts et Chaussées (ed.).
Brussel, 1907, 2 v.
14. CRAEYBECKX, L., 100 jaar geleden werd de Scheldetol afgeschaft. In : *Antwerpen*, IX, 1963, pp. 121-125.
15. DAYE, P., La Belgique et la mer.
Brussel, 1926.
16. DAYE, P., La Belgique maritime.
Parijs-Brugge, 1930.
17. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Un relèvement maritime belge au XVIIIe siècle. Quelques étapes de la Compagnie dite d'Ostende. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VI, 1952, pp. 63-69.
18. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Autour de l'unique Traité de Munster. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VII, 1953, pp. 167-183.
19. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Une anthologie de la Marine belge.
Antwerpen, 1963.
20. DE LANNOY, C., La Politique coloniale en Belgique de 1830-1848.
Brussel, 1920.
21. DE LEENER, —, La politique des transports en Belgique.
Brussel, 1913.
22. DE STURLER, J., Documents diplomatiques et administratifs relatifs aux différends commerciaux et maritimes survenus entre les Pays-Bas et la France de 1599 à 1607.
Brussel, 1939.
23. DE VOS, A., De Schelde vrij ! 100ste verjaardag van de vrijkoping van de Schelde herdacht. In : *De Blauwe Wimpel*, 1963, nr. 11, pp. 360-362.
24. DE VOS, A., Denk maritiem ! In : *Sirene*, 1969, nr. 78, pp. 36-38.
25. DE VOS, H. en BRONNE, C., Les Belges et la mer.
Brussel-Antwerpen-Luik, s.d.
26. DE VOS, H. en BRONNE, C., De Belgen en de zee.
Brussel, 1953.
27. DE VOS, H., De Belgen en het schip. In : *Sirene*, 1958, nr. 32, pp. 6-9.
28. DE VOS, H., Leopold I en de scheepvaart. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVII, 1965, pp. 1-36.
29. DEBROCK, W., Toen Duinkerke nog Vlaams was. Mensen van Oostende en Duinkerke in oorlog en vrede. In : *Neptunus*, XXVII, 1979-1980, nr. 6, pp. 14-20.
30. DEFAYS, F., Essais de colonisation belge au XIXe siècle.
Brussel, 1899.
31. DELMELLE, J., Histoire de la navigation et des ports belges.
Brussel, 1982.
32. DELWAIDE, L., De vrijkoping van de Scheldetol en de haven van Antwerpen. In : *Antwerpen*, IX, 1963, pp. 41-50.

33. DEPOUHON, F., La navigation de l'Escaut dans ses rapports avec les intérêts commerciaux de l'Europe.
Antwerpen, 1832.
34. FISCHER, A., Napoléon et Anvers, 1800-1811.
Antwerpen, 1933.
35. GIELENS, A., Onderhandeligen met Zeeland over de opening der Schelde (1612-1613). In : *Antwerpsch Archievenblad*, 2e r., 1931, pp. 194-221.
36. GONSALVES DE MELLO NETO, J. A., Tempo dos Flamengos. Influência da ocupação Holandesa na vida e na cultura do norte de Brasil.
Recife, 1978.
37. GRAEFFE, F., Die flandrische Küste in den Machtkämpfen des 17. Jahrhunderts. In : *Marine Rundschau*, 1922, pp. 365-378.
38. GRANDGAIGNAGE, E., Histoire du péage de l'Escaut.
Antwerpen, 1868.
39. GUILLAUME, H., L'Escaut depuis 1830.
Brussel, 1903, 2 v.
40. HASSE, G., Les Vikings en Belgique. In : *Revue belge d'archéologie et d'histoire de l'art*, 1935, pp. 199-209.
41. HERVY-COUSIN, C., Pour notre marine et pour nos marins.
Brussel, 1908.
42. HINNEMAN, J., Sprokkelingen uit de geschiedenis van onze betrekkingen met Schotland ten tijde van Keizer Karel. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VII, 1953, pp. 185-215.
43. De historie van de afkoop van de Scheldetol. — Historique du rachat du péage de l'Escaut. In : *Bulletin van de Kamer van Koophandel van Antwerpen*, LIX, 1963, pp. 837-857.
45. HUISMAN, M., La Belgique commerciale sous l'empereur Charles VI. La Compagnie d'Ostende. Étude historique de politique commerciale et coloniale.
Brussel-Parijs, 1902.
46. LECONTE, L., Les ancêtres de notre Force Navale.
Brussel, 1952.
47. LEDERER, A., Le rôle des Belges dans le développement des moyens de transport outre-mer. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, 1980, suppl. nr. 1, pp. 65-110.
48. LEMAIRE, L., Dunkerque et la politique de Mazarin. In : *Revue du Nord*, V, 1914-1919, pp. 292-324 ; VI, 1920, pp. 1-25.
49. Léopold II devant la mer. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 100, p. 788.
50. Le Livre de l'Escaut et des Flandres.
Brussel, 1930.
51. LOOMAN, H. J., Wij en het water. De strijd der Lage Landen tegen de ervvijand, het water, in het verleden, het heden en de toekomst.
Amsterdam-Brussel, 1957.
52. MAGNETTE, P., Joseph II et la liberté de l'Escaut. La France et l'Europe.
Brussel, 1896.
53. MAGNETTE, F., Un mémoire inédit sur la liberté de l'Escaut.
Brussel, 1895.

54. MAGNETTE, F., Joseph II et la liberté de l'Escaut.
Brussel, 1897.
55. La marine d'hier : de l'antiquité au XIXe siècle.
Verviers, 1965.
56. De maritieme bedrijvigheid in de jaren 1964-1966. In : *Echo's van Verkeerswezen*, 1967, nr. 4, pp. 277-333.
57. MONHEIM, C., Les traditions coloniales de la Belgique. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, III, 1940-1946, pp. 163-177.
58. NAUWELAERS-WANDERS, G., De scheepvaart in vroeger jaren – La navigation pendant les années antérieures.
Neerharen, 1978-1980, 5 v.
59. ODERWALD, J., De scheepvaart in onze streken in zeer ouden tijd. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, I, 1936-1937, pp. 117-127. 2 ill.
60. PARENT, A., Du commerce de Belgique à propos de l'affranchissement de l'Escaut.
Brussel, 1863.
61. PIERRARD, A., La question de l'Escaut de 1648 à 1930. In : *Mémorial du Centenaire de l'Indépendance de la Belgique, société belge des Ingénieurs et des Industriels*, Brussel, 1930, pp. 133-153.
62. RONDAGH, F., De strijd rond de waterwegen tussen Nederland en België. In : *La Soc. histor. et archéol. dans le Limbourg*, LXXXVIII-LXXXIX, 1952-53, pp. 99-118.
63. ROTSART, A., Les différends maritimes hollando-belges.
Antwerpen, s.d.
64. ROTSART, A., Onze zee- en binnenvaartgeschillen met Holland.
Antwerpen, s.d.
65. ROTSART, A., L'Escaut depuis le Traité de Münster (1648). Aperçu historique.
Brussel-Parijs, 1918.
66. De Schelde 1863-1913. Eenige geschiedkundige aantekeningen betreffende hare sluitingen en hare vrijmaking. Afkoop van het tolrecht.
Antwerpen, 1913.
67. Schelde vrij, 1863-1963. (Nationaal Comité voor Zeevaartpropaganda)
Antwerpen, 1963.
68. SCHOONHOVEN, E., Anvers, son fleuve et son port.
Antwerpen, 1958.
69. SCHOONHOVEN, E., Le centenaire d'un chef-d'œuvre diplomatique. Le rachat du péage de l'Escaut. In : *Revue générale belge*, IC, 1963, 8, pp. 53-66.
70. SEGERS, C.-G., België, zeevarende natie ?
Antwerpen, 1970, 2e dr.
71. SEGERS, C.-G. en MINTIENS, A. E., België zeevarende natie ?
Antwerpen, 1974, 3e dr.
72. SEGERS, C.-G. en MINTIENS, A. E., La Belgique nation maritime ?
Antwerpen, 1975, 3e dr.
73. SMEKENS, F., Braakliggend terrein betreffende onze nationale zeevaartgeschiedenis in de Moderne Tijden. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, X, 1956-1957, pp. 45-67.
74. TAMSE, C. A., De Scheldekwestie 1866-1867. In : *Spiegel Historiae*, XII, 1977, pp. 170-177.

75. THOMAS, D. H., The use of the Scheldt in British plans for the defence of Belgian neutrality 1831-1914. In : *Belgisch Tijdschrift voor filologie en geschiedenis*, XLI, 1963, pp. 449-470.
76. VALCKENAERE, L. en D'HONDT, P., La navigation à travers les âges. Brussel, 1900.
77. VAN ACKER, J., Anvers d'escale romaine à port mondial. Antwerpen-Brussel, 1975.
78. VAN BEYLEN, J., Schepen van de Nederlanden. Van de late Middeleeuwen tot het einde van de 17de eeuw. Amsterdam, 1970.
79. VAN BEYLEN, J. en MERMANS, C., Zeil en stoom op de Schelde : Voile et vapeur sur l'Escaut ; Segel und Dampf auf der Schelde ; Sail and steam on the Scheldt. Antwerpen, 1976.
80. VAN BRUYSEL, E., Histoire du commerce et de la marine en Belgique. Brussel, 1861-1864, 3 v.
81. VAN BRUYSEL, E., Histoire politique de l'Escaut. Parijs, 1864.
82. VAN DE LEUR, J., Taken en opdrachten in het transportbedrijf. Antwerpen, 1948, 2e dr.
83. VAN DER MEER, C., Notre passé maritime. Luik, 1938.
84. VAN DER MEER, C., Le passé maritime des Belges. Brussel, 1939.
85. VAN DER WEE, H., The growth of the Antwerp market and the European economy (fourteenth-sixteenth centuries) (Université de Louvain. Recueil de travaux d'histoire et de philologie) 4e série, 28. Leuven, 1963, 3 v.
86. VAN GEERTRYEN, J., La liaison Escaut-Rhin. Historique et état actuel de la question. In : *Jurisprudence Port d'Anvers*, 1957, pp. 99-116.
87. VAN LAAR, A., Historische dwalingen aan de waarheid getoetst. IX. Onze handelsvloot in het verleden. Brussel, 1927.
88. VER ELST, A., De Belgische scheepvaart in beeld. Zaltbommel, 1977.
89. VERMEERSCH, V. e.a., Bruges and the sea. Wilrijk, 1982.
90. VLEESCHOUWERS, C., Het Bestuur, respectievelijk de Regie van het Zeewezen tijdens de Tweede Wereldoorlog. In : *Archief- en Bibliotheekwezen in België*, L, 1979, pp. 30-83.
91. VON HERZFELD, M., Zur Orienthandelspolitik Österreichs unter Maria Theresia in der Zeit von 1740-1771. Archiv für österreichische Geschichte, CVIII, 1ste Hälfte. (Akademie der Wissenschaften in Wien. Philosophisch-historische Klasse. Historische Kommission) Wenen, 1919.
92. WAUTERS, A.-J., Léopold II et l'expansion économique de la Belgique. In : *Le Mouvement Géographique*, 1900, pp. 1-5.

93. WILLEQUET, J., Le baron Lambermont et le rachat du péage de l'Escaut. In : *Industrie*, XVII, 1963, pp. 531-535, 538-542.

1.2. — *ENCYCLOPEDIËN EN NASLAGWERKEN*
ENCYCLOPEDIAS AND REFERENCE WORKS

94. DE BEAUCOURT DE NOORTVELDE, R., Biographie ostendaise.
Oostende, 1900.
95. DUMONT, G.-H., Contribution à l'iconographie de la Compagnie d'Ostende. In : *Miscellanea historica in honorem Leon Van der Essen*, Brussel-Parijs, 1947, II, pp. 843-853.
96. GROENEN, L., Encyclopédie illustrée de la marine.
Antwerpen, s.d.
97. LELONG, N., Encyclopédie d'architecture navale. Les bateaux spéciaux à la Belgique et la Hollande.
Parijs, 1886.
98. Maritieme encyclopedie.
Bussum, 1970-1973, 7 v.
99. PAASCH, H., Illustrated marine encyclopedia.
Antwerpen, 1890.
100. VAN DEN BERGHE, J. P. en CHABALLE, L. Y., Elsevier's nautical dictionary.
Amsterdam, 1978.

1.3. — *VAKWOORDENBOEKEN*
DICTIONARIES

101. BLY, F., Verklarende vakwoordenlijst van de zee-visscherij.
Leuven, 1931.
102. DE KERCKHOVE, R., International maritime dictionary ; an encyclopedic dictionary of useful maritime terms and phrases, together with equivalents in French and German.
S.l., 1948, 2e dr.
103. DESNERCK, R., Oostends woordenboek.
Oostende, 1980, 2e dr.
104. Dictionnaire nautique et technique (français-allemand-néerlandais)
Antwerpen, 1971.
105. Dictionnaire technique illustré : français, allemand, anglais, espagnol, italien, néerlandais. (Association internationale permanente des congrès de navigation)
Brussel, 1934.
106. KUWERT-COPPEN, H. en BLY-PASTUR, G., Viertalg zeemanswoordenboek (schepenscheepsmachines-scheepvaart)
Antwerpen, 1920.
107. LEMAIRE, L., Glossaire pour servir à l'étude de l'histoire et des institutions de Dunkerque et de la Flandre maritime.
Handzame, 1974, 2e dr.

108. MOSSES, F. A. en CLINCK, J., Handleiding bij de studie van scheepvaart-Engelsch. Antwerpen, [1933].
109. Nautisch en technisch woordenboek (Nederlands-Frans-Duits) Antwerpen, 1971.
110. Nautisch und technisch Wörterbuch (allemand-néerlandais-français) Antwerpen, 1971.
111. PAASCH, H., De la quille à la pomme du mât. Dictionnaire de marine en anglais, Français et Allemand. Antwerpen, 1885.
112. PAASCH, H., Dictionnaire de marine anglais-français-allemand-espagnol-italien. Parijs, 1924.
113. Technische woordenlijst voor scheepvaart en haven. Terminologie maritime et portuaire. Shipping and port terminology. Wörterverzeichnis für Hafen und Schifffahrt. Antwerpen, 1961.
114. VAN DEN BERGHE, J. P. en CHABALLE, L. Y., Elsevier's nautical dictionary. Amsterdam, 1978.
115. VERSNEL, P., Vakwoordenboek voor de Europese binnenvaart. Assen, 1968.
116. Woordenlijst Nr. 3 scheepsbouwkunde. (Interprovinciale Commissie voor de Eenmaking der Nederlandse Terminologie in het Technisch Onderwijs). Antwerpen, 1942.

1.4. – *BIBLIOGRAFIEËN*
BIBLIOGRAPHIES

117. DE VOS, A., Bibliografie van de Belgische binnenscheepvaart, 1830-1950, 1951-1970. Gent, 1972-1974, 2 v.
118. DENUCE, J., Bibliographie antarctique. In : *Procès-verbal de la session tenue à Rome en 1913. Commission polaire internationale*, 1913, pp. 25-293.
119. DUCHESNE, A., Bibliographie générale des tentatives de colonisation et d'expansion belge sous Léopold Ier. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, X, 1964, pp. 1495-1534.
120. Fleuves, canaux et ports. Notes bibliographiques. (Association Internationale Permanente des Congrès de Navigation) Brussel, 1908- (Bestrijkt periode vanaf 1892).
121. KOEMAN, C., Atlantes Neerlandici. Bibliography of terrestrial, maritime and celestial atlases, published in the Netherlands up to 1880. Amsterdam, 1970, 4 v.
122. OOSTERBAAN, N., An introductory bibliography on dredging and the environment. In : *Terra et Aqua*, 1974, nr. 7, pp. 13-23.
123. ROZE, R. en LELARGE, M., Biblio-Mer. Bibliographie de la mer, des marines, des eaux de mer et intérieures. Oostende, 1969.

124. SARTORIUS, F., La navigation intérieure en Belgique 1880-1962. (Commission belge de bibliographie, 1965. Bibliographica Belgica, 87).
125. SYBESMA-KNOL, R., Bibliografie van het nieuwe zeerecht ; een keuze uit boeken en U.N.O.-dokumenten.
Brussel, 1976.

1.5. — *ARCHIEF- EN BIBLIOTHEEKWEZEN : INVENTARISSEN, CATALOGI*
ARCHIVES AND LIBRARIES : INVENTORIES, CATALOGUES

126. ASAERT, G., Inventaris van meetbrieven (1884-1913)
Brussel, 1981.
127. BEKERS, J., Inventaris van het archief van de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen.
Brussel, 1970.
128. BOLSEE, J., Inventaire des archives des Conseils et sièges d'amirauté. (Inventaire des archives de Belgique).
Tongeren, 1932.
129. Catalogus van de boeken en publicaties uit de afdeling Maritieme Wetenschappen.
Oostende, 1965.
130. Catalogus van het Documentatiecentrum der Antwerpse Scheepvaartvereniging.
Antwerpen, 1958.
131. CORNET, R. J., Les archives du Congo Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 91, pp. 449-452.
132. DUCHESNE, A., Le musée royal de l'armée au point de vue de la documentation historique coloniale. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, IV, 1958, pp. 287-316.
133. DUCHESNE, A., Les archives de la guerre et de la marine à Paris et l'histoire de Belgique.
Brussel, 1962.
134. DUCHESNE, A., Note additionnelle à l'inventaire de la guerre et de la marine à Paris intéressant l'histoire de Belgique. In : *Bulletin de la Commission royale d'Histoire*, CXXX, 1964, pp. xli-xlvi.
135. GRÜNZWEIG, A., Le fonds du Consulat de la Mer aux Archives de l'État à Florence.
In : *Bulletin de l'Institut historique belge de Rome*, X, 1930, pp. 5-121.
136. LUWEL, M., Les archives photographiques du Musée royal du Congo belge à Tervuren. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, V, 1959, pp. 820-835.
137. MEES, J., Inventaire des archives du Comité de commerce maritime. (Algemeen Rijksarchief).
Brussel, 1914.
138. MERTENS, J., Archief van en over Oostende. In : *Ostendiana*, I, 1972, pp. 23-32.
139. MILIS-PROOST, G., Inventaris der kaarten en globes : Rijksuniversiteit te Gent. Centrale Bibliotheek. (Coll. Bijdragen tot de Bibliotheekwetenschap. III)
Gent, 1967.

140. PRIMS, F., Inventaris op het archieffonds van handel en scheepvaart.
Antwerpen, 1925.
141. PRIMS, F., Inventaris op het archief der Generale Indische Compagnie 1723-1777.
Antwerpen, 1925.
142. PRIMS, F., Inventaris op den bundel juridictie op de Schelde, aanhangsel bij : Inventaris op het archieffonds van handel en scheepvaart.
Antwerpen, 1925.
143. PRIMS, F., De Generale Indische Compagnie. Bijvoegsel aan inventaris. In : *Antwerpsch Archievenblad*, 2e r., 1926, pp. 147-160.
144. QUESTIENNE, P. en DUBOIS-MAQUET, N., La navigation en Wallonie. (Musée de la vie Wallonne).
Luik, 1978.
145. VAN MEERBEECK, L., Les archives de l'Administration de la Marine aux Archives générales du Royaume, 1831-1940. In : *Economische geschiedenis van België – Behandeling van bronnen en problematiek*. Handelingen van het Colloquium te Brussel, 17-19 nov. 1971 (V^e en VIe secties), 1973 (*Archief- en Bibliotheekwezen in België*. Extranummer 10), pp. 203-222.
146. VLEESCHOUWERS, C., Inventaris van het archief van het Bestuur van het Zeewezen 1830-1976.
Brussel, 1979.
147. VLIETINCK, E., Cartulaire d'Ostende (1267-1577)
Antwerpen, 1910.

1.6. – *INSTELLINGEN (andere dan sub 1.5) EN TENTOONSTELLINGEN*
INSTITUTIONS AND EXHIBITIONS

148. 150 ans de marine militaire belge. (Exposition, Paris, Musée de la marine 1981).
Brussel-Parijs, 1981.
149. Antwerpen 1830-1980. Tentoonstellingscatalogus.
Antwerpen, 1980.
150. Antwerpen 1860-1960.
Antwerpen, 1960.
151. Antwerpens Gouden Eeuw,
Antwerpen, 1973.
152. Antwerpens Gouden Eeuw. Kunst en cultuur ten tijde van Plantin.
Antwerpen, 1955.
153. Antwerpse haven en Scheldeschilders.
Borgerhout, 1981.
154. BAETENS, R., Het Koninklijk Aardrijkskundig Genootschap van Antwerpen 1876-1976.
Antwerpen, 1976.
155. Belgica in Orbe. Belgen en de wereld. Danckaert, L. (ed.)
Brussel, 1977.
156. Belgica in Orbe. Les Belges et le monde. Danckaert, L. (ed.).
Brussel, 1977.

157. Belgien und sein Wasserverkehr : wirtschaftliches Herz Europas.
Brussel, 1965.
158. Belgium sea and inland waterways. The economic heart of Europe.
Brussel, 1965.
159. BEUN, J., Wanneer een stichting van „Vereniging voor oude Vlaamse Noordzee-schepen“ ? In : *Biekorf*, LXXI, 1970, p. 119.
160. Brugge en de zee. Maritieme geschiedenis van Brugge.
Brugge, 1982.
161. Catalogue de l'exposition 1000 ans de navigation vus par les artistes et les artisans organisée par le Bruxelles Royal Yacht Club – Catalogus van de tentoonstelling 1000 jaar scheepvaart in kunst en ambacht georganiseerd door de Koninklijke Jachtclub van Brussel.
Brussel, 1979.
162. Catalogus van de 2de Belgische maritieme tentoonstelling.
Antwerpen, 1953.
163. Catalogus van de Mercatorverzameling.
Sint-Niklaas, 1971.
164. Catalogus van de Scaldistentoonstelling.
Antwerpen, 1956.
165. CLAEYS, E., Haven van Gent. In : *Oost Vlaanderen Vlagt. Culturele tentoonstelling*. Middelburg 12-16 juli 1952, pp. 153-163.
166. DE BOCK, R., Catalogus scheepvaart Musea Steen-Vleeshuis-Brouwershuis.
Antwerpen, s.d.
167. DE CLEYN, F., Le Musée National de Marine. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, II, 1938-1939, pp. 246-255.
168. DE Vos, A., In Antwerpen, in het Steen, België's Nationaal Scheepvaartmuseum ; unieke maritieme expositie (oud en nieuw), die reeds meer dan 350.000 bezoekers telde. In : *De Blauwe Wimpel*, 1963, nr. 10, pp. 312-315.
169. DE Vos, A., 25 jaar v.z.w. „De Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum“. Antwerpen, 1964.
170. DE Vos, A., 40 jaar maritiem mecenaat v.z.w. „De Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum“. In : *Sirene*, 1975, nr. 100, pp. 33-35.
171. DE Vos, A., Het Nationaal Scheepvaartmuseum 25-50 jaar. In : *Hinterland*, 1977, nr. 95, pp. 57-59.
172. DE Vos, A., Van 1927 tot 1952 en van 1952 tot 1977 – Een dubbel jubileum : Het Nationaal Scheepvaartmuseum 25-50 jaar. In : *Sirene*, 1977-1978, pp. 12-16.
173. DE Vos, A., Le Musée National de Marine : un double anniversaire 25-50 ans ! In : *Hinterland*, 1977, Nr. 95, pp. 34-37.
174. DE Vos, A., Das Nationale Schiffahrtsmuseum 25-50 Jahre ! In : *Hinterland*, 1977, Nr. 95, pp. 50-51.
175. DE Vos, A., De Marine Academie. Veertig jaar maritiem-wetenschappelijk onderzoek.
Antwerpen, 1977.
176. DE Vos, A., Tentoonstelling : 150 jaar Bureau Veritas. Antwerpen, Nationaal Scheepvaartmuseum, Sleepspits „Lauranda“. Catalogus.
Antwerpen, 1978.

177. DE VOS, A., De spits „Lauranda“ naast het Steen. In : Antwerpen, XXVI, 1980, pp. 87-92.
178. DE VOS, A., Het Nationaal Scheepvaartmuseum. Antwerpen, 1982.
179. DENUCE, J., Catalogus der Antwerpsche economisch-historische tentoonstelling. Antwerpen, 1930.
180. DERMUL, A., Het Scheepvaartmuseum. Antwerpen, 1941.
181. DERMUL, A., Le musée de marine. Antwerpen, 1943.
182. Doorheen de nationale geschiedenis. Permanente tentoonstelling. Algemeen Rijksarchief. Brussel, 1980, 2 v.
183. Ex-voto marins dans le monde de l'antiquité à nos jours. Catalogue. Parijs, 1981.
184. Exposition internationale de la technique de l'eau. Luik, 1939.
185. Grote figuren uit België. Brussel, 1980.
186. Guide-plan officiel de l'Exposition internationale de l'Eau. Luik, 1939.
187. De haven in de kunst. Antwerpen, 1943.
188. Historique de la construction navale et de la navigation. Luik, 1939.
189. Honderdvijftig jaar Gent-Terneuzen : tentoonstelling : Gent en Terneuzen. Gent, 1977.
190. Internationale tentoonstelling der techniek van het water. Paviljoen der Stad Antwerpen. Luik, 1939.
191. Jean-Baptiste Vifquain, ingénieur, architecte, urbaniste (1789-1854). Arts, sciences techniques. Exposition organisée à l'initiative du centre d'histoire des sciences et des techniques 15 octobre-14 novembre 1982. Louvain-la-Neuve, 1982.
192. Kataloog der Scheldetentoonstelling. Antwerpen, 1925.
193. Kataloog van de tentoonstelling „De Noordzee“ (Algemeen Rijksarchief). Brussel, 1967.
194. Kataloog van de tentoonstelling. „Oostende 1000“ (Algemeen Rijksarchief). Brussel, 1964.
195. Koloniale en zeevaarttentoonstelling. Exposition coloniale et maritime. Brugge, 1927.
196. Maritieme tentoonstelling met medewerking van het Nationaal Scheepvaartmuseum ; ter gelegenheid van het 75 jarig bestaan van de haven van Zeebrugge. Brugge, 1970.

197. München-65. Eerste wereldtentoonstelling van transport- en verbindingsmiddelen.
Brussel, 1965.
199. PEETERS, K. C., De wording van het Nationaal Scheepvaartmuseum te Antwerpen.
In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VII, 1953, pp. 31-50.
200. Peintres de la Meuse et de ses affluents. Catalogue de l'exposition itinérante
organisée par le Ministère de la Culture française.
Luik, 1973.
201. Rapport général ; exposition internationale de la technique de l'eau.
Luik, 1939.
202. Schelde van Antwerpen.
Antwerpen, 1966.
203. SMEKENS, F. en VAN BEYLEN, J., Het Nationaal Scheepvaartmuseum ; beknopte gids
met een historische inleiding.
Antwerpen, 1958.
204. SMEKENS, F. en VAN BEYLEN, J., Musée National de Marine. guide sommaire, précédé
d'une introduction historique.
Antwerpen, 1958.
205. STINGLHAMBER, G., Guide to the Zeebrugge War Museum.
Zeebrugge, s.d.
206. STINGLHAMBER, G., Guide officiel du Zeebrugge War Museum 1914-1918.
Zeebrugge, 1930.
207. Tentoonstelling 150 jaar Bureau Veritas.
Antwerpen, 1978.
208. Tentoonstelling Antwerpen 1830-1980.
Antwerpen, 1980.
210. Tentoonstelling „De Walvis”.
Antwerpen, 1963.
211. Tentoonstelling. Het schip ; sleutel van de wereld.
Antwerpen, 1958.
212. Tentoonstelling ingericht door het Willemsfonds Baasrode.
Baasrode, 1968.
213. Tentoonstelling. Op de rede, het leven aan de waterkant in Europese havens.
Antwerpen, 1973.
214. Tentoonstelling Scaldis, Gent. Oude kunst en cultuur in de aloude St.-Pietersabdij.
Gent, 1956.
215. Tentoonstelling van de Belgische kaartmakerskunde in de 16de, 17de, 18de eeuwen.
Antwerpen, 1926.
216. Tentoonstelling „Wij zeevaarders vroeger en nu”.
Nieuwpoort, 1972.
217. VAN BEYLEN, J., Vissersvaartuigen van de Vlaamse kust ; tentoonstelling [in het
Nationaal Scheepvaartmuseum] van een reeks modellen uit de verzameling
Maurice Seghers.
Antwerpen, [1952].
218. VAN BEYLEN, J., Catalogue du Musée National de Marine.
Antwerpen, 1952.

219. VAN BEYLEN, J., Beknopte catalogus. (Nationaal Scheepvaartmuseum)
Antwerpen, 1952.
220. VAN BEYLEN, J., Het Nationaal Scheepvaartmuseum. In : *Sirene*, 1953, nr. 12,
pp. 5-9.
221. VAN BEYLEN, J. en DE VOS, A., Verzameling van het voormalig Brussels „Folklore-
museum voor Scheepvaart”. Catalogus.
Antwerpen, 1954.
222. VAN BEYLEN, J., De herinrichting van „Het Steen” als Nationaal Scheepvaartmu-
seum. In : *De Bibliotheekgids*, XXX, 1954, pp. 125-133.
223. VAN BEYLEN, J., De herinrichting van het Nationaal Scheepvaartmuseum. In :
Mededelingen van de Marine Academie van België, VIII, 1954, pp. 127-144.
224. VAN BEYLEN, J., Tentoonstelling Zeeland : schepen en scheepvaart, nationaal scheep-
vaartmuseum Steen.
Antwerpen, 1961.
225. VAN BEYLEN, J., Het Nationaal Scheepvaartmuseum te Antwerpen. In : *Mededelin-
gen van de Nederlandse Vereniging voor Zeegeschiedenis*, X, 1965, pp. 24-31.
226. VAN BEYLEN, J., The National Maritime Museum at Antwerp. In : *Hinterland*, 1966,
nr. 50, pp. 45-53.
227. VAN BEYLEN, J., Ein Besuch in der Steen-Burg, das Nationale Schiffahrtsmuseum in
Antwerpen. In : *Jahrbuch der Schiffahrt*, 1971, pp. 131-136.
228. VAN BEYLEN, J., Lijst van maritieme musea en verzamelingen.
Antwerpen, 1976.
229. VAN BEYLEN, J., Vissen in zout en zoet. Tentoonstelling gehouden aan boord van het
sleepschip „Lauranda” van 9 december 1978 af.
Antwerpen, 1979.
230. VAN BEYLEN, J., Vlaamse maritieme achterglasschilderijen.
Antwerpen, 1981.
231. VAN BEYLEN, J. en DE VOS, A., Het Nationaal Scheepvaartmuseum.
Antwerpen, 1981, 2^e dr.
232. VAN BEYLEN, J., Vlaamse maritieme achterglasschilderijen. In : *Spiegel der Zeil-
vaart*, 1981, nr. 6, pp. 36-43.
233. VAN BEYLEN, J., Vlaamse maritieme achterglasschilderijen. Tentoonstelling 4 juni
1981-1982 in het Nationaal Scheepvaartmuseum, a-b sleepspits „Lauranda”.
Catalogus.
Antwerpen, 1981.
234. VLEESCHOUWERS, C., De administratieve evolutie van het Bestuur van het Zeewezen
1830-1978. In : *Archief- en bibliotheekwezen in België*, XLIX, 1978, pp. 504-
540.
235. Wereldtentoonstelling voor koloniën, zeevaart en Vlaamse kunst.
Antwerpen, 1930.
236. Zeeland : schepen en scheepvaart. Tentoonstelling.
Antwerpen, Nationaal Scheepvaartmuseum, 1961.
237. Zeilen op de Schelde vanaf 1851.
Brussel, 1977.

1.7. – CONGRESVERSLAGEN
CONGRESS PROCEEDINGS

- 238. Actes du colloque international sur la navigation dans les voies d'eau de sections limitées, Liège, 20-22 avril 1970. Spronck, R. (ed.). (Les congrès et colloques de l'Université de Liège, LXXII).
Luik, 1974.
- 239. IIde internationaal congres van de zee, Luik 1939.
Luik, 1939.
- 240. Le IIIe Congrès International des Ingénieurs navals. In : *Revue Coloniale Belge*, 1955, nr. 234, p. 452.
- 241. Verslagen, Iste internationaal congres van de zee, 1936.
Oostende, 1936.
- 242. Verslagen, IIIde internationaal congres van de zee, Oostende 1946.
Oostende, 1946.
- 243. Verslagen, IVde internationaal congres van de zee.
Oostende, 1951, 2 v.
- 244. Verslagen, nationaal congres van de zee, Antwerpen 1937.
Antwerpen, 1937.

1.8. – TIJDSCHRIFTEN EN JAARVERSLAGEN
PERIODICALS AND ANNUAL REPORTS

- 245. Annuaire belge de la navigation, du transport et entreprises connexes. Belgisch Jaarboek voor de scheepvaart, transport en aanverwante bedrijven.
1947/1948-
- 246. Annuaire commercial, industriel et maritime d'Oostende.
1926-
- 247. The Belgian Shiplover.
1952-1975.
- 248. La Belgique Maritime et Coloniale.
1904-1924.
- 249. Belgische Redersvereniging. Dokumentatie. – Union des Armateurs belges. Documentation.
1970-
- 250. Bibliothèque de l'officier de la marine marchande belge.
1923-
- 251. Binnen- en Rijnvaart agenda.
- 253. De Binnenscheepvaart. Officieel orgaan van de „Vereeniging van Scheepseigenaars” van het gebied Luik, Limburg, Namen en Charleroi en Schipperscollege van Antwerpen.
1931-
- 254. De Binnenscheepvaart. Tijdschrift voor binnen- en Rijnvaart.
1945-1948.

255. Binnenscheepvaartnieuws.
1948-1949.
256. Binnenscheepvaartnieuws. Internationaal tijdschrift voor het verkeerswezen.
1948-
257. De Binnenvaart. Orgaan van de Belgische Transportarbeidersbond, Vakgroep Rijn-
en Binnenvaart.
1969-
258. De Binnenvaart. Orgaan van de Belgische Transportarbeidersbond.
1969-
259. De Binnenvaartkroniek.
1964-1968.
260. De Blauwe Wimpel.
1946-
261. Bulletin de l'Amicale des Anciens Cadets du navire-école belge George Lecointe.
1935-1939.
262. Bulletin de l'Association belge pour l'unification du droit maritime.
263. Bulletin de l'Association internationale permanente des Congrès de navigation.
1926-
264. Bulletin de la Ligue Maritime belge.
1901-1909.
265. Bulletin mensuel de l'Association des Bateliers de Liège.
Luik, [1914].
266. Bulletin van de Kamer van Koophandel.
1954-1969.
267. Chronique fluviale : journal indépendant pour la navigation intérieure.
1964-
268. Dienst voor de Scheepvaart.
1977-1982.
269. Echo's van Verkeerswezen.
1958-1980.
270. An Flanders Küste, Kriegszeitung.
1916-1918.
271. Gent werkt. Gand travaille. Ghent works. Gent arbeitet.
1971-
272. Hinterland.
1952-
273. Informar. Tweemaandelijks informatiebulletin uitgegeven door het Nationaal Cen-
trum voor Maritieme Informatie.
1972-
274. Journal de la Marine et des Locomotions Nouvelles.
1901-1902.
275. Le Journal de la Marine. Organe indépendant d'information maritime.
1947-
276. Le Journal des intérêts financiers et maritimes.
1921-1929.

277. Journal des intérêts maritimes, commerciaux et industriels.
1883-1891.
278. Journal des intérêts maritimes, commerciaux, industriels et financiers.
1891-1907.
279. Journal des intérêts maritimes, financiers, industriels et commerciaux du port
d'Anvers.
1907-1919.
280. Journal des intérêts maritimes ; organe de défense des intérêts maritimes, financiers,
commerciaux et industriels d'Anvers.
1919-1921.
281. Jurisprudence du port d'Anvers. Rechtspraak der haven van Antwerpen.
1857-
282. Kring der Belgische Zee-Machinisten. Maandelijks Bulletin.
1906-
284. Lichtbaken. Orgaan van den Vlaamschen Scheepvaartbond.
1932-1940.
286. Maandelijks Bulletin (Kamer van Koophandel en Nijverheid).
1961-1971.
288. Marine academie. Mededelingen. Academie de marine. Communications.
1936-
289. Marine. Belgisch geïllustreerd maandblad ; illustré belge mensuel.
I-V, 1941-1945.
290. Marine. Revue de la Ligue Maritime Belge.
1939-1971.
291. Marine. Revue mensuelle de la Ligue maritime belge. Maandblad van de Belgische
Zeevaartbond.
I-LXXI, 1901-1971.
292. Maritiem Journaal. Jaarlijks verschijnend informatie- en dokumentatiewerk op
maritiem gebied voor Nederland en België.
1974-
293. Le Moniteur Commercial. Recueil de documents concernant la navigation, le
commerce et l'industrie en Belgique.
1839-1848.
294. Nautilus. Koninklijk Belgisch Zeemanscollege.
1909-
295. Neptune. Orgaan der Zee- en Binnenvaart en bijhoorende industrieën. – Neptune.
Organe de la navigation maritime et fluviale et des industries connexes.
1940-1943.
296. Neptunus. Periodiek van de Belgische Zeemacht.
1955-
297. Persnota. (Documentatiecentrum der Antwerpse Scheepvaartvereniging). – Note de
Presse. (Centre de Documentation de la Fédération maritime d'Anvers).
1949-1958.
298. Revue de la Ligue Maritime Belge.
1909-1938.

- 299. Scheepslicht.
1957-
- 300. Het Scheepslicht. Halfmaandelijkse uitgave voor de scheepvaart.
1920-
- 301. De Schipper. Orgaan van den Nationalen Schippersbond.
1920-
- 302. Seinvuur.
1959-1961.
- 303. Sirene.
1952-
- 304. Statistique de la navigation maritime – Statistiek der zeevaart (Institut national de statistique).
Brussel, 1952-
- 305. Statistisch Maandbericht (A en B). Haven van Antwerpen.
1963-
- 306. Sur l'Eau.
1922-
- 308. Transportkroniek. Waarin opgenomen : De Binnenscheepvaart. – Chronique des Transports. Incorporant : De Binnenscheepvaart.
1948-
- 309. V.-V.-W. Tijdingen. Uitgave voor de leden der Vlaamsche Vereniging voor water-toerisme, afdeeling van den Vlaamsche Toeristenbond.
1947-
- 310. La Vigie.
1909-
- 311. Wandelaer et Sur l'Eau.
1923-1960.
- 312. Yachting Belge.
1962-1979.
- 313. Yachting Sud-Sur l'Eau.
1983-
- 314. De Zee. Nautisch-technisch tijdschrift.
1922-

II. SCHEEPSBOUW EN SCHEEPSTYPE SHIPBUILDING AND TYPES OF SHIPS

2.1. — *SCHEEPSBOUW EN SCHEEPSTYPES (algemeen)* *SHIPBUILDING AND TYPES OF SHIPS (general)*

315. AERTSEN, G., Het historisch verband tussen voortstuwer en machine. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVIII, 1966, pp. 33-66.
316. AERTSEN, G., Prof. J. Boulvin, scheepsbouwkundig en werktuigkundig ingenieur (1855-1920). In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XXI, 1969-1970, pp. 50-66.
317. ASAERT, G., Scheepvaart en visserij. In : *Algemene geschiedenis der Nederlanden*, IV, 1980, pp. 128-134.
318. ASAERT, G., Inventaris van meetbrieven (1884-1913)
Brussel, 1981.
319. BATHE, B., e.a., Les grands voiliers du xve au xxe siècle.
Lausanne, 1967.
320. BUYSENS, O., Scheepsmeting in Vlaanderen in de 18de eeuw. In : *Medelingen van de Marine Academie van België*, I, 1936-1937, pp. 84-99.
321. CABANTOUS, A. en MESSIAEN, J., Gens de mer et navires de Dunkerque aux xviie et xviiie siècles.
Duinkerke, 1977.
322. DE BOCK, R., Van schepen en van schippers. In : *Lode Baekelmans ter eere*, Antwerpen, 1946, II, pp. 212-221.
323. DE BOCK, R., Tonnen, tonnenmaat en lasten. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XII, 1960, pp. 117-133.
324. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Autour de l'unique Traité de Munster. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VII, 1953, pp. 167-183.
325. DE VOS, A., John Cockerill. In : *Sirene*, 1963, pp. 30-32.
326. DE VOS, A., Bureau Veritas ; een begrip in de zeevaart. In : *Sirene*, 1963, nr. 52, pp. 16-19.
327. DE VOS, A., Over het ontstaan van de scheepswerf Cockerill te Antwerpen. In : *Sirene*, 1964, pp. 20-23.
328. DE VOS, A., N. V. Boelwerf. Befaamd en bedrijvig. In : *Sirene*, 1970, nr. 79, pp. 8-12.
329. DE VOS, H., Le destin du navire.
Antwerpen, 1965.
330. DE VREE, P., Geschiedenis van het schip. (De Seizoenen, vol. XXVIII).
Antwerpen, 1942.
331. DILIS, E., L'art naval anversoïsois au temps jadis. In : *Notices historiques-2e série* (s.d.).

332. DUPONT, —, En question des armements maritimes et des constructions navales en Belgique.
S.l.s.d.
 333. HASSE, G., Les Vikings en Belgique. In : *Revue belge d'archéologie et d'histoire de l'art*, 1935, pp. 199-209.
 334. LEDERER, A., Réflexions sur l'évolution des dimensions des bateaux. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, X, 1964, pp. 1080-1103.
 335. VAN BEYLEN, J., Schepen op kaarten ten tijde van Gerard Mercator. In : *Duisburger Forschungen*, VI, 1962, pp. 131-157.
 336. VAN BEYLEN, J., Schepen van de Nederlanden. Van de late Middeleeuwen tot het einde van de 17de eeuw.
Amsterdam, 1970.
 337. VAN BOGAERT-WAUTERS, A. J., De Wikingen in de Durme- en Scheldehoek. In : *Gedenkschriften van de Oudheidkundige Kring van het Land van Dendermonde*, 1955, pp. 51-55.
 338. VAN KONIJNENBURG, E., L'Architecture navale depuis ses origines.
Brussel, s.d.
- 2.2. — *SCHEEPSBOUW EN SCHEEPSHERSTELLINGEN (omvat ook scheepsmachines : ontwikkeling, uitvindingen, techniek, toepassingen)*
SHIPBUILDING AND REPAIR (including ships engines : evolution, inventions, technology, applications)
339. AFRIKANI, —, Le XXVe anniversaire du chantier naval et industriel du Congo „Chanic“. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 192, pp. 733-741.
 340. BOGAERT, E. W., La construction navale en Belgique. (Université Libre de Bruxelles. Institut de Sociologie Solvay. Actualités sociales. Nouvelle série. XXII)
Brussel, 1945.
 341. BORREY, R., Van boom tot schip, de bouw van een houten vissersvaartuig te Oostende in woord en beeld. Met ruim 100 tekeningen en een verklarende vakwoordenlijst door J. B. Dreesen.
Oostende, 1979.
 342. Chantier naval et industriel du Congo „Chanic“. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 111, p. 353 ; 1951, nr. 134, p. 325 ; nr. 137, p. 440 ; nr. 138, p. 485 ; 1952, nr. 159, p. 393 ; nr. 161, pp. 465-467 ; nr. 165, p. 637 ; 1953, nr. 174, p. 35 ; nr. 185, p. 457 ; nr. 186, p. 509 ; 1955, nr. 234, p. 461 ; 1956, nr. 257, p. 521 ; 1957, nr. 269, p. 609 ; 1958, nr. 280, p. 469 ; 1959, nr. 292, pp. 445-446.
 343. CHARDOME, P., La tuyère Kort et la mer. In : *IIde Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 240-253.
 344. COMHAIRE, E., Le problème de la force motrice au Congo Belge. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XVIII, 1947, pp. 388-391.
 345. La construction fluviale en Belgique.
Brussel, 1938.

346. CUYPERS, E., Weerstand en voortstuwing van schepen met beperkte diepgang. In : *Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet.*, IX, afl. 4.
Brussel, 1959, 33 fig.
347. CUYPERS, E., La propulsion des bateaux à faible tirant d'eau par une pale à mouvement alternatif. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, VI, 1960, pp. 1093-1128.
348. CUYPERS, E., De langsterkte van binnenschepen. (Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Klasse der technische wetenschappen, N.R., vol. XV, afl. 4).
Brussel, 1962.
349. CUYPERS, E., De verhoging van de langs- en dwarssterkte van schepen door middel van intercostale zaadhouten met aangepaste elasticiteit. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XII, 1966, pp. 552-562.
350. DAUWE, R., Belgische scheepsbouw. Nationale nijverheid.
Brussel, 1942.
351. DE BOCK, R., Van schepen en schippers. In : *Lode Baekelmans ter eere*, Antwerpen, 1946, II, pp. 212-221.
352. DE VOS, A., Over het ontstaan van de scheepswerf Cockerill te Antwerpen. In : *Sirene*, 1964, pp. 20-23.
353. DE VOS, A., NV Boelwerf. Befaamd en bedrijvig. In : *Sirene*, 1970, nr. 79, pp. 8-12.
354. DE VOS, A., Nieuwe aanwinst in het Nationaal Scheepvaartmuseum. Diorama van een Antwerpse scheepswerf in de 19de eeuw. In : *Hinterland*, XXVI, 1977, pp. 49-51.
355. Le départ de la drague „Matadi“. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 136, p. 401.
356. L'élévateur de bateau à Kinshasa. In : *Le Mouvement Géographique*, 1900, pp. 153-155.
357. FERDINANDE, V., Theoretische beschouwingen over de kettinglijn en de toepassing op het verankeren van drijvende dokken. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, V, 1959, pp. 1399-1434.
358. GILLON, M., Les moteurs appliqués à la pêche. In : *Iste. Internationaal congres van de zee*, Oostende, 11-14 september 1936, pp. 277-286.
359. GOOVAERTS, A., Le „Dilf“ ou chantier d'Anvers du xiiie au xive siècle (1261-1387).
Brussel, 1889.
360. HANSSENS, E., La résistance à l'avancement des allèges navigant au Congo Belge. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XII, 1941, pp. 348-351.
361. Les installations de Léopoldville. In : *Le Mouvement Géographique*, 1912, p. 107.
362. LECOINTE, A., Développement de la construction navale en Belgique. In : *Annales des Travaux publics de Belgique*, 1899.
363. LECOINTE, A., Mesures à prendre par l'état pour favoriser le développement des constructions navales.
Brussel, 1905.
364. LEDERER, A., La motorisation des bateaux coloniaux. In : *Revue Coloniale Belge*, 1948, nr. 60, pp. 206-209.

365. LEDERER, A., Du choix d'un propulseur pour bateau tropical. In : *Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet.*, N.R., V, afl. 1
Brussel, 1956, 52 fig.
366. LEDERER, A., Influence du jeu entre une hélice de propulsion et une tuyère Kort. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, III, 1957, pp. 456-462.
367. LEDERER, A., Les plans s.w. „Ville de Bruxelles” dressés par G. Delcourt et le lieutenant Lippens. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, VI, 1961, pp. 256-269.
368. MAROY, C., Les bateaux de pêche à moteur. Historique. In : *La Belgique maritime, coloniale et économique*, 27 sept. 1925.
369. Nouveau „slipway” à l'Otraco. In : *Revue Coloniale Belge*, 1955, nr. 228, p. 237.
370. PAUWAERT, M., La construction des yachts pour l'étranger. In : *Nationaal congres van de zee*, Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 455-459.
371. PFISTER, C., La construction navale à Dunkerque au XVIIIe siècle. In : *Revue des Amis du Vieux Dunkerque*, 1977, Nr. 7, pp. 3-19.
372. PLEYTE, C., Van hulken en karveelen. Scheepsbouw in de 15de eeuw. In : *Biekorf*, XLV, 1939, pp. 18-22.
373. PRIMS, F., Onze scheepstimmerwerven ten tijde van P. L. L. Lecarpentier. In : *Antverpiensia*, V, 1931, pp. 193-201.
374. Règlement pour la construction et la classification des bateaux destinés à la navigation intérieure, 1934-1935. (Bureau Veritas).
Parijs, 1934.
375. STRAETMANS, W. en VAN LIJSEBETTEN, G., 150 jaar Boelwerf 1829-1979.
Sint-Niklaas, 1979.
376. UNGER, R. W., Scheepsbouw en scheepsbouwers. In : *Maritieme Geschiedenis der Nederlanden*, I, 1976, pp. 150-179.
377. VAN ITTERBEEK, A. en MYNCKE, H., Mesures acoustiques et lutte contre le bruit à bord des navires. (Centre belge de recherches navales).
Brussel, 1960.
378. VAN LAMMEREN, W., Een middel ter verbetering van de dynamische eigenschappen van de schroef achter een enkelschroefschip. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, IX, 1963, pp. 1180-1186.
379. VAN RENTERGHEM, A., Belgisch Binnenvaart-Register. Vierde uitgave.
Antwerpen, 1906.
380. VANDERLINDEN, R., L'emploi des métaux légers dans la construction des bateaux coloniaux. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XIX, 1948, pp. 771-782.
381. VANDERLINDEN, R., Le chantier naval de Léopoldville (1881-1953). In : *Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet.*, IX, afl. 5.
Brussel, 1953, 4 pl., 16 foto's.
382. VANDERLINDEN, R., Considérations sur la résistance à la propulsion des barges remorquées en flèche et en poussée. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXV, 1954, pp. 933-956.

383. VERHOFSTADT, G., Malles-poste Ostende-Douvres. Évolution récente et perspectives d'avenir. In : *IIIde Internationaal congres van de zee*. Oostende, 18-22 juli 1946, pp. 246-267.

2.3. – *TYPOLOGIE* :

Koopvaardij – Marine – Visserij – Binnenvaart – Pleziervaart – Andere

TYPOLOGY :

Merchant and naval shipping – Fisheries – Inland navigation – Yachting – Others

384. AMERYCKS, J. en NAGELMACKERS, A., De boot van Oostende. In : *Biekorf*, LVII, 1956, pp. 135-138.
385. Le bateau amphibie. In : *Le Mouvement Géographique*, 1921, p. 255, p. 268.
386. BAUDUIN, –, Maasschepen in vroeger tijden. In : *De Bronk*, 1959, okt., pp. 43-49.
387. BERQUEMAN, A., Avec P. J. Clays au littoral belge, „Le Scute Flamand”. Brussel, 1946.
388. BERTRAND, G., Le nouveau matériel flottant des services hydrographiques belges. In : *IIde Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 222-239.
389. BEUCKELEERS-DONCHE, E., De eerste stoomboot te Antwerpen. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, I, 1936-1937, pp. 137-145.
390. BLY, F., Onze zeil- en vischsloepen. Beschrijving van de zeilvischsloep zoals die te Oostende, te Blankenberghe en op de Panne in gebruik is. (Koninklijke Vlaamse Academie voor taal- en letterkunde, VIde reeks, 30). Gent, 1902.
391. BLY, F., Onze zeilvischsloepen ; beschrijving der zeilvischsloepen in gebruik te Oostende, te Blankenberge en in de Panne. (Koninklijke Vlaamse Academie voor taal- en letterkunde, VI, 30ter). Antwerpen, 1920, 3de dr.
392. BORREY, R., Oostende-Dover-Folkestone. Oostende, 1982.
393. BUYSSENS, O., Het uitzicht van de schepen der Oostendsche Compagnie. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, II, 1938-1939, pp. 21-44.
394. BUYSSENS, O., Antverpia Mercatorum Emporium Actum 1515. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VI, 1952, pp. 171-201.
395. Citas. In : *Le Mouvement Géographique*, 1913, pp. 484-486.
396. COMHAIRE, E., Du m.b. „Belgica” au m.b. „Général Olsen”. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, V, 1949, pp. 316-319.
397. COPPIETERS-STOCKHOVE, E., Notes au sujet des anciennes barges faisant le service entre Gand et Bruges (1613-1839). In : *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde van Gent*, O. R., XXX, 1922, pp. 43-54.
398. CRONE, G. C. E., Nederlandsche binnenschepen. Amsterdam, 1944.
399. CUYPERS, E., Le matériel fluvial au Congo. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XVI, 1970, pp. 364-365.

400. D'HALUIN, H. en VAN HABBERNAY, E., De nieuwe havensleepboten te Antwerpen.
In : *Antwerpen*, XXII, 1976, pp. 188-198.
401. D'UDEKEM D'AKOZ, J., Histoire de la barge de Gand à Bruges.
Gent, s.d.
402. DE PAUW, R., Verschillende mailboten van de lijn Oostende-Dover.
S.l., 1846-1935, 9 etsen.
403. DE VOS, A., De baquet de Charleroi, een verdwenen Belgisch binnenschip. In :
Mededelingen van de Marine Academie van België, XIII, 1961, pp. 1-20.
404. DE VOS, A., De „Baquet” van het kanaal Brussel-Charleroi. In : *Brabant*, 1962,
nr. 12, pp. 12-15.
405. DE VOS, A., De baquet de Charleroi. In : *Sirene*, 1962, nr. 47, pp. 20-22.
406. DE VOS, A., Verdwenen Belgische binnenschepen. In : *Vaart*, 1963, Nr. 1, pp. 23-
26.
407. DE VOS, A., S-s. Belgenland. In : *Sirene*, 1963, nr. 51, pp. 16-18.
408. DE VOS, A., 150 jaar geleden ... Eerste stoomboot te Antwerpen. In : *Sirene*, 1966,
nr. 64, pp. 18-21.
409. DE VOS, A., Tankers. In : *Sirene*, 1966, nr. 65, pp. 22-25.
410. DE VOS, A., De spits „Lauranda” naast het Steen. In : *Antwerpen*, XXVI, 1980,
pp. 87-92.
411. DEBROCK, W., Het Vlaamse kapersschip der 17de eeuw : de snauw. In : *Mede-
delingen van de Marine Academie van België*, XI, 1958-1959, pp. 17-33.
412. DEGRYSE, R., De schepen in de haven van Sluis in het voorjaar 1464. In : *Mede-
delingen van de Marine Academie van België*, XX, 1968, pp. 95-106.
413. DEGRYSE, R., De maritieme aspecten van de keure van Nieuwpoort van 1163. In :
Mededelingen van de Marine Academie van België, XX, 1968, pp. 63-82.
414. DEGRYSE, R., Van „buza” tot „buis”, de ontwikkeling van het Vlaamse vissersvaar-
tuig (12de-16de eeuw). In : *Ostendiana*, 1972, pp. 137-158.
415. DEGRYSE, R., De Palestinaschepen van Dierick van Paesschen (1511-1521) In :
Mededelingen van de Marine Academie van België, XXIII, 1973-1974-1975,
pp. 15-46.
416. DEHEM, A., Étude sur le matériel de la navigation intérieure circulant en Belgique.
Brussel, 1901.
417. DOEHAERD, R., Les galères génoises dans la Manche et la Mer du Nord à la fin du
xiiie et au début du xive siècle. In : *Bulletin de l'Institut historique belge de Rome*,
XIX, 1938, pp. 5-76.
418. La drague „Matadi”. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 135, p. 362.
419. DUMONT, G.-H., Contribution à l'iconographie de la Compagnie d'Ostende. In :
Miscellanea historica in honorem Leon Van der Essen, II, pp. 843-853.
Brussel-Parijs, 1947.
420. Essais concludants du „Gouverneur Moulaert”. In : *Revue Coloniale Belge*, 1954,
nr. 199, pp. 61-63.
421. La flottille du Haut-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1887, p. 104 ; 1888,
pp. 17-18 ; 1890, p. 42 , p. 105, p. 117 ; 1891, p. 17, p. 88 ; 1892, p. 37, p. 132 ;
1894, pp. 29-30.
422. La flottille du Pool. In : *Le Mouvement Géographique*, 1891, p. 29.

423. GAMBIER, R., L'emploi des dragues pour l'exploitation des alluvions aurifères et stannifères. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XV, 1944, pp. 374-399.
424. GOFFIN, L., La crise des transports au Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 511-513.
425. HANSSENS, E., Caractéristiques du matériel fluvial congolais. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XIII, 1942, pp. 334-374.
426. HANSSENS, E., Remorquage. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XIV, 1943, pp. 480-498.
427. HEENEN, G., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 96, p. 621.
428. JADOT, O., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 97, p. 653.
429. JONCKHEERE, E., Le bateau de Bruges et la Flandre maritime. Brugge, 1904.
430. KLOECK, P., De spits : het Belgische binnenschip. In : *Schuttevaer*, 1981, nr. 23, pp. 15-21.
431. LASTCHENKO, S., Un demi-siècle d'évolution des caboteurs rapides Ostende-Tilbury et considérations sur les caboteurs modernes. In : *IIIde Internationaal Congres van de zee*, Oostende, 18-22 juli 1946, pp. 268-288.
432. LEDERER, A., Dimensions des navires susceptibles de desservir le Bas-Congo. In : *Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet.*, VIII, afl. 3. Brussel, 1958.
433. LEDERER, A., La motorisation des bateaux coloniaux. In : *Revue Coloniale Belge*, 1948, nr. 60, pp. 206-209.
434. LEDERER, A., Des landing-crafts au Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 96, pp. 487-489.
435. LEDERER, A., A propos de s-w „Kigoma”. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 162, pp. 494-495.
436. LEDERER, A., Réception du m-b „Gouverneur Moulaert”. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 169, p. 792.
437. LEDERER, A., Évolution de la construction du navire et ses conséquences. In : *Revue Coloniale Belge*, 1958, nr. 279, pp. 368-370.
438. LEDERER, A., Les plans s.w. „Ville de Bruxelles” dressés par G. Delcourt et le lieutenant Lippens. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, VI, 1961, pp. 256-269.
439. LELONG, N., Encyclopédie d'architecture navale. Les bateaux spéciaux à la Belgique et la Hollande. Parijs, 1886.
440. LIÉNART, J., Neptunus. Frégate corsaire 1691. In : *Neptunus*, XVIII, 1970, pp. 32-44.
441. MALO, H., Les baleiniers dunkerquois au début du XVIIe siècle. (Mémoires de la Société dunkerquoise, vol. 55). Duinkerke, s.d.

442. MAROY, C., Les bateaux de pêche à moteur. Historique. In : *La Belgique maritime, coloniale et économique*, 27 sept. 1925.
443. MOUCHET, R., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 97, p. 655.
444. MOULAERT, G., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 95, p. 581.
445. MULLER, J., Bateaux anglais et français appelés „Namur”. In : *Namurcum*, XXIX, 1905, N.R., pp. 58-60.
446. NAGELMACKERS, A., Le bateau de Bruges. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VIII, 1954, pp. 193-204.
447. La navigation à vapeur sur le Haut-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1907, pp. 187-189.
448. NISOT, F., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 97, p. 654.
449. Les nouveaux steamers. In : *Le Mouvement Géographique*, 1891, p. 107.
450. Une nouvelle malle belge. In : *Le Mouvement Géographique*, 1895, pp. 249-250.
451. Ostende-Douvres, le nouveau service des malles belges. In : *Le Mouvement Géographique*, 1893, pp. 76-77.
452. PETREJUS, E. W., Scheepsmodellen I : binnenschepen. Bussum, 1964.
453. PLANCHAR, R., Le rendement comparatif des différents types de bateaux européens (face au renforcement de l'organisation de la profession). Luik, 1958.
454. Le premier bateau à moteurs au Congo belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1948, nr. 62, p. 276.
455. PRINGIERS, C., Les bateaux à ailes portantes et leur avenir sous pavillon belge. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XV, 1963, pp. 179-232.
456. A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 98, p. 682.
457. Règlement pour la construction et la classification des bateaux destinés à la navigation intérieure, 1934-1935. (Bureau Veritas). Parijs, 1934.
458. Remorquage en flèche sur le fleuve Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1922, p. 703, p. 720.
459. ROBERT, M., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 95, p. 583 en nr. 96, p. 622.
460. SEGHERS, M. en DE BOCK, R., Binnenvaartuigen en vissersschepen op de Schelde rond 1900. Antwerpen, 1942.
461. SEGHERS, M., De laatste vissersschepen van de Vlaamsche kust (voor de komst van de motor). Tekeningen van M. Seghers toegelicht door R. De Bock. Antwerpen, 1943.
462. SEGHERS, M. en DE BOCK, R., Schepen op de Schelde ; binnenvaartuigen en vissersschepen op de Schelde omstreeks 1900. Antwerpen, 1967, 4de dr.
463. Les steamers du Bas-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1891, p. 88.
464. Les steamers du Haut-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1891, p. 113.

465. Studiecommissie voor het rationaliseren van de constructie van de binnenvaartui-
gen. Eerste, tweede, derde sub-commissie.
Brussel, 1942-1943.
466. THEVES, M., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 98,
p. 689.
467. Les transatlantiques dans le Bas-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1914,
pp. 19-24.
468. Les transports sur le lac Tanganika. In : *Le Mouvement Géographique*, 1921,
pp. 151-152.
469. VAN BEYLEN, J., Vissersvaartuigen van de Vlaamse kust ; tentoonstelling [in het
Nationaal Scheepvaartmuseum] van een reeks modellen uit de verzameling
Maurice Seghers.
Antwerpen, [1952].
470. VAN BEYLEN, J., Platbodems in de Lage Landen. In : *Mededelingen van de Marine
Academie van België*, VI, 1952, pp. 19-42.
471. VAN BEYLEN, J., Embarcations de pêche du littoral belge ; exposition d'un lot de
modèles de la collection Maurice Seghers.
Antwerpen, 1952.
472. VAN BEYLEN, J., Zelandiae Descriptio – Een merkwaardige tekening van het eiland
Walcheren en de visserij op de Noordzee in de 16de eeuw. In : *Mededelingen
van de Marine Academie van België*, X, 1956-1957, pp. 81-114.
473. VAN BEYLEN, J., Het kofschip „De Stad Antwerpen”. In : *Antwerpen*, VI, 1960,
pp. 26-32.
474. VAN BEYLEN, J., Scheepsportretten en scheepsmodellen in de volkskunst. In :
Neerlands Volksleven, XIII, 1963, pp. 419-454.
475. VAN BEYLEN, J., Het Gentse kofschip „Loochrijs”. In : *U en EBES*, VIII, 1965,
pp. 3-16.
476. VAN BEYLEN, J., Schepen op de Schelde. In : *Hinterland*, 1967, nr. 54, pp. 163-169.
477. VAN BEYLEN, J., De haringbuis en een binnenvaartuig van de Dender in de 18de
eeuw. Antwoord op „De haringbuis in de 18de eeuw” van E. Van Haverbeke.
In : *Neptunus*, XVII, 1969, nr. 5, pp. 40-43.
478. VAN BEYLEN, J., Bouwbeschrijving van een houten walenschip (waal). In :
Mededelingen van de Marine Academie van België, XXII, 1971-1972, pp. 1-23.
479. VAN BEYLEN, J., Een middeleeuws scheepsmodel uit aardewerk gevonden te
Antwerpen. In : *Antwerpen*, XX, 1974, pp. 13-19.
480. VAN BEYLEN, J., Een stukje geschiedenis van het openbaar vervoer te Antwerpen.
Tramboten in de Antwerpse dokken. In : *Antwerpen*, XX, 1974, pp. 69-76.
481. VAN BEYLEN, J., Scheepstypen. In : *Maritieme geschiedenis der Nederlanden*, I, 1976,
pp. 108-154 ; II, 1977, pp. 11-71.
482. VAN BEYLEN, J., De hoogaars.
Bussum, 1978.
483. VAN HAVERBEKE, E., De haringbuis in de 18de eeuw. In : *Neptunus*, XVII, 1969,
nr. 3, pp. 33-38.
484. VAN ROEY, J., De „Jachtschuiten” te Antwerpen in 1679. In : *Bijdragen tot de
Geschiedenis*, 3e reeks, XXXII, 1949, pp. 262-268.

485. VANDERLINDEN, R., L'emploi des métaux légers dans la construction des bateaux coloniaux. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIX, 1948, pp. 771-782.
486. VANDERLINDEN, R., Le matériel de remorquage en poussée de la Compagnie Générale de Transports en Afrique. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XX, 1949, pp. 307-319, 3 pl. buiten t., 6 fig.
487. VERHOFSTADT, G., Malles-poste Ostende-Douvres. Évolution récente et perspectives d'avenir. In : *IIIde Internationaal congres van de zee*, Oostende, 18-22 juli 1946, p. 246-267.
488. VERSTEEG, W. K., Scheepsmodellen 1700-1900 bevattende modellen van visscherschepen, vrachtschepen, schepen voor groote vaart, yachten, enz. Antwerpen, 1947.
489. Les voies de communication au Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 513-514.
490. WAUTERS, A.-J., La navigation à vapeur sur le Haut-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1901, pp. 1-4.
491. WAUTERS, A.-J., Le général Sanford. La reconnaissance de l'association du Congo et la première entreprise privée belge dans le Haut-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 235-238.
492. WAUTERS, A.-J., Le réseau fluvial navigable du Haut-Congo et les bateaux glisseurs de M. Robert Goldschmidt. In : *Le Mouvement Géographique*, 1914, pp. 109-114.
493. WAUTERS, A.-J., La route maîtresse de l'Afrique équatoriale. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 331-336.
494. WAUTERS, A.-J., Le réseau fluvial et la flottille du Haut-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1888, p. 105.

2.4. — VERSIERING EN BEVLAGGING DECORATING AND ENSIGNS

495. DEBROCK, W., Onze scheepsvlag en haar geschiedenis. In : *Neptunus*, XII, 1956, pp. 34-39. In : *Marine*, 1956, nr. 5, pp. 11-17.
496. G., N. Binnenscheepvaart. Rouwvlagen in Vlaanderen en Nederland. In : *Biekerf*, L, 1949, p. 190.
497. HARMIGNIES, R., Le premier pavillon de Belgique. In : *Neptunus*, XVI, 1968, nr. 5, pp. 61-63.
498. PAULSEN, P., Stevenversiering van een Wikingsschip uit de Schelde bij Dendermonde. In : *Hamer*, IV, 1944, pp. 21-24.
499. VAN BEYLEN, J., De versiering van jachten, binnenschepen en vissersvaartuigen in de Nederlanden. In : *Neerlands Volksleven*, XIII, pp. 257-270.
500. VAN BEYLEN, J., Schepen : volkstechniek en volkskunst, scheepsmodellen ; de binnenscheepvaart en de visserij in de Lage Landen ; zeilen en zwaarden ; de versiering van jachten, binnenschepen en vissersvaartuigen. In : *Volkskunst der Lage Landen*, XV, 1965, pp. 103-130.
501. VAN BEYLEN, J., De versiering van Vlaamse vissersschepen in de 19de en 20ste eeuw. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XXIII, 1973-1974-1975, pp. 149-189.

2.5. – SCHEEPSARCHEOLOGIE

MARINE ARCHEOLOGY

502. Catalogue de l'exposition 1000 ans de navigation vus par les artistes et les artisans organisée par le Bruxelles Royal Yacht Club – Catalogus van de tentoonstelling 1000 jaar scheepvaart in kunst en ambacht georganiseerd door de Koninklijke Jachtclub van Brussel.
Brussel, 1979.
503. DE LAET, S. J., Wooden animal heads of Carolingian times found in the river Scheldt (Belgium). In : *Acta Archaeologica*, XXVII, 1956, pp. 127-137.
504. DE VOS, A., De spits „Lauranda” naast het Steen. In : *Antwerpen*, XXVI, 1980, pp. 87-92.
505. HASSE, G., Les barques de pêche trouvées à Anvers en 1884 et 1904-1905.
Gent, 1907.
506. HASSE, G., L'âge géologique des barques primitives trouvées à Anvers en 1910-1912.
In : *Bulletin de la Société belge de géologie, de paléontologie et d'hydrologie*, 1912, pp. 84-89.
507. HASSE, G., Les barques primitives de Hoevenen près d'Anvers, 1914-1919. Une nouvelle station palustre découverte à Anvers. Nouvelle contribution à l'étude de la pêche primitive dans la plaine flamande. In : *Bulletin de la Société d'anthropologie de Bruxelles*, 1920, pp. 180-185, 219-228.
508. JONCKHEERE, E., L'origine de la côte de Flandre et le bateau de Bruges.
Brugge, 1903.
509. JONCKHEERE, E., Le bateau de Bruges et la Flandre maritime.
Brugge, 1904.
510. MARSDEN, P. R. V., A boat of the Roman period found at Bruges, Belgium, in 1899, and related types. In : *The international journal of national archaeology and underwater exploration*, V, 1976, pp. 23-55.
511. NAGELMACKERS, A., Le bateau de Bruges. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VIII, 1954, pp. 193-204.
512. NAGELMACKERS, M., Le bateau d'Ostende. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VII, 1953, pp. 217-226.
513. PAULSEN, P., Stevenversiering van een Wikingschip uit de Schelde bij Dendermonde.
In : *Hamer*, IV, 1944, pp. 21-24.
514. PLEYTE, C. M., Het schip van Brugge. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, LXXIX, 1936, pp. 59-66.
515. VAN BEYLEN, J., Een middeleeuws scheepsmodel uit aardewerk gevonden te Antwerpen. In : *Antwerpen*, XX, 1974, pp. 13-19.
516. VAN BOGAERT-WAUTERS, A. J., De Wikingen in de Durme- en Scheldehoek. In : *Gedenkschriften van de Oudheidkundige Kring van het Land van Dendermonde*, 1955, pp. 51-55.
517. VAN DER HEIDE, G. D., Schepen van de oudste tijd. In : *Maritieme geschiedenis der Nederlanden*, I, 1976, pp. 13-36.
518. YERNAUX, J., Retour sur notre passé industriel. A propos du „Wasa”. In : *Revue du Conseil économique wallon*, LII, 1961, pp. 70-77.

III. HANDELSVAART (ZEEROVERIJ INCLUIS)
MERCHANT SHIPPING (INCLUDING PIRACY)

3.1. – *HANDELSVAART (algemeen)*
MERCHANT SHIPPING (general)

519. ADAM, C., Belgische scheepvaart.
Brussel, 1963.
520. Antwerp, leading european city and port with an American fighting spirit. Banking, commerce, industry, port.
Antwerpen, 1969.
521. Un aperçu des activités de l'Agence Maritime Internationale 1919-1969. Een panorama van de activiteiten van het Internationaal Maritiem Agentschap.
Antwerpen, 1969.
522. De arbeid op de zeeschepen van de Belgische koopvaardij. Zeerecht.
S.l.s.d.
523. ASAERT, G., De Antwerpse scheepvaart in de 15de eeuw (1394-1480) (Verh. Kon. Akademie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Kl. der Letteren, 72).
Brussel, 1973.
524. ASAERT, G., Westeuropese scheepvaart in de middeleeuwen.
Bussum, 1974.
525. ASAERT, G., Scheepvaart van het Zuiden tot 1400. In : *Maritieme Geschiedenis der Nederlanden*, I, 1976, pp. 37-74.
526. BAETENS, R., De nazomer van Antwerpens welvaart. De diaspora en het handelshuis De Groote tijdens de eerste helft der 17de eeuw. (Pro Civitate, 45).
Brussel, 1976, 2 v.
527. BAETENS, R., Scheepvaart in de Zuidelijke Nederlanden 1650-1810. In : *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, VIII, 1979, pp. 239-248.
528. BAETENS, R., Scheepvaart in de Zuidelijke Nederlanden 1585-1650. In : *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, VII, 1980, pp. 156-159.
529. BATHE, B. e.a., Les grands voiliers du xve au xxe siècle.
Lausanne, 1967.
530. BEAUCOURT VAN NOORTVELDE, P., Beschrijving van de opgank, voortgank en ondergank der Brugschen Koophandel.
Brugge, 1775.
531. De Belgische koopvaardij tijdens den oorlog ; belangrijkste bepalingen van toepassing op de zeelieden varende aan boord van Belgische koopvaardijschepen. (Regie van het Zeewezen te Londen).
Londen, 1944.
532. De Belgische koopvaardijvloot. In : *Echo's van Verkeerswezen*, 1972, pp. 113-122.

533. BELLOY, A. en BRACKENIERS, E., La vie maritime en 1924. In : *Bulletin d'Études et d'Informations de l'École supérieure de commerce S. Ignace*, II, 1925, pp. 153-172.
534. BEUCKELEERS-DONCHE, E., De eerste stoomboot te Antwerpen. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, I, 1936-1937, pp. 137-145.
535. BINDOFF, S. T., The Scheldt Question to 1839.
Londen, 1945.
536. BLOCKMANS, F., Voor een nationale handelsvloot. In : *Morgen-Tijdschrift voor Politieke, Sociale en Economische forskning*, I, 1946, pp. 169-170.
537. BLONK, W., De invloed van de Oostbloklanden op de Westeuropese vervoersmarkt ; bescherming noodzakelijk en mogelijk ? In : *Haven en Vervoer in de Hedendaagse Economie*, Antwerpen, 1982, pp. 275-284.
538. BLY, G., Met onze Compagnie-schepen naar den Oost. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, I, 1936-1937, pp. 191-197.
539. BRULEZ, W., De firma della Faille en de internationale handel van Vlaamse firma's in de 16de eeuw. (Verh. Kon. Vl. Akademie-Klasse der Letteren, 35).
Brussel, 1959.
540. BRULEZ, W., Marchands flamands à Venise (1568-1605) (Études d'histoire économique et sociale. Institut historique belge de Rome, VI).
Brussel-Rome, 1965.
541. BRULEZ, W., De handel. In : *Antwerpen in de 16de eeuw*, 1975, pp. 109-142.
542. BRULEZ, W., De scheepvaartwinst in de nieuwe tijden. In : *Tijdschrift voor Geschiedenis*, XLII, 1979, pp. 1-19.
543. BRULEZ, W., Scheepvaart in de Zuidelijke Nederlanden. In : *Algemene geschiedenis der Nederlanden*, VI, 1979, pp. 123-128.
544. *Bulletin van de Kamer van Koophandel*. 1954-1969.
545. Les commissions de l'Escaut maritime depuis 1849. Belgique : Ministère des Travaux Publics de Belgique : Administration des Ponts et Chaussées (ed.).
Brussel, 1907, 2 v.
546. Compagnie Maritime Belge 1895-1955.
S.l., 1955.
547. Compagnie Maritime Belge 1895-1970.
Antwerpen, 1970.
548. Compagnie Maritime Belge (Lloyd Royal) 1895-1945.
Antwerpen, 1947.
549. COOPMAN, J., De tegenstelling „Nationale Koopvaardij-Nationale Haven” in het raam van onze industriepolitiek. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, III, 1940-1946, pp. 233-252.
550. COORNAERT, E., Anvers a-t-elle eu une flotte marchande au xvie siècle ? In : *Le navire et l'économie maritime du Nord de l'Europe du Moyen-Age au xviiie siècle*. Travaux du colloque des 30 et 31 mai 1958 publiés dans la Bibliothèque Générale de l'école pratique des Hautes Études, pp. 71-80.
Parijs, 1960.
551. COORNAERT, E., Les Français et le commerce international à Anvers. Fin du xve-xvie siècle.
Parijs, 1961, 2 v.

552. CRAEYBECKX, J., Un grand commerce d'importation : les vins de France aux anciens Pays-Bas (xiiie-xive siècle) (École pratique des hautes études, VIe section. Ports, Routes, Trafics, IX).
Parijs, 1958.
553. DANHIEUX, L., Kustwacht bij het Hazegras in 1465. In : *Rond de Poldertorens*, III, 1960, pp. 57-60.
554. DAUN, —., Die Wirtschafts- und Handelserflechtungen Deutschlands und Belgiens. In : *Hansa*, CI, 1964, pp. 1106-1107.
555. DE BOCK, R., De Belgische handelsvloot rond het midden der xixe eeuw. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, II, 1938-1939, pp. 150-176.
556. DE BORGER, R., Vergelijkende studie der structuur en organisatie van de lucht- en zeevrachtenmarkt.
Antwerpen, 1970.
557. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Quand la marine belge était prospère. Sous le régime du privilège de pavillon et des droits différentiels. In : *IIde Internationaal congres van de zee*, Luik, 30 juli -2 augustus 1939, pp. 71-83.
558. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Un relèvement maritime belge au xviiie siècle. Quelques étapes de la Compagnie dite d'Ostende. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VI, 1952, pp. 63-69.
559. DE DECKER, A., L'Amiral Georges van Spilbergen et son temps. Étude sur le génie du peuple flamand aux xvie et xviie siècles en fait de commerce et navigation.
Antwerpen, 1886.
560. DE DECKER, J., L'activité commerciale et industrielle de quelques familles anversoises au xixe siècle ; les armements J. Donnet et J. B. Donnet. In : *De Schakel*, IV, 1949, pp. 62-65.
561. DE KEMMETER, F., La marine marchande.
Brussel, 1949.
562. DE KEMMETER, F., De Belgische koopvaardijvloot.
Brussel, 1949.
563. DE SMEDT, O., Het college der Nederlandsche kooplieden op Engeland (1580-1589). In : *Antwerpsch archievenblad*, 2^e r., 1926, pp. 113-120, 321-348.
564. DE SMET, J., Aan de Vlaamsche kust onder het Fransche keizerrijk. In : *Biekorf*, XXXV, 1929, pp. 14-20.
565. DE SMET, J., (Uit een oud zeeboek). De kustvaart in de 14de eeuw. In : *Biekorf*, XL, 1934, pp. 98-103, 134-137.
566. DE SMET, J., De scheepvaart bij ons in de Moderne Tijden. In : *Rond de Poldertorens*, XV, 1973, pp. 65-68.
567. DE STURLER, J., Les relations politiques et les échanges commerciaux entre le duché de Brabant et l'Angleterre au moyen-âge. L'étape des laines anglaises en Brabant et les origines du développement du port d'Anvers.
Parijs, 1936.
568. DE VOS, A., De Antwerpse vloot omstreeks 1830. La flotte anversoise vers 1830. In : *Schelde vrij*, 1863-1963, pp. 83-88.
569. DE VOS, A., De Antwerpse koopvaardijvloot omstreeks 1830 ; met vlootlijst der Belgische koopvaardijschepen 1829-1835. Gegevens verzameld uit de oudste

- classificatieregisters van het Bureau Veritas. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XV, 1963, pp. 101-177.
570. DE Vos, A., 150 jaar maritiem België. De koopvaardij omstreeks 1830. In : *Sirene*, 1980, nr. 120, pp. 19-23.
571. DE Vos, H., Question de politique économique. Notre marine marchande et l'intervention des pouvoirs publics. Brussel, 1922.
572. DE Vos, H., Leopold I en de scheepvaart (1831-1865). In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVII, 1965, pp. 1-36.
573. DELWAIDE, L., De haven van Antwerpen 1863-1963. In : *Era Berichten*, 1963, pp. 33-61.
574. DENUCE, J., Afrika in de 16de eeuw en de handel van Antwerpen. (Dokumenten voor de geschiedenis van de handel). Antwerpen, 1937.
575. DOEHAERD, R., Études anversoises. Documents sur le commerce international à Anvers, 1488-1514. (École pratique des hautes études, VIe section. Ports, routes, trafics XIV). Parijs, 1963, 2 v.
576. DUPONT, —, En question des armements maritimes et des constructions navales en Belgique. S.l.s.d.
577. FAYAT, H., De historiek van de nieuwe Schelde-Rijn verbinding. In : *Studia Diplomatica*, XXIX, 1976, pp. 567-574.
578. GEURTS, R., La discrimination dans le domaine maritime. In : *IVde Internationaal Congres van de zee*, Oostende, 20-23 juli 1951, pp. 66-71.
579. GILLIODTS-VAN SEVEREN, L., Cartulaire de l'ancienne Estaple de Bruges. Recueil de chroniques, chartes et autres documents concernant l'histoire et les antiquités de la Flandre, publié par la „Société d'Émulation de Bruges”. Brugge, 1904-1908, 4 v.
580. GITTENS, F. e.a., Considérations sur la rénovation de la marine marchande en Belgique. Antwerpen, 1898, 2e dr.
581. GOETBLOET, J., La création d'une marine marchande nationale. Antwerpen, 1916.
582. GOLLIEZ, T., Notre marine marchande. In : *Revue sociale catholique*, VIII, 1903-1904, pp. 23-30, pp. 42-48.
583. GRAS, J. A., Recueil de mémoires relatifs à la marine marchande. Antwerpen, 1853.
584. HERVY-COUSIN, C., Pour notre marine et pour nos marins. Brussel, 1908.
585. *Hinterland*. 1952-
586. HORTA, F., Les armements maritimes belges. In : *Annales de l'association des ingénieurs sortis des écoles spéciales de Gand*, VII, 1884, pp. 1-23.
587. Investerings in de vervoersector. In : *Echo's van Verkeerswezen*, XVI, 1973, pp. 73-127.

588. JACOBS, R., De Belgische koopvaardijvloot en de economische evolutie. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, III, 1940-1946, pp. 85-96.
589. JAMESON, J. F., Willem Usselinx, founder of the Dutch and Swedish West India Companies. (Coll. Papers of the American Historical Association, vol. II, 3). New York, 1887.
590. KEMPENEERS, A., De Belgische tankervloot. In : *Vaart*, 1964, pp. 401-403.
591. KEMPENEERS, A., De Belgische vloot van tankschepen. In : *Vaart*, 1967, pp. 101-102.
592. KERNKAMP, J. H., De handel op de vijand (1572-1609). Utrecht, 1931-1934, 2 v.
593. LAURENT, H., Un grand commerce d'exportation au moyen-âge. La draperie des Pays-Bas en France et dans les pays méditerranéens, XIIe-XVe s. Parijs, 1935.
594. LE VIONNOIS, C., Rôle de l'initiative privée en matière d'expansion économique ; création d'une marine marchande nationale. (Congrès international d'expansion économique mondiale tenu à Mons du 24 au 28 septembre 1905. Rapports section VI), pp. 15-26. Brussel, 1905.
595. LECOINTE, A., Développement de la marine marchande en Belgique. Oostende, 1898.
596. LEDERER, A., Considération sur la navigation des bateaux jumboisés. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XV, 1969, pp. 411-423.
597. LEDERER, A., Réflexions sur l'économie d'énergie dans les transports maritimes. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXII, 1976, pp. 214-234.
598. LELEUX, F., Notre marine marchande belge. Antwerpen, 1939.
599. LELEUX, F., La marine marchande belge. Antwerpen, 1959.
600. De maritieme bedrijvigheid in de jaren 1967-1970. In : *Echo's van Verkeerswezen*, XIV, 1971, pp. 101-167.
601. MICHIELSEN, L., De handel. In : *Antwerpen in de 18de eeuw*, 1952, pp. 94-122.
602. MOULTON, J., De slag om Antwerpen en de Schelde, 1944-'45. De openstelling van de Schelde in 1944 en de bevrijding van Antwerpen. Schoten, 1978.
603. MUS, O., Zwendel : oorzaak van een verkeerde voorstelling van de omvang van de Vlaamse koopvaardijvloot. In : *Gedenkboek Michiel Mispelon*. Kortemark-Handzame, 1982, pp. 373-402.
604. PIERRARD, A., Étude sur le relèvement de la marine marchande et des industries maritimes en Belgique. In : *Annales de l'association des ingénieurs sortis des écoles spéciales de Gand*, XXI, 1898, pp. 1-15.
605. PIOT, C., La diplomatie concernant les affaires maritimes des Pays-Bas vers le milieu du XVIe siècle jusqu'à la trêve de Vaucelles. In : *Bulletin des sciences, des lettres et des beaux-arts de Belgique*, 44, 2e série, XL, 1875, pp. 817-868.
606. Plan 1971-1975 voor de produktiesektoren vervoer en verkeer. In : *Echo's van Verkeerswezen*, XV, 1972, pp. 49-66.

607. PRIMS, F., De Antwerpsche groothandel in 1830. In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, 3de reeks, XX, 1929, pp. 239bis-254.
608. PRIMS, F., Antwerpen en de Tol van Rupelmonde in de 16de eeuw. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, III, 1940-1946, pp. 155-162.
609. PRIMS, F., Voor de geschiedenis van de Oostendse Compagnie. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VII, 1953, pp. 131-140.
610. Recueil de documents relatifs à l'Escaut maritime. Belgique : Ministère des Travaux Publics de Belgique : Administration des Ponts et Chaussées (ed.). Brussel, 1907.
611. REUCHLIN, H., Handelsvaart. In : *Maritieme Geschiedenis der Nederlanden*, IV, 1978, pp. 224-271.
612. SCARCERIAUX, P., Synthèse de la participation de la flotte marchande belge aux événements de 1939-1945. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VI, 1952, pp. 125-141.
613. SMEESTERS, C., Notre marine marchande. Brussel, 1903.
614. Smoglage maritime, fluvial et aérien. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 169, p. 794.
615. Statistique sommaire du commerce et de la navigation aux XIXe et XXe siècles. Peters, F. (ed.) (Office de statistique universelle d'Anvers). Antwerpen, 1913.
616. STOLS, E., De Spaanse Brabanders of de handelsbetrekkingen der Zuidelijke Nederlanden met de Iberische wereld 1598-1648. (Verh. Kon. VI. Academie-Klasse der Letteren, 70) Brussel, 1971, 2 v.
617. SUETENS, M., Histoire de la politique commerciale de la Belgique depuis 1830 jusqu'à nos jours. Brussel, 1955.
618. TAMSE, C. A., De Scheldekwestie 1866-1867. In : *Spiegel Historiae*, XII, 1977, pp. 170-177.
619. TIMMERMANS, A., Crédit Maritime. In : *La vie économique et sociale*, XXVII, 1940, pp. 183-202.
620. Union Financière et Maritime S.A. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 262, p. 941.
621. Union Financière et Maritime „Ufimar”. In : *Revue Coloniale Belge*, 1957, nr. 273, p. 959.
622. VAN BOGAERT, E., De evolutie van de verdragsregelingen betreffende de Schelde. In : *Studia Diplomatica*, XXXI, 1978, pp. 575-594.
623. VAN BRUYSEL, E., Histoire du commerce et de la marine en Belgique. Brussel, 1861-1864, 3 v.
624. VAN CAUWENBERG, W., Onze nationale koopvaardijvloot. (Economisch-sociale bibliotheek XVIII). Antwerpen-'s-Gravenhage, 1945.
625. VAN DE WALLE, G. en CUYVERS, L., Techniek van de binnenlandse- en buitenlandse handel. Leiden-Antwerpen, 1981.

626. VAN DEN BROECK, P., Trampvaart en lijnvaart.
Antwerpen, 1945.
627. VAN DER REST, P., Les transports maritimes et la marine marchande en Belgique. In : *La vie économique et sociale*, XVII, 1940, pp. 139-158.
628. VAN LAAR, A., De handelsvloot van Antwerpen in het bloeitijdvak. In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, XVI, 1924-1925, pp. 25-40.
629. VAN MEERBEECK, L., Les archives de l'Administration de la Marine aux Archives générales du Royaume. 1831-1940. In : *Economische geschiedenis van België – Behandeling van bronnen en problematiek. Handelingen van het Colloquium te Brussel*, 17-19 nov. 1971 (V^e en VIe secties), 1973 (*Archief- en Bibliotheekwezen in België*. Extranummer 10), pp. 203-222.
630. VAN MIEGHEM, A., De la voile au vapeur, du vapeur au moteur : septante-cinq ans de vie maritime. In : *Bulletin Fédération des Industries Belges*, XXV, 1970, pp. 51-66.
631. VAN ROEY, J., Handelsvaart van de Zuidnederlanders. In : *Maritieme Geschiedenis der Nederlanden*, I, 1976, pp. 249-260.
632. VAN WERVEKE, H., Brugge en Antwerpen. Acht eeuwen Vlaamsche handel.
Gent, 1941.
633. VANDENSTEEN, P., Onze koopvaardij ... de Belgische koopvaardij het verleden en het heden. In : *Neptunus*, XIX, 1971, nr. 5, pp. 32-47 ; XIX, 1971, nr. 6, pp. 45-57.
634. VAZQUEZ DE PRADA, V., Lettres marchandes d'Anvers I-IV. (École pratique des hautes études VIe section. Affaires et gens d'affaires XVIII).
Parijs, 1960-'61, 4 v.
635. VERAGHTERT, K., The growth of a port town during the 19th. century.
Leuven, 1972.
636. VERHOEVEN, J., De verstekelingen aan boord der koopvaardij schepen. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, III, 1940-1946, pp. 85-86, pp. 133-154.
637. VERSTRAETEN, T., La question de la marine belge. Examen économique. In : *Annales de l'association des ingénieurs sortis des écoles spéciales de Gand*, 1903, fasc. 2.
638. VOETEN, P., Antwerpens handel over Duinkerken tijdens het Twaalfjarig Bestand. In : *Bijdragen tot de geschiedenis*, XXXIX, 1956, pp. 67-78.
639. VYNCKIER, J. en SMET, R., Analyse van de arbeidsongevallen in de Belgische koopvaardij.
Antwerpen, 1973.
640. WRIGHT, H. R. C., Free trade and protection in the Netherlands 1816-1830. (Cambridge studies in Economic history).
Cambridge, 1955.

3.2. – *RADERIJEN : VORMEN VAN UITBATING*
SHIPOWNERS : EXPLOITATION

641. Agence Maritime Internationale. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 191, pp. 709-711 ; 1954, nr. 199, p. 63 ; 1956, nr. 256, p. 415.
642. Agence Maritime Internationale. Service Congo-Angola-États-Unis. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 164, pp. 605-607.

643. ASAERT, G., Inventaris van meetbrieven (1884-1913).
Brussel, 1981.
644. BAETENS, R., Investeren en rendement bij de Generale Indische Compagnie : de handel op Bengalen vergeleken met de Chinahandel. In : *Album aangeboden aan Charles Verlinden*, Gent, 1975, pp. 17-42.
645. Belgian African Line, service États-Unis-Congo belge et Angola. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 172, p. 927 ; 1953, nr. 183, p. 375.
646. BLANKENHEIM, C. M., Geschiedenis van de Compagnie van Ostende.
Leiden, 1861.
647. BORREY, R., Oostende-Dover-Folkestone.
Oostende, 1982.
648. BROEZE, F. J. A., Rederij. In : *Maritieme Geschiedenis der Nederlanden*, IV, 1978, pp. 158-222.
649. Cinquantième anniversaire de la fondation de la Red Star Line et entrée en service du nouveau transatlantique Belgenland, 1873-1923.
Antwerpen, 1923.
650. Compagnie des chemins de fer du Congo Supérieur aux grands lacs africains „C.F.L.". In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, IX, 1938, pp. 511-533. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 114, pp. 485-491 ; 1951, nr. 138, pp. 483-484 ; 1952, nr. 162, p. 507 ; 1953, nr. 186, pp. 507-508 ; 1954, nr. 210, pp. 482-483 ; 1955, nr. 237, p. 455 ; 1957, nr. 269, p. 625 ; 1958, nr. 280, pp. 479-480.
651. Compagnie Maritime Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 252, p. 239.
652. Compagnie Maritime Belge. Anvers, in memoriam 1939-1945.
Antwerpen, s.d.
653. Compagnie Maritime Belge (Lloyd Royal), Anvers 1895-1945.
Antwerpen, 1947.
654. Compagnie Maritime Congolaise. In : *Revue Coloniale Belge*, 1957, nr. 268, p. 523 ; 1959, nr. 292, pp. 401-403.
655. Compagnie Maritime Congolaise GCRL. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 137, p. 441 ; 1958, nr. 279, p. 409.
656. CORDIER, H., La Compagnie prussienne d'Emden au XVIIIe siècle. In : *T'oung Pao*, XIX, 1920, pp. 128-137.
657. CORNET, R. J., Le cinquantenaire de la Compagnie Maritime Belge (Lloyd Royal). In : *Revue Coloniale Belge*, nr. 39, pp. 291-294.
658. CROKAERT, J., Un exemple d'énergie nationale. La compagnie d'Ostende.
Brussel-Parijs, 1919.
659. DAUWE, R., Un siècle d'évolution des paquebots Ostende-Douvres (1846-1946). In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, III, 1940-1946, pp. 211-231.
660. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Quand la marine belge était prospère. Sous le régime du privilège de pavillon et des droits différentiels. In : *IIde Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 71-83.
661. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Centenaire de la ligne Ostende-Dover 1846-1946. Eeuwfeest der lijn Oostende-Dover 1846-1946.
Antwerpen, 1946.

662. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Les prodromes de la Compagnie d'Ostende. Comment une vaste société à charte, maritime et coloniale, put naître dans nos anciennes provinces. In : *IVde Internationaal Congres van de Zee*, II. Oostende, 1951, pp. 745-760.
663. DE ROOVER, R., L'organisation administrative et commerciale de la Compagnie d'Ostende. In : *Bulletin d'études et d'informations de l'institut supérieur de commerce S. Ignace*, XI, 1934, pp. 659-681.
664. DEGRYSE, R., De Palestinaschepen van Dierick van Paesschen (1511-1521). In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XXIII, 1973-1974-1975, pp. 15-46.
665. DULLINGER, J., Die Handelskompagnien Österreichs nach dem Orient und nach Ostindien in der ersten Hälfte des 18. Jahrhunderts. In : *Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte*, VII, 1899, pp. 44-83.
666. L'essor de la Compagnie Maritime Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1957, nr. 263, p. 69.
667. GERS, J., Compagnie Maritime Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 253, p. 267.
668. HAEGEMAN, P., L'activité africaine de la Compagnie Maritime Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1958, nr. 279, pp. 373-374.
669. HORTA, F., Les armements maritimes belges. In : *Annales de l'association des ingénieurs sortis des écoles spéciales de Gand*, VII, 1884, pp. 1-23.
670. KONINCKX, C., Andreas Jacobus Flandrin. Een achttiende eeuwse middelgrote koopman. In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, LVI, 1973, pp. 243-290.
671. KONINCKX, C., Zuidnederlandse deelname in de Zweedse Oost-Indische Compagnie 1731-1786. In : *Handelingen van de Koninklijke Zuidnederlandse Maatschappij voor Taal-, Letterkunde en Geschiedenis*, XXXI, 1977, pp. 121-136.
672. KONINCKX, C., La compagnie suédoise des Indes orientales et les Pays-Bas autrichiens. Esquisse succincte d'une participation „belge” à l'étranger au XVIIIe siècle. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXIV, 1978, N.R., afl. 3, pp. 295-329.
673. A l'Otraco. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 110, p. 317 ; 1951, nr. 139, p. 527 ; nr. 143, p. 695 ; nr. 145, p. 779 ; 1953, nr. 175, p. 67 ; 1954, nr. 206, p. 333 ; nr. 218, p. 863 ; 1955, nr. 244, p. 847 ; 1956, nr. 249, p. 131 ; nr. 258, p. 693.
674. A la Compagnie Maritime Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 146, pp. 821-822.
675. A la Compagnie Maritime Congolaise. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 156, p. 271.
676. LEFÈVRE, G., De Indische Compagnie van Oostende. (Katholieke Vlaamsche Hogeschooluitbreiding. Verhandeling nr. 230). Antwerpen, 1925.
677. MERMANS, F., Gegevens over Armement John Cockerill. (Belgian Nautical Research Association). Brussel, 1958.
678. MERTENS, L., La compagnie d'Ostende. In : *Bulletin de la Société Royale de Géographie (d'Anvers)*, VI, 1881, pp. 379-419.

679. MICHIELSEN, L., Het einde van de Oostendsche Compagnie. In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, XXVIII, 1937, pp. 128-143.
680. MUS, O., Scheepswinsten tijdens de Negenjarige Oorlog (1689-1697). In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, CVIII, 1971, pp. 261-299.
681. De naamloze vennootschap Armement Deppe in de twee wereldoorlogen. La société anonyme Armement Deppe pendant les deux guerres mondiales. Antwerpen, 1946.
682. Le nouvel immeuble de l'Agence Maritime International à Léopoldville. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 111, p. 351.
683. ODOIE, H., A popular highway to the continent. The Dover-Ostend route. Horshan, 1897.
684. Office d'exploitation des transports coloniaux. In : *Revue Coloniale Belge*, 1958, nr. 282, p. 613.
685. P., H., La Compagnie Maritime Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1948, nr. 77, pp. 781-786.
686. PRIMS, F., De „Sophia Dorothea” van de firma Key. In : *Antverpiensa*, III, 1929, pp. 367-377.
687. S. A. Remorquage à hélice : 1870-1970. Antwerpen, 1975.
688. SCARCEIAUX, P., Historique des m.v. Marie Flore et René Paul. Armements René Geurts. Antwerpen, 1948.
689. SCHELTJENS, L., Naamloze stoomvaartmaatschappij „Schelde en Rupel”, Gedenk- en feestboek. Temse, 1907.
690. SERVAIS, M., L'Angleterre et la Compagnie d'Ostende. In : *Gemeentekrediet van België*, LXI, 1962, pp. 141-165.
691. SERVAIS, M., De Oostendse Compagnie. In : *Gemeentekrediet van België*, LXI, 1962, pp. 141-165.
692. STOLS, E., De Zuidelijke Nederlanden en de oprichting van de Oost- en Westindische Compagnieën. In : *Bijdragen en mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden*, LXXXVIII, 1973, pp. 1-18.
693. Les tarifs à la C.M.B. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 251, p. 201.
694. TASSIER, S., La Compagnie d'Ostende. In : *Annales, Économies, Sociétés, Civilisations*, XVI, 1961, pp. 568-574.
695. THYS, A., Les transports au Congo et la régie. In : *Le Mouvement Géographique*, 1913, pp. 583-592.
696. VAN CRIEKINGE, H., De financiering der scheepvaartondernemingen. Het scheepscredietwezen in België en in de omliggende landen. Brussel-Antwerpen-Leuven, 1933.
697. VAN DE WALLE, B., Jean-Baptiste de Lescluze, négociant et armateur brugeois, 1780-1858. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, XCVII, 1960, pp. 154-236.
698. VANDECASTEELE, L., De Oostendse Rederij N.V. 1921-1950. Bredene, 1980.

699. VIAENE, A., Pelgrimshaven Nieuwpoort in de rij van Sluis, Arnemuiden en Antwerpen 1428-1512. In : *Biekorf*, LXXIII, 1972, pp. 129-134.
700. VIAENE, A., De vaart op Compostella vanuit Engelse en Vlaamse havens 1350-1520. In : *Biekorf*, LXXVII, 1977, pp. 239-242.

3.3. - VERZEKERINGSWEZEN INSURANCE

701. BOONEN, E., De Antwerpsche zeeverzekeringsspolis voor een Nederlandse maritieme rechtswetenschap. In : *Het Juristenblad*, 1941, pp. 513-515.
702. BUYL, P., De verzekeringsspolis van Antwerpen of de keuze tussen verstarren en vernieuwing. In : *Haven en Vervoer in de Hedendaagse Economie*. Antwerpen, 1982, pp. 123-131.
703. COUVREUR, L., De zeeverzekeringssmarkt der Oostenrijkse Nederlanden op het einde van de 18de eeuw. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, LXXX, 1937, pp. 58-86.
704. COUVREUR, L., Recht en zeeverzekeringsspraktijk in de 17de en 18de eeuw. In : *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis*, XVI, 1938, pp. 184-214.
705. CRUYSMANS, F., Des risques de guerre au point de vue de la police d'assurance et des usages d'Anvers.
S.l., 1862.
706. DE GROOTE, H. L. V., Onuitgegeven zestiende-eeuwse Antwerpse polissen. In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, LVII, 1974, pp. 3-19.
707. DE GROOTE, H. L. V., De zeeassurantie te Antwerpen en te Brugge in de zestiende eeuw.
Antwerpen, 1975.
708. DE GROOTE, H. L. V., Zeeverzekering. In : *Maritieme Geschiedenis der Nederlanden*, I, 1976, pp. 206-219.
709. DE SMET, R., Les assurances maritimes. Traité théorique et pratique de droit comparé.
Parijs, 1934.
710. DE SMET, R., Traité théorique et pratique des assurances maritimes.
Parijs, 1960, 3 v.
711. DEN DOOREN DE JONG, E. L. G., Lombard Street. In : *Verzekeringssarchief*, IV, 1923, pp. 19-21.
712. DENS, L., Lloyd Royal Belge. Étude objective sur la situation de cette société. Conférence donnée à Anvers en mars 1923.
Antwerpen, 1923.
713. DENUCE, J., James Dormer en de Keizerlijke en Koninklijke Verzekeringsskamer te Antwerpen. In : *Antwerpsch Archievenblad*, 2e reeks, IV, 1929, pp. 224-262.
714. FELDE, L., Avarie commune et les Règles d'York et d'Anvers de 1950. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VII, 1953, pp. 243-304.
715. GENARD, P., Jean-Baptiste Ferrufini et les assurances maritimes à Anvers au xvie siècle. In : *Bulletin de la Société Royale de Géographie d'Anvers*, VII, 1882, pp. 193-268.

716. GERNEZ, D., L'Ordonnance de Charles Quint du 29 janvier 1549, sur la sécurité de la navigation en temps de guerre. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, II, 1938-1939, pp. 100-115.
717. GOEMAERE, A., Conditions de la police d'Anvers.
Antwerpen, 1887.
718. GOEMAERE, A., Conditions de la police d'Anvers au point de vue des rapports entre les assurés et les courtiers d'assurances.
Antwerpen, 1887.
719. GROENEN, L., Expertises maritimes.
Antwerpen, 1927.
720. HAGUE, —. en CRUYSMANS, —., Commentaire sur la police d'assurance maritime d'Anvers.
Brussel, 1853.
721. HANNES, J. en LAUREYSSENS, J., De verzekeringsmaatschappijen en hun beheerders te Antwerpen (1819-1873). In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, 3e reeks, XLIX, 1966, pp. 95-136.
722. LE JEUNE, C., Note sur les assurances maritimes et fluviales en Belgique.
Brussel, 1910.
723. MAERTENS DE NOORDHOUT, A., Des polices d'abonnement sur facultés en matière d'assurances maritimes.
Luik, 1934.
724. MARQUET, F., L'assurance des risques de guerre en droit belge. In : *La vie économique et sociale*, XXVII, 1940, pp. 159-181.
725. MARQUET, F., Droit, technique et organisation des assurances maritimes contre les risques de guerre, des corps et des cargaisons en Belgique et à l'étranger 1939-1949.
Brussel, 1949.
726. MEEUS, E., Avaries communes et avaries particulières.
Brussel, 1931.
727. MOREL, A., Manuel de l'assuré et vademecum des clients du Bureau Central des Assurances Maritimes d'Anvers.
Antwerpen, 1841.
728. MULLENS, X., Verzekeren in de tijd van Rubens. Studie uitgegeven door de verzekeringsgroep APRA naar aanleiding van het Rubensjaar 1977.
[Antwerpen], 1977.
729. Organisation des assurances mutuelles maritimes contre les risques de guerre. (Ministère des communications).
Brussel, 1939.
730. PRIMS, F., De assurantie op de „Keizerin Elisabeth” kapitein Gheselle (1724). In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, 3e reeks, XXIX, 1938, pp. 130-133.
731. REATZ, C. F., Ordonnances du duc d'Albe sur les assurances maritimes de 1569, 1570, 1571, avec un précis de l'histoire du droit maritime dans les Pays-Bas. In : *Bulletin de la Commission Royale d'Histoire de Belgique*, V, 1878, pp. 41-118.
732. RENIER, G., Notes sur les avaries et leur règlement, l'assurance du navire.
Antwerpen, s.d.

733. SCHOELLER, P., L'évolution séculaire des taux de fret et d'assurance maritime, 1819-1940. In : *Bulletin Inst. Rech. Econ. Louvain*, XVII, 1951, pp. 319-558.
734. SNELLER, Z. W., De drie cargasoenen rogge van Daniël van der Meulen c.s. anno 1592, en hun verzekering. In : *Jaarboek van het genootschap Amstelodamium*, XXXII, 1955, pp. 89-118.
735. SOHR, F., Comment faut-il lire la police d'assurance maritime d'Anvers ? Antwerpen, 1931.
736. SOHR, F., Les assurances-transports. Qu'est-ce qu'une police d'abonnement ? Antwerpen, 1932.
737. SOHR, F. en VAN DOOSSELAERE, G., Les assurances-transports, comprenant un commentaire de la police maritime d'Anvers du 1er juillet 1859 et des clauses de 1900. Brussel, 1932.
738. SOHR, F., Les assurances maritimes dans le passé. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, I, 1936-1937, pp. 198-202. In : *Nationaal Congres van de zee*, Antwerpen, 17-18 juli 1937, pp. 486-490.
739. Summary examination of the Antwerp marine insurance of 1859. S.l., 1859.
740. Tentoonstelling 150 jaar Bureau Veritas. Antwerpen, 1978.
741. TRICOT, L., Histoire de l'institution des avaries communes. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, IV, 1947-1949, pp. 85-105.
742. VAN ACKER, L., De Westvlaamse zeeverzekeringsmaatschappijen te Brugge en te Oostende 1807-1812. In : *Biekorf*, LXVII, 1966, pp. 257-265.
743. VAN BLADEL, G., La condition juridique de l'assurance maritime ennemie. Antwerpen, 1913.
744. VAUCHER, J., Des polices d'assurances maritimes ou renseignements sur les conditions et les usages des diverses places commerçantes. Parijs, 1830.
745. VERLINDEN, C., Código de seguros marítimos según la costumbre de Amberes promulgado por el consulado español de Brujas en 1569. In : *Cuadernos de Historia de España* (Buenos Aires) VII, 1947, pp. 146-191 ; VIII, 1948, pp. 159-193.
746. VERLINDEN, C., Code d'assurances maritimes selon la coutume d'Anvers, promulgué par le consulat espagnol de Bruges en 1569. In : *Bulletin Koninklijke Commissie voor de publikatie van de oude wetten en verordeningen van België*, XVI, 1949, pp. 38-142.
747. VERLINDEN, C., De zeeverzekeringen der Spaanse kooplui in de Nederlanden gedurende de 16de eeuw. In : *Bijdragen tot de Geschiedenis der Nederlanden*, II, 1958, pp. 191-216.
748. VIVANTE, C., Traité théorique et pratique des assurances maritimes. Parijs, 1898.
749. WALEFFE, F., Technique et législation des assurances. Assurances terrestres, maritimes et sociales. Brussel, 1946, 2 v.

750. WAUTERS, J., Droit commercial et maritime. Antwerpen, 1920.
751. WILDIERS, P., Zeeverzekering. Oorlogsrisko's te Antwerpen. Antwerpen, (1941).
752. WILDIERS, P., Assurances maritimes. Risques de guerre sur la place d'Anvers. Antwerpen, (1941).
753. WILDIERS, P. en CAETHOVEN, M., Handboek voor zeeverzekering. Zeeverzekeringspolis van Antwerpen van 1859 ; zeerisiko's, landrisiko's, oorlogsrisko's, averij-grosse. Antwerpen, 1941.
754. WILDIERS, P., Recueil d'études sur les assurances maritimes. Antwerpen, 1953.
755. WILDIERS, P. en CAETHOVEN, M., Manuel pratique des assurances maritimes. Marchandises-corps-police d'assurance maritime d'Anvers de 1859. Police du Lloyd's-Clubs réassurance-avarie commune. Antwerpen, 1964, 3e dr.
756. WILDIERS, P., Transportverzekering (goederen). Antwerpen, 1975.
757. WYFFELS, C., Een Antwerpse zeeverzekeringspolis uit het jaar 1557. In : *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis*, CXIII, 1948, pp. 95-103.

3.4. – SCHEEPVAART IN EUROPESE WATEREN (ruimer opgevat dan kustvaart)
 Noordzee – Middellandse Zee – Oostzee
 NAVIGATION IN EUROPEAN WATERS (not limited to coastal navigation)
 North Sea – Mediterranean Sea – Baltic

758. ASAERT, G., Een Kieldrechtenaar op de wijde zee. In : *Het Land van Beveren*, XI, 1968, pp. 102-108.
759. ASAERT, G., Antwerp ships in English harbours in the fifteenth century. In : *Acta Historiae Neerlandicae*, XII, 1979, pp. 29-47.
760. ASAERT, G., Navires anversoises dans les ports anglais au xve siècle. In : *Revue des Amis du Vieux Dunkerque*, XIV, 1982, pp. 57-78.
762. BAELS, E., De „Generale Keizerlijke en Koninklijke Indische Compagnie gevestigd in de Oostenrijkse Nederlanden” genaamd de Oostendse Compagnie. Oostende, 1972.
763. BAELS, E., De Oostendse Compagnie. In : *Neptunus*, XXI, 1973-74, nr. 3, pp. 4-13.
764. BAETENS, R., De havenbeweging te Oostende (1635-1662). In : *Annalen van de Federatie der kringen voor geschiedenis, oudheidkunde en folklore van België*, XLIIIe Congres. St.-Niklaas, 1974, pp. 119-124.
765. BAETENS, R., Le rôle de Dunkerque dans l'histoire maritime et commerciale des Pays-Bas méridionaux (xvie-xviiie siècles). In : *Revue des Amis du Vieux Dunkerque*, 1977, Nr. 6, pp. 35-44.

766. BAHR, K., Handel und Verkehr der deutschen Hanse in Flandern während des vierzehnten Jahrhunderts.
Leipzig, 1911.
767. BEUKEN, J. H. A., De Hanze en Vlaanderen.
Maastricht, s.d.
768. BOWENS, J., Nauwkeurige beschrijving der oude en beroemde zee-stad Oostende gelegen in Oostenrijksch Vlaanderen.
Brugge, 1792, 2 v.
769. BRULEZ, W., La navigation flamande vers la Méditerranée à la fin du xvie siècle.
In : *Belgisch Tijdschrift voor filologie en geschiedenis*, XXXVI, 1958, pp. 1210-1242.
770. BRULEZ, W., Les escales au carrefour des Pays-Bas Bruges et Anvers, xive-xvie siècles. In : *Les grandes escales I*. (Recueils de la société Jean Bodin, XXXII).
Brussel, 1974, pp. 417-473.
771. BRULEZ, W., Scheepvaart in de Zuidelijke Nederlanden. In : *Algemene geschiedenis der Nederlanden*, VI, 1979, pp. 123-128.
772. BUGGE, A., Die nordeuropäischen Verkehrswege in frühen Mittelalter und die Bedeutung der Wikingen für die Entwicklung des europäischen Handels und der europäischen Schifffahrt. In : *Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte*, IV, 1906, pp. 227-277.
773. BUYL, A., Les communications entre Londres et le continent. La situation de la route belge. In : *Le Mouvement Géographique*, 1903, pp. 211-218, pp. 226-230, pp. 286-290 ; 1905, pp. 223-229.
774. BUYL, A., Les communications entre Londres et le continent. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 263-265 ; pp. 271-277.
775. CRAEYBECKX, J., De organisatie en de konvooiering van de koopvaardijvloot op het einde van de regering van Karel V. In : *Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden*, III, 1949, pp. 179-208.
776. DAMS, J., Le commerce maritime à Dunkerque à l'époque espagnole. In : *Actes du 104e Congrès national des sociétés savantes*. Bordeaux 1979. Section d'histoire moderne et contemporaine. Vol. I : Les transports de 1610 à nos jours, Parijs, 1980, pp. 177-184.
777. DAMS, J., Les actes en espagnol du Magistrat de Dunkerque 1594-1663.
Duinkerke, 1980.
778. DAUWE, R., Un siècle d'évolution des paquebots Ostende-Douvres 1846-1946. In : *IIIe Internationale congres van de zee*. Oostende, 18-22 juli 1946, pp. 222-245.
779. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Centenaire de la ligne Ostende-Dover 1846-1946. Eeuwfeest der lijn Ostende-Dover 1846-1946.
Antwerpen, 1946.
780. DE SMEDT, O., Het college der Nederlandsche kooplieden op Engeland (1580-1589). In : *Antwerpsch Archievenblad*, 2^e r., 1926, pp. 113-120, 321-348.
781. DE SMEDT, O., De Engelse natie te Antwerpen en de Scheldetollen (1496-1582). In : *Antwerpsch Archievenblad*, 2^e r., 1929, pp. 40-73.
782. DE SMEDT, O., De Engelse natie te Antwerpen in de 16de eeuw.
Antwerpen, 1954, 2 v.

783. DE SMET, J., Smokkel van Engelse koopwaren te Nieuwpoort, 1809-1810. In : *De Leiegouw*, VIII, 1966, pp. 219-225.
784. DE STURLER, J., Le passage des marchandises en transit par le duché de Brabant aux XIIIe et XIVe siècles, dans ses rapports avec le trafic d'outremer. L'importance commerciale et maritime du port d'Anvers. In : *XXXe Congres van het Oudheid- en Geschiedkundig Verbond van België*, 28 juli-2 augustus 1935, Brussel, 1936, pp. 155-170.
785. DEGRYSE, R., De Vlaamse Westvaart en de Engelse represailles omstreeks 1378. In : *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde van Gent*, N.R., XXVII, 1973, pp. 193-239.
786. DENUCE, J., Een Antwerpsch plan tot organisatie van den Nederlandschen zeehandel op het Westen (1583). In : *Antwerpsch Archievenblad*, 2^e r., 1927, pp. 14-36.
787. DENUCE, J., Ein Jahrtausend Handel und Verkehr zwischen Flandern und dem „Oostland“. In : *Flandern-Niederdeutschland*. Schriftenreihe der Hansischen Gilde „Aus Hansischem Raum“. Band 8. [Hamburg], 1938, pp. 7-16.
788. DENUCE, J., De Hanze en de Antwerpsche handelscompagnieën op de Oostzeelanden. (Documenten voor de geschiedenis van den handel, vol. III). Antwerpen, 1938.
789. DESMET, J., De Middeleeuwse scheepvaart op het Zwin. In : *Neptunus*, XIII, 1965, nr. 4, pp. 14-23.
790. DEVOS, G., Oostenrijkse douanestatistiek en de Oostendse handel in de tweede helft der 18de eeuw. In : *Handelingen Colloquium Economische Geschiedenis België*. Wetteren, 1972, pp. 335-350.
791. DOEHAERD, R., Les galères génoises dans la Manche et la Mer du Nord à la fin du XIIIe et au début du XIVe siècle. In : *Bulletin de l'Institut historique belge de Rome*, XIX, 1938, pp. 5-76.
792. EEC shipping 1978. A guide to the sea transport industries of the European Economic Community. Colchester, 1978.
793. EVERAERT, J., Le commerce colonial de la nation flamande à Cadiz sous Charles II (1665-1700). In : *Anuario de Estudios Americanos*. (Sevilla), XXVIII, 1971, pp. 139-151.
794. EVERAERT, J., De internationale en koloniale handel der Vlaamse firma's te Cadiz 1670-1700. (Rijksuniv. te Gent, Werken uitg. door de faculteit van de letteren en wijsbegeerte, 154). Brugge, 1973.
795. FINOT, J., Relations commerciales et maritimes entre la Flandre et l'Espagne au moyen âge. In : *Annales du Comité Flamand de France*, XXIV, 1898, pp. 1-353.
796. FINOT, J., Étude historique sur les relations commerciales entre la Flandre et l'Espagne au Moyen Age. Parijs, 1899.
797. FINOT, J., Étude historique sur les relations commerciales entre la Flandre et la république de Gênes au moyen âge. In : *Annales du Comité Flamand de France*, XXVIII, 1906-1907, pp. xxv-xxxii, 1-384.
798. GEVAERT, F., De kanaaldiensten. In : *Neptunus*, XXI, 1973-74, nr. 5, pp. 20-35.

799. GORIS, J. A., Eene Antwerpsche handelsexpeditie in de Oostzeelanden (1562-1569).
In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, 2e reeks, III, 1924-1925, pp. 133-144.
800. GORIS, J. A., Étude sur les colonies marchandes méridionales (Portugais, Espagnols, Italiens) à Anvers de 1488 à 1567. Contribution à l'histoire des débuts du capitalisme moderne.
Leuven, 1925.
801. GRANDGAIGNAGE, E., Histoire du péage de l'Escaut.
Antwerpen, 1868.
802. GRÜNZWEIG, A., Aperçu historique des relations maritimes entre la Belgique et le Portugal. In : *Portugal-Belgique*, Nr. 65, 1961, pp. 27-31.
803. HAEPKE, R., Niederländische Akten und Urkunden zur Geschichte der Hanse und zur Seegeschichte (1531-1669).
München, 1913-23, 2 v.
804. KIESSELBACH, G. A., Die Konzentration des hansischen Seeverkehrs auf Flandern nach den ältesten Schiffsrechten der Lübecker, Hamburger und Bremer und nach dem Seebuche. In : *Vierteljahrsschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte*, VIII, 1910, pp. 268-336 ; IX, 1911, pp. 373-394.
805. LANE, F. C., Venetian merchant galleys, 1300-1334 : private and communal operation. In : *Speculum*, XXXVIII, 1963, pp. 179-205.
806. LEMAIRE, L., Histoire de Dunkerque des origines à 1900.
Duinkerke, 1927.
807. LEWIS, A., The Northern seas. Shipping and commerce in Northern Europe A.D. 300-1100.
Princeton, 1958.
808. LIAGRE-DE STURLER, L., Les relations commerciales entre Gênes, la Belgique et l'Outremont d'après les archives notariales génoises (1320-1400).
Brussel-Rome, 1969, 2 v.
809. MUS, O., De Brugse compagnie Despars op het einde van de 15de eeuw. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, CI, 1964, pp. 5-118.
810. NICHOLAS, D., The Scheldt trade and the „Ghent War” of 1379-1385. In : *Bulletin van de Kon. Comm. voor Geschiedenis*, CXLIV, 1978, pp. 189-359.
811. NOSTEN, L., Nos anciennes corporations : I. La corporation des bélândriers. In : *Bulletin de l'Union Fauconnier*, V, 1902, pp. 379-421.
812. Une nouvelle malle belge. In : *Le Mouvement Géographique*, 1895, pp. 249-250.
813. Ostende-Douvres, le nouveau service des malles belges, In : *Le Mouvement Géographique*, 1893, pp. 76-77.
814. PASQUINI, J. N., Histoire de la ville d'Ostende et du port.
Brussel, 1843.
815. PAVELKA, H., Englands Wirtschaftsbeziehungen zu den Habsburgischen Niederlanden im 18. Jahrhundert. In : *Mélanges Jacquemijns*. Brussel, 1968, pp. 530-549.
816. Les pêcheries et poissons au Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1909, pp. 538-541.
817. PFISTER, C., Dunkerque-Ostende : quelques jalons sur l'évolution de leurs rapports au XVIIIe siècle. In : *Actes du 101e Congrès national des sociétés savantes*.

- Lille, 1976. Section d'histoire moderne et contemporaine, I. Parijs, 1978, pp. 39-59.
818. PRIMIS, F., Onze handel met Engeland. In : *Antverpiensia*, II, 1928, pp. 186-192.
819. PRIMIS, F., Het schip van Portunari I (1473-1477) en II (1491-1498). In : *Antverpiensia*, XII, 1938, pp. 76-89.
820. RAWLINSON, R., The Flanders galleys. In : *The Mariner's Mirror*, 1926, pp. 145-168.
821. REINCKE, H., Die Deutschlandfahrt der Flandrer während der hansischen Frühzeit. In : *Hansische Geschichtsblätter*, LXVII-LXVIII, 1942-1943, pp. 51-164.
822. ROEHLK, F., Schifffahrt und Handel zwischen Hamburg und den Niederlanden in den zweite Hälfte des 18. und in Beginn des 19. Jahrhunderts. (Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte, Beiheft 60). Wiesbaden, 1973, 2 v.
823. ROERIG, F., Unternehmerkräfte im flandrisch-hansischen Raum. (Vom Werden und Wesen der Hanse). Leipzig, 1940.
824. SCARCEIAUX, P., La flotte marchande belge. Synthèse de la participation de la flotte marchande belge aux événements de 1939-1945. In : *Neptunus*, XVII, 1969, nr. 6, pp. 51-71.
825. SCARCEIAUX, P., Synthèse de la marine marchande belge (1914-1918). In : *Neptunus*, XX, 1972-73, nr. 6, pp. 46-67.
826. SMIT, H. J., Handel en scheepvaart in het Noordzeegebied gedurende de 13de eeuw. In : *Bijdragen voor vaderlandsche geschiedenis en oudheidkunde*, VII, 1928, pp. 161-204.
827. STEIN, W., Ueber den Umfang des spätmittelalterlichen Handels der Hanse in Flandern und in den Niederlanden. In : *Hansische Geschichtsblätter*, XLIV, 1917, pp. 189-236.
828. THIELEMANS, M.-R., Bourgogne et Angleterre. Relations politiques et économiques entre les Pays-Bas Bourguignons et l'Angleterre 1435-1467. (Univ. libre de Bruxelles, Travaux de la faculté de philosophie et lettres, 30). Brussel, 1966.
829. TOUSSAERT, J., Dunkerque et Dunkerquois. Traces aux archives de Frise orientale à Aurich. In : *Revue des Amis du Vieux Dunkerque*, Nr. 8, 1978, pp. 23-29.
830. VAN DER ESSEN, L., Contribution du port d'Anvers et du commerce d'exportation des Pays-Bas vers l'Espagne et le Portugal à l'époque de Charles-Quint (1553-1554). In : *Bulletin de l'académie royale d'archéologie de Belgique*, 1920, pp. 39-64.
831. VAN DER WEE, H., Die Hansestädte und Antwerpen. In : *Hinterland*, XVI, 1967, nr. 52, pp. 49-57.
832. VAN LAAR, A., De handelsvloot van Antwerpen in het bloeitijdvak. In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, XVI, 1924-1925, pp. 25-40.
833. VAN MEERBEECK, L., Les relations économiques des Pays-Bas autrichiens avec la Toscane sous le règne du grand-duc Pierre-Léopold (1765-1790). In : *Bulletin de l'Institut historique belge de Rome*, XXIII, 1944-46, pp. 161-180.
834. VAN ROOSBROECK, R., De Antwerpsche havenbeweging 1815-1830 en de scheidingsgedachte. In : *Vlaamsche Gids*, 20, 1932, p. 241-252.
835. VOETEN, P., Antwerpse handel over Duinkerken tijdens het Twaalfjarig Bestand. In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, 3^e reeks, XXXIX, 1956, pp. 67-78.

836. WATSON, W. B., The structure of the Florentine galley trade with Flanders and England in the fifteenth century. In : *Belgisch Tijdschrift voor filologie en geschiedenis*. XXXIX, 1961, pp. 1073-1091 ; XL, 1962, pp. 317-347.
837. WYFFEELS, C., De Vlaamse Hanze van Londen op het einde van de 17de eeuw. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*. XCVII, 1960, pp. 5-30.
838. Zeevervoer van de landen van de Gemeenschap 1968-1969. Een statistische studie. Commissie van de Europese Gemeenschappen (ed.). Brussel, 1971.

3.5. – SCHEEPVAART BUITEN EUROPESE WATEREN (grote vaart)

Kolonies – Afrika – Amerika – Azië – Australië

NAVIGATION OUTSIDE EUROPEAN WATERS (ocean-going trade)

Colonies – Africa – America – Asia – Australia

839. Agence Maritime Internationale. Service Congo-Angola-États-Unis. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 164, pp. 605-607.
840. L'aménagement des passes du Bas Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1912, pp. 667-671.
841. ANCIAUX, L., La participation des Belges à l'œuvre coloniale des Hollandais aux Indes Orientales. In : *Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen. Kl. voor mor. en polit. wet.*, N.R., I, afl. 2. Brussel, 1955, 1 krt. buiten t., 15 foto's.
842. ANCIAUX, L., Over de Marine van de Congo-Vrijstaat voor 1898. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVII, 1965, pp. 101-121, 6 ill.
843. ARETIN, K. O., Fürst Kaunitz und die österreichisch-ostindische Handelscompagnie von 1777. Ein Beitrag zur Geschichte des österreichischen Staatsbewusstseins unter Kaiser Joseph II. In : *Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte*, XLVI, 1959, pp. 361-377.
844. BAASCH, E., Hamburg und die Compagnie von Ostende. In : *Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte*, V, 1897, pp. 309-319.
845. BAASCH, E., Die Anfänge des modernen Verkehr Hamburgs mit Vorderindien und Ostasien. In : *Mitteilungen der geographischen Gesellschaft in Hamburg*, XIII, 1897, pp. 92-130.
846. BAETENS, R., Investeren en rendement bij de Generale Indische Compagnie : de handel op Bengalen vergeleken met de Chinahandel. In : *Album aangeboden aan Charles Verlinden*, Gent, 1975, pp. 17-42.
847. Belgian African Line, service États-Unis-Congo belge et Angola. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 172, p. 927 ; 1953, nr. 183, p. 375.
848. Belgian African Line-Service ; Congo-Angola-États-Unis. Tarifs. In : *Revue Coloniale Belge*, 1955, nr. 225, pp. 133-134.
849. BLANKENHEIM, C. M., Geschiedenis van de Compagnie van Ostende. Leiden, 1861.
850. BLY, G., Met onze Compagnie-schepen naar den Oost. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 478-485.

851. BLY, G., Met onze Compagnie-schepen naar den Oost. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, I, 1936-1937, pp. 191-197.
852. BLY, G., Voyages au Brésil d'un dogre de la Compagnie générale et impériale des Indes, St. Antoine de Padua. In : *Bulletin de la casa de Portugal*, 1938, 3, pp. 19-21, 8, pp. 25-27, 9, pp. 21-25.
853. BOUCHER, M., Flemish interlopers beyond the Cape of Good Hope 1715-1723. In : *Historia*, XXI, 1976, pp. 121-131.
854. BOULVIN, J., Les services réguliers de la Red Star Line entre Anvers et l'Amérique du Nord. In : *Annales de l'Association des ingénieurs de Gand*, 1883.
855. BOUMANS, R., Een onbekend aspect van de Belgische uitwijking naar Amerika ; de gesubsidieerde emigratie van bedelaars en oudgevangenen (1850-1856). In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XI, 1965, pp. 354-393.
856. BOUSIN, G., Les transports congolais pendant la guerre. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XVII, 1946, pp. 712-729.
857. BROEZE, F. J. A., A challenge without response. Holland and the Transpacific route to East Asia after 1815. In : *Economisch en sociaal-historisch Jaarboek* (tot 1970 : *Economisch-Historisch Jaarboek*), XXXVIII, 1975, pp. 256-279.
858. BRULEZ, W., Der Kolonialhandel und die Handelsblüte der Niederlande in der Mitte des 16. Jahrhunderts. (Kölner Vorträge zur Sozial- und Wirtschaftsgeschichte, III). Keulen, 1969.
859. C.M.B.-Ligne Anvers-Matadi. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 92, p. 502.
860. COMHAIRE, J., Le Bas-Fleuve en temps de guerre. In : *Revue Coloniale Belge*, 1954, nr. 217, pp. 693-695.
861. Le comte Henri de Calenberg et l'ancienne compagnie des Indes à Ostende. In : *Le Mouvement Géographique*, 1913, pp. 490-493.
862. Conférence des transports de l'Afrique Centrale. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 89, p. 388.
863. COOPMAN, J., De Oost-Indiëvaarders : een ander aspekt. In : *Neptunus*, XXV, 1977-78, nr. 2, pp. 2-6.
864. CORDIER, H., La Compagnie prussienne d'Embsen au XVIIIe siècle. In : *T'oung Pao*, XIX, 1920, pp. 128-137.
865. La crise des transports. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 150, p. 35.
866. CROKAERT, J., Un exemple d'énergie nationale. La compagnie d'Ostende. Brussel-Parijs, 1919.
867. CUNHA DA SILVEIRA, J., De la contribution flamande aux Açores. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVIII, 1966, pp. 87-111.
868. CUVELIER, J., L'ancien Congo d'après Pierre van den Broecke. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, I, 1955, (N.R.), pp. 169-192.
869. Dans les passes du Bas-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1914, pp. 259-261.
870. DE BRUYNE, A., Usselincx de onvermoeibare. Brugge, 1944.

871. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Vie et agonie de la Compagnie d'Ostende. Contribution à l'histoire de notre expansion maritime dans l'Océan Indien. In : *Nationaal Congres van de zee*, Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 370-377.
872. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Un marin bruxellois, gouverneur des compagnies des Indes hollandaise et française. In : *IIdes Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 559-566.
873. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Deux émules belges de Christophe Colomb : Isaac et Jacques le Maire. In : *Secours d'Hiver, Bulletin Officiel du Comte Exécutif Central*, 1942, nr. 5, pp. 13-16.
874. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Quelques précédents expansionnistes belges dans l'hémisphère chinois. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 134, pp. 305-307.
875. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Les prodromes de la Compagnie d'Ostende. Comment une vaste société à charte, maritime et coloniale, put naître dans nos anciennes provinces. In : *IVde Internationaal Congres van de Zee*, II. Oostende, 1951, pp. 745-760.
876. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Une page d'histoire belgo-portugaise. Un navigateur belge sur la Côte d'Ivoire du xvie siècle. Navires brugeois et navires portugais dans la guerre du Poivre. In : *Revue des intérêts Luso-Belges*, V, 1951, pp.
877. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Comment naquirent nos premières relations maritimes avec le Congo Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1958, nr. 279, pp. 365-367.
878. DE DORLODOT, A., Les ports d'Ostende et de Nieuport et les fournitures d'armes aux insurgés américains 1774-1782. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VII, 1953, pp. 141-156.
879. DE JONG, T. P. M., Nederland en Latijns-Amerika. In : *Economisch en sociaal-historisch Jaarboek* (tot 1970 : *Economisch-Historisch Jaarboek*), XXIX, 1961-62, pp. 2-135.
880. DE JONG, T. P. M., Het waagstuk van de winst op een markt in wanorde. Een studie over de Noord-Atlantische handel met Latijns-Amerika (1807-1830). In : *Economisch en sociaal-historisch Jaarboek*. (tot 1970 : *Economisch-Historisch Jaarboek*), XXI, 1967, pp. 85-149.
881. DE ROOVER, R., L'organisation administrative et commerciale de la Compagnie d'Ostende. In : *Bulletin d'études et d'informations de l'institut supérieur de commerce S. Ignace*, XI, 1934, pp. 659-681.
882. DE ROOVER, R., The journal and ledger of the frigate Marquis de Prié (1725-1726). In : *The Institute of Book-keepers' Journal*, IX, 1936, pp. 28-32, 53-59.
883. DE SMET, J., Twee Brugse schepen aangeslagen in de Antillen 1827-1829. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, XCIX, 1962, pp. 122-127.
884. DE STOPPELAAR, J. H., Balthazar de Moucheron. Een bladzijde uit de Nederlandsche handelsgeschiedenis tijdens den Tachtigjarigen Oorlog. 's-Gravenhage, 1901.
885. DEGRYSE, K., De Oostendse Chinahandel 1718-1735. In : *Spiegel Historiae*, VIII, 1973, pp. 678-683.
886. DEGRYSE, K., De Oostendse Chinahandel 1718-1735. In : *Belgisch Tijdschrift voor filologie en geschiedenis*, LII, 1974, pp. 306-347.

887. DENUCE, J., Charles de Proli en de Aziatische Compagnie. In : *Antwerpsch Archievenblad*, 2e reeks, 1932, pp. 3-64.
888. DENUCE, J., Afrika in de 16de eeuw en de handel van Antwerpen. Antwerpen, 1937.
889. DENUCE, J., L'Afrique au xvie siècle et le commerce anversoïse. (Collection de documents pour l'histoire du commerce). Antwerpen, 1937.
890. DEPT, G., La Compagnie d'Ostende. Voyages et projets de colonisation. In : *Bulletijn der Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde te Gent*, XXXIV, 1926, pp. 34-55.
891. DILLEMAN, L., Des Bassignots dans le commerce avec l'Inde au xviiie siècle. La maison Michaux et Cie. (1786-93). In : *Revue française d'histoire d'outre-mer*, LX, 1972, pp. 551-577.
892. DUCHESNE, A., Léopold Ier et Santo Tomas de Guatemala. Un témoignage inconnu. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XI, 1965, pp. 1393-1403.
893. DULLINGER, J., Die Handelskompagnien Österreichs nach dem Orient und nach Ostindien in der ersten Hälfte des 18. Jahrhunderts. In : *Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte*, VII, 1899, pp. 44-83.
894. DUMONT, G.-H., Banquibazar. La colonisation belge au Bengale au temps de la Compagnie d'Ostende. Brussel-Parijs, [1942].
895. EEC shipping 1978. A guide to the sea transport industries of the European Economic Community. Colchester, 1978.
896. ESSEN, A., Wilhelm Bolts und die Schwedischen Kolonisierungspläne in Asien. In : *Bijdragen voor de Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde*, VI, 1934-1935, ser. 7, pp. 83-101.
897. EVERAERT, J., Pierre-Ignace-Liévin van Alstein, Gents slavenkapitein in Nantese dienst (1733-1793). In : *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde van Gent*, N.R., XIX, 1965, pp. 47-84.
898. EVERAERT, J., Commerce d'Afrique et traite négrière dans les Pays-Bas autrichiens. In : *Revue française d'histoire d'outre-mer*, LXII, 1975, pp. 177-186.
899. EVERAERT, J., De Franse slavenhandel. Organisatie, conjunctuur en sociaal milieu van de driehoekshandel 1763-1793. (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, Klasse der Letteren, vol. LXXXVII). Brussel, 1978.
900. Les expéditions de la Compagnie d'Ostende. In : *Le Mouvement Géographique*, 1906, pp. 223-227.
901. La flotte maritime et fluviale de la colonie. In : *Revue Coloniale Belge*, 1954, nr. 220, p. 825.
902. La fondation de la Compagnie d'Ostende (1723). In : *Le Mouvement Géographique*, 1902, pp. 211-215.
903. FOULCHE-DELBOSC, R., Voyage à la côte occidentale d'Afrique, en Portugal et en Espagne (1479-1480). In : *Revue Hispanique*, IV, 1897, pp. 174-201.

904. GAASTRA, F. S. en EMMER, P. C., De vaart buiten Europa. In : *Maritieme Geschiedenis der Nederlanden*, III, 1977, pp. 262-317.
905. GELDHOF, J., Wetenswaardigheden over de Oostendse Compagnie 1722-1732. In : *Biekorf*, LXIX, 1968, pp. 89-93.
906. GELDHOF, J., Schepen op Oost-Indië voor de stichting der Oostendse Compagnie 1718-1721. In : *Biekorf*, LXX, 1969, pp. 361-362.
907. GENARD, P., Notice sur le voyageur anversoïis J.-A. Cobbé. In : *Bulletin de la Société Royale de Géographie d'Anvers*, I, 1877, pp. 446-476.
908. GILL, C., Merchants and mariners of the eighteenth century. Londen, 1961.
909. GOFFIN, L., La crise des transports au Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 511-513.
910. GRANDIDIER, G., Les liaisons aéromaritimes avec les colonies. In : *Revue Coloniale Belge*, 1945, nr. 5, p. 4.
911. H. P., La passe de Fetish Rock. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 397-400.
912. H. P., Le chaudron d'Enfer. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 133-135.
913. HAGUE, —. en CRUYSMANS, —., Commentaire sur la police d'assurance maritime d'Anvers. Brussel, 1853.
914. HEENEN, G., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 96, p. 621.
915. HERTZ, G. B., England and the Ostend Company. In : *The English historical review*, XXII, 1907, pp. 255-279.
916. HUISMAN, M., La Belgique commerciale sous l'empereur Charles VI. La Compagnie d'Ostende. Étude historique de politique commerciale et coloniale. Brussel-Parijs, 1902.
917. JACOBS, E.-A., Le premier voyage du futur Leopold II en Orient. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XI, 1965, pp. 194-224.
918. JADOT, O., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 97, p. 653.
919. JEANNEST, C., L'embouchure du Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1884, p. 84.
920. JOTTRAND, A., De Marseille au Kivu via Mombassa. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 160, pp. 410-412 ; nr. 162, pp. 491-493 ; nr. 166, pp. 666-668.
921. KONINCKX, C., La compagnie suédoise des Indes orientales et les Pays-Bas autrichiens. Esquisse succincte d'une participation „belge” à l'étranger au XVIIIe siècle. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXIV, 1978, N.R., afl. 3, pp. 295-329.
922. KONINCKX, C., De betekenis van de handel met het Verre Oosten voor het West-europese maritiem milieu in de Eeuw van de Verlichting. In : *Liber Alumnorum K. van Isacker*, Antwerpen, 1980, pp. 267-292.
923. LAUDE, N., La Compagnie d'Ostende et son activité coloniale au Bengale (1725-1730). (Institut Royal Colonial Belge. Section des Sciences morales et politiques, mémoires, 12). Brussel, 1944.

924. LECONTE, L., Le scandale de la British Queen. In : *Le lion belge*, 1939, pp. 24-29.
925. LEDERER, A., Dimensions des navires susceptibles de desservir le Bas-Congo. In : *Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet.*, VIII, afl. 3. Brussel, 1958.
926. LEDERER, A., Les transports à l'Onatra de 1970 à 1977. In : *Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet.*, N.R., XVIII, afl. 4. Brussel, 1978, 9 fig., 1 krt.
927. LEDERER, A., Histoire de la navigation au Congo avant l'arrivée du chemin de fer à Léopoldville. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VII, 1953, pp. 113-129.
928. LEDERER, A., Histoire de la navigation au Congo. Tervuren, 1965.
929. LEDERER, A., Le tiers-monde face aux problèmes de transport. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXIII, N.R., 1977, afl. 4, pp. 496-508.
930. LEFÈVRE, G., De Indische Compagnie van Oostende. (Katholieke Vlaamsche Hoogeschooluitbreiding. Verhandeling nr. 230). Antwerpen, 1925.
931. LEMAITRE, O., Quelques rôles d'équipage de navires ostendais armés en guerre, en course ou au commerce vers les Indes Orientales ou la Chine 1674-1723. In : *The Belgian shiplover*, 1959, pp. 153-158 ; 207-214 ; 1960, pp. 21-27 ; 89-92 ; 165-174 ; 246-251.
932. LEVAE, A., Recherches historiques sur le commerce des Belges aux Indes pendant le xviie et le xviiie siècle. Brussel, 1942.
933. Une ligne belge de navigation entre Anvers et le Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1886, p. 94, col. B-C.
934. La ligne des paquebots-poste entre Anvers et le Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1888, p. 7.
935. Ligne maritime Belgique-Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 141, p. 613.
936. Lignes postales transatlantiques belges. Antwerpen, 1879.
937. LUWEL, M., Herman von Wissmann et la politique d'occupation en Afrique centrale. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 148, pp. 875-877.
938. MASSINON, R., L'entreprise du Rio Nunez. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XI, 1965, pp. 304-353.
939. MAUNY, R., Eustache de la Fosse. Voyage à la côte occidentale d'Afrique (1479-1480). In : *Boletim Cultural da Guiné Portuguesa* (Bissau), IV, 1969, pp. 181-195.
940. MERTENS, J., Oostendse schepen naar Kanton (1719). In : *Ostendiana*, IV, 1982, pp. 19-37.
941. MERTENS, L., La compagnie d'Ostende. In : *Bulletin de la Société Royale de Géographie d'Anvers*, VI, 1881, pp. 379-419.

942. MICHIELSEN, L., De familie de Proli ; bijdrage tot de economische geschiedenis van Antwerpen in de 18de eeuw. In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, 3e reeks, XXVI, 1935, pp. 273-307.
943. MICHIELSEN, L., De compagnie van Triëste en Fiume (1750-1800). In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, 3de reeks, XXVII, 1936, pp. 70-91 ; pp. 181-233.
944. MICHIELSEN, L., Het einde van de Oostendsche Compagnie. In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, XXVIII, 1937, pp. 128-143.
945. MONHEIM, C., Le Rio Nunez : une colonie pour 5000 fr. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 90, pp. 413-415.
946. MOUCHET, R., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 97, p. 655.
947. MOULAERT, G., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 95, p. 581.
948. La navigation dans le Bas-Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 151, p. 73.
949. Navigation maritime sur le Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1955, nr. 228, p. 239.
950. La navigation transatlantique. In : *Le Mouvement Géographique*, 1893, p. 65.
951. NISOT, F., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 97, p. 654.
952. NISOT, J., La passe de la Roche Fétiche. In : *Le Mouvement Géographique*, 1920, pp. 379-382.
953. Nouvelle ligne belge vers le Pakistan et les Indes. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 84, p. 217.
954. Nouvelles lignes de navigation Dunkerque-Matadi et Marseille-Matadi. In : *Le Mouvement Géographique*, 1905, p. 231.
955. Orientation nouvelle des sociétés de transport au Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1946, nr. 26, p. 282.
956. PLUCHE, N., La côte occidentale d'Afrique, ou la Côte des Nègres. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 139, pp. 511-514.
957. POLLACK-PARNAU, —., Eine österreichisch-ostindische Handelskompagnie (1775-1785). Beihefte zur Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte. dl. XII. Stuttgart, 1927.
958. PRIMS, F., De reis van de Sint-Carolus, kapitein Cayphas, 1724. Antwerpen, 1926.
959. PRIMS, F., De oorlog van Mijnheer Cobbé. Geschiedenis van de reis van luitenant-generaal Cobbé, van zijn onderhandelingen met den Nabab en van zijn oorlog tegen de Mooren 1722-1724. (Koloniaal-Historische Reeks, vol. II). Antwerpen-Eindhoven, 1927.
960. PRIMS, F., De slaven van de „Keyserinne Elisabeth” kapitein Gheselle, 1724-1727. In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, V, 1927, pp. 1-21, 77-107.
961. PRIMS, F., De oorlog van generaal Cobbé. In : *Antwerpsch Archievenblad*, 2e reeks, 1927, pp. 53-59.
962. PRIMS, F., Het dagboek van Gerard de Bock (1724-1725). In : *Antwerpsch Archievenblad*, 2e reeks, II, 1927, pp. 240-244.

963. PRIMS, F., De Asiatische Compagnie. In : *Antverpiensia*, III, 1929, pp. 172-180.
964. PRIMS, F., Banquibazar, onze eerste colonie. In : *Antverpiensia*, IV, 1930, pp. 107-119.
965. PRIMS, F., De stichting van Banquibazar, onze eerste kolonie (1724-1727). Antwerpen, 1930.
966. PRIMS, F., Van Guido Gezelle tot Jozef Gheselle den kapitein. In : *Antverpiensia*, IV, 1930, pp. 90-98.
967. PRIMS, F., De reis van Kapitein Meynne (1726-1727). In : *Antverpiensia*, V, 1931, pp. 188-192.
968. PRIMS, F., Les rapports entre coloniaux français et belges au temps de la Compagnie d'Ostende, spécialement entre la direction française de Chandernagor et les „Ostendais” à Danemarnagor et Banquibazar (1724-1730). In : *Revue d'histoire des Colonies françaises*, XX, 1932, pp. 515-526.
969. PRIMS, F., De Poolsche zeebrief (1728). In : *Antverpiensia*, VII, 1933, pp. 272-278.
970. PRIMS, F., Niklaas Carpentier aan het hof van Polen (1730-1731). In : *Antverpiensia*, VII, 1934, pp. 279-284.
971. PRIMS, F., De vreugde om de Indische Compagnie (1723). In : *Antverpiensia*, VII, 1934, pp. 265-271.
972. PRIMS, F., Het lot van den „Keizerlijken Arend” van de Asiatische Compagnie-1785. In : *Antverpiensia*, XVII, 1946, pp. 38-43.
973. PRIMS, F., De fregat Ariel en de galioot Sainte-Lucie. In : *De binnenscheepvaart*, 1947, pp. 211-213.
974. A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 98, p. 682.
975. RAY, J., Ostend East India Company in Bengal during the reign of Nawab Shuja-Ud-Din Rhan (1727-1739 A.D.) – A short history. In : *The Quarterly review of historical studies* (Institute of Historical Studies Calcutta), XV, 1975-76, pp. 90-94.
976. RINCHON, D., Pierre-Ignace-Liévin van Alstein. Capitaine négrier. Gand 1733-Nantes 1793. Dakar, 1964.
977. RING, V., Asiatische Handlungscompagnien Friedrichs der Grossen. Ein Beitrag zur Geschichte des preussisches Seehandels und Aktienwese. Berlijn, 1890.
978. ROBERT, M., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 95, p. 583 en nr. 96, p. 622.
979. ROBIE, J., Voyage aux Indes. In : *Le Mouvement Géographique*, 1885, pp. 87-88.
980. ROTSART, J., De reis van het keyserlyck compagnieschip genaempt De Keyzerinne ..., capteyn Joan de Clerck, gedestineert naer Canton in China. (Verhandelingen uitgegeven door de Heemkundige Kring Maurits Van Coppenolle, II). Sint-Andries, 1963.
981. RUELENS, C., Voyage du navire belge La Concordia aux Indes (1719-1721) d'après la relation du P. Servais Varrée. Brussel, 1877.
982. SCARCEAUX, P., La flotte marchande belge. Synthèse de la participation de la flotte marchande belge aux événements de 1939-1945. In : *Neptunus*, XVII, 1969, nr. 6, pp. 51-71.

983. SCARCEIAUX, P., Synthèse de la marine marchande belge (1914-1918). In : *Neptunus*, XX, 1972-73, nr. 6, pp. 46-67.
984. SCHWEMMER, O.-W., Belgium and the Nicaraguan canal project. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XI, 1965, pp. 252-270.
985. SEBRECHTS, M., Louis Bernaert (1685-1741), „commissionaris” van de Oostendse Compagnie, zijn bloed- en aanverwanten. In : *Ostendiana*, I, 1972, pp. 33-47.
986. SERVAIS, M., L'Angleterre et la Compagnie d'Ostende. In : *Gemeentekrediet van België*, LXI, 1962, pp. 141-165.
987. SERVAIS, M., De Oostendse Compagnie. In : *Gemeentekrediet van België*, LXI, 1962, pp. 141-165.
988. Service maritime entre Anvers et le Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1900, pp. 78-80.
989. Le service public de navigation à vapeur dans le Bas-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1908, p. 675.
990. STOLS, E., A companhia de Ostende e os portos brasileiros. In : *Estudos Historicos*, V, 1966, pp. 82-95.
991. STOLS, E., Gens des Pays-Bas en Amérique espagnole aux premiers siècles de la colonisation. In : *Bulletin de l'Institut historique belge de Rome*, XLVI, 1974, pp. 565-599.
992. STOLS, E., L'expansion belge en Amérique latine vers 1900. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXV, 1979, N.R., afl. 2, pp. 100-134.
993. TASSIER, S., La Compagnie d'Ostende. In : *Annales, Économies, Sociétés, Civilisations*, XVI, 1961, pp. 568-574.
994. Taux de frets à l'A.M.I. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 142, p. 651.
995. THÈVES, M., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 98, p. 689.
996. THYS, A., De Banana au Stanley-Pool-1887-1911. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 463-485.
997. Trafic Dar-es-Salaam-Belgique. In : *Revue Coloniale Belge*, 1957, nr. 272, p. 855.
998. Les transatlantiques dans le Bas-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1914, pp. 19-24.
999. Transport maritime de passagers entre Anvers et le Congo Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 109, p. 280.
1000. Les transports au Congo pendant la guerre. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 246-247.
1001. Les transports fluviaux et maritimes. In : *Le Mouvement Géographique*, 1921, p. 57.
1002. VAN DEUREN, P., L'utilisation des containers dans les transports congolais. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXIII, 1952, pp. 1176-1185.
1003. VAN DEUREN, P., Un essai de transport en containers d'Anvers au Katanga. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, I, 1955, pp. 523-529.
1004. VAN DILLEN, J. G., Isaac le Maire en de handel der Oost-Indische Compagnie. In :

- Economisch en sociaal-historisch Jaarboek* (tot 1970 : *Economisch-Historisch Jaarboek*), XVI, 1930, pp. 1-165.
1005. VAN GRIEKEN, E., Un témoignage sur l'histoire de la Compagnie belge de colonisation. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XI, 1965, pp. 290-303.
 1006. VAN HAVERBEKE, E. A., Boordjournal van A. Demaere. 1725-1726. In : *Neptunus*, 1970, nr. 5, pp. 29-35.
 1007. VAN HECKEN, J.-L., Betrekkingen van België tot China onder Leopold I. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, X, 1964, pp. 1238-1274.
 1008. VAN HOUTTE, J. A. en STOLS, E., Les Pays-Bas et la „Méditerranée atlantique“ au xvie siècle. In : *Mélanges en l'honneur de Fernand Braudel, I. Histoire économique du monde méditerranéen 1450-1650*. Toulouse, 1973, pp. 645-659.
 1009. VAN ROEY, J., De eerste reis van Middelburg naar West-Indië. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XXI, 1969-1970, pp. 37-49.
 1010. VAN ROEY, J., De eerste reyse van Middelborgh na de Westindien. In : *Spiegel Historiael*, VI, 1971, pp. 199-207.
 1011. VAN WETTER, L., A propos de la crise des transports congolais. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXIII, 1952, pp. 260-276.
 1012. VANDEWOUDE, E., Het incident met de „Brabo“ (1888). In : *Africa-Tervuren*, IX, 1963, pp. 63-76.
 1013. VANDEWOUDE, E., Een plan van Leopold II tot industriële prospectie van China en Japan. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XIII, 1967, pp. 674-697.
 1014. VERHAEGEN, P., Le commerce des esclaves en Belgique à la fin du xviiie siècle. In : *Annales de la Société archéol. de Bruxelles*, XV, 1901, pp. 254-262.
 1015. VIDI, —, Le soixantième anniversaire de la Société anonyme belge pour le commerce du Haut-Congo (S.A.B.). In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 82, pp. 133-135.
 1016. WAUTERS, A.-J., Le réseau fluvial navigable du Haut-Congo et les bateaux glisseurs de M. Robert Goldschmidt. In : *Le Mouvement Géographique*, 1914, pp. 109-114.
 1017. WELLENS, R., Un projet de colonisation des îles Nicobares à la fin du xviiie siècle. In : *Archief- en Bibliotheekwezen in België*, XXXII, 1961, pp. 32-40.
 1018. Zeevervoer van de landen van de Gemeenschap 1968-1969. Een statistische studie. Commissie van de Europese Gemeenschappen (ed.). Brussel, 1971.

IV. OORLOGSVAART – NAVAL SHIPPING

4.1. – OORLOGSVAART (algemeen) NAVAL SHIPPING (general)

1019. 150 ans de marine militaire belge. (Exposition. Paris, Musée de la marine 1981).
Brussel-Parijs, 1981.
1020. ADAM, C., Belgische scheepvaart.
Brussel, 1963.
1021. ANRYS, H., 125 ans d'évolution de la force navale belge. In : *La revue nouvelle*, XIX, 1954, pp. 152-164.
1022. BANNING, E., La marine belge. In : *Le Mouvement Géographique*, 1898, pp. 427-429.
1023. BATTISTINI, M., Un belga, ufficiale della reale marina olandese, a Livorno nel 1817.
Livorno, 1952.
1024. De Belgische koopvaardij tijdens den oorlog ; belangrijkste bepalingen van toepassing op de zeelieden varende aan boord van Belgische koopvaardijschepen.
(Regie van het Zeewezen te Londen).
Londen, 1944.
1025. BOUMANS, R., Antwerpen als krijgshaven van Napoleon I. In : *Het Leger – De Natie*, VIII, 1953, pp. 3-59.
1026. BRIALMONT, A., Utilité de la marine belge. In : *Journal de l'armée belge*, VII, 1854, pp. 252-269.
1027. BRIALMONT, A., Projet de réorganisation de la marine militaire belge, par un ancien officier du génie.
Antwerpen, 1855.
1028. BRIALMONT, A., Réflexions sur la marine militaire belge (1830-1855).
S.l., 1855.
1029. BRIALMONT, A., Réorganisation de la marine nationale en Belgique.
Brussel, 1871.
1030. Compagnie Maritime Belge. Anvers, in memoriam 1939-1945.
Antwerpen, s.d.
1031. COOPMAN, J., Het personeel van de admiraliteit te Oostende en Duinkerke (1634-1692). In : *Ostendiana*, I, 1972, pp. 159-180.
1032. CROISSANT, E., Un mot sur la marine flamande. In : *La Flandre*, IV, 1872-1873, pp. 197-200.
1033. DE DECKER, A., L'Amiral Georges van Spilbergen et son temps. Étude sur le génie du peuple flamand aux xvie et xviie siècles en fait de commerce et navigation.
Antwerpen, 1886.
1034. DE KRAKER, A. M. J., De woelingen der Watergeuzen in het Vlaamse kustgebied. Een onderzoek naar hun akties in de Vier Ambachten en de gevolgen daarvan tussen 1572 en 1576. In : *Oudheidkundige Kring „De vier Ambachten”*. Hulst – Jaarboek 1980-1981, pp. 65-186.

1035. DE MEY, J. C. A., Oorlogsvaart, kaapvaart en zeeroof. In : *Maritieme Geschiedenis der Nederlanden*, I, 1976, pp. 307-340.
1036. DE RYCKERE, J., De la marine militaire dans ses rapports avec le commerce maritime, par un officier de marine.
Oostende, 1855.
1037. DE SMET, J., De Vlaamse zeemacht in vroeger eeuwen. In : *Neptunus*, V, 1957, nr. 9, pp. 12-14.
1038. DE VOS, A., De raid op Zeebrugge : 23 april 1918. In : *Sirene*, 1961, nr. 43, pp. 15-17.
1039. DE VOS, H., Les enseignements de l'histoire. Feu la Marine royale belge.
Brussel, 1935.
1040. DE VOS, H., La petite histoire de la marine royale belge. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, IX, 1955, pp. 1-239.
1041. DE VOS, J., De Belgische kustverdediging in 1940. In : *Maandorgaan van de documentatiegroep 40-45*, 108, 1973, pp. 2356-2361.
1042. DEBROCK, W., L'amirauté d'Ostende.
Oostende, 1959.
1043. DEGRYSE, R., Zeevisserij en zeemacht onder Karel V. In : *Het Leger – De Natie*, VIII, 1953, p. 10 et sq. In : *Neptunus*, VII, 1960, pp. 24-28.
1044. DEGRYSE, R., Het tucht- en politiereglement voor de Hollands-Vlaamse krijgsvloot van buiskonvooiers van 1547. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XV, 1963, pp. 17-30.
1045. DEGRYSE, R., De Bourgondische expedities naar Rhodos, Constantinopel en Ceuta, 1441-1465. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVII, 1965, pp. 227-252.
1046. DEGRYSE, R., De admiraals en de eigen marine van de Bourgondische hertogen, 1384-1488. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVII, 1965, pp. 139-225.
1047. DEGRYSE, R., De schepen in de haven van Sluis in het voorjaar 1464. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XX, 1968, pp. 95-106.
1048. DENUCE, J., De Admiraliteiten van Vlaanderen en Antwerpen. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, I, 1936-37, pp. 49-70.
1049. DENUCE, J., De Vlaamsche en de Antwerpsche admiraliteit. (Irmin-Reeks nr. 5).
Brussel, 1944.
1050. DERODE, V., La marine dunkerquoise avant le xviie siècle.
Duinkerke, 1866.
1051. *An Flanders Küste, Kriegszeitung*.
1916-1918.
1052. GERNEZ, D., L'ordonnance de Charles-Quint du 29 janvier 1549 sur la sécurité de la navigation en temps de guerre. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, II, 1938-39, pp. 100-115.
1053. GERS, J., „In memoriam” 1939-1945. In : *Revue Coloniale Belge*, 1947, nr. 35, pp. 174-175.
1054. GRAEFFE, F., Die flandrische Küste in den Machtkämpfen des 17. Jahrhunderts. In : *Marine Rundschau*, 1922, pp. 365-378.

1055. HAMBYE, E., Une „mission navale” au xviie siècle. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, III, 1940-1946, pp. 197-209.
1056. HENNEBICQ, L., La marine force nationale.
Brussel, 1924.
1057. HERVY-COUSIN, C., Pour notre marine et pour nos marins.
Brussel, 1908.
1058. HINNEMAN, J., Sprokkelingen uit de geschiedenis van onze betrekkingen met Schotland ten tijde van Keizer Karel. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VII, 1953, pp. 185-215.
1059. KEUKELEIRE, A., De geschiedenis van de haven van Brugge tijdens de Eerste Wereldoorlog en haar herstel tijdens de jaren 1917-1920. In : *Het Brugs Ommeland*, XVIII, 1978, pp. 78-98, pp. 257-310.
1060. LAUWERS, J. B., De la marine militaire en rapport avec la question du paupérisme des Flandres.
Brugge, 1848.
1061. LECOINTE, G., La création d'une marine nationale belge.
Parijs, 1897.
1062. LECOINTE, L., Coup d'œil sur la marine de guerre belge (1830-1912).
Brussel, 1912.
1063. LECOINTE, L., Les corps francs maritimes d'Anvers (1830-1834). In : *Carnet de la Fourragère*, 1925, pp. 43-63.
1064. LECOINTE, L., La marine de guerre de sa majesté le roi Léopold Ier. In : *Revue belge des livres, documents et archives de la guerre 1914-1918*, IX, 1933, pp. 46-54.
1065. LECOINTE, L., La marine de guerre belge (1830-1940). (Notre Passé).
Brussel, 1945.
1066. LECOINTE, L., La marine de guerre de S. M. Léopold Ier. In : *Het Leger – De Natie*, II, 1947, pp. 25-30.
1067. LECOINTE, L., Les ancêtres de notre Force Navale.
Brussel, 1952.
1068. LECORBESIER, —, Le passé maritime des Belges. In : *La Belgique militaire*, II, 1939, pp. 34-42.
1069. MALVOZ, E., Liège, port de guerre et chantier de construction de navires de combat. In : *La vie wallonne*, XVI, pp. 216-217.
1070. MOULTON, J. L., De slag om Antwerpen en de Schelde, 1944-5.
Baarn, 1979.
1071. De naamloze vennootschap Armement Deppe in de twee wereldoorlogen. La société anonyme Armement Deppe pendant les deux guerres mondiales.
Antwerpen, 1946.
1072. NAUWELAERS-WANDERS, G., De scheepvaart in vroeger jaren – La navigation pendant les années antérieures.
Neerharen, 1978-1980, 5 v.
1073. *Neptunus. Periodiek van de Belgische Zeemacht*.
1955-
1074. POLLENTIER, F., De hervorming van de admiraliteit op het einde van de 16de eeuw met betrekking tot Duinkerken. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, XCVI, 1959, pp. 157-177.

1075. POLLENTIER, F., De admiraliteit en de oorlog ter zee onder de Aartshertogen 1596-1609.
Brussel, 1972.
1076. POLLENTIER, F., Admiraliteit. In : *Maritieme geschiedenis der Nederlanden*, I, 1976, pp. 295-304.
1077. POULET, E., De mijnenoorlog. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIV, 1962, pp. 147-168.
1078. POULEUR, H., La marine militaire. In : *Revue universelle des mines*, 1902, pp. 129-197.
1079. RENARD, B. E. C., La marine cuirassée en 1865.
Brussel, 1866.
1080. ROBINS, L. J. J., Hebben kleine marines nog een reden van bestaan ? In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIV, 1962, pp. 1-14.
1081. ROTSART, A., Pour l'histoire de la marine et des marins belges. In : *Revue de la ligue maritime belge*, 1930, pp. 177-178.
1082. STOCK, J. W., Zeebrugge en Oostende 1918.
Antwerpen, 1979.
1083. THOMAS, D. H., The courtesy call of H.M.S. „Antrim” to Antwerp in 1906. In : *Belgisch Tijdschrift voor Militaire Geschiedenis*, XXIII, 1979, 4, pp. 345-360.
1084. VAN DEN BROECK, V., De l'inopportunité de la création d'une marine militaire pour stimuler, étendre et protéger le commerce extérieur de la Belgique (par Victor Vandamme).
Brussel, 1860.
1085. VAN SYPESTEYN, A., Het merkwaardig beleg van Oostende (5 juli 1601-22 sept. 1604).
's-Gravenhage, 1887.
1086. VLIETINCK, E., Het oude Oostende en zijne driejarige belegering (1601-1604).
Oostende, 1897.
1087. WARNER, P., The Zeebrugge raid.
Londen, 1978.

4.2. — KAAPVAART PRIVATEERING

1088. BAETENS, R., Organisatie en resultaten van de Vlaamse kaapvaart in de 17de eeuw.
In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XXI, 1969-1970, pp. 89-125.
1089. BAETENS, R., The organization and effects of Flemish privateering in the seventeenth century. In : *Acta Historiae Neerlandicae*, IX, 1976, pp. 48-75.
1090. DAMS, J. en DAUDRY, P., Michel Jacobsen, quelques nouveaux documents. In : *Revue des Amis du Vieux Dunkerque*, XIII, 1981, pp. 5-20.
1091. DE BOER, M. G., Tromp en de Duinkerkers. (Kon. Ned. Akademie van Wetenschappen. Commissie voor Zeegeschiedenis, 12).
Amsterdam, 1949.

1092. DE BROUWER, Y., Corsaires et marins d'autrefois. In : *Bulletin d'études et d'information de l'École supérieure de commerce S. Ignace*, III, 1926, pp. 442-459.
1093. DE BROUWER, Y., Les de Brouwer. Deux siècles de capitaines et de corsaires ostendais. In : *Neptunus*, XV, 1967, nr. 5, pp. 48-64.
1094. DE HASQUE, M., Les corsaires barbaresques et les Trinitaires. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, III, 1940-1946, pp. 113-132.
1095. DE MEY, J. C. A., De Watergeuzen. Piraten en bevrijders. Haarlem, 1980.
1096. DEBROCK, W., Comment Jean Bart, vaincu dans un combat naval, fut capturé par un corsaire ostendais. In : *Marine*, LIV, 1954, pp. 3-4.
1097. DEBROCK, W., Jan Jacobsen. Een held uit de vroegste tijden onze zeemacht. In : *Neptunus*, III, 1955, nr. 6, pp. 44-66.
1098. DEBROCK, W., De kaapvaart op de Belgische kust. Oorsprong en geschiedenis tot het XII jarig bestand (1609). In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, IX, 1955, pp. 241-266.
1099. DEBROCK, W., Oproer en desertie op de Oostendse kaapvaarders (1690-1710). In : *Neptunus*, I, 1955, pp. 15-17.
1101. DEBROCK, W., Een mutualiteitskas van de Oostendse reders ter kaapvaart 1657-1716. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, XCVII, 1960, pp. 74-103.
1102. DEBROCK, W., François Carpentier, Oostendse kaper. In : *Ostendiana*, III, 1978, pp. 147-158.
1103. DECLERCQ, P., De slaven van de „Keyserinne Elisabeth”, Kapitein Geselle. De Brugse bijdragen tot hun vrijkoop. In : *Studies over de kerkelijke en de kunstgeschiedenis van West-Vlaanderen opgedragen aan Z.E.H. Michiel English*. Brugge, 1952, pp. 1-12.
1104. DECLERCQ, P., Vrijkoping van Vlamingen uit Barbarije 1642-1678. In : *Biekorf*, LVII, 1956, pp. 142-148.
1105. DOUXCHAMPS, L. en DE BROUWER, Y., De familie De Brouwer. S.l., 1954.
1106. GERBOSCH, E. A., Amiraux et corsaires belges. Brussel, 1943.
1107. HERVY, J., Le sabordage depuis l'Antiquité jusqu'à nos jours. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, III, 1940-1946, pp. 19-38.
1108. LEMAITRE, O., Quelques rôles d'équipage de navires ostendais armés en guerre, en course ou au commerce vers les Indes Orientales ou la Chine 1674-1723. In : *The Belgian Shiplover*, 1959, pp. 153-158 ; 207-214 ; 1960, pp. 21-27 ; 89-92 ; 165-174 ; 246-251.
1109. LEMAITRE, O., Liste des corsaires ostendais dont les journaux de bord sont déposés aux Archives générales du Royaume de Belgique. Fonds de l'Amirauté. In : *The Belgian Shiplover*, LXXIX, 1961, pp. 57-61 ; LXXX, 1961, pp. 126-130 ; LXXXI, 1961, pp. 209-212, p. 214 ; LXXXII, 1961, pp. 298-303.
1110. LEMAITRE, O., Corsaires ostendais d'après les demandes de lettres de marque, conservées aux Archives générales du Royaume de Belgique. Fonds de l'Amirauté (années 1673-1744). In : *The Belgian Shiplover*, XCI, 1963, pp. 78-84 ; XCII, 1963, pp. 149-154 ; XCIII, 1963, pp. 235-240 ; XCIV, 1963, pp. 327-334 ;

- XCV, 1963, pp. 415-420 ; XCVI, 1963, pp. 507-514 ; XCVII, 1964, pp. 79-86 ; XCVIII, 1964, pp. 187-192 ; XCIX, 1964, pp. 279-286.
1111. LEMAITRE, H., Engins de guerre à bord des corsaires dunkerquois. In : *Bulletin de l'Union Fauconnier*, V, 1902, pp. 101-113.
1112. LIÉNART, J., Neptunus. Frégate corsaire 1691. In : *Neptunus*, XVIII, 1970, pp. 32-44.
1113. LUWEL, M., Emmanuel de Aranda en het Algiers der 17de eeuw. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XII, 1960, pp. 149-162.
1114. MALO, H., Les corsaires dunkerquois et Jean Bart.
Parijs, 1913-1914, 2 v.
1115. MAROTE, H., Souvenirs d'un corsaire ostendais 1811-1814. De Burbure de Wesembeek, A. (ed.).
Brussel, 1943.
1116. PRIGNEAUX, R., Un liégeois, corsaire du roy Louis XIV... Louis le Mel. In : *Neptunus*, XVIII, 1970, nr. 5, pp. 16-28.
1117. PRIMS, F., De slaven van de „Keyserinne Elisabeth” kapitein Gheselle, 1724-1727. In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, V, 1927, pp. 1-21, 77-107.
1118. PRIMS, F., De Liersche zeerovers, 1525. In : *Antverpiensia*, XII, 1938, pp. 115-120.
1119. PRIMS, F., Het schip van Portunari I (1473-1477) en II (1491-1498). In : *Antverpiensia*, XII, 1938, pp. 76-89.
1120. SEBRECHTS, M. L., De Oostendse kaper Michiel Mansvelt en zijn familie. In : *Ostendiana*, III, 1978, pp. 17-40.
1121. STRADLING, R. A., The Spanish Dunkirkers, 1621-48 : a record of plunder and destruction. In : *Tijdschrift voor Geschiedenis*, XCIII, 1980, pp. 541-558.
1122. VAN HOBOKEN, W. J., Een Hoornse scheepsbemanning in krijgsgevangenschap te Oostende. In : *Tijdschrift voor Geschiedenis*, LXI, 1948, pp. 363-370.
1123. VIAENE, A., Corvers (zeerovers) van Vlaendre, 1402-1405. In : *Biekorf*, LXI, 1960, pp. 271-274.
1124. VRYMAN, L. C., Kaapvaart en zeeroverij. Uit de geschiedenis der vrije nering in de Lage Landen.
Amsterdam, s.d.

4.3. — OORLOGSVAART NAVAL SHIPPING

1125. ALCALA-ZAMORA Y QUIPO DE LLANO J., España, Flandes y el mar del Norte (1618-1639).
Barcelona, 1975.
1126. ANRYS, H., Congé pour mourir. Les Belges dans la Royal Navy.
Brussel, 1975, 3de dr.
1127. BALACE, F., Marins belges de la guerre de Sécession, 1861-1865. In : *Belgisch Tijdschrift voor Militaire Geschiedenis*, XXI, 1976, pp. 437-448.
1128. BALOT, M., L'effort maritime belge pendant la guerre.
Le Havre, 1918.

1129. BARRIE-PITT, —., Zeebrugge, April 1918 : a thousand men against Germany's deadliest U-boat-base. The story of the war's most desperate raid.
New York, 1959.
1130. BIJL, A., De Nederlandse convoodienst (1300-1800). De maritieme bescherming van de koopvaardij en zeevisserij tegen piraten en oorlogsgevaar in het verleden.
's-Gravenhage, 1951.
1131. BOETING, J., Juni '40, een op 't nippertje ontsnapping uit Frankrijk. In : *Neptunus*, XXVI, 1978-1979, nr. 4, pp. 41-46.
1132. BOSSCHER, P. H., Oorlogsvaart. In : *Maritieme geschiedenis der Nederlanden*, IV, 1978, pp. 315-358.
1133. BOURGEOIS, W., Opération Zeebrugge.
Verviers, 1960.
1134. CRABBE, R., Les marins belges dans la Royal Navy. In : *Revue générale belge*, XC, 1954, pp. 1827-1842.
1135. CRABBE, R., Marins belges au combat. In : *Revue générale belge*, XC, 1954, pp. 765-780.
1136. CRAEYBECKX, J., Onze oorlogsvloot in de 16de eeuw. In : *Het Leger – De Natie*, III, 1948, pp. 36-39, pp. 63-67.
1137. CRAEYBECKX, J., De organisatie en de konvooiëring van de koopvaardijvloot op het einde van de regering van Karel V. In : *Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden*, III, 1949, pp. 179-208.
1138. CRAEYBECKX, J. en STRUBBE, E. I., Staatsinrichting en krijgswezen. Par. 14 : de vloot. In : *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, IV, 1952, p. 15.
1139. CRAEYBECKX, J., Onze oorlogsvloot in de 16de eeuw. In : *Neptunus*, VI, 1959, pp. 7-9.
1140. DE BAECKER, L., Étude biographique sur Gérard van Meckeren, vice-amiral de Flandre sous Charles-Quint. In : *Annales de la Société d'Émulation pour l'étude de l'histoire et des antiquités de la Flandre*, VI, 2de reeks, 1848, pp. 313-398.
1141. DE BOER, M. G., Tromp en de Duinkerkers. (Kon. Ned. Akademie van Wetenschappen. Commissie voor Zeegeschiedenis, 12).
Amsterdam, 1949.
1142. DE MELO, F. M., De strijd in het Engelsche kanaal tusschen de Spaansche en Hollandsche wapenen anno 1639.
Den Helder, 1939.
1143. DE MEY, J. C. A., De Watergeuzen. Piraten en bevrijders.
Haarlem, 1980.
1144. DE SMET, J., De krijgsvloot van de Staten van Vlaanderen in de zestiende en zeventiende eeuwen. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, LXXXI, 1938, pp. 1-26.
1145. DE SMET, J., De Vlaamse zeemacht in vroeger eeuwen. In : *Neptunus*, V, 1957, nr. 9, pp. 12-14.
1146. DE SMET, J., De Vlaamse krijgsvloot in de 17de eeuw. In : *Neptunus*, XIX, 1971, nr. 4, pp. 35-47.
1147. DE SMET, J., La flotte de guerre flamande au XVIIe siècle. In : *Revue des Amis du Vieux Dunkerque*, 1980, Nr. 11-12, pp. 43-56.

1148. DE STURLER, J., L'„empeschement“ du port de Calais par la flotte des Provinces Unies après la paix de Vervins (1598-1600). In : *Album aangeboden aan Charles Verlinden*, Gent, 1975, pp. 143-162.
1149. DEBROCK, W., De Vlaamse admiralen en admiraliteiten. In : *Neptunus*, VI, 1958, nr. 4, pp. 23-25.
1150. DECLERCQ, P., De slaven van de „Keyserinne Elisabeth“, Kapitein Geselle. De Brugse bijdragen tot hun vrijkoop. In : *Studies over de kerkelijke en de kunstgeschiedenis van West-Vlaanderen opgedragen aan Z.E.H. Michiel English*. Brugge, 1952, pp. 1-12.
1151. DEGRYSE, R., De konvooieering van de Vlaamsche vissersvloot in de 15de en de 16de eeuw. In : *Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden*, II, 1948, pp. 1-24.
1152. DEGRYSE, R., Le convoi de la pêche à Dunkerque au xve et xvie siècles. In : *Revue du Nord*, XXXIII, 1951, pp. 117-127.
1153. DEGRYSE, R., Onze nationale zeemacht onder de Bourgondische hertogen (15de eeuw). In : *Het Leger – De Natie*, VII, 1952, pp. 300-306.
1154. DEGRYSE, R., Filips van Kleef, admiraal en schrijver van een tractaat over de zeeoorlog. In : *Het Leger – De Natie*, IX, 9, 1954, pp. 12-18 ; XX-10, 1954, pp. 13-20.
1155. DEGRYSE, R., De geschiedenis van onze zeemacht. Zeevisserij en zeemacht onder Karel V (Eerste helft van de 16de eeuw). In : *Neptunus*, III, 1955, nr. 4, pp. 25-27.
1156. DEGRYSE, R., De geschiedenis van onze zeemacht. De zeemacht van de staten van Vlaanderen en de konvooiering van de vissersvloot (1522-1528). In : *Neptunus*, III, 1955, pp. 21-23.
1157. DEGRYSE, R., Rekening van de Nieuwpoortse haringvangst en konvooiering van 1474. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XI, 1958-59, pp. 57-110.
1158. DEGRYSE, R., Uit de geschiedenis van onze zeemacht. De oorsprong van de admiraliteit van Vlaanderen onder Lodewijk van Male. In : *Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden*, XIV, 1959-1960, pp. 177-196.
1159. DEGRYSE, R., De Vlaamse Westvaart en de Engelse represailles omstreeks 1378. In : *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde van Gent*, N.R., XXVII, 1973, pp. 193-239.
1160. DEHARENG, E., L'odyssée du remorqueur Atlas V : 3 Janvier 1917. Wezet, 1975.
1161. DESMET, J., Oorlog op de Vlaamse Banken. In : *Neptunus*, IX, 1966, nr. 1, pp. 12-23.
1162. DUFOUR, G., Le commodore est bon enfant. Antwerpen, [1955].
1163. EVERAERT, J., De internationale en koloniale handel der Vlaamse firma's te Cadiz 1670-1700. (Rijksuniv. te Gent. Werken uitg. door de faculteit van de letteren en wijsbegeerte. 154). Brugge, 1973.
1164. EYGENRAAM, P., La participation des navires belges à l'évacuation de St-Valéry-en-Caux (juin 1940). In : *Neptunus*, XXII, 1974-75, nr. 2, pp. 14-19 ; XXIV, 1976-77, nr. 1, pp. 15-17 ; XXV, 1977-78, nr. 3, pp. 13-15.

1165. EYGENRAAM, P., Les sous-marins belges d'autrefois et les submersibles soviétiques de demain. In : *Neptunus*, XXIX, 1981-1982, nr. 2, pp. 10-11.
1166. GILLIODTS-VAN SEVEREN, L., La marine militaire de Bruges au xive siècle. In : *La Flandre*, XIII, 1881, pp. 291-318.
1167. GOOVAERTS, A., La flotte de Louis de Male devant Anvers en 1356. In : *Bulletin de la commission royale d'histoire*, 1886, pp. 33-58.
1168. GRAEFFE, F., Militärische Seetransporte von Spanien nach Flandern, 1631-1639. In : *Marine Rundschau*, 1927, pp. 25-33 ; pp. 108-120.
1169. HAMBYE, E., L'aumônerie de la flotte de Flandre au xviie siècle. (Bibliothèque de la Faculté de Phil. et Lettres de Namur, 39).
Leuven-Namen, 1967.
1170. HENNEBICQ, L. en LECONTE, L., La marine de guerre belge.
Brussel-Parijs, 1920.
1171. HINNEMAN, J., Des galères turques aux navires de guerre de Charles-Quint : l'odyssée d'un chevalier de Malte de chez nous. In : *Le Guetteur Wallon*, N.R., CXI, 1952, pp. 130-134.
1172. JACQUEMIN, H., Opérations navales sur le lac Tanganika au cours de la première guerre mondiale. In : *Neptunus*, XIII, 1965, nr. 3, pp. 25-37.
1173. JADIN, L., Le rôle de la marine française au Congo (1868-1886). In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, IV, 1958, pp. 1353-1380.
1174. LECONTE, L., La marine de guerre belge de 1831 à 1910. Organisation, rapports avec le commerce. Uniformes, armements.
Brussel, 1910.
1175. LECONTE, L., Un souvenir de notre ancienne marine royale : la grande aventure du brick „Le Charles” dans la détroit de Macassar. In : *Het Leger – De Natie*, VI, 1951, pp. 17-21, pp. 27-30.
1176. LECONTE, L., Les ancêtres de notre Force Navale.
Brussel, 1952.
1177. LECONTE, L., La marine de guerre de S. M. Leopold I. 1831-1862. In : *Neptunus*, III, 1955, nr. 6, pp. 25-32.
1178. LEMAITRE, O., Quelques rôles d'équipage de navires ostendais armés en guerre, en course ou au commerce vers les Indes Orientales ou la Chine 1674-1723. In : *The Belgian shiplover*, 1959, pp. 153-158 ; 207-214 ; 1960, pp. 21-27 ; 89-92 ; 165-174 ; 246-251.
1179. LEMOINE-ISABEAU, C., Ostende à l'époque française. Travaux de défense et de cartographie (1794-1814). In : *Belgisch Tijdschrift voor Militaire Geschiedenis*, XIX, 1972, pp. 495-515.
1180. LEYTENS, E., L'évasion du Scaldis.
Antwerpen, s.d.
1181. LIÉNART, J., Jacques Colaert amiral de la flotte de Flandre. In : *Neptunus*, XXI, 1973-74, nr. 5, pp. 5-18.
1182. LIÉNART, J.-C., Iconographie : notre force navale. In : *L'intermédiaire des Généalogistes*, XXVII, 1972, pp. 350-353.
1183. MADDENS, N., De Vlaamse oorlogsvloot tijdens de regering van keizer Karel V. In : *Belgisch Tijdschrift voor Militaire Geschiedenis*, XXII, 1978, pp. 389-398.

1184. OUDENDIJK, J. K., Een Bourgondisch ridder over de oorlog ter zee. Philips van Kleef als leermeester van Karel V.
Amsterdam, 1941.
1185. PARLANGE, M., Les signaux de la défense des côtes en Belgique, aux Pays-Bas et en Allemagne sous l'occupation française (1794-1814).
's-Gravenhage-Brussel, 1968.
1186. PITT, B., Zeebrugge.
New York, 1959.
1187. PLACID, O. M. CAP., Opbouw der Spaanse vloot in de jaren 1572-1576. In : *Oranjeboom*, V, 52, pp. 104-132.
1188. SANDERS, J., A night before Christmas. The sinking of the troop-ship Leopoldville.
New York, 1964.
1189. SCARCERIAUX, P., La flotte marchande belge. Synthèse de la participation de la flotte marchande belge aux événements de 1939-1945. In : *Neptunus*, XVII, 1969, nr. 6, pp. 51-71.
1190. SCARCERIAUX, P., La fin du H.M.T. Léopoldville. In : *L'Armée - La Nation*, december 1953, pp. 2-13.
1191. SCARCERIAUX, P., Histoire de la seconde guerre mondiale. Le sabordage du cargo „Belgique”. In : *L'Armée - La Nation*, juillet 1948, pp. 23-26.
1192. SCARCERIAUX, P., Histoire de la seconde guerre mondiale. Comment de Miranda on passait en Angleterre sur un navire belge. In : *L'Armée - La Nation*, novembre 1948, pp. 23-26.
1193. SCARCERIAUX, P., Histoire de la seconde guerre mondiale. L'odyssée du „Marie Flore”. In : *L'Armée - La Nation*, mars 1950, pp. 39-42.
1194. SCARCERIAUX, P., Synthèse de la participation de la flotte marchande belge aux événements de 1939-1945. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VI, 1952, pp. 125-141.
1195. SCARCERIAUX, P., Synthèse de la marine marchande belge (1914-1918). In : *Neptunus*, XX, 1972-73, nr. 6, pp. 46-67.
1196. SCARCERIAUX, P., Zeebrugge 23 april 1918 ... en wat volgde. In : *Neptunus*, XXI, 1973-74, nr. 4, pp. 2-25.
1197. SION, A. en DE BURBURE, A., Quelles furent les croisières des navires de la marine royale belge ? In : *Neptunus*, V, 1957, nr. 6, pp. 19-22.
1198. TORRIS, M., Origine et développement de Petit-Fort-Philippe. In : *Revue des Amis du Vieux Dunkerque*, 1980, Nr. 10, pp. 49-55.
1199. VAN DE VELDE, A., Utilité d'une marine militaire belge. In : *IIIde Internationaal congres van de zee*. Oostende, 18-22 juli 1946, pp. 408-430.
1200. VAN HOBOKEN, W. J., Een Hoornse scheepsbemanning in krijgsgevangenschap te Oostende. In : *Tijdschrift voor Geschiedenis*, LXI, 1948, pp. 363-370.
1201. VAN NOEYEN, R., Les tentatives de blocage d'Ostende. In : *Neptunus*, IX, 1966, nr. 1, pp. 24-28.
1202. VERBRUGGEN, J.-F., De Vlaamse vloot in 1304. In : *Standen en Landen*, IV, 1952, pp. 51-76.
1203. VERBRUGGEN, J.-F., Een krijgsvloot uitgerust door de stad Brugge in 1316. In : *Het Leger - De Natie*, V, 1950, pp. 505-511.

1204. VERBRUGGEN, J.-F., Het leger en de vloot van de Graven van Vlaanderen vanaf het ontstaan tot in 1305. (Kon. VI. Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, klasse der letteren, 38). Brussel, 1960.
1205. VERLEYEN, J., 50 ans après. Activité navale belge 14-18. In : *Neptunus*, XVIII, 1970, nr. 1, pp. 63-70 ; nr. 2, pp. 58-62 ; nr. 3, pp. 72-78 ; nr. 5, pp. 50-57 ; nr. 6, pp. 49-56 ; XIX, 1971, nr. 1, pp. 36-43 ; nr. 2, pp. 53-57 ; nr. 3, pp. 82-88 ; nr. 4, pp. 67-68 ; nr. 5, pp. 57-61 ; nr. 6, pp. 66-71 ; XX, 1972, nr. 1, pp. 73-77 ; nr. 2, pp. 56-61 ; nr. 5, pp. 51-56 ; XXI, 1973-74, nr. 1, pp. 38-44 ; XXIII, 1975-76, nr. 4, pp. 34-38.
1206. VERLEYEN, J., Gravelines ou Grevelingen. En marge de l'activité navale belge 1914-1918. In : *Neptunus*, XXV, 1977-78, nr. 4, pp. 8-14 ; nr. 5, pp. 13-23 ; nr. 6, pp. 2-13 ; XXVI, 1978-79, nr. 1, pp. 19-34 ; nr. 2, pp. 16-29 ; nr. 3, pp. 18-27 ; nr. 5, pp. 22-29 ; nr. 6, pp. 2-10 ; XXVII, 1979-80, nr. 1, pp. 2-11 ; nr. 2, pp. 9-16 ; nr. 3, pp. 10-19 ; nr. 4, pp. 3-9 ; nr. 5, pp. 2-8 ; nr. 6, pp. 7-13 ; XXVIII, 1980-81, nr. 2, pp. 7-13 ; nr. 3, pp. 7-14 ; nr. 4, pp. 9-16 ; nr. 5, pp. 2-9.
1207. VERLEYEN, J., De Belgische vissers tijdens de Tweede Wereldoorlog. In : *Neptunus*, XXVI, 1978-79, nr. 1, pp. 2-18 ; nr. 2, pp. 11-15 ; nr. 4, pp. 2-11 ; nr. 5, pp. 31-37 ; nr. 6, pp. 11-23 ; XXVII, 1979-80, nr. 1, pp. 12-15 ; nr. 2, pp. 2-8 ; nr. 3, pp. 2-9 ; nr. 4, pp. 10-21 ; nr. 5, pp. 9-17 ; nr. 6, pp. 2-6 ; XXVIII, 1980-81, nr. 1, pp. 3-5 ; nr. 2, pp. 15-17 ; nr. 3, pp. 2-6 ; nr. 4, pp. 3-7 ; nr. 5, pp. 11-14 ; nr. 6, pp. 3-6 ; XXIX, 1981-82, nr. 2, pp. 7-9. In : *Neptunus Info Marine*, 1978, nr. 9, pp. 2-18 ; nr. 11, pp. 11-15.
1208. VERLEYEN, J., La participation des marins-pêcheurs belges à la bataille de Dunkerque (1940). In : *Revue des Amis du Vieux Dunkerque*, XIII, 1981, pp. 77-82.
1209. WILLEKENS, E., De zwarte galei, een Antwerps historisch verhaal van Wilhelm Raabe. In : *Antwerpen*, XXII, 1976, pp. 26-30.

4.4. – *KOLONIES (uitsluitend militaire aspecten)*

COLONIES (military aspects only)

1210. ANCIAUX, L., Marine memoriaal van de Congo-Vrijstaat. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIX, 1967, pp. 87-104.
1211. BOUSIN, G., Les transports congolais pendant la guerre. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XVII, 1946, pp. 712-729.
1212. COMHAIRE, J., Le Bas-Fleuve en temps de guerre. In : *Revue Coloniale Belge*, 1954, nr. 217, pp. 693-695.
1213. CRUYPLANTS, E., Histoire de la participation des Belges aux campagnes des Indes orientales néerlandaises, 1815-1830. Brussel, 1883.
1214. DEFAYS, F., Essais de colonisation belge au XIXe siècle. Brussel, 1899.
1215. DUCOLOMBIER, T., Une expédition franco-belge en Guinée. La campagne de la goélette „Louise-Marie” dans la colonie belge du Rio-Nunez (1849). Brussel, 1920.

1216. DUMONT, G.-H., Banquibazar. La colonisation belge au Bengale au temps de la Compagnie d'Ostende.
Brussel-Parijs, [1942].
1217. FABRI, J., Les Belges au Guatemala (1840-1845). (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. voor mor. en polit. wet., N.R., II, afl. 1).
Brussel, 1955, 1 krt. buiten t.
1218. GENARD, P., Notice sur le voyageur anversoïsois J.-A. Cobbé. In : *Bulletin de la Société Royale de Géographie d'Anvers*, I, 1877, pp. 446-476.
1219. GERS, J., „In memoriam” 1939-1945. In : *Revue Coloniale Belge*, 1947, nr. 35, pp. 174-175.
1220. JADIN, L., Le rôle de la marine française au Congo (1868-1886). In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, IV, 1958, pp. 1353-1380.
1221. JADIN, L., La marine française au Congo au XIXe siècle, avant Stanley. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XII, 1960, pp. 1-25.
1222. LEDERER, A., La grande victoire aéro-navale belge, Tanganika 1916. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVIII, 1966, pp. 67-85.
1223. LEDERER, A., Le pavillon belge sur le Haut-Nil. In : *Africa-Tervuren*, XIX, 1973, pp. 67-83.
1224. LEFEVRE, P., Les voyages de la marine royale belge au Sénégal, en Gambie et en basse Guinée. Récits des médecins qui accompagnèrent les navires de guerre belges „Louise-Marie” et „Duc de Brabant” (1847-1856) dans le cadre de la tentative de colonisation au Rio Nunez. In : *Revue belge d'Histoire Militaire*, XXII, 1978, pp. 559-582 ; pp. 647-668, XXIII, 1979, pp. 39-64 ; pp. 137-148.
1225. LESSON, P., Voyage autour du monde, entrepris par ordre du gouvernement sur la corvette „La Coquille”.
Brussel, 1839, 4 v ;
1226. LOUANT, A., La colonie de Santo-Thomas de Guatemala vue par un Tournaisien en 1875. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, III, 1957, N.R., pp. 1083-1101.
1227. MAROY, C., Mon voyage à bord du brick-goëlette de 12 canons „Louise-Marie” en 1845. In : *La Belgique Maritime et Coloniale*, 1914, pp. 153-157.
1228. MASSINON, R., L'entreprise du Rio Nunez. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XI, 1965, pp. 304-353.
1229. MONHEIM, C., Le Rio Nunez : une colonie pour 5000 fr. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 90, pp. 413-415.
1230. MONHEIM, C., Le Rio Nunez – Une colonie pour 5.000 fr. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, V, 1950-1951, pp. 45-82.
1231. MOUSER, B. L., The Nunez affair. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XIX, 1973, pp. 697-742.
1232. PETIT, P.-L.-M., Colonisation. Rapport de M. Petit, lieutenant de vaisseau, commandant la „Louise-Marie”, marine royale belge, à M. le ministre des Affaires étrangères et de la Marine.
S.l.s.d.

1233. PRIMS, F., De oorlog van Mijnheer Cobbé. Geschiedenis van de reis van luitenant-generaal Cobbé, van zijn onderhandelingen met den Nabab en van zijn oorlog tegen de Mooren 1722-1724. (Koloniaal-Historische Reeks, vol. II). Antwerpen-Eindhoven, 1927.
1234. PRIMS, F., De oorlog van generaal Cobbé. In : *Antwerpsch Archievenblad*, 2e reeks, 1927, pp. 53-59.
1235. PRIMS, F., Het dagboek van Gerard de Bock (1724-1725). In : *Antwerpsch Archievenblad*, 2e reeks, II, 1927, pp. 240-244.
1236. PRIMS, F., De stichting van Banquibazar, onze eerste kolonie (1724-1727). Antwerpen, 1930.
1237. PRIMS, F., De reis van Kapitein Meynne (1726-1727). In : *Antverpiensia*, V, 1931, pp. 188-192.
1238. PRIMS, F., Het lot van den „Keizerlijken Arend” van de Asiatische Compagnie-1785. In : *Antverpiensia*, XVII, 1946, pp. 38-43.
1239. REUL, L., L'effort militaire belge au Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 28-32.
1240. VAN GRIEKEN, E., Un témoignage sur l'histoire de la Compagnie belge de colonisation. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XI, 1965, pp. 290-303.

V. VISSERIJ – FISHERIES

5.1. *VISSERIJ (algemeen)* *FISHERIES (general)*

1241. ADAM, C., Belgische scheepvaart.
Brussel, 1963.
1242. ASAERT, G., Scheepvaart en visserij. In : *Algemene geschiedenis der Nederlanden*, IV, 1980, pp. 128-134.
1243. BALLEGEER, J. en BRAEMS, J.-P., De visserij langs Vlaanderens kust in oude prentkaarten.
Zaltbommel, 1976.
1244. BALLEGEER, J. en BRAEMS, J.-P., De visserij langs de Frans-Vlaamse kust in oude prentkaarten. La pêche maritime de la Flandre française en cartes postales anciennes, texte français de F. Jansen.
Zaltbommel, 1979.
1245. BARDIN, A., La pêche à Blankenberghe.
Brugge, 1866.
1246. BAUWENS, R., L'armement belge à la pêche maritime. In : *Iste Internationaal Congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 112-114.
1247. BLY, F., Een blik op de Noordzeevisscherij.
Antwerpen, [1912].
1248. BLY, F., Een paar bladzijden uit de geschiedenis onze visscherij-nijverheid.
Gent, 1911.
1249. BLY, F., Het zeevisschersbedrijf in België.
Antwerpen, 1912.
1250. BLY, F., Verklarende vakwoordenlijst van de zee-visscherij.
Leuven, 1931.
1251. BORREY, R., Van boom tot schip, de bouw van een houten vissersvaartuig te Oostende in woord en beeld. Met ruim 100 tekeningen en een verklarende vakwoordenlijst door J. B. Dreesen.
Oostende, 1979.
1252. La collaboration anglo-belge en matière de pisciculture. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 111, p. 349.
1253. COPPIETERS STOCKHOVE, E., Essai d'introduction à Bruges de l'industrie des filets de pêche (1766-1769). In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, LXXVIII, 1935, pp. 102-107.
1254. DANHIEUX, L., Omtrent het bouwen van een vissershaven te Blankenberge. In : *Zilvermeeuw*, XXII, 1967, pp. 3-4.
1255. DANHIEUX, L., Visserij van de Zuidnederlanders. In : *Maritieme geschiedenis der Nederlanden*, I, 1976, pp. 277-284.

1256. DANHIEUX, L., La pêche sur les côtes flamandes. In : *Revue des Amis du Vieux Dunkerque*, 1977, Nr. 7, pp. 21-27.
1257. DANSERCOER, R., Over geloof en bijgeloof bij de vissersbevolking van de Westhoek. In : *Ostendiana*, I, 1972, pp. 111-117.
1258. DE LANGHE, J., Visschersgerief in 1563. In : *Biekorf*, XL, 1934, p. 54.
1259. DE RAET, L., La pêche maritime en Belgique ; rapport présenté au Congrès international d'expansion économique mondiale à Mons, sur la question : „Quels sont les meilleurs modes de formation et de recrutement du personnel marin” ? In : *Congrès international d'expansion économique mondiale tenu à Mons. Sect. IV. Marine*, 1905, pp. 653-670.
1260. DE RAET, L., Vlaanderen's economische ontwikkeling in het verleden. De zeevisserij. (Vlaanderen's economische ontwikkeling). Amsterdam, 1910.
1261. DE RYCKERE, R., Le régime légal de la pêche maritime dans la mer du Nord ; commentaire du règlement ayant pour objet de prévenir les abordages en mer. Brussel, 1901.
1262. DE SNERCK, G. en DE SNERCK, R., Vlaamse visserij en vissersvaartuigen. Oostduinkerke, 1974-1976, 2 v.
1263. DE SPOT, E. M. A., Vlaamsche zeevisschers. Kortrijk, 1942.
1264. DE ZUTTERE, C., Enquête sur la pêche maritime en Belgique. Brussel, 1909-1914, 2 v.
1265. DEGRYSE, R., Vlaanderens haringbedrijf in de middeleeuwen. (De Seizoenen, 49). Antwerpen, 1944.
1266. DEGRYSE, R., De zeevisserij van de Zwinhavens in de Middeleeuwen. In : *Marine*, 1955, Nr. 5, p. 5.
1267. DEGRYSE, R., De Oostendse zeevisserij in de 15de eeuw. In : *Marine*, 1957, Nr. 1, pp. 3-9.
1268. DEGRYSE, R., Het avontuur van Meeus de Crooc, stuurman van Lombardsijde (1403). In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIII, 1961, pp. 33-41.
1269. DEGRYSE, R., De Biervlietse kaakharringsproductie in de jaren 1426 en 1427. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIII, 1961, pp. 43-58.
1270. DEGRYSE, R., La pêche et la marine dunkerquoise vers 1300. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIII, 1961, pp. 21-32.
1271. DEGRYSE, R., De omvang van Vlaanderens haring- en zoutevisbedrijf op het einde van het Frans-Bourgondisch conflict (1482). In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XV, 1963, pp. 31-80.
1272. DEGRYSE, R., De Vlaamse haringvisserij onder Engelse vrijgeleide van 1441-1444. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XXI, 1969-1970, pp. 1-36.
1273. DEKEYSER, M., Heist, van vissersdorp tot badstad. Heist-Duinbergen, 1969.
1274. DEROLEZ, M. A., Onze oude vissers en hun bedrijf. Antwerpen, 1950.

1275. DESMEDT, H., De oesterbanken van Oostende. Een voorbeeld van economische interventiepolitiek in de 18de eeuw. In : *Belgisch Tijdschrift voor filologie en geschiedenis*, XXIX, 1951, pp. 496-512.
1276. Le développement de la pisciculture. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 189, p. 629.
1277. DEZUTTERE, K., De beroepsinrichting in de zeevisserij en de vishandel. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 213-215.
1278. DUREN, A., La pêche sportive. In : *Revue Coloniale Belge*, 1958, nr. 283, pp. 645-646.
1279. DURIBREUX, G., Zee en visschersvolk op Vlaanderens kust. (De Seizoenen, 19). Antwerpen, 1941.
1280. DURIBREUX, G., De visscher. Brussel, 1942.
1281. FILLIAERT, J., Visserij, vischhandel en vischmijn te Nieuwpoort. In : *Iste Internationaal congres van de zee*, Oostende, 11-14 september 1936, pp. 123-128.
1282. GEEREBAERT, M., Geschiedenis van Koksyde. In : *De Duinen*, III, 1963, pp. 2-30.
1283. GILIS, C., L'évolution du problème de l'„overfishing”. Position de la Belgique. In : *IVde Internationaal congres van de zee*. Oostende, 20-23 juli 1951, pp. 162-173.
1284. GILLARDIN, J., La pêche maritime. In : *Revue Coloniale Belge*, 1958, nr. 283, pp. 642-644.
1285. GILLON, M., Les moteurs appliqués à la pêche. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 277-286.
1286. HASSE, G., La pêche dans la région d'Anvers de la période robenhausienne au moyen-âge. In : *Bulletin de la Société d'anthropologie de Bruxelles*, II, 1908, pp. 1-15 + [22].
1287. HASSE, G., Nouvelle contribution à l'étude de la pêche primitive dans la plaine flamande. In : *Bulletin de la société d'anthropologie de Bruxelles*, XXXV, 1920, pp.
1288. JAMBERS, G., Le pêcheur. Nos pêcheurs et nos pêcheries maritimes. Le passé-le présent. Brussel, 1942.
1289. LECOINTE, A., La pêche maritime en Angleterre et la pêche maritime à Ostende. Oostende, 1884.
1290. De maritieme bedrijvigheid in de jaren 1967-1970. In : *Echo's van Verkeerswezen*, XIV, 1971, pp. 101-167.
1291. MAROY, C., Les bateaux de pêche à moteur. Historique. In : *La Belgique maritime, coloniale et économique*, 27 sept. 1925.
1292. MENU, C., De positie van de Belgische visserij ten overstaan van Benelux. In : *IVde Internationaal congres van de zee*. Oostende, 20-23 juli 1951, pp. 196-201.
1293. ORBAN DE XIVRY, J., Étude sur la grande pêche maritime belge. Luik, 1892.
1294. Ordonnance de l'empereur et roi du 9 juillet 1783 pour l'encouragement de la pêche du poisson salé aux Pays-Bas. Namen, 1783.

1295. Pêche et pisciculture contribuent au succès du plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1957, nr. 272, p. 854.
1296. Pêche et protection du capital poisson. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 148, p. 901.
1297. POPPE, M., Van mannen en de zee, een eeuw Vlaamse zeevisserij 1875-1975. Oostende, 1977.
1298. PUTMAN, F., Onze Vlaamsche vissers. Antwerpen, 1936.
1299. PYPE, H. en CORREN, A., Het visschersboekje, handboekje van stuurmanskunde voor de visscherij in België ... Brussel, 1923-1930.
1300. Recueil des mémoires sur le commerce des Pays-Bas autrichiens, suivi d'un recueil complet des pièces relatives à la pêche nationale. [Brussel], 1787.
1301. SNOCK, P., Blankenberge en zijn visserij. Brugge, 1860.
1302. Symposium sur l'hydrobiologie et les pêcheries en Afrique. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 172, pp. 921-922.
1303. TIMMERMANS, A., Crédit Maritime. In : *La vie économique et sociale*, XXVII, 1940, pp. 183-202.
1304. TRAEN, F., Privileges van de Brugse visserij. Brugge, 1960.
1305. TRAEN, F., Het mare liberum en de privileges van de Brugse visserij. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XV, 1963, pp. 81-99.
1306. VAN BEYLEN, J., Zelandiae Descriptio – Een merkwaardige tekening van het eiland Walcheren en de visserij op de Noordzee in de 16de eeuw. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, X, 1956-1957, pp. 81-114.
1307. VAN BEYLEN, J., Schepen : volkstechniek en volkskunst, scheepsmodellen ; de binnenschepvaart en de visserij in de Lage Landen ; zeilen en zwaarden ; de versiering van jachten, binnenschepen en vissersvaartuigen. In : *Volkskunst der Lage Landen*, XV, 1965, pp. 103-130.
1308. VAN BEYLEN, J., De versiering van Vlaamse vissersschepen in de 19de en 20ste eeuw. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XXIII, 1973-1974-1975, pp. 149-189.
1309. VAN BEYLEN, J., Vissen in zout en zoet. Tentoonstelling gehouden aan boord van het sleepschip „Lauranda” van 9 december 1978 af. Antwerpen, 1979.
1310. VAN DE VOORT, J. P., De betrekkingen tussen de zeevisserijen en de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden van ca. 1300 tot 1600. Literatuurrapport. Vlaardingen, 1971.
1311. VAN HOUTRYVE, A., Ontstaan en ontwikkeling van de Vlaamse vishandel. In : *Ostendiana*, I, 1972, pp. 189-194.
1312. VAN HOVE, R., Vlaamse vissers in Groot-Brittannië (1940-1945). In : *Sirene*, 1971, nr. 86, pp. 22-25.
1313. VAN TOOR, J., Belgische concessie aan een Nederlandsche reederij voor de opleiding

- van Belgische drijfnetvischers. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 129-131.
1314. VANDAMME, P., De uitrusting der visschershaven van Zeebrugge en de vischhandel. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 115-119.
1315. VANDERLINDEN, F., A propos de la pêche au Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1958, nr. 284, pp. 693-695.
1316. VANNESTE, O. en HOVART, P., De Belgische zeevisserij. Een economische studie. Brugge, 1959.
1317. VANNESTE, O. en HOVART, P., La pêche maritime belge. Étude économique. Brugge, 1959.
1318. VERBEKE, N., Evolutie van enkele belangrijke karakteristieken in de Belgische zeevisserij. Brussel, 1980.
1319. VERBRUGGHE, L., Die Belgische Seefischerei. (Handbuch der Seefischerei Nordeuropas, VII, 3). Stuttgart, 1932.
1320. VERLEYEN, J., De Belgische vissers tijdens de Tweede Wereldoorlog. In : *Neptunus*, XXVI, 1978-79, nr. 1, pp. 2-18 ; nr. 2, pp. 11-15 ; nr. 4, pp. 2-11 ; nr. 5, pp. 31-37 ; nr. 6, pp. 11-23 ; XXVII, 1979-80, nr. 1, pp. 12-15 ; nr. 2, pp. 2-8 ; nr. 3, pp. 2-9 ; nr. 4, pp. 10-21 ; nr. 5, pp. 9-17 ; nr. 6, pp. 2-6 ; XXVIII, 1980-81, nr. 1, pp. 3-5 ; nr. 2, pp. 15-17 ; nr. 3, pp. 2-6 ; nr. 4, pp. 3-7 ; nr. 5, pp. 11-14 ; nr. 6, pp. 3-6 ; XXIX, 1981-82, nr. 2, pp. 7-9. In : *Neptunus Info Marine*, 1978, nr. 9, pp. 2-18 ; nr. 11, pp. 11-15.
1321. VERLEYEN, J., La participation des marins-pêcheurs belges à la bataille de Dunkerque (1940). In : *Revue des Amis du Vieux Dunkerque*, XIII, 1981, pp. 77-82.
1322. VERSTAPPEN, J., Zo leefden onze vissers. Oudenaarde, 1963.
1323. Visschersgerief in 1563. (Rekeningen van Duinheer Mattheus de Smet). In : *Biekorf*, XXXIX, 1933, pp. 341-342.
1324. VLEESCHOUWERS, C., De Belgische vissers tijdens de Tweede Wereldoorlog. In : *Archief- en Bibliotheekwezen in België*, XLIX, 1978, pp. 504-540 ; L, 1979, pp. 84-101.
1325. VLIBERGH, E., De visschers van de Panne. In : *Dietsche Warande en Belfort*, 1906, pp. 557-571.
1326. VLIETINCK, E., Aloude geplogentheden der Vlaamsche visschers. In : *Biekorf*, I, 1890, pp. 283-287.

5.2. — REDERIJEN SHIPOWNERS

1327. BAERT, G. P., Rederijbedrijf en vishandel te Brugge 1814-1820. In : *Biekorf*, LV, 1954, pp. 118-124.
1328. BAUWENS, J., L'armement à la pêche et la consommation du poisson en Belgique. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 101-104.

1329. BAUWENS, J., Le rôle des armements dans l'industrie de la pêche maritime. In : *IIde Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 106-112.
1330. DEZUTTERE, C., L'armement du patron-pêcheur en Belgique. In : *IIde Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 122-133.
1331. FILLIAERT, J., De Compagnie van Vischvaert te Nieuwpoort, 1727-1733. Nieuwpoort, 1939.
1332. LAENEN, A., De visscherij en de vischhandel te Zeebrugge. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 191-194.
1333. OVERZIER, B., De haringvisserij en de reederij. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 137-143.
1334. Pêche maritime du Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 138, p. 487.
1335. Société de Pêche Maritime du Congo „Pemarco”. In : *Revue Coloniale Belge*, 1959, nr. 291, pp. 383-385.
1336. Société de pêche maritime du congo SCRL „Pemarco”. In : *Revue Coloniale Belge*, 1958, nr. 279, pp. 403-404.
1337. Société pour la pêche maritime au Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 129, p. 146, nr. 133, p. 291.
1338. SOLEIL, J. en VAN DEN ABEELE, E., Rapport sur la formation d'une société nationale à l'effet de créer la grande pêche du hareng et d'autres poissons de mer à Bruges et Zee-Brugge. Brugge, 1905.
1339. VERBRUGGHE, L., De zeevisscherij ; de Roode Vloot. Brussel, 1923.
1340. WAUTERS, A.-J., Les pêcheries du Bas-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1890, p. 11.

5.3. — VERZEKERINGSWEZEN INSURANCE

1341. DEZUTTERE, C., L'assurance des chaloupes de pêche. In : *La Belgique maritime et coloniale*, 21-22 feb. 1914.
1342. GROENEN, L., Expertises maritimes. Antwerpen, 1927.
1343. LE JEUNE, C., Note sur les assurances maritimes et fluviales en Belgique. Brussel, 1910.
1344. MARQUET, F., Solution belge de l'assurance des risques de guerre maritimes, 1940-1945. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VI, 1952, pp. 71-92.

5.4. – *VISSERIJ* :

Hoogzeevervisserij (zoutharingvisserij, Dogge- en IJslandvisserij, Walvisvaart) – Kustvisserij – Riviervisserij

FISHERIES :

Deep-sea fishing – Coastal fishing – Fresh-water fishing

1345. A., L., Les „Pêcheries Maritimes du Congo” ont acquis une nouvelle unité. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 249, pp. 125-126.
1346. Les activités du service piscicole. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 145, p. 770.
1347. ANNE, G., Le poisson et la pollution des eaux. Où en est la pêche dans l'Escaut. In : *Neptunus*, V, 1957, nr. 4, pp. 11-13.
1348. AUGUIN, E., Plages belges. Vol. I : Les pêcheurs flamands. Brussel, 1898.
1349. BALLEGEER, J. en BRAEMS, J.-P., De visserij langs Vlaanderens kust in oude prentkaarten. Zaltbommel, 1976.
1350. BEAUDUIN, T., Nos pêcheurs d'Islande. Parijs, 1927.
1351. BEUN, J., De laatste IJslandvaarders van Kokzijde. In : *Biekorf*, LXIII, 1962, pp. 268-270.
1352. BEUN, J., Kleine haringvisserij op de westkust. De Panne 1900-1914. In : *Biekorf*, LXIII, 1962, pp. 141-144.
1353. BEUN, J., Laatste Nieuwpoortse IJslandvaarders aan het woord. In : *Biekorf*, LXIII, 1962, pp. 11-14.
1354. BEUN, J., Strandvisserij langs de Westkust. In : *Biekorf*, LXIV, 1963, pp. 54-56.
1355. BIJNENS, B., De IJslandvaart in Frans-Vlaanderen en de Westhoek. In : *Heemkundige Kring Bachten de Kupe*, I, 1959, pp. 16-23.
1356. BIJNENS, B., De visserij te De Panne. In : *Bachten de Kupe*, XI, 1969, pp. 49-59 ; pp. 97-110.
1357. BIJNENS, B., De IJslandvaart in beide Westhoeken. In : *Frans-Vlaams Jaarboekje*, VI, 1971, pp. 38-44.
1358. BIJNENS, B., Strand- en kustvisserij te Koksijde. In : *Bachten de Kupe*, XXI, 1979, nr. 2, pp. 52-56 ; nr. 3, pp. 72-79.
1359. BRIL, A., Dunkerque pittoresque : II. La pêche aux harengs. In : *Bulletin de l'Union Fauconnier*, XII, 1909, pp. 303-375.
1360. CAPART, A., „M'Bizi”, expédition océanographique belge dans les eaux africaines de l'Atlantique Sud, 1948-1949. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 99, pp. 732-733.
1361. CAPART, A., Pêche lacustre. In : *Revue Coloniale Belge*, 1958, nr. 283, pp. 639-641.
1362. DANHIEUX, L., La pêche sur les côtes flamandes. In : *Revue des Amis du Vieux Dunkerque*, 1977, Nr. 7, pp. 21-27.
1363. DE BONDT, A. F., Pisciculture au Congo Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1957, nr. 269, pp. 578-580.
1364. DE BOON, A., Sociale aspecten van het zeevisserijbedrijf. In : *Vaart*, 1962, pp. 232-237.

1365. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., La pêche et les pêcheurs d'Anvers, jadis et aujourd'hui. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 348-353.
1366. DE LANGHE, J., Palingvangst in de streek van Knokke. In : *Biekorf*, XLV, 1939, p. 15.
1367. DE MEYER, R., Une journée de pêche dans l'estuaire du fleuve Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1954, nr. 199, pp. 49-50.
1368. DE SMET, J., De zeevisserij te Blankenberge in 1810. In : *Biekorf*, II, 1940, pp. 9-12.
1369. DE SMET, J., De garnalvangst op onze kust – 18de eeuw. In : *Biekorf*, LVII, 1956, pp. 17-24.
1370. DE SPOT, E., Een kantezetter (strandvisserij). In : *Biekorf*, XXXV, 1929, pp. 167-171.
1371. DECLERCQ, P., De laatste kreeftenkutter van Nieuwpoort (1910). In : *Biekorf*, LIV, 1953, pp. 167-169.
1372. DEGRYSE, R., De Vlaamsche walvischvangst in de Middeleeuwen. In : *Biekorf*, XLVI, 1940-'45, pp. 20-23.
1374. DEGRYSE, R., Vlaanderens haringvisserij in de middeleeuwen. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, LXXXII, 1939, pp. 185-204.
1375. DEGRYSE, R., De konvooiëring van de Vlaamsche vissersvloot in de 15de en de 16de eeuw. In : *Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden*, II, 1948, pp. 1-24.
1376. DEGRYSE, R., De Vlaamse haringvisserij in de 15de eeuw. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, LXXXVIII, 1951, pp. 116-133.
1377. DEGRYSE, R., Le convoi de la pêche à Dunkerque au xve et xvie siècles. In : *Revue du Nord*, XXXIII, 1951, pp. 117-127.
1378. DEGRYSE, R., De gemeenschappelijke grote visserij van de Nederlanden in de 16de eeuw. In : *Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden*, VII, 1953, pp. 32-54.
1379. DEGRYSE, R., Zeevisserij en zeemacht onder Karel V. In : *Het Leger – De Natie*, VIII, 1953, p. 10 et sq. *Neptunus*, VII, 1960, pp. 24-28.
1380. DEGRYSE, R., Schoneense en Vlaamse kaakharing in de 14de eeuw. In : *Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden*, XII, 1957, pp. 100-107.
1381. DEGRYSE, R., Het begin van het haringkaken te Biervliet. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, XCV, 1958, pp. 72-81.
1383. DEGRYSE, R., Rekening van de Nieuwpoortse haringvangst en konvooiëring van 1474. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XI, 1958-59, pp. 57-110.
1384. DEGRYSE, R., Nog het begin van het haringkaken te Biervliet. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, XCVI, 1959, pp. 210-222.
1385. DEGRYSE, R., La pêche et la marine dunkerquoise vers 1300. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIII, 1961, pp. 21-32.
1386. DEGRYSE, R., De Biervlietse kaakharingproductie in de jaren 1426 en 1427. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIII, 1961, pp. 43-58.

1387. DEGRYSE, R., De omvang van Vlaanderens haring- en zoutevisbedrijf op het einde van het Frans-Bourgonisch conflict (1482). In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XV, 1963, pp. 31-80.
1388. DEGRYSE, R., De crisis in het haringbedrijf te Oostende en te Damme van 1437 tot 1441. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, CII, 1965, pp. 53-68.
1389. DEGRYSE, R., De laatmiddeleeuwse haringvisserij. In : *Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden*, XXI, 1966-67, pp. 82-121.
1390. DEMOOR, D., Vissers te Blankenberge in 1778. In : *Ostendiana*, II, 1975, pp. 125-130.
1391. DENORME, C., De Nieuwpoortse vissersvloot van 1757 tot 1762. In : *Bachten de Kupe*, VIII, 1966, pp. 65-67.
1392. DEROLEZ, M. A., Onze oude vissers en hun bedrijf. Antwerpen, 1950.
1393. DEZUTTERE, K., De Belgische grootharingvisserij. In : *Nationaal congres van de zee*, Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 117-121.
1395. DOEHAERD, R., La genèse d'une entreprise maritime. Les pêcheurs de Wenduine au ^{xv}^e siècle. In : *Contributions à l'Histoire économique et sociale*, I, Brussel, 1962, pp. 5-38. (Centre d'Histoire Économique et Sociale).
1396. DOORMAN, G., Het haringkaken en Willem Beukels. In : *Tijdschrift voor Geschiedenis*, LXIX, 1956, pp. 371-386.
1397. DOORMAN, G., Nogmaals de middeleeuwse haringvisserij. In : *Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden*, XIV, 1960, pp. 104-115.
1398. E., N., Pleidooi voor de vissers van Blankenberge, 1780. In : *Biekorf*, LXII, 1961, pp. 199-200.
1399. Enquête sur la situation de la pêche maritime en Belgique. In : *Revue Maritime et Coloniale*, XVIII, pp. 661-665.
1400. FILLIAERT, J., De laatste Vlaamsche IJslandvaarders. Nieuwpoort, [1944].
1401. FILLIAERT, J., Vlaamsche IJslandvaarders. In : *Biekorf*, XLI, 1935, pp. 113-123, 145-154.
1402. FILLIAERT, J., De Visschersnering te Nieuwpoort in 1739. In : *Biekorf*, XLIII, 1937, pp. 45-48.
1403. FILLIAERT, J., Garnalen(vangst). In : *Biekorf*, XLVIII, 1947, pp. 120-128, 153-157.
1404. FILLIAERT, J., De grootvisserij op den haring te Nieuwpoort. In : *Biekorf*, XLVIII, 1947, pp. 25-33.
1405. FILLIAERT, J., Teleurgang van de Nieuwpoortsche kabeljauwvaart. In : *Biekorf*, XLIX, 1948, pp. 217-227, 250-256.
1406. FINOT, J., Notice historique sur la pêche du hareng et de la morue à Dunkerque. In : *Bulletin de Géographie Historique*. (Dunkerque), 1898, pp. 199-203.
1407. GERBOSCH, E. A., Pêcheurs de Flandre. Parijs-Brussel, s.d.
1408. GILIS, C., De haring – Zijn biologie, visserij en economische betekenis. In : *IIIde Internationaal congres van de zee*. Oostende, 18-22 juli 1946, pp. 148-169.
1409. GILSON, E., Action destructive de la pêche littorale et moyens d'y remédier. In : *Iste International congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 397-404.

1410. HASSE, G., Quelques vestiges de la pêche primitive trouvés sur le littoral. In : *Bulletin de la Société d'Anthropologie de Bruxelles*, XXX, 1911, pp.
1411. HUET, M., La pisciculture au Congo Belge et au Ruanda-Urundi. In : *Revue Coloniale Belge*, 1958, nr. 283, pp. 636-638.
1412. J., L., La pêche maritime au Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1957, nr. 269, pp. 581-582.
1413. JONCKHEERE, E., La contrée de Knocke et du Zwyn au xviie siècle. Brugge, 1912.
1414. KLAUSING, J., De zeevisserij te Oostende tussen eeuwwisseling en wereldoorlog I. In : *Ostendiana*, I, 1972, pp. 93-110.
1415. LANSZWEERT, W., Wat IJslandvaarders vertelden ... naar getuigenissen van Jules en Henri Desmedt. Woesten-Vleteren, 1979.
1416. LANSZWEERT, W., Wat IJslandvaarders vertelden ... Naar getuigenissen van Jules en Henri Desmedt. S.l., 1980.
1417. LARBOUILLAT, J., De zeevisserij te Heist. In : *Rond de Poldertorens*, XV, 1973, pp. 81-101.
1418. LARBOUILLAT, J., De zeevisserij te Heist. Knokke-Heist, 1974.
1419. LARBOUILLAT, J., De zeevisserij te Heist. In : *Heemkundig Museum Singala*, 1974.
1420. LEMAIRE, L., Documents sur Dunkerque : I. Décret du 18 sept. 1509 concernant la pêche au hareng. In : *Bulletin de l'Union Fauconnier*, XXV, 1928, pp. 297-301.
1421. LOPPENS, K., Het strandvisschen. In : *Biekorf*, XLVI, 1940-'45, p. 52.
1422. MAEREVOET, L., Scheldevisseren. (Ars Folklorica, Noord- en Zuid-Nederlandse volkskunst, vol. II). Antwerpen, 1956.
1423. MALO, H., Les baleiniers dunkerquois au début du xviie siècle. (Mémoires de la Société dunkerquoise, vol. 55). Duinkerke, s.d.
1424. MOTTOULE, —, Mission piscicole au Katanga-Lomami. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 103, pp. 54-55.
1425. NAUTS, H., Een oud beroep dat stand houdt ... de Doelse garnaalvisseren. In : *Annalen van de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas*, LXVII, 1964, pp. 123-128.
1426. Un nouveau chalutier pour la société de pêche maritime du Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1958, nr. 282, p. 603.
1427. Une nouvelle expédition aux grands lacs congolais. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 170, p. 840.
1428. OVERZIER, B., De haringvisserij en de reederij. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 137-143.
1429. PASSCHIJN, B., De riviervisserij te Rupelmonde in de zeventiende en achttiende eeuw. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XXI, 1969-1970, pp. 67-88.
1430. La pêche et la pisciculture au Bas-Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 172, p. 914.

1431. Pêche et pisciculture contribuent au succès du plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1957, nr. 272, p. 854.
1432. Pêche et protection du capital poisson. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 148, p. 901.
1433. Pêche maritime du Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 138, p. 487.
1434. Les pêcheries dans le Bas Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1912, pp. 191-192.
1435. Pisciculture au Congo Belge. Présentation de films. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 140, p. 568.
1436. La pisciculture au Kasai. In : *Revue Coloniale Belge*, 1955, nr. 233, p. 421.
1437. POPPE, M., Van mannen en de zee, een eeuw Vlaamse zeevisserij 1875-1975. Oostende, 1977.
1438. Le problème piscicole au Congo belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1947, nr. 33, pp. 115-116 ; nr. 42, pp. 399-400.
1439. Les problèmes piscicoles au Congo belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1948, nr. 60, p. 216.
1440. La production de poisson dans la province de Léopoldville. In : *Revue Coloniale Belge*, 1954, nr. 206, p. 330.
1441. PUTMAN, F., Onze Vlaamsche vissers. Antwerpen, 1936.
1442. La réglementation de la pêche sur le Luapula. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 246, p. 923.
1443. SAMAKI, —., La conférence piscicole anglo-belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 103, pp. 52-53.
1444. SEGHERS, M., De laatste visschersschepen van de Vlaamsche kust (voor de komst van de motor). Tekeningen van M. Seghers toegelicht door R. De Bock. Antwerpen, 1943.
1445. SEGHERS, M. en DE BOCK, R., Schepen op de Schelde ; binnenvaartuigen en visschersschepen op de Schelde omstreeks 1900. Antwerpen, 1967, 4^e dr.
1446. STANER, P., La pisciculture au Congo Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1947, nr. 37, pp. 227-234.
1447. TRAEN, F., Het mare liberum en de privileges van de Brugse visserij. In : *Rechtskundig Weekblad*, XXVI, 1962-'63, pp. 521-532.
1448. UGEUX, E., Trois chalutiers ostendais ravitaillent le Bas-Congo en poissons. In : *Revue Coloniale Belge*, 1955, nr. 229, pp. 256-257.
1449. VAN BEYLEN, J., De Antwerpse zeevisserij in de 19de eeuw. In : *Antwerpen*, III, 1957, pp. 102-106.
1450. VAN BEYLEN, J., Zeeuwse vissersschepen van de Ooster- en Westerschelde. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIII, 1961, pp. 107-188.
1451. VAN BEYLEN, J., De hoogaars. Bussum, 1978.
1452. VAN BLADEL, G., Les pêcheurs aux crevettes d'Anvers. In : *La Vigie*, nr. 1, 20 april 1909, pp. 6-10.
1453. VAN DE PUTTE, F., Pêche du hareng sur les côtes de Flandre au moyen-âge. In :

Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge, VII, 1845, pp. 339-352.

1454. VAN DEN ABEELE, A., De Belgische haringvisserij en de haringverwerkende nijverheden. In : *IIIde Internationaal congres van de zee*. Oostende, 18-22 juli 1946, pp. 170-173.
1455. VAN DERVEEGHDE, D., Note sur le droit de pêche dans la Meuse liégeoise au XIIIe siècle. In : *Mélanges Felix Rousseau*. Brussel, 1958, pp. 641-645.
1456. VAN IMMERSEEL, F., Garnalenvissers te paard. Tielt, 1973.
1457. VERMANDER, M., Visrecht van Ter Doest in Vlaanderen en Zeeland. In : *Citeaux in de Nederlanden*, IV, 1953, pp. 124-125.
1458. VERWAETERMEULEN, A., Deelvisch. In : *Biekorf*, XL, 1934, p. 144.
1459. VIAENE, A., De visserij te Nieuwpoort ten tijde van Maria-Theresia, 1770. In : *Biekorf*, LVI, 1955, pp. 249-250.
1460. Un village de pêcheurs dans la plaine de Kinkole. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 246, p. 919.
1461. VLIBERGH, E., De visschers van de Panne. In : *Dietsche Warande en Belfort*, 1906, pp. 557-571.
1462. WAUTERS, A.-J., Les pêcheries du Bas-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1890, p. 11.
1463. WILLEMS, H., De wisselvalligheden der garnaalvisserij. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 183-186.

5.5. — *VISHANDEL EN VISINSPECTIE*
FISH TRADE AND INSPECTION

1464. 48199 tonnes de poisson en 1952. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 192, p. 751.
1465. BAERT, G. P., Rederijbedrijf en vishandel te Brugge 1814-1820. In : *Biekorf*, LV, 1954, pp. 118-124.
1466. BAUWENS, J., L'armement à la pêche et la consommation du poisson en Belgique. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 101-104.
1467. BAUWENS, J., Le rôle des armements dans l'industrie de la pêche maritime. In : *IIde Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, p. 106-112.
1468. BEAUPREZ, J., De taks aan de bron op den verkoop der zeeprodukten. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 173-179.
1469. CLYMANS, M., Inrichting en werking der stedelijke vischmijn van Antwerpen. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 138-144.
1470. DE HAECK, M., La grande pêche du hareng et la conserverie belge. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 april 1937, pp. 127-132.
1471. DE HAECK, M., La conserverie belge. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 201-208.
1472. DE HEUSCH, F., La situation du commerce de gros et du commerce de détail du poisson. In : *IIde Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 172-184.

1473. DEBRA, M., La crevette épluchée. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 189-200.
1474. DEGRYSE, R., Oorsprong van het haringkaken in Vlaanderen. In : *Nederlandsche Historiebladen*, I, 1938, pp. 201-219.
1475. DEGRYSE, R., Schonense en Vlaamse kaakharing in de 14de eeuw. In : *Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden*, XII, 1957, pp. 100-107.
1476. Le développement de la pisciculture. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 189, p. 629.
1477. DEVRIENDT, L., De inrichting en werking der vischmijn te Zeebrugge. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 132-135.
1478. DEZUTTERE, C., Les prix du poisson de mer en Belgique. In : *IIde Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 134-140.
1479. DEZUTTERE, C., La condition économique de la pêche maritime belge. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 180-184.
1480. DEZUTTERE, K., De haring en de fiscus in België en de naburige landen. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 122-126.
1481. DEZUTTERE, K., De beroepsinrichting in de zeevisserij en de vischhandel. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 213-215.
1482. DEZUTTERE, K., De vischkeuring. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 145-147.
1483. FILLIAERT, J., Visserij, vischhandel en vischmijn te Nieuwpoort. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 123-128.
1484. GILSON, E., Action destructive de la pêche littorale et moyens d'y remédier. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 397-404.
1485. HALAIN, C., Le poisson dans l'alimentation des habitants de l'Afrique belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1960, nr. 300, pp. 148-150.
1486. JANSSENS, F., L'Industrie belge de la pêche. Le commerce de poisson. In : *IIIde Internationaal congres van de zee*. Oostende, 18-22 juli 1946, pp. 101-114.
1487. JANSSENS, F., Standpunt van de Belgische groothandel tegenover een Benelux-markt voor visserijprodukten. In : *IVde Internationaal Congres van de zee*. Oostende, 20-23 juli 1951, pp. 233-239.
1488. LADRIER, F., Le commerce du poisson de mer à Namur au XVIIIe siècle. In : *Namurcum*, IV, 1968, pp. 56-68.
1489. LAENEN, A., De visserij en de vischhandel te Zeebrugge. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 191-194.
1490. LAMBRECHTS, A., Le colportage du poisson. Régime légal. Évolution générale. Police. In : *IIde Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 185-190.
1491. LOMBAERT, M., De Belgische vischhandel aan de kust en in het binnenland. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 187-190.

1492. PAUWELS, A., Inrichting en werking der vischmijn te Blankenberghe. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 136-137.
1493. PAUWELS, A., De visschershaven van Blankenberghe en de plaatselijke vischhandel. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende 11-14 september 1936, pp. 120-122.
1494. PIROOTE, L., De verscheid van de zeevisch. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 314-319.
1495. PRIMS, F., Onze vischhandel. In : *Antverpiensia*, II, 1928, pp. 162-169.
1496. La production de poisson dans la province de Léopoldville. In : *Revue Coloniale Belge*, 1954, nr. 206, p. 330.
1497. Le rôle du commerce spécialisé dans la distribution du poisson en Belgique. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 169-179.
1498. Het spoorvervoer der zeevisch. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 152-159.
1499. SYMOENS, R., La taxe de transmission et les impôts connexes. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 148-151.
1500. TERRIJN, J., De vischhandel te Gent. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 195-198.
1501. VAN DE WOUWER, A., De handel in gedroogde, gerookte en gezouten visch. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 216-218.
1502. VAN DEN ABEELE, A., De haringvisserij en de rookerij. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 133-136.
1503. VAN DEN ABEELE, A., De Belgische haringvisserij en de haringverwerkende nijverheden. In : *IIIde Internationaal congres van de zee*. Oostende, 18-22 juli 1946, pp. 170-173.
1504. VAN DEN ABEELE, A., De economische toestand der haring en sprotrookerijen in België. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 209-212.
1505. VAN DEN ABEELE, A., De positie van de Belgische visverwerkende nijverheid in het raam van Benelux. In : *IVde Internationaal congres van de zee*. Oostende, 20-23 juli 1951, pp. 240-249.
1506. VAN DEN ABEELE, A., Het diepvriezen van vis als regelaar van de markt. In : *IVde Internationaal congres van de zee*. Oostende, 20-23 juli 1951, pp. 297-302.
1507. VAN DEN BUSSCHE, E., Guillaume Beukels et l'art d'encaquer le hareng. In : *La Flandre*, 1875.
1508. VAN DEN WOUWER, A., Verslag over de visserij in verband met den vischhandel. In : *IIde Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 191-195.
1509. VAN DIJK, D., Een Belgisch-Nederlandse geünifieerde markt voor visserijprodukten. In : *IVde Internationaal congres van de zee*. Oostende, 20-23 juli 1951, pp. 202-221.
1510. VAN HAL, J., Het vischverbruik bij het leger. In : *IIIde Internationaal congres van de zee*. Oostende, 18-22 juli 1946, pp. 199-214.

1511. VAN HAL, J., De vischconservennijverheid. In : *IIIde Internationaal congres van de zee*. Oostende, 18-22 juli 1946, pp. 174-198.
1512. VAN HAL, J., Naar een gezonder organisatie onzer zeevisserijnijverheid-detailleurhandel en propaganda. In : *IIIde Internationaal congres van de zee*. Oostende, 18-22 juli 1946, pp. 130-147.
1513. VAN HAL, J., Le problème de la consommation de poisson en Belgique. Organisation commerciale. Le rôle du commerce de détail. L'industrialisation des produits de la pêche. In : *IVde Internationaal congres van de zee*. Oostende, 20-23 juli 1951, pp. 277-296.
1514. VAN HOUTRYVE, A., De vishandel en het visambacht te Brugge tot op het einde van het oud regiem. Brugge, 1975.
1515. VANDAMME, P., De uitrusting der visschershaven van Zeebrugge en de vischhandel. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 115-119.
1516. VERSCHELDE, R., Zijn eenmaking der handelsnamen en prijsregeling der visch wenschelijk ? In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 180-182.
1517. VERSCHELDE, R., Quelques considérations sur le contingentement des importations de poisson. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 166-168.
1518. VYNCKE, W., De Belgische zeevisserij en de kwaliteit van de aangevoerde producten. In : *Wetenschappelijke Tijdingen*, XXVI, 1967, pp. 449-452.
1519. WAUTERS, C., Over de oude visschersnering te Blankenberge. Heist-op-den-Berg, 1933.
1520. WILLEMS, C. en KESTELOOT, F., De zeevischhandel aan de kust. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 185-186.
1521. WILLEMS, H., De wisselvalligheden der garnalvisserij. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 183-186.

VI. BINNENSCHIEPVAART – INLAND NAVIGATION

6.1. – *BINNENSCHIEPVAART (algemeen)*

INLAND NAVIGATION (general)

1522. Actes du colloque international sur la navigation dans les voies d'eau de sections limitées, Liège, 20-22 avril 1970. Spronck, R. (ed.). (Les congrès et colloques de l'Université de Liège, LXXII).
Luik, 1974.
1523. ADAM, C., Belgische scheepvaart.
Brussel, 1963.
1524. *Binnenscheepvaart*.
1945-1948.
1525. *Binnenscheepvaartnieuws*.
1948-1949.
1526. *Binnenscheepvaartnieuws*. *Internationaal tijdschrift voor het verkeerswezen*.
1948-
1527. *De Binnenvaart*. *Orgaan van de Belgische Transportarbeidersbond*.
1969-
1528. *De Binnenvaartkroniek*.
1964-1968.
1529. BLONK, W., De invloed van de Oostbloklanden op de Westeuropese vervoersmarkt ; bescherming noodzakelijk en mogelijk ? In : *Haven en Vervoer in de Hedendaagse Economie*. Antwerpen, 1982, pp. 275-284.
1530. BONNARD, L., Navigation intérieure en Gaule gallo-romaine.
Parijs, 1913.
1531. BRAK, W., Het bemanningsvraagstuk in de binnenvaart. In : *Vaart*, 1961, nr. 5, pp. 15-18.
1532. CHARBONNIER, L., La motorisation des bâtiments de navigation intérieure.
Luik, 1953.
1533. Colloquium over binnenscheepvaartproblemen. Verslag van het colloquium dat plaats vond te Brussel op 12 mei 1973.
Gent, 1973.
1534. Les commissions de l'Escaut maritime depuis 1849. Belgique : Ministère des Travaux Publics de Belgique : Administration des Ponts et Chaussées (ed.).
Brussel, 1907, 2 v.
1535. Conférence des transports de l'Afrique Centrale. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 89, p. 388.
1536. DE BACKER, E., Les „Snags” et le curage des rivières. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, VI, 1935, pp. 505-523.

1537. DE PAS, J., Les coches d'eau de Saint-Omer vers Dunkerque et les autres villes de la Flandre maritime aux xviie et xviiie siècles. In : *Congrès des Sciences Historiques (Région du Nord et Belgique) à Dunkerque*, II, 1907, pp. 197-238.
1538. DE VOS, A., Duwvaart. In : *Sirene*, 1960, Nr. 39, pp. 17-22 ; Nr. 49, pp. 25-28.
1539. DE VOS, A., Binnenscheepvaart ; vroeger en nu. In : *Thomsen's Post*, 1960, nr. 1, pp. 27-35.
1540. DE VOS, A., Verdwenen scheepstypes. (Binnenscheepvaart). In : *Sirene*, 1972, nr. 89, pp. 30-33.
1541. DE VOS, A., De spits „Lauranda" naast het Steen. In : *Antwerpen*, XXVI, 1980, pp. 87-92.
1542. FANCHAMPS, M.-L., Le commerce sur la Meuse moyenne dans la seconde moitié du xve siècle et dans la première moitié du xvie siècle d'après des comptes de tonlieux.
Brussel, 1972.
1543. FUCHS, J. M., Vijf eeuwen binnenscheepvaart.
Amsterdam, s.d.
1544. GOTTSCHALK, M. K. E. en UNGER, W. S., De oudste kaarten der waterwegen tusschen Brabant, Vlaanderen en Zeeland. In : *Tijdschrift van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap*, LXVII, 1950, pp. 146-169.
1545. HAELLING, G., Rhin, Meuse, Escaut.
Parijs, 1946.
1546. Investerings in de vervoersector. In : *Echo's van Verkeerswezen*, XVI, 1973, pp. 73-127.
1547. KOCHNITZKY, L., Les pagaies des Wagenias. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, p. 333.
1548. LEDERER, A., La technique du poussage. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XII, 1960, pp. 51-87.
1549. LEDERER, A., Mode de propulsion des bateaux par poussage. In : *Transports*, IV, 1961, Nr. 1, pp. 129-143.
1550. LEDERER, A., Le tiers-monde face aux problèmes de transport. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXIII, N.R., 1977, afl. 4, pp. 496-508.
1551. LIEVENS, R., Binnenvaart en duwvaart.
Hasselt, 1962.
1552. MARCHAL, E. en BOGAERTS, F., La navigation de l'Escaut sous la maison de Bourgogne. In : *Bibliothèque des antiquités Belgique*, I, pp. 11-49.
1553. MAVAUT, O., Les transports économiques en Belgique et dans les pays voisins.
Gent, 1895.
1554. MUELLER, J., Die Binnenschiffahrt im Gemeinsamen Markt.
Baden-Baden, 1967.
1555. NAUWELAERS-WANDERS, G., De scheepvaart in vroeger jaren – La navigation pendant les années antérieures.
Neerharen, 1978-1980, 5 v.
1556. Plan 1971-1975 voor de productiesektoren vervoer en verkeer. In : *Echo's van Verkeerswezen*, XV, 1972, pp. 49-66.
1557. REGOUT, P., La navigation sur la Meuse et le canal de Maestricht à Bois-le-Duc.

Second recueil complet des documents relatifs aux entraves de cette navigation internationale.

's-Gravenhage, 1858.

1558. ROTSART, A., Les différends maritimes hollando-belges.
Antwerpen, s.d.
1559. ROTSART, A., Onze zee- en binnenvaartgeschillen met Holland.
Antwerpen, s.d.
1560. Smoglage maritime, fluvial et aérien. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 169, p. 794.
1561. De toekomstige ontwikkeling van de Westeuropese binnenvloot. Proeve van kwantitatieve bepaling der vlootcapaciteit in 1970.
Rotterdam, 1963.
1562. VAN ACKER, L., Représentation des usagers au sein des organismes internationaux s'occupant de navigation intérieure. Congrès national de la navigation intérieure.
Brussel, 1928.
1563. VAN BEYLEN, J., Schepen : volkstechniek en volkskunst, scheepsmodellen ; de binnenscheepvaart en de visserij in de Lage Landen ; zeilen en zwaarden ; de versiering van jachten, binnenschepen en vissersvaartuigen. In : *Volkskunst der Lage Landen*, XV, 1965, pp. 103-130.
1564. VAN CAUWENBERGE, M., Le trafic par les voies navigables. In : *Congrès 1947*, section transports, II, pp. 1-18.
1565. VAN DE LEUR, J., Taken en opdrachten in het transportbedrijf.
Antwerpen, 1948, 2e dr.
1566. VAN DE WALLE, G. en CUYVERS, L., Techniek van de binnenlandse- en buitenlandse handel.
Leiden, Antwerpen, 1981.
1567. VERSNEL, P., Vakwoordenboek voor de Europese binnenvaart.
Assen, 1968.
1568. YANS, M., La Meuse et nos relations commerciales avec la Hollande. In : *Bulletin de l'Institut Archéologique Liégeois*, LXIII, 1939, pp. 131-140.
1569. YANS, M., Note sur la batellerie mosane dans la seconde moitié du XVIIIe siècle. In : *La Vie Wallonne*, XXXII, 1958, pp. 256-265.

6.2. — REDIJEN SHIPOWNERS

1570. A.-J., W., Les Chemins de fer du Congo Supérieur aux Grands Lacs Africains. In : *Le Mouvement Géographique*, 1902, pp. 115-119 ; pp. 247-250.
1571. L'activité de l'Otraco. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 160, p. 435.
1572. CAMUS, C., La Compagnie des Chemins de fer du Congo Supérieur aux Grands Lacs Africains. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, IX, 1938, pp. 511-533.
1573. Le Chemin de fer du Congo Supérieur aux Grands Lacs Africains ; constitution de la Société. In : *Le Mouvement Géographique*, 1902, pp. 18-22.

1574. Chemins de fer du Congo Supérieur aux Grands Lacs Africains. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 192, p. 757.
1575. Le Cinquantenaire du C.F.L. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 169, pp. 797-798 ; nr. 170, pp. 838.
1576. Compagnie des Chemins de fer du Congo Supérieur aux Grands Lacs Africains „C.F.L.". In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, IX, 1938, pp. 511-533. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 114, pp. 485-491 ; 1951, nr. 138, pp. 483-484 ; 1952, nr. 162, p. 507 ; 1953, nr. 186, pp. 507-508 ; 1954, nr. 210, pp. 482-483 ; 1955, nr. 237, p. 455 ; 1957, nr. 269, p. 625 ; 1958, nr. 280, pp. 479-480.
1577. La Compagnie du Congo pour le Commerce et l'Industrie. In : *Revue Coloniale Belge*, 1948, nr. 66, pp. 405-436.
1578. La Compagnie du Kasai. In : *Le Mouvement Géographique*, 1901, pp. 607-615.
1579. Les flottilles du Haut-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 514-516.
1580. FUCHS, F., La liberté de navigation au Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1913, pp. 59-61.
1581. A l'Otraco. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 110, p. 317 ; 1951, nr. 139, p. 527 ; nr. 143, p. 695 ; nr. 145, p. 779 ; 1953, nr. 175, p. 67 ; 1954, nr. 206, p. 333 ; nr. 218, p. 863 ; 1955, nr. 244, p. 847 ; 1956, nr. 249, p. 131 ; nr. 258, p. 693.
1582. A la Compagnie des Chemins de fer des Grands Lacs. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 169, p. 813.
1583. Un nouveau service de transports fluviaux. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 251, p. 205.
1584. Orientation nouvelle des sociétés de transport au Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1946, nr. 26, p. 282.
1585. Otraco. In : *Revue Coloniale Belge*, 1946, nr. 28, p. 393 ; 1952, nr. 162, p. 498 ; 1953, nr. 177, p. 135 ; 1956, nr. 252, p. 239.
1586. La régie commerciale des services fluviaux. In : *Le Mouvement Géographique*, 1920, pp. 61-62.
1587. SCHELTJENS, L., Stoomvaart-Maatschappij „Schelde-Rupel" ; 50e verjaring 1857-1907.
Temse, 1907.
1588. Société Sud-Kamerun. In : *Le Mouvement Géographique*, 1898, pp. 604-605 ; p. 615.
1589. TALA-TALA, —, Le XXVIe anniversaire de l'Unatra. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 139, pp. 515-517.
1590. Les transports fluviaux et maritimes. In : *Le Mouvement Géographique*, 1921, p. 57.
1591. VAN DER LINDEN, F., Dima et la Compagnie du Kasai en 1908. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 167, p. 711.
1592. VIDI, —, Le soixantième anniversaire de la Société anonyme belge pour le commerce du Haut-Congo (S.A.B.). In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 82, pp. 133-135.
1593. WIJNAKKER, R., Het overheidsbeleid ten aanzien van de investeringen in de binnenvloot. Kritische studie.
Gent, 1963.

6.3. – VERZEKERINGSWEZEN

INSURANCE

1594. GROENEN, L., Expertises maritimes.
Antwerpen, 1927.
1595. WILDIERS, P., Binnenvaartverzekering : casco's.
Antwerpen, s.d.

6.4. – BINNENSCHIEPVAART BINNEN BELGIË

INLAND NAVIGATION (Belgium)

1596. ASTAES, S., Het waterwegennet ten noorden van Brugge van de 11de tot de 14de eeuw. In : *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde van Gent*, N.R., XVIII, 1964, pp. 3-17.
1597. BALLEGEER, J. en BRAEMS, J.-P., Binnenscheepvaart in Vlaanderen in oude prentkaarten.
Zaltbommel, 1978.
1598. BAUDOUIN, H., Bronnen voor de geschiedenis van de Limburgse Maashandel. In : *De Maasgouw*, LXXXI, 1962, pp. 117-121.
1599. De Belgische binnenscheepvaart na de Tweede Wereldoorlog. In : *Vaart*, 1961, nr. 4, pp. 1-7.
1600. BERCK, F., La navigation sur la Meuse.
Luik, 1978.
1601. BERCK, F., La navigation à vapeur sur la Meuse.
Luik, 1978.
1602. BERTEN, D., Voyage, par le canal de Bruges à Gand, du gouverneur-général des Pays-Bas, marquis de Castel-Rodrigo, 15 fév. 1666. In : *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde van Gent*, O.R., XVII, 1909, pp. 245-257.
1603. *De Binnenscheepvaart. Officieel orgaan van de „Vereeniging van Scheepseigenaars” van het gebied Luik, Limburg, Namen en Charleroi en Schipperscollege van Antwerpen.*
1931-
1604. BOUQUIE-LEFEBVRE, M., De la traction sur les voies navigables ; application du touage sur chaîne sur les canaux et rivières de Belgique.
Brussel, 1865.
1605. BOUTEILLER, L. J., La batellerie belge. (Province de Hainaut. Université du Travail Paul Pastur, Charleroi. Division A : École industrielle supérieure).
Charleroi, 1948.
1606. BUYL, A., Le canal de la Lys à l'Yperlée et le port de Nieuport. In : *Le Mouvement Géographique*, 1902, pp. 403-409.
1607. CASTIAU, M. en GERARD, G. L., Les transports en Belgique et leur coordination.
Brussel, 1935.
1608. Les chômages sur la Sambre et la Meuse en Belgique ; enquête ..., et ... pétition au gouvernement par la Chambre de Commerce de Namur.
Namen, 1894.

1609. COPPEJANS-DESMEDT, H., De verbinding van Breskens met Gent en Brugge in de Franse tijd. In : *Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden*, XI, 1956, pp. 69-76.
1610. COPPIETERS-STOCKHOVE, E., Notes au sujet des anciennes barges faisant le service entre Gand et Bruges (1613-1839). In : *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde van Gent*, O.R., XXX, 1922, pp. 43-54.
1611. DALEM, R. en NELISSEN, A., Mille ans de navigation sur l'Ourthe et ses affluents. Bomal, 1973.
1612. DE BLOIS, J., Examen des travaux de la commission des canaux brabançons. Brussel, 1885.
1613. DE BOCK, R., Nota omtrent de 'jachtschuit'. In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, 3e reeks, XXXII, 1949, pp. 269-272.
1614. DE KEMMETER, F., La batellerie belge. (Institut Géographique Militaire. Ministère de la Défense nationale. Service d'éducation à l'armée-La Nation, VI). Brussel, 1947.
1615. DE KEMMETER, F., De Belgische binnenscheepvaart. Brussel, 1947.
1616. DE LEENER, —, La politique des transports en Belgique. Brussel, 1913.
1617. DE MOREAU, A. en ROLIN-JACQUEMYS, G., Commission instituée par décision ministérielle du 30 septembre 1883 pour l'examen des questions se rattachant à la transformation des canaux brabançons. Brussel, 1885.
1618. DE RIVE, B. L., Précis historique et statistique des canaux et rivières navigables de la Belgique et d'une partie de la France. Brussel, 1835.
1619. DE SMET, A., Le compte de la navigation entre Bruges, Nieuport et Ypres (1335-1404). In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, LXXII, 1929, pp. 167-180.
1620. DE VOS, A., De baquet de Charleroi, een verdwenen Belgisch binnenschip. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIII, 1961, pp. 1-20.
1621. DE VOS, A., De baquet de Charleroi. In : *Sirene*, 1962, nr. 47, pp. 20-22.
1622. DE VOS, A., Verdwenen Belgische binnenschepen. In : *Vaart*, 1963, Nr. 1, pp. 23-26.
1623. DE VOS, A., Bibliografie van de Belgische binnenscheepvaart, 1830-1950, 1951-1970. Gent, 1972-1974, 2 v.
1624. DE VREE, P., De binnenscheepvaart te Antwerpen door de eeuwen heen (13de-17de eeuw). In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, II, 1938-1939, pp. 116-122.
1625. DE VREE, P., De binnenscheepvaart te Antwerpen door de eeuwen heen (13de-17de eeuw). In : *De Vlag*, Speciaal Economisch Nummer, 1941, pp. 109-113.
1626. DEBOES, G., Évolution de la navigation intérieure de 1960 à 1968. In : *Bulletin statistique*, LVI, 1970, pp. 338-352.
1627. DE DECKER, D., Problemen van en voor de Belgische binnenscheepvaart. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVI, 1964, pp. 89-107.

1628. DEHEM, A., Étude sur le matériel de la navigation intérieure circulant en Belgique.
Brussel, 1901.
1629. DELLEUR, J. H. en HANREZ, M. P., Notre navigation intérieure.
Brussel, 1911.
1630. DELLEUR, J. H., Faut-il favoriser notre navigation intérieure. Conférence faite à la société le 15 février 1911.
Brussel, 1911.
1631. DELMER, A., Le mouvement des combustibles minéraux sur les voies navigables belges.
Brussel-Elsene, 1919.
1632. DELMER, A., Le rôle de la navigation intérieure dans l'économie belge.
Brussel, 1937.
1633. DELMER, A., La navigation fluviale en Belgique.
Brussel, 1945.
1634. DELMER, A., La navigation fluviale en Belgique. In : *Industrie*, XV, 1961, pp. 537-553.
1635. DELMER, A., Scheepvaartwegen.
Brussel, 1962.
1636. DELMER, A., Les voies navigables.
Brussel, 1962.
1637. DELMER, A., Les voies navigables reliant la mer du Nord à la Méditerranée. Voies alsacienne, lorraine, ardennaise. In : *Cercle des Géographes liégeois*, CXLVI, 1963, pp. 73-86.
1638. DUSSART, F., Le canal Albert et le réseau navigable en Campine. Réalisation, trafic et problèmes. In : *Zeitschrift für Wirtschaftsgeographie*, III, 1959, —.
1639. ENGELS, H., Notice historique et descriptive du canal de Bruxelles au Rupel.
Brussel, 1843.
1640. Enkele cijfers betreffende de belangrijkheid van het vervoer van petroleumproducten langs de binnenvaart op de as Antwerpen-Brussel en het Albertkanaal. In : *Echo's van Verkeerswezen*, XVIII, 1975, pp. 148-158.
1641. Entreprise des moyens de transport par eau, pendant l'année 1832.
Brussel, 1832.
1642. Étude de la capacité de transport de la flotte sur les voies navigables d'Europe occidentale. Conférence Européenne des Ministres des Transports (ed.).
Parijs, 1970.
1643. Étude de la structure de la navigation intérieure en Europe occidentale.
Brussel, 1977.
1644. Évolution de la cale de la navigation intérieure, de l'infrastructure, de prestations et des principales relations de transport entre 1955 et 1975. Conférence Européenne des Ministres des Transports (ed.).
Brussel, 1977.
1645. FANCHAMPS, M.-L., Le commerce sur la Meuse moyenne dans la seconde moitié du xve siècle et dans la première moitié du xvie siècle d'après des comptes de tonlieux.
Brussel, 1972.

1646. FERRIERE-DE BACKER, G., DEN DUYVER, J. en KEMPENEERS, A., De Belgische binnenscheepvaarttrafiek 1947-1963.
Antwerpen, 1965.
1647. FINET, T., De l'exploitation des canaux et voies navigables.
Brussel, 1879.
1648. FOULON, R., La batellerie thudinienne.
Brussel, 1954.
1649. FRANCOIS, S., Importance et aspects de la navigation intérieure dans l'économie de la Belgique.
Brussel, 1950.
1650. FRANCOIS, S., Le niveau général des prix des transports par eau en Belgique.
Brussel, 1951.
1651. J., P., Dendermonds schippersambacht. Vervoerprijzen 1743. In : *Gedenkschriften van de Oudheidkundige Kring Land van Dendermonde*, 3de reeks, 1956, pp. 99-101.
1652. JACOBS, R., Les facteurs d'attraction du port d'Anvers et leur évolution. In : *Revue de navigation intérieure et rhénane*, LVII, 1965, pp. 124-132.
1653. JANSSENS, A., Het reizigers- vracht- en postverkeer te Nevele.
Deinze, 1961.
1654. Jonction de l'Escaut et de la Lys. Canal de Bossuyt à Courtrai et projets connexes.
Brussel, 1838, 4 v.
1655. LIEVENS, R., De Limburgse kolenmijnen en het steenkolenvervoer langs de waterwegen.
Hasselt, 1965.
1656. MARQUET, L., Transport d'autrefois. La navigation sur l'Ourthe moyenne. In : *Ardenne et Famenne*, XI, (1968-1969), 1971, pp. 203-230.
1657. MARTIAL HANS, M. en BELPAIRE, T., Mémoire sur les travaux de canalisation de la Meuse entre Namur et la frontière française.
Brussel, 1880.
1658. MARTIN, J., Transport de bois sur la Dyle. In : *Wavriensia*, VIII, 1959, p. 92.
1659. MERTENS, J., e.a., De Damse vaart. In : *West-Vlaanderen werkt*, XXI, 1979, pp. 173-181.
1660. La Meuse. In : *Le Mouvement Géographique*, 1885, pp. 56-57.
1661. NAGELMACKERS, A., Petite histoire des bateaux „mouches” de la Meuse liégeoise de 1878 à 1886. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, X, 1956-1957, pp. 35-43.
1662. La navigation en Wallonie. Liège, du 16 mars au 18 juin 1978.
Luik, 1978.
1663. La navigation fluviale et l'harmonisation des frets nationaux et internationaux. Quelques documents de base.
Brussel, 1956.
1664. NOTHOMB, J. B. en VIFQUAIN, J. B., Canalisation de l'Escaut et de la Lys. Projet de loi présenté le 27 décembre 1837, précédé d'un rapport du ministre des Travaux publics.
Brussel, 1837.

1665. PLANCHAR, R., Le rendement comparatif des différents types de bateaux européens (face au renforcement de l'organisation de la profession).
Luik, 1958.
1666. POULEUR, H., L'enclave de Maestricht et les relations par eau entre Anvers et Liège.
In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 7-8.
1667. PRIMS, F., Kanalen op Antwerpen. In : *Antverpiensia*, I, 1927, pp. 144-147.
1668. PRIMS, F., De ketting te Heffen. I (1413-1432). II (1432-1433). In : *Antverpiensia*, X, 1936, pp. 84-101.
1669. PRIMS, F., De ketting over de Senne. In : *De binnenscheepvaart*, 1946, pp. 101-104.
1670. PRIMS, F., De „kleine Nete” die een kanaal werd. In : *De binnenscheepvaart*, 1946, pp. 196-198.
1671. PRIMS, F., De Leuvense vaart. In : *De binnenscheepvaart*, 1946, pp. 146-149.
1672. PRIMS, F., De oude vaart Brussel-Willebroek. In : *De binnenscheepvaart*, 1946, pp. 126-130.
1673. PRIMS, F., Tol, roof en geleide op de Beneden-Schelde. In : *De binnenscheepvaart*, 1946, pp. 51-54.
1674. PRIMS, F., De hoop op de „doorvaart” in 1706. In : *De binnenscheepvaart*, 1947, pp. 100-102.
1675. QUESTIENNE, P. en DUBOIS-MAQUET, N., La navigation en Wallonie. (Musée de la Vie Wallonne).
Luik, 1978.
1676. RIGALT, J., La navigation de la Meuse au xvie siècle, vue du péage de Château-Regnault. In : *Actes du 95e Congrès national des sociétés savantes*.
Reims, 1970. Section de Philologie et d'Histoire, II, 1974, pp. 133-142.
1677. RIGONI, G., Sulle vie navigabili del Belgio.
Rome, 1882.
1678. ROEBROECK, E., Hoe hebben vaart en handel op de Maas zich ontwikkeld vanaf de Middeleeuwen tot het einde van de achttiende eeuw ? In : *Studies over de sociaal-economische geschiedenis van Limburg*, XV, 1970, pp. 50-74.
1679. ROSE, M. H., Mouvement de la navigation intérieure de la Belgique en 1933.
Brussel, 1935.
1680. SARTORIUS, F., La navigation intérieure en Belgique 1880-1962. (Extraits de périodiques en cours de publication au 31 décembre 1962).
Brussel, 1965.
1681. SARTORIUS, F., La navigation intérieure en Belgique 1880-1962. Extraits de périodiques en cours de publication au 31 décembre 1962. Mémoire présenté à l'École provinciale de bibliothécaires du Brabant, session 1963. (Bibliographia Belgica, LXXXVII).
Brussel, 1965.
1682. Het scheepvaart- en goederenverkeer tussen het Albertkanaal en de haven van Antwerpen. Beknopte statistische analyse 1955-1965.
S.l., 1965.
1683. SPLINGARD, F., Canal à grande section d'Erquennes-sur-Sambre à La Louvière par Binche et de Binche à Mons au canal de Mons à Condé destiné à relier entre eux les trois.
Brussel, 1878.

1684. Statistique du mouvement des transports sur les voies navigables de la Belgique.
Brussel, 1880.
1685. STOCKMAN, L., Over het ontstaan van de Eeklose watergang tussen Eeklo en St.-Laureins. In : *Appeltjes van het Meetjesland*, XIV, 1963, pp. 154-158.
1686. De toepassing van de duwvaart in de binnenvaart. In : *Echo's van Verkeerswezen*, 1959, Nr. 2, pp. 91-125.
1687. VAN DE PERRE, A., De bevaarmaking der Maas en de scheepvaart tusschen Antwerpen en den Rijn.
Antwerpen, 1913.
1688. VAN DE VELDE, —, e.a., Les vœux de la batellerie Belge.
Brussel, 1898.
1689. VAN EECKHOVEN, J. C. C. en COOPMAN, J., Beurtgids, bevattende de officieele lijst der Belgische beurtdiensten.
Antwerpen, 1937.
1690. VAN PEBORGH, R., Het Netekanaal. In : *'t Land van Ryen*, IX, 1959, pp. 178-189 ; X, 1960, pp. 12-25 ; pp. 81-94.
1691. VAN WALLE, W. P. en WOESTYN, H., La navigation intérieure en Belgique.
Brussel, 1938.
1692. VER ELST, A., Scheepstrekkersgilden langs Dijle en Demer.
Brussel, 1961.
1693. VERHOUSTRAETE, A., Over de scheepvaart op het kanaal van Gent naar Brugge en over de marktschepen in het bijzonder. In : *Appeltjes van het Meetjesland*, VII, 1955-1956, pp. 225-230.
1694. VERSTRAETE, E. J., La Belgique et l'émancipation commerciale et industrielle de l'Allemagne.
Antwerpen, 1870.
1695. VIFQUAIN, J. B., Des voies navigables en Belgique ; considérations historiques suivies de propositions diverses ayant pour objet l'amélioration et l'extension de la navigation.
Brussel, 1842.
1696. Voies navigables de la Belgique. Recueil des renseignements.
Brussel, 1880.
1697. WAUTERS, A., Documents concernant le canal de Bruxelles à Willebroeck précédés d'une introduction contenant un résumé de l'histoire de ce canal.
Brussel, 1882.
1698. WILLEMSSEN, G., Autour d'un projet de canal d'Anvers à la mer à travers le pays de Waes au xviie siècle.
Antwerpen, 1908.
1699. WYFFELS, A., Het schippersbedrijf te Gent eertijds. In : *Gent werkt*, juni 1971, pp. 84-98.
1700. ZONE, J., Les canaux brabançons pendant la période de 1830 à 1930. In : *Mémorial du Centenaire de l'Indépendance de la Belgique* (Société belge des Ingénieurs et des Industriels), 1930, pp. 309-354.

6.5. – *BINNENSCHIEPVAART BUITEN BELGIË*

Europese buurlanden – Buiten Europa (w.o. kolonies)

INLAND NAVIGATION (outside Belgium)

European neighbour countries – outside Europe (including colonies)

1701. „Léo-Coq” en 48 heures. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 106, p. 176.
1702. A.-J., W., Les Chemins de fer du Congo Supérieur aux Grands Lacs Africains. In : *Le Mouvement Géographique*, 1902, pp. 115-119 ; pp. 247-250.
1703. A.-J., W., Les mémoires de Georges Grenfell. In : *Le Mouvement Géographique*, 1908, pp. 253-254.
1704. L'activité de l'Otraco. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 160, p. 435.
1705. ANCIAUX, L., De gevaren voor de scheepvaart op de Congostroom. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XI, 1958-1959, pp. 133-146.
1706. Au Tanganika. In : *Le Mouvement Géographique*, 1899, pp. 283-286.
1707. De Banzville à Mobeka. A travers le bassin de la Mongalla. In : *Le Mouvement Géographique*, 1894, p. 15.
1708. Le Bas-Congo. Navigabilité du fleuve. In : *Le Mouvement Géographique*, 1886, p. 90, col. a.
1709. BETTE, R., Aménagement hydro-électrique complet de la Lufira à „Chutes Cornet” par régularisation de la rivière. (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet., III, afl. 2). Brussel, 1941, 10 pl.
1710. BETTE, R., Puissance hydraulique existante dans le bassin du Congo. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XVI, 1945, pp. 150-175.
1711. Le bief Kongolo-Bukama. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, p. 207.
1712. BOLLENGIER, K., Les voies navigables du Congo Belge et leur valeur économique. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XX, 1949, pp. 756-777.
1713. BOUSIN, G., Les transports congolais pendant la guerre. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XVII, 1946, pp. 712-729.
1714. BOUSIN, G., Quelques considérations sur la voie nationale des transports congolais. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXIII, 1952, pp. 685-697.
1715. BRIART, P., Le Mfini et le lac Léopold II. In : *Le Mouvement Géographique*, 1897, pp. 440-441.
1716. BUTAYE, R. P., Un voyage au Kwango. In : *Le Mouvement Géographique*, 1904, pp. 434-439, pp. 448-452, pp. 460-462 & pp. 469-471.
1717. CHARLIER, J., Infrastructure des transports fluviaux en République Démocratique du Congo. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XVI, 1970, pp. 366-380.
1718. Chemins de fer du Congo Supérieur aux Grands Lacs Africains. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 192, p. 757.
1719. Citas. In : *Le Mouvement Géographique*, 1913, pp. 484-486.

1720. CLAESSENS, E., Intra-European inland transportation during the crisis years 1974-1978. A shift-share statistical investigation. In : *Haven en Vervoer in de Hedendaagse Economie*. Antwerpen, 1982, pp. 245-260.
1721. COMHAIRE, E., Les voyages d'essai du remorqueur Wangata en 1925-1926. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XVI, 1945, pp. 696-708.
1722. COMHAIRE, E., Le premier essai de remorquage en flèche, il y a 25 ans. In : *Revue Coloniale Belge*, 1948, nr. 45, p. 730.
1723. COMHAIRE, J., La Lukenie. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 79, pp. 46-47.
1724. Le commandant Henry sur le Haut-Nil. In : *Le Mouvement Géographique*, 1900, pp. 61-63.
1725. Compagnie des Chemins de fer des Grands Lacs Africains „C.F.L.". In : *Revue Coloniale Belge*, 1959, nr. 292, pp. 448-449.
1726. La Compagnie des Grands Lacs et le chemin de fer du Tanganika. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 133-136.
1727. Conférence des transports de l'Afrique Centrale. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 89, p. 388.
1728. Le contrôle des passages du Stanley-Pool. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 152, p. 104.
1729. La coordination des transports entre le Congo et l'Afrique équatoriale française. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 169, p. 813.
1730. CORNET, R. J., Le bief Kindu-Ponthierville et l'aménagement du fleuve Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, nr. 32, pp. 68-70.
1731. CORNET, R. J., Un grand projet. In : *Revue Coloniale Belge*, 1948, nr. 56, pp. 67-68 en pp. 80-81.
1732. CORNET, R. J., La navigabilité du Kasai et du Sankuru. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 93, pp. 521-522.
1733. CORNET, R. J., Deux aspects de la politique coloniale de Leopold II : le Congo et le Nil. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 135, p. 354.
1734. Le cours de l'Ubangi. In : *Le Mouvement Géographique*, 1909, pp. 304-306.
1735. Le cours supérieur du Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1900, pp. 142-143.
1736. La crise des transports au Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 155, p. 229.
1737. La crise des transports. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 150, p. 35.
1738. CUYPERS, E., Le matériel fluvial au Congo. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XVI, 1970, pp. 364-365.
1739. Dans le bassin de la Mongala. In : *Le Mouvement Géographique*, 1900, pp. 193-195.
1740. Dans les passes du Bas-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1914, pp. 259-261.
1741. DE BOUVEIGNES, O., Le naufrage du 15 avril 1908. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 85, pp. 231-233.
1742. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Le colonel de Puydt, initiateur de la liaison Meuse-Moselle-Rhin. In : *De Schakel*, IX, 1954, pp. 94-99.
1743. DE L'EPINE, G. [BARON], Sankuru, 1908. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 80, pp. 76-77.
1744. DE WILDE, J., Voyage dans la Mongala. In : *Le Mouvement Géographique*, 1895, pp. 306-307.

1745. La découverte de l'Ubangi. Une lettre de Sir Harry Johnston, ancien gouverneur de l'Uganda. In : *Le Mouvement Géographique*, 1908, pp. 265-267.
1746. DELCOMMUNE, A., Exploration de la Salonga. In : *Le Mouvement Géographique*, 1895, pp. 318-320.
1747. Des barges pour le Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 168, p. 773.
1748. Le développement actuel des opérations de la société Sud-Kamerun. In : *Le Mouvement Géographique*, 1903, pp. 562-564.
1749. Le développement des ports et des voies navigables. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 150, p. 31.
1750. DEVROEY, E., Réflexion sur les transports congolais à la lumière d'une expérience américaine. (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet., V, afl. 5). Brussel, 1949.
1751. DEVROEY, E., Le Tanganika. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, IX, 1938, pp. 444-462.
1752. DEVROEY, E., La rivière Kasai et la voie nationale du Bas-Congo au Katanga. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXIII, 1952, pp. 629-666.
1753. DEVROEY, E., Importance de la voie d'eau du Kasai. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 165, pp. 622-624.
1754. Du Stanley-Pool à Kartum par l'Ubangi et le Nil. In : *Le Mouvement Géographique*, 1904, pp. 361-364.
1755. Essais concluants du „Gouverneur Moulaert”. In : *Revue Coloniale Belge*, 1954, nr. 199, pp. 61-63.
1756. Étude de la capacité de transport de la flotte sur les voies navigables d'Europe occidentale. Conférence Européenne des Ministres des Transports (ed.). Parijs, 1970.
1757. Étude de la structure de la navigation intérieure en Europe occidentale. Brussel, 1977.
1758. Évolution de la cale de la navigation intérieure, de l'infrastructure, de prestations et des principales relations de transport entre 1955 et 1975. Conférence Européenne des Ministres des Transports (ed.). Brussel, 1977.
1759. L'expédition von Götzen. In : *Le Mouvement Géographique*, 1895, p. 11 ; pp. 16-17 ; pp. 43-48.
1760. L'exploitation du lac Bangweolo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 248, p. 93.
1761. Exploration de la Lukenye. In : *Le Mouvement Géographique*, 1893, p. 24.
1762. Exploration du Loange et de la Kamtscha, affluents du Kasai. In : *Le Mouvement Géographique*, 1898, pp. 204-205.
1763. L'extension et la coordination des transports au Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 155, p. 231.
1764. La flotte maritime et fluviale de la colonie. In : *Revue Coloniale Belge*, 1954, nr. 220, p. 825.
1765. La flottille du Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1884, pp. 6, 15 en 17.
1766. La flottille du Haut-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1887, p. 104 ; 1888,

- pp. 17-18 ; 1890, p. 42 ; p. 105 ; p. 117 ; 1891, p. 17 ; p. 88 ; 1892, p. 37 ; p. 132 ; 1894, pp. 29-30.
1767. La flottille du Pool. In : *Le Mouvement Géographique*, 1891, p. 29.
1768. Les flottilles du Haut-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 514-516.
1769. FUCHS, F., La liberté de navigation au Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1913, pp. 59-61.
1770. FUCHS, J. M., Vijf eeuwen binnenscheepvaart. Amsterdam, s.d.
1771. GERS, J., Le remorquage aux basses eaux dans l'Itimbiri. In : *Revue Coloniale Belge*, 1958, nr. 279, pp. 375-376.
1772. GHILAIN, J., Remorquage en poussée au Congo Belge. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XX, 1949, pp. 929-944.
1773. GOFFIN, L., Le transcongolais. In : *Le Mouvement Géographique*, 1909, pp. 85-87 ; 1910, pp. 139-141.
1774. H., P., La passe de Fetish Rock. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 397-400.
1775. H., P., Le chaudron d'Enfer. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 133-135.
1776. H., P., L'état actuel des passes du Bas-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 112-115.
1777. HANSSENS, E., Caractéristiques du matériel fluvial congolais. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XIII, 1942, pp. 334-374.
1778. HANSSENS, E., Remorquage. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XIV, 1943, pp. 480-498.
1779. HEENEN, G., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 96, p. 621.
1780. JADOT, O., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 97, p. 653.
1781. JOHD, —, En parcourant le réseau de la Compagnie des Grands Lacs. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 168, pp. 747-753.
1782. A l'Otraco. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 110, p. 317 ; 1951, nr. 139, p. 527 ; nr. 143, p. 695 ; nr. 145, p. 779 ; 1953, nr. 175, p. 67 ; 1954, nr. 206, p. 333 ; nr. 218, p. 863 ; 1955, nr. 244, p. 847 ; 1956, nr. 249, p. 131 ; nr. 258, p. 693.
1783. Le lac Banguelo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1898, pp. 383-385 ; pp. 463-469.
1784. Le lac Moëro et le delta du Luapula. In : *Le Mouvement Géographique*, 1897, pp. 27-29.
1785. LAMONT, W. J., De Bonua à l'Armoirie. In : *Le Mouvement Géographique*, 1913, pp. 115-118.
1786. LE MARINET, P., La découverte et l'occupation des régions du Kasai, du Luba et du Katanga. In : *Le Mouvement Géographique*, 1906, pp. 37-42.
1787. LEDERER, A., L'exploitation des affluents du Zaïre et des ports de l'intérieur de 1960 à 1971. (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. voor Techn. Wet., N.R., XVII, afl. 6). Brussel, 1973, 1 krt., 28 tabellen.

1788. LEDERER, A., L'exploitation des transports au Congo pendant la décennie 1959-1969. (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet., XVI, afl. 8).
Brussel, 1970, 1 krt., 23 tabellen.
1789. LEDERER, A., Les transports à l'Onatra de 1970 à 1977. (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet., N.R., XVIII, afl. 4).
Brussel, 1978, 9 fig., 1 krt.
1790. LEDERER, A., Réception du m-b „Gouverneur Moulaert”. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 169, p. 792.
1791. LEDERER, A., Histoire de la navigation au Congo avant l'arrivée du chemin de fer à Léopoldville. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VII, 1953, pp. 113-129.
1792. LEDERER, A., La technique de flottage du bois. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, VIII, 1962, pp. 1128-1147.
1793. LEDERER, A. en GHILAIN, J., Réflexions sur deux récents accidents de navigation à Léopoldville. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, VIII, 1962, pp. 298-317.
1794. LEDERER, A., La navigation au Congo de 1898 à 1921. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVII, 1965, pp. 253-267.
1795. LEDERER, A., Les bateaux belges sur le Nil au Soudan. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XXIII, 1973-1974-1975, pp. 95-110.
1796. LEDERER, A., Le problème actuel des transports au Zaïre. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXIII, N.R., 1977, afl. 2, pp. 200-214.
1797. LEDERER, A., Les transports au Congo pendant la deuxième guerre mondiale.
Leuven, 1979.
1798. Léopoldville et le réseau navigable du Haut-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1886, pp. 91, col. c-92, col. a.
1799. Le Lomami. In : *Le Mouvement Géographique*, 1908, pp. 167-170.
1800. MAHIEU, A., Travaux publics projetés au Congo. in : *Le Mouvement Géographique*, 1921, pp. 627-635.
1801. MAURITZEN, J., Le problème du lac Kisale. Rectification du cours du Lualaba dans les marais du lac Kisale. In : *Le Mouvement Géographique*, 1912, pp. 301-305.
1802. Mission hydrographique Congo-Oubangi-Sanga de M. l'ingénieur hydrographe Roussilhe. In : *Le Mouvement Géographique*, 1913, pp. 448-451.
1803. MOUCHET, R., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 97, p. 655.
1804. MOULAERT, G., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 95, p. 581.
1805. Mouvements de la flottille à vapeur du Haut-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1889, p. 24.
1806. Naufrage du steamer l'„Alima”. In : *Le Mouvement Géographique*, 1890, pp. 22-23.
1807. Le naufrage du steamer „Ville de Bruxelles”. In : *Le Mouvement Géographique*, 1890, p. 101.

1808. La navigabilité de l'Ubangi et de la Sanga. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 595-598.
1809. La navigabilité du Kasai-Sankuru. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 121-125 ; pp. 211-212.
1810. La navigation à vapeur sur le Haut-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1907, pp. 187-189.
1811. La navigation dans le Bas-Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 151, p. 73.
1812. La navigation fluviale et l'harmonisation des frets nationaux et internationaux. Quelques documents de base. Brussel, 1956.
1813. La navigation fluviale. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 180, p. 285.
1814. La navigation sur le Congo de Léopoldville à Stanleyville. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 155-157.
1815. La navigation sur le Haut-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1898, pp. 475-478.
1816. La navigation sur le Kasai. In : *Revue Coloniale Belge*, 1957, nr. 247, p. 59.
1817. NISOT, F., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 97, p. 654.
1818. NISOT, J., La passe de la Roche Fétiche. in : *Le Mouvement Géographique*, 1920, pp. 379-382.
1819. O., E., Remorquage sur le Kasai. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 251, p. 188.
1820. PARMINTER, —., Sur le Kasai et le Sankuru. In : *Le Mouvement Géographique*, 1893, p. 80.
1821. PLANCHAR, R., Le rendement comparatif des différents types de bateaux européens (face au renforcement de l'organisation de la profession). Luik, 1958.
1822. PLEHN, D., Exploration des territoires de la société Süd-Kamerun. In : *Le Mouvement Géographique*, 1899, pp. 385-388 ; pp. 397-400.
1823. Le port de Matadi, les chemins de fer et les voies fluviales du Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1920, pp. 295-310.
1824. Le premier voyage nocturne sur le fleuve Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1955, nr. 222, p. 37.
1825. Le problème des transports au Congo Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 150, pp. 31-33 ; nr. 153, pp. 138-139.
1826. Le problème des transports. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 156, p. 267.
1827. A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 98, p. 682.
1828. Les rapides de l'Ubangi-Uelle. in : *Le Mouvement Géographique*, 1894, pp. 87-88.
1829. Refonte des tarifs de transport. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 137, p. 445.
1830. REID, R., La rivière Aruwimi. L'exploration de M. Robert Reid (1908-1910). In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 355-360.
1831. Remorquage en flèche sur le fleuve Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1922, p. 703 ; p. 720.
1832. REUL, L., L'effort militaire belge au Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 28-32.
1833. De scheepvaart in het tegenwoordig hertogdom Limburg, tijdens de beroerten in de

16de en 17de eeuw, benevens bijzonderheden uit dat tijdperk over Maasschippers, handel, zeden en rechtswezen in dit gewest.
Maastricht, 1885.

1834. SEGAERT, H., De Pania-Mutombo à Léopoldville. in : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 374-378.
1835. Un service de navigation dans les territoires pris à bail. In : *Le Mouvement Géographique*, 1904, pp. 538-539.
1836. Le service public de navigation à vapeur dans le Bas-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1908, p. 675.
1837. Le service public de navigation à vapeur sur le Haut-Congo et ses affluents. In : *Le Mouvement Géographique*, 1908, p. 676.
1838. Les services de navigation du C.F.L. sur le Tanganika. In : *Revue Coloniale Belge*, 1955, nr. 228, p. 235.
1839. Sur le Congo de Kassongo au confluent de la Lukuga. Exploration d'une nouvelle section inconnue du fleuve. In : *Le Mouvement Géographique*, 1894, pp. 84-85 ; 1895, pp. 141-151.
1840. Le tarif des Chemins de fer du Congo Supérieur aux Grands Lacs. In : *Le Mouvement Géographique*, 1908, pp. 676-677.
1841. THEEUWS, J., Le lac Tanganika. In : *Le Mouvement Géographique*, 1920, pp. 625-641 ; pp. 667-675 ; 1921, pp. 49-57 ; pp. 127-137 ; pp. 193-197.
1842. THEEUWS, R., L'utilisation et l'appropriation du Tanganika. In : *Le Mouvement Géographique*, 1921, pp. 249-251.
1843. THEEUWS, R., Le Lualaba. In : *Le Mouvement Géographique*, 1922, pp. 577-583 ; pp. 601-607 ; pp. 631-638 ; pp. 661-666.
1844. THEVES, M., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 98, p. 689.
1845. THIERRY, L., L'exploration du Ruki. In : *Le Mouvement Géographique*, 1894, p. 2.
1846. THYS, A., De Banana au Stanley-Pool-1887-1911. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 463-485.
1847. THYS, A., Les transports au Congo et la régie. In : *Le Mouvement Géographique*, 1913, pp. 583-592.
1848. THYS, R., Le problème des voies navigables. In : *Le Mouvement Géographique*, 1914, pp. 319-322.
1849. THYS, R., L'aménagement de nos rivières africaines et l'utilisation de leurs forces hydrauliques. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 121-124.
1850. THYS, R., L'amélioration du régime du fleuve Congo. Les retenues du Tanganika, du Moëro et du Graben de l'Upemba. In : *Le Mouvement Géographique*, 1921, pp. 325-329.
1851. THYS, R., Les voies de communications internationales et interprovinciales au Congo Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 101, pp. 822-824.
1852. Le trafic de l'Otraco. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 178, p. 177.
1853. Le trafic des voyageurs au Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1954, nr. 216, p. 715.
1854. Le transcongolais. De Léopoldville à Bukama via Stanleyville. In : *Le Mouvement Géographique*, 1912, pp. 469-472.
1855. Le transcongolais. La mission Mauritzen au lac Kissale. In : *Le Mouvement Géographique*, 1909, pp. 49-50.

1856. Transports Aketi-Bumba. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 154, p. 191.
1857. Les transports dans la province du Kivu. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 137, p. 445.
1858. Les transports fluviaux et maritimes. In : *Le Mouvement Géographique*, 1921, p. 57.
1859. Transports fluviaux (tarifs). In : *Le Mouvement Géographique*, 1900, p. 640.
1860. Les transports par eau au Congo et le plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 191, p. 709.
1861. Transports par les bateaux de l'État. In : *Le Mouvement Géographique*, 1892, p. 54.
1862. Les transports sur le lac Tanganika. In : *Le Mouvement Géographique*, 1921, pp. 151-152.
1863. UGEUX, E., Le fleuve Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1955, nr. 227, pp. 187-189.
1864. VAN DER LINDEN, F., Rail et eau. In : *Revue Coloniale Belge*, 1948, nr. 74, pp. 694-695.
1865. VAN DEUREN, P., L'utilisation des containers dans les transports congolais. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XIII, 1952, pp. 1176-1185.
1866. VAN WETTER, L., A propos de la crise des transports congolais. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXIII, 1952, pp. 260-276.
1867. VAN WETTER, L., Le projet de chemin de fer Port-Francqui-Léopoldville. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 158, pp. 323-325.
1868. VANDERLINDEN, R., Le matériel de remorquage en poussée de la Compagnie Générale de Transports en Afrique. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XX, 1949, pp. 307-319. 3 pl. buiten t., 6 fig.
1869. La vie sur le fleuve Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1922, pp. 41-43.
1870. Les voies de communication au Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 513-514.
1871. Les voies de communication dans le Sud-Kamerun. In : *Le Mouvement Géographique*, 1913, pp. 175-177.
1872. Les voies navigables du Katanga ; reconnaissance du lieutenant Lattes. In : *Le Mouvement Géographique*, 1904, pp. 169-174 ; pp. 181-185.
1873. VON GÖTZEN, — (Cte), L'Exploration allemande du comte von Götzen. Ascension des monts Mfumbiro. — Exploration du volcan le Virunga. — Découverte des lacs Kivu (ou Oso) et Mohanzi. In : *Le Mouvement Géographique*, 1894, pp. 107 ; pp. 109-110.
1874. Le voyage de M. Puttkamer, gouverneur du Kamerun au Stanley-Pool et dans le Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1899, pp. 211-215.
1875. W., A.-J., L'expédition Vankerckhoven. in : *Le Mouvement Géographique*, 1893, p. 71.
1876. W., A.-J., Exploration de la Djuma-Kwilu par le major Parminter. In : *Le Mouvement Géographique*, 1893, p. 97.
1877. W., A.-J., L'exploration du Lualaba depuis ses sources jusqu'au lac Kabélé. In : *Le Mouvement Géographique*, 1893, pp. 87-91 ; pp. 101-102.
1878. W., A.-J., Les Belges au Katanga. Retour des expéditions Delcommune et Francqui. Leurs résultats géographiques. In : *Le Mouvement Géographique*, 1893, pp. 31-37.

1879. W., A.-J., Le Lomami. In : *Le Mouvement Géographique*, 1896, pp. 421-424.
1880. W., A.-J., Dans le Sud-Kamerun. In : *Le Mouvement Géographique*, 1899, pp. 637-638.
1881. W., A.-J., Plan général des voies de communication du Congo belge. In : *Le Mouvement Géographique*, 1914, pp. 163-166.
1882. WAUTERS, A.-J., Le cours du Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1897, pp. 557-559 ; pp. 565-567 ; pp. 577-580 ; 1898, pp. 106-107.
1883. WAUTERS, A.-J., Le Loualaba et le Luapula. Les découvertes géographiques du Lieutenant Brasseur. In : *Le Mouvement Géographique*, 1897, pp. 127-130.
1884. WAUTERS, A.-J., La navigation à vapeur sur le Haut-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1901, pp. 1-4.
1885. WAUTERS, A.-J., Les territoires à bail du Haut-Nil. In : *Le Mouvement Géographique*, 1903, pp. 175-182 ; pp. 187-191 ; pp. 199-204.
1886. WAUTERS, A.-J., Savorgnan de Brazza et la conquête du Congo français. In : *Le Mouvement Géographique*, 1905, pp. 463-469.
1887. WAUTERS, A.-J., Du Cap au Caire à travers l'État du Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1906, pp. 379-384.
1888. WAUTERS, A.-J., Les territoires pris à bail du Haut-Nil. In : *Le Mouvement Géographique*, 1906, pp. 235-239.
1889. WAUTERS, A.-J., La traversée du Congo belge par le Prince Albert de Belgique. In : *Le Mouvement Géographique*, 1909, pp. 397-406.
1890. WAUTERS, A.-J., Du Caire au Cap via Stanleyville. In : *Le Mouvement Géographique*, 1909, pp. 181-188.
1891. WAUTERS, A.-J., Une ligne directe et nationale à travers le Congo belge de Matadi au lac Moëro. Le chemin de fer de l'Urua. In : *Le Mouvement Géographique*, 1910, pp. 619-627.
1892. WAUTERS, A.-J., Souvenirs de Fashoda et de l'expédition Dhanis. In : *Le Mouvement Géographique*, 1910, pp. 247-254 ; pp. 259-263 ; pp. 271-276.
1893. WAUTERS, A.-J., Le général Sanford. La reconnaissance de l'association du Congo et la première entreprise privée belge dans le Haut-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 235-238.
1894. WAUTERS, A.-J., Les grandes lignes de transports au Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 169-174.
1895. WAUTERS, A.-J., Le Transafricain de Matadi à Dar-es-Salam. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 157-161.
1896. WAUTERS, A.-J., Notre politique de chemin de fer au Congo et la voie de l'Urua. In : *Le Mouvement Géographique*, 1913, pp. 393-348.
1897. WAUTERS, A.-J., Le transcongolais et les biefs fluviaux du Lualaba. In : *Le Mouvement Géographique*, 1914, pp. 121-131.
1898. WAUTERS, A.-J., Le réseau fluvial navigable du Haut-Congo et les bateaux glisseurs de M. Robert Goldschmidt. In : *Le Mouvement Géographique*, 1914, pp. 109-114.
1899. WAUTERS, A.-J., La route maîtresse de l'Afrique équatoriale. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 331-336.
1900. WAUTERS, A.-J., Le réseau fluvial et la flottille du Haut-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1888, p. 105.

1901. Le XXe anniversaire du comité national du Kivu. in : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 55, pp. 38-41.

6.6. – *RIJNVAART*

NAVIGATION ON THE RHINE

1902. ALOY, J., De Europese integratie van de Rijnscheepvaart voor en na het Verdrag van Rome. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVI, 1964, pp. 43-55.
1903. Binnen- en Rijnvaart agenda.
1904. *De Binnenscheepvaart. Tijdschrift voor binnen- en Rijnvaart.* 1945-1948.
1905. *De Binnenvaart. Orgaan van de Belgische Transportarbeidersbond, Vakgroep Rijn- en Binnenvaart.* 1969-.
1906. DEBROCK, W. en DOYEN, A., La liaison Escaut-Rhin. In : *Annales des Travaux publics en Belgique*, 1975, pp. 423-446.
1907. Étude de la capacité de transport de la flotte sur les voies navigables d'Europe occidentale. Conférence Européenne des Ministres des transports (ed.). Parijs, 1970.
1908. Évolution de la cale de la navigation intérieure, de l'infrastructure, de prestations et des principales relations de transport entre 1955 et 1975. Conférence Européenne des Ministres des Transports (ed.). Brussel, 1977.
1909. La flotte rhénane belge. De Belgische Rijnvloot. Brussel, 1952-.
1910. FRANCOIS, S., Le niveau général des prix des transports par eau en Belgique. Brussel, 1951.
1911. L'œuvre de la mission rhénane belge de 1945 à 1950. Brussel, 1965.
1912. OP DE BEEK, A., Anvers et le Rhin : 50 ans de trafic et de lutte. In : *Revue de Navigation*, XLVII, 1975, pp. 509-519.
1913. OPSOMER, R., De Rijnvaart en haar integratieprobleem. Brussel, 1959.

6.7. – *VEERDIENSTEN*

FERRY-SERVICES

1914. BUVE, A., Openbare vervoerdiensten in het Land van Waas. In : *Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas*, 1963, Nr. 66, 1^e afl., pp. 135-163.
1915. DILIS, E., De overzetdienst tussen Antwerpen en het Vlaamsch-Hoofd in vroegere tijden. Sint-Niklaas, [1903].

1916. DILIS, E., Het „Backersveer” te Cruybeke, voormalige eigendom der Stad Antwerpen.
Sint-Niklaas, 1905.
1917. FUCHS, J. M., Beurt- en wagenveren.
S.l., 1946.
1918. MAEREVOET, L., Het veer te Mariekerke. In : *Toerisme provincie Antwerpen*, 1966, Nr. 7, pp. 104-106.
1919. PRIMS, F., Het Vlaamsche veer. In : *Antverpiensia*, II, 1928, pp. 208-213.
1920. RUYS, R., Veer en veerdienst in Oost-Vlaanderen vroeger en nu.
Gent, 1979.
1921. SANDBERG, G., Zevenhonderd jaar overzetveren in Zeeland. In : *Archief*, 1970, pp. 115-124.
1922. VAN PEEL, E., Van oever tot oever aan de Schelde te Antwerpen.
[Antwerpen], 1969.

6.8. – *BINNENSCHEEPVAARTNAVIGATIE (betonning, bebakening, signalisatie)*
NAVIGATION ON INLAND WATERWAYS (including buoyage, beacons and lights)

1923. „Léo-Coq” en 48 heures. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 106, p. 176.
1924. ARNOULD, A., La navigabilité ancienne de la Sambre, note de paléographie.
1925. La baisse des eaux au Lualaba. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 91, p. 466.
1926. Bestuur van Bruggen en Wegen en Bestuur der Registratie en Domeinen. Reglement betreffende de politie en de scheepvaart der bevaarbare waterwegen onder beheer van de Staat.
S.l.s.d.
1927. Binnen- en Rijnvaart agenda.
1928. COMHAIRE, E., Le premier essai de remorquage en flèche, il y a 25 ans. In : *Revue Coloniale Belge*, 1948, nr. 45, p. 730.
1929. CORNET, R. J., Un grand projet. In : *Revue Coloniale Belge*, 1948, nr. 56, pp. 67-68 en pp. 80-81.
1930. DE BACKER, E., La rivière Kasai entre Kwamouth et Port-Francqui. L'amélioration de ses conditions de navigabilité par balisage, signalisation et travaux d'aménagement. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, III, 1932, pp. 252-278.
1931. DEITS, A. en SMEESTERS, C., De schippergids ten behoeve van nijveraars in vervoer te water en der scheepslui, bevattende het algemeen reglement der bevaarbare waterwegen door den Staat beheerd.
Brussel, 1926.
1932. DUFOURNY, A., Guide du batelier.
Brussel, 1889.
1933. DUFOURNY, A., Gids des schippers.
Brussel, 1891.
1934. GERS, J., Le remorquage aux basses eaux dans l'Itimbiri. In : *Revue Coloniale Belge*, 1958, nr. 279, pp. 375-376.

1935. GHILAIN, J., Remorquage en poussée au Congo Belge. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XX, 1949, pp. 929-944.
1936. GHILAIN, J., Progrès récents de la navigation fluviale au Congo Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 261, pp. 811-814.
1937. Les grands travaux au Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1921, pp. 283-284.
1938. H., T., Remorquer n'est pas pousser. In : *Revue Coloniale Belge*, 1958, nr. 280, pp. 415-416.
1939. HEENEN, G., A propos du Plan décennal. in : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 96, p. 621.
1940. JADOT, O., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 97, p. 653.
1941. JOHD, —, En parcourant le réseau de la Compagnie des Grands Lacs. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 168, pp. 747-753.
1942. KEIJZER, T. P., Gids voor de vaarwegen in België en Noord-Frankrijk. Assen, 1947.
1943. LEDERER, A., 10e anniversaire du radar fluvial au Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1959, nr. 290, p. 290.
1944. MAHIEU, A., Travaux publics projetés au Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1921, pp. 627-635.
1945. MOUCHET, R., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 97, p. 655.
1946. MOULAERT, G., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 95, p. 581.
1947. La navigabilité du Bas-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1896, pp. 553-556.
1948. La navigation fluviale au Congo belge. Guide du batelier. (Office d'exploitation des transports coloniaux, Otraco). Brussel, [1947].
1949. NISOT, F., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 97, p. 654.
1950. Orientation nouvelle des sociétés de transport au Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1946, nr. 26, p. 282.
1951. A propos du Plan décennal. in : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 98, p. 682.
1952. Remorquage en poussée. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 249, p. 118.
1953. ROBERT, M., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 95, p. 583 en nr. 96, p. 622.
1954. STADHOUDERS, P. A. J., De gids van België en Noord-Frankrijk voor de binnenvaart. Assen-Amsterdam-Rotterdam, 1966.
1955. THEEUWS, R., Le Lualaba. In : *Le Mouvement Géographique*, 1922, pp. 577-583 ; pp. 601-607 ; pp. 631-638 ; pp. 661-666.
1956. THEVES, M., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 98, p. 689.
1957. THYS, R., Les voies de communications internationales et interprovinciales au Congo Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 101, pp. 822-824.
1958. THYS, R., A propos de „la navigabilité du Kasai et du Sankuru“. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 94, p. 565.

1959. VAN DE PERRE, A., De bevaarmaking der Maas en de scheepvaart tusschen Antwerpen en den Rijn. Antwerpen, 1913.
1960. VAN WETTER, L., Le projet de chemin de fer Port-Francqui-Léopoldville. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 158, pp. 323-325.
1961. La vie sur le fleuve Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1922, pp. 41-43.

VII. HAVENS – PORTS AND HARBOURS

7.1. – *HAVENS (algemeen)*

PORTS AND HARBOURS (general)

1962. *Annuaire commercial, industriel et maritime d'Ostende*.
1926-.
1963. ASAERT, G., La situation des ports aux anciens Pays-Bas au xve et xvie siècles. In : *Les amis du vieux Dunkerque*, VII, 1977, pp. 55-62.
1964. BAUDEZ, L., Économie portuaire.
Antwerpen, s.d.
1965. BLAESING, F. E., Das goldene Delta und sein eisernes Hinterland (1815-1851). Von niederländisch-preussischen zu deutsch-niederländischen Wirtschaftsbeziehungen.
Leiden, 1973.
1966. BRULEZ, W., Les escales au carrefour des Pays-Bas Bruges et Anvers, xive-xvie siècles. (Les grandes escales I. Recueils de la société Jean Bodin T. 32).
Brussel, 1974, pp. 417-473.
1967. DE KESEL, L., Havenproblemen ; toekomstbekkommernissen. In : *Antwerpen*, mei 1955, pp. 42-59.
1968. DE VOS, A., De haven van Antwerpen omstreeks 1830. In : *Hinterland*, XXIX, 1980, pp. 61-69.
1969. DE VOS, A., 150 jaar maritiem België. De haven van Antwerpen omstreeks 1830-1863. In : *Sirene*, XXXI, 1981, pp. 17-21.
1970. DEGRYSE, R., Oude en nieuwe havens van het IJzerbekken in de middeleeuwen. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, LXXXIV, 1947, pp. 5-40.
1971. DELMELLE, J., Histoire de la navigation et des ports belges.
Brussel, 1982.
1972. DELMER, A., Les ports de l'estuaire de l'Escaut, de la Meuse et du Rhin.
Luik, 1945.
1973. GROENEN, L., Expertises maritimes.
Antwerpen, 1927.
1974. HELIN, M., Les ports du littoral de la Belgique.
Oostende, 1879.
1975. MAVAUT, O., Les ports en eau profonde de la Manche et de la mer du Nord ; Douvres, Boulogne, Dunkerque, Zeebrugge, IJmuiden.
Brussel, 1925.
1976. PRIMS, F., De Schelde door de eeuwen heen. Uit de lezing gehouden in het feestpaleis der Wereldtentoonstelling 30 september 1930. In : *Antverpiensia*, IV, 1930, pp. 5-13.

1977. Recueil de documents relatifs à l'Escaut maritime. Belgique : Ministère des Travaux Publics de Belgique : Administration des Ponts et Chaussées (ed.). Brussel, 1907.
1978. RONSE, A., Les ports belges. Recherches historiques relatives à nos communications avec la mer. Brugge, 1874.
1979. SIGMOND, J. P., Havens. In : *Maritieme geschiedenis der Nederlanden*, II, 1977, pp. 78-103.
1980. SIVERY, G., Les façades maritimes et les ports de la Flandre du xve au xviie siècle. In : *Les Amis du Vieux Dunkerque*, 1978, Nr. 8, pp. 3-13.
1981. SMET, R., Enkele nautische en verkeers-technische aspecten van de toegankelijkheid van zeehavens. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XXIII, 1973-1974-1975, pp. 201-212.
1982. *Statistisch Maandbericht (A en B). Haven van Antwerpen*. 1963-
1983. VAN DE LEUR, J., Taken en opdrachten in het transportbedrijf. Antwerpen, 1948, 2de dr.
1984. VAN DE WALLE, G. en CUYVERS, L., Techniek van de binnenlandse- en buitenlandse handel. Leiden-Antwerpen, 1981.
1985. VERSCHELDE, C., Situation des communes limitrophes de la mer dans le Franc de Bruges et les Quatre-Métiers, à la suite des irrutions de la mer et des troubles de la réforme d'après un manuscrit de 1679. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, XIX, 1967, pp. 121-138.
1986. WILLEMS, G., L'expansion des ports maritimes belges. Brussel, 1961.
1987. WINKELMANS, W., Structuurveranderingen in de zeescheepvaart en hun verband met haventrafieken 1950-1969. In : *Echo's van Verkeerswezen*, XIV, 1971, pp. 25-74.

7.2. — *HAVENPOLITIEK, INFRASTRUCTUUR EN UITRUSTING, WATERWEGEN*
POLICY, INFRASTRUCTURE AND EQUIPMENT, WATERWAYS

1988. Agrandissements aux ports de l'embouchure du Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 134, p. 329.
1989. Antwerp, leading european city and port with an American fighting spirit. Banking, commerce, industry, port. Antwerpen, 1969.
1990. Anvers, port de mer ; description du port et des établissements maritimes à Anvers d'après les documents les plus récents. Brussel, 1885.
1991. Apologie pour par les Ingeniaries et Capitaines Jean Heymenss. Cock, Henry Ianssens et Pierre Mercx. Donner satisfaction au publicq contre et sur le libel diffamatoire mis au jour par le cosmographe Michel Florens Van Langren sur la melioration de l'Havre de la Ville d'Ostende. A Bruxelles. Chez Gille Stryckwant

Imprimeur juré, à l'entrée de la rue d'Anderlecht, sur le Pont de Baert à la Presse d'Imprimerie M.D.C.LX.

1992. ARNDT, L., Verbindungskanäle zwischen den Rhein und Belgien. In : *Zeitschrift des österreichischen Ingenieur- und Architekten-Vereines*, XLV, 1912, p. 718.
1993. ASAERT, G., Scheepsbezit en havens. In : *Maritieme geschiedenis der Nederlanden*, I, 1976, pp. 180-205.
1994. ASTAES, S., Het waterwegennet ten noorden van Brugge van de 11de tot de 14de eeuw. In : *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde van Gent*, N.R., XVIII, 1964, pp. 3-17.
1995. BAETENS, R., Typologie van de bronnen voor de studie van de industriële archeologie van de haven. In : *Antwerpen*, XXI, 1975, pp. 5-14.
1996. BAUDEZ, L., Économie portuaire.
Antwerpen, s.d.
1997. België en zijn waterwegen, economisch hart van Europa.
Brussel, 1965.
1998. La Belgique maritime et fluviale, cœur économique de l'Europe.
Brussel, 1965.
1999. BENEST, E., Inland waterways of Belgium.
Londen, 1960.
2000. BOES, J., De Lieve, eerste kunstmatige verbinding tusschen Gent en de zee.
Gent, 1929.
2001. BOGAERTS, P., Tussen schip en kaai. De Antwerpse stouwersbedrijven en hun nationalisatie door concentratie.
Blankenberge, 1970.
2002. BOLLE, A., Zur Frage einer optimalen Verwaltungsstruktur grösser Seehäfen. In : *Hansa*, C, 1963, pp. 1683-1686.
2003. BOLLENGIER, K., Les voies navigables du Congo Belge et leur valeur économique. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XX, 1949, pp. 756-777.
2004. BONNET, L., Situation de l'Escaut. In : *IIde Internationaal congres van de zee*.
Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 255-265.
2005. BONNET, L., Les travaux d'extension du bief intermédiaire à Gand. In : *Annales des travaux publics de Belgique*, août 1912, pp. 743-783.
2006. BOSCHMANS, M., Stadsversterkingen en waterlopen te Lier II. Waterlopen. In : *'t Land van Ryen*, VI, 1956, pp. 21-29.
2007. BOSMANS, N., Sur un pamphlet concernant les travaux à effectuer au port d'Ostende, publié en 1660 à Bruxelles. In : *Archief- en Bibliotheekwezen in België*, I, 1903, pp. 287-291.
2008. BOUQUIE-LEFEBVRE, M., De la traction sur les voies navigables ; application du touage sur chaîne sur les canaux et rivières de Belgique.
Brussel, 1865.
2009. BRISTOW, P., Through the Belgian canals.
Lymington, 1972.
2010. CAMPUS, F., A propos des murs de quai maritimes. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, X, 1964, pp. 988-1006.

2011. CAUTERMAN, E., Het kanaal van Antwerpen naar Gent. Nota over het ontwerp der regeringscommissie.
Gent, 1928.
2012. CHARLIER, J., Le réseau belge des voies navigables. In : *La Revue belge du Transport*, 1978, nr. 3, pp. 49-55.
2013. CHRISTOPHE, C. en DE BEER, —., Le port de Gand. In : *Revue économique internationale*, avril 1913, p. 29-57.
2014. CLAES, T., L'Escaut est-il un fleuve viable ?
Antwerpen, 1930.
2015. COISEAU, M., Les ports et le canal maritime de Bruges.
Parijs, 1905.
2016. COOLS, B., Heurs et malheurs de l'aménagement planifié de la région de l'Escaut maritime. In : *Hinterland*, XIX, 1970, pp. 51-64.
2017. COOPMAN, J., De haven van Antwerpen en haar werking.
Antwerpen, 1926.
2018. COOPMAN, J., De haven van Antwerpen. Haar inrichting. Haar bewerktuiging. Haar economische beteekenis.
Antwerpen, 1930.
2019. COOPMAN, J., De tegenstelling „Nationale Koopvaardij-Nationale Haven” in het raam van onze industriepolitiek. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, III, 1940-1946, pp. 233-252.
2020. COOPMAN, J., Zo is de haven van Antwerpen. Een analyse van het bedrijfsmechanisme.
Antwerpen, 1948.
2021. COPPEJANS-DESMEDT, H., De verbinding van Breskens met Gent en Brugge in de Franse tijd. In : *Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden*, XI, 1956, pp. 69-76.
2022. COURTOIT, J., Economie der moderne havens.
Antwerpen, 1948.
2023. CUYPERS, E., Avant-projet d'un port flottant pour navires citernes de 300.000 t.d.w. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XV, 1969, pp. 440-461.
2024. CUYPERS, E., Voorontwerp van een drijvende haven in de Noordzee voor tank-schepen van 500.000 tdw.
Leuven, 1969.
2025. D'HALUIN, H. en VAN HABBERNAY, E., De nieuwe havensleepboten te Antwerpen. In : *Antwerpen*, XXII, 1976, pp. 188-198.
2026. DAGANT, A. en VANBELLINGEN, P., Les canaux et chemins de fer charbonniers du Centre, tome I. Les canaux.
La Louvière, 1982.
2027. DALLE, D., Het ontstaan van het waterwegennet Plassendale, Nieuwpoort, Veurne, Duinkerke (1633-1641). In : *Bachten de Kupe*, V, 1963, pp. 113-129.
2028. DE BEER, E., Historiek van het kanaal Leie-Ieper. Eigenschappen en gedragingen van de Ieperiaanse klei. In : *Tijdschrift Openbare Werken van België*, 1979, pp. 305-329 ; pp. 436-475 ; pp. 575-583.

2029. DE BLOIS, J., Examen des travaux de la commission des canaux brabançons.
Brussel, 1885.
2030. DE BOCK, R., De tussenwateren in hunne functie als Schelde-Rijnverbinding. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, V, 1950-1951, pp. 15-44.
2031. DE BRABANDERE, E., La Belgique depuis 1830 du point de vue des Travaux Publics. In : *Mémorial du Centenaire de l'Indépendance de la Belgique, Société Belge des Ingénieurs et des Industriels*, Brussel, 1930, pp. 181-263.
2032. DE BRAY, A., Les installations maritimes comparées des ports de Liverpool et d'Anvers.
Brussel, s.d.
2033. DE BRUIN, M. P., Gent-Terneuzen : Terneuzen-Gent. In : *Zeeuws Tijdschrift*, XXVII, 1977, pp. 70-79.
2034. DE CUYPER, E., Les nouvelles installations maritimes (1872-1898).
Ostende, 1898.
2035. DE FAYS, V., Malines port de mer et jonction au bassin de la Campine.
Mechelen, 1918.
2036. DE GROOTE, F., De verzanding van Zeebrugge en de ontzanding of vermagering van de Oostkust. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 268-272.
2037. DE KESEL, L., Havenproblemen ; toekomstbekkommernissen. In : *Antwerpen*, I, 1955, pp. 42-59.
2038. DE KESEL, L., Waarom een nieuwe sluis ? In : *Antwerpen*, II, 1956, pp. 15-23.
2039. DE KESEL, L., Réflexions d'un Belge au sujet du plan Delta.
Antwerpen, 1957.
2040. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – I. Panorama der verwezenlijkingen. In : *Antwerpen*, VI, 1960, pp. 6-15.
2041. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – II. De havenuitbreiding in de realiteit. In : *Antwerpen*, VI, 1960, pp. 62-70.
2042. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – III. Het verkeersprobleem in de noordelijke uitbreidingszone. In : *Antwerpen*, VI, 1960, pp. 126-133.
2043. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – IV. Antwerpen, honderdjarige petroleumhaven. In : *Antwerpen*, VII, 1961, pp. 16-36.
2044. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – V. De nieuwe toegangspoort tot de verruimde haven. In : *Antwerpen*, VII, 1961, pp. 70-85.
2045. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – VI. Kaaitoerusting en modernisering van outillage. In : *Antwerpen*, VIII, 1962, pp. 84-110.
2046. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – VII. In : *Antwerpen*, X, 1964, pp. 16-25.
2047. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – VIII. In : *Antwerpen*, X, 1964, pp. 97-111.
2048. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – IX. In : *Antwerpen*, XII, 1966, pp. 80-90.
2049. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – X. Balans en vooruitzichten. In : *Antwerpen*, XIII, 1967, pp. 64-83.
2050. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – XI. Balans en vooruitzichten II. In : *Antwerpen*, XIV, 1968, pp. 64-85.
2051. DE KEUSTER, J., La concurrence entre les trois grands ports nord-européens : Hambourg, Rotterdam, Anvers.
Antwerpen, 1930.

2052. DE MOREAU, A. en ROLIN-JACQUEMYS, G., Commission instituée par décision ministérielle du 30 septembre 1883 pour l'examen des questions se rattachant à la transformation des canaux brabançons.
Brussel, 1885.
2053. DE PAEPE, R., Het aanleggen van het kanaal Kortrijk-Bossuit. In : *Handelingen van de Koninklijke Geschied.- en Oudheidk. Kring van Kortrijk*, XLVII, 1980, pp. 155-182.
2054. DE RIVE, B. L., Précis historique et statistique des canaux et rivières navigables de la Belgique et d'une partie de la France.
Brussel, 1835.
2055. DE ROO, R., De Leuvense vaart. Een aspect van de economische politiek der Oostenrijkers. In : *Hand. Kon. Kr. Oudh. Mechelen*, LV, 1951, pp. 105-115.
2056. DE SMET, A., Het waterwegennet ten Noordoosten van Brugge in de 13de eeuw (Oude Zwin, Reie en Zwin). In : *Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis* XII, 1933, pp. 1023-1059 ; 1934, pp. 83-121.
2057. DE SMET, A., De werken bij de Reie tussen Brugge en Damme in de 14de eeuw. In : *Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis*, XIV, 1935, pp. 859-862.
2058. DE SOIGNIE, J., Histoire des voies de communication en Hainaut.
Bergen, 1872.
2059. DE VOS, A., Van Kranenhoofd tot Boudewijnsdijk. In : *Sirene*, 1958, pp. 14-17.
2060. DE VOS, A., De middeleeuwse loop van de Durme en haar bijrivier de Poeke. In : *Handelingen Maatschappij Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, XII, 1958, pp. 31-46.
2061. DE VOS, A., Sluizenhistoriek. In : *Sirene*, 1965, pp. 18-23.
2062. DE VOS, A., Van Schipvaart der Stadt van Bruessel tot Brussel Zeehaven. Vier eeuwen graven en varen. In : *Sirene*, 1970, Nr. 80, pp. 22-25.
2063. DEBROCK, W. en DOYEN, A., La liaison Escaut-Rhin. In : *Annales des Travaux Publics en Belgique*, 1975, pp. 423-446.
2064. DEICHMANN, A., Die Binnen-Wasserstrassen Belgiens.
Brussel, 1917.
2065. DELCOURT, M. G., Rapport sur l'amélioration des canaux : leur exploitation par réseaux.
Brussel, 1879.
2066. DELEGH, L., Projet pour la transformation de nouveaux quais d'Anvers.
Antwerpen, 1881.
2067. DELMER, A., Les communications par eau entre l'Escaut, la Meuse et le Rhin.
Leuven, 1952.
2068. DELMER, A., La valeur économique d'une grande voie navigable : le canal Albert.
Brussel, 1952.
2069. DELMER, A., Scheepvaartwegen.
Brussel, 1962.
2070. DELMER, A., Les voies navigables.
Brussel, 1962.
2071. DELWAIDE, L., De vrijkoping van de Scheldetol en de haven van Antwerpen. In : *Antwerpen*, IX, 1963, pp. 41-50.

2072. DELWAIDE, L., L'extension du port d'Anvers sur la rive gauche de l'Escaut. In : *Hinterland*, XIX, 1970, pp. 35-50.
2073. DELWAIDE, L., Antwerpen en de havens in de ontwikkelingslanden. In : *Antwerpen*, XXIII, 1977, pp. 223-228.
2074. DELWAIDE, L., Het Antwerps havendossier. In : *Antwerpen*, XXIV, 1978, pp. 64-72.
2075. DESCANS, L., Les travaux de dérochement sous eau. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XIV, 1943, pp. 200-247.
2076. DESMEDT-THIELEMANS, M.-R., Mémoires sur les ports d'Ostende et de Nieuport. Le partage des frais des ouvrages extraordinaires et des travaux d'entretien des ports d'Ostende et de Nieuport entre l'État, la province et les villes, 1819-1821. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, CXIII, 1976, pp. 287-321.
2077. DESTENAY, M., Le complexe portuaire liégeois et les terrains industriels de la Province. Luik, 1965.
2078. DEVELEER, E.-L., Le „nettoyage“ du canal du Centre. in : *Hainaut Tourisme*, 1979, pp. 210-215.
2079. DIEUDONNÉ, H., L'extension des installations maritimes du port d'Anvers. Brussel, 1905.
2080. DRIESEN, F., Les installations portuaires liégeoises. Luik, 1969.
2081. DRIESEN, F., Les installations portuaires liégeoises. Luik, 1973.
2082. DUFOURNY, A., Voies navigables. Principes qui, en matière administrative et financière, président à l'établissement de voies navigables et à leur gestion en Belgique et à l'étranger. In : *Annales des Travaux Publics de Belgique*, avril 1913, pp. 359-378.
2083. DUMAS, A., Les installations maritimes de Bruges et le port d'escale de Zeebrugge (Belgique). In : *Génie Civil*, 20 juillet 1907, pp. 193-199.
2084. DUSSART, F., Le canal Albert et le réseau navigable en Campine. Réalisation, trafic et problèmes. In : *Zeitschrift für Wirtschaftsgeographie*, III, 1959, —.
2085. Elementen voor een havenbeleid. (Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen). Antwerpen, 1979.
2086. ENGELS, H., Notice historique et descriptive du canal de Bruxelles au Rupel. Brussel, 1843.
2087. Évolution de la cale de la navigation intérieure, de l'infrastructure, de prestations et des principales relations de transport entre 1955 et 1975. Conférence Européenne des Ministres des Transports (ed.). Brussel, 1977.
2088. FAYAT, H., Antwerpen en de E.E.G. In : *Hinterland*, XIV, 1965, pp. 5-9.
2089. FINET, T., De l'exploitation des canaux et voies navigables. Brussel, 1879.
2090. FISCO, —, Notes sur la possibilité et l'utilité de créer un port franc à Anvers. Antwerpen, 1870.

2091. GALLE, H., Des canaux à profusion. In : *La Wallonie, le Pays et les Hommes*, II, Brussel, 1976, pp. 65-73.
2092. La gare maritime de la C.M.B. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 136, p. 398.
2093. GILLES DE PELICHY, C., Note sur l'ancien ouvrage en bois, découvert au port de Zeebrugge. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, LV, 1905, pp. 177-181.
2094. GOBERT, A., La question des canaux. Canaux de moyenne section. Canaux maritimes. Luik, 1881.
2095. GOBERT, A., Les canaux maritimes et les ports de mer belge. Brussel, 1882.
2096. Les grands travaux au Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1921, pp. 283-284.
2097. Les grands travaux, l'estacade d'Ostende. In : *Le Mouvement Géographique*, 1890, p. 78.
2098. Les grands travaux, le port d'Ostende. In : *Le Mouvement Géographique*, 1890, p. 44.
2099. H., P., L'état actuel des passes du Bas-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 112-115.
2100. HAENECOUR, R., L'avenir du port d'Anvers et de l'Escaut maritime. Projet d'adaptation du fleuve et des installations maritimes d'Anvers aux exigences possibles de la grande navigation. Hasselt, 1930.
2101. HAVERMANS, R., De haven groeit, de polder sterft. In : *Antwerpen*, II, 1956, pp. 24-37 ; pp. 93-105 ; 1957, pp. 137-166 ; 1958, pp. 67-84 ; pp. 138-160 ; 1959, pp. 18-45.
2102. HEENEN, G., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 96, p. 621.
2103. HIMLER, A., Bij de moderniseringswerken aan de sluizen van het complex Kattendijkdok. Wordingsgeschiedenis met economisch en anekdotisch tijdsbeeld. In : *Antwerpen*, XIX, 1973, pp. 178-188.
2104. HIMLER, A., Historiek en verdwijnende toepassingen van een energieverdeling 1878-1975. Koudwaterdruk voor havenwerktuigen te Antwerpen. In : *Antwerpen*, XXI, 1975, pp. 35-68.
2105. HIMLER, A., Antwerpse pakhuizen uit de 19de eeuw. In : *Hinterland*, XXVI, 1977, nr. 91, pp. 26-27.
2106. HIMLER, A., De Royerssluis. In : *Hinterland*, XXVII, 1978, pp. 47-49.
2107. HIMLER, A., Zware lastkranen : historische evolutie. Deel 1 : tot ca. 1900. In : *Hinterland*, XXX, 1981, pp. 43-51.
2108. Honderdvijftig jaar Gent-Terneuzen : tentoonstelling : Gent en Terneuzen. Gent, 1977.
2109. IALA Betonningssysteem „A”. Gecombineerd kardinaal en lateraal systeem (Rood aan bakboord). België : Ministerie van Openbare Werken : Dienst der Kust-Hydrografie Oostende (ed.). S.l.s.d.

2110. Les installations maritimes belges.
Brussel, 1900.
2111. Investeringsen in de vervoersektor. In : *Echo's van Verkeerswezen*, XVI, 1973, pp. 73-127.
2112. JADOT, O., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 97, p. 653.
2113. Jonction de l'Escaut et de la Lys. Canal de Bossuyt à Courtrai et projets connexes, 4 v.
Brussel, 1838.
2114. KONKELBERGE, L., Communication directe avec la mer. Blankenberghe ou Terneuzen ?
Blankenberghe, 1875.
2115. KONKELBERGE, L., A propos d'une communication directe de Bruges à la mer. Quelques réflexions.
Brugge, 1878.
2116. KROMMENDIJK, B., Le canal de Postel et quelques aspects de l'aménagement des voies navigables dans le bassin industriel Nord-Ouest de la Communauté Européenne du Charbon et de l'Acier.
Sneek, 1957.
2117. L., G., Le chemin de fer du Congo et le port de Matadi. In : *Le Mouvement Géographique*, 1921, pp. 81-82.
2118. L., M., Le complexe maritime de la C.M.B. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 142, pp. 636-637.
2119. LAMBRECHTS, H., Gent, zijn maritieme weg. In : *Neptunus*, XXV, 1977-78, nr. 1, pp. 28-41.
2120. LAMBRECHTS, M., Antwerpen-Rotterdam. Een pleidooi voor samenwerking.
Tielt, 1938.
2121. LAURIER, H., Le canal de Terneuzen et le port de Gand. In : *La Ligue Maritime*, décembre 1913 (suppl.), pp. 186-189.
2122. LEEMANS, O. en PEETERS, K., De Schelde en Antwerpen. Politieke en economische betekenis.
Antwerpen, 1955.
2123. LELY, J., Het kanaal van Gent naar Terneuzen als afwateringskanaal. In : *De Ingenieur*, 17 juni 1911, p. 608.
2124. LEMAIRE, L., Dunkerque et la politique de Mazarin. In : *Revue du Nord*, V, 1914-1919, pp. 292-324 ; VI, 1920, pp. 1-25.
2125. LEMAIRE, L., Documents sur Dunkerque : II. Le lastgeld. In : *Bulletin de l'Union Fauconnier*, XXV, 1928, pp. 302-308.
2126. LHONNEUX, R., De meest oneconomische beslissing. Voorhaven te Zeebrugge op maximale uitbouwlengthe : scheefgetrokken concurrentie qua trafieken en overheidsmiddelen met Antwerpen. In : *Bulletin van Kamer van Koophandel en Nijverheid van Antwerpen*, september 1980, pp. 3-5.
2127. La liaison Meuse-Rhin. Voie de communication nationale et internationale.
Luik, 1959.
2128. LICHTENAUER, W. en OSTERRIETH, F., De plaats van de Beneluxhavens in de Euro-markt.
's-Gravenhage, 1958.

2129. LIEVENS, R., Het Albert Kanaal en de kanalen der lijn Antwerpen-Luik.
Gent, 1937.
2130. LIEVENS, R., De Kempische kanalen in dienst van de nijverheid.
Hasselt, 1957.
2131. LOON, A. en LAMBRECHTSEN, N., Het kanaal van Gent naar Terneuzen. In : *De Ingenieur*, 24 juli 1909, pp. 566-580.
2132. LOPPENS, K., De oude vuurtoren van Lombardië (Lombardzijde). In : *Biekorf*, XLIII, 1937, pp. 300-301.
2133. LOPPENS, K., De oude vuurtorens van Nieuwpoort. In : *Biekorf*, XLIII, 1937, pp. 169-175, 266-276.
2134. LOPPENS, K., Sluizen en vaarten van Nieuwpoort (in de 15de eeuw. Aantekeningen bij een oud plan). In : *Biekorf*, XLIV, 1938, pp. 125-132.
2135. LUETGERING, K., Neue Kaikrane für die Seehäfen von Rotterdam und Antwerpen.
In : *Hansa*, CII, 1965, pp. 262-266.
2136. MAES, M., De vuurtorens van Oostende. In : *Ostendiana*, I, 1972, pp. 119-122.
2137. MAHIEU, A., Travaux publics projetés au Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1921, pp. 627-635.
2138. MARTIAL HANS, M. en BELPAIRE, T., Mémoire sur les travaux de canalisation de la Meuse entre Namur et la frontière française.
Brussel, 1880.
2139. MARTIN, J., Note sur la canalisation de la Dyle à Wavre au xviie siècle. In : *Wavriensia*, VIII, 1959, pp. 39-42.
2140. MATTHYSSENS, H., De l'agrandissement du port d'Anvers.
Brussel, 1853.
2141. MAVAUT, O., Projet de rectification de l'Escaut et d'extension des installations maritimes d'Anvers.
Gent, 1895.
2142. Mémoire relatif au projet de canal à grande section de Jemappes à Alost, par la vallée de la Dendre.
Antwerpen, 1842.
2143. MERTENS, A., Stop een tanker in uw haven.
Brugge, 1966.
2144. MERTENS, A., Ruimtelijke ordening en verantwoorde diepzeehaven ? In : *Neptunus*, XVI, 1968, nr. 6, pp. 33-48.
2145. MERTENS, J., DECLERCQ, G. en SANDERS, D., De Damse vaart. In : *West-Vlaanderen werkt*, 1979, pp. 173-181.
2146. MINGRET, P., Le problème de l'Escaut maritime. In : *Courrier hebdomadaire du CRISP*, 1975, nr. 704-705.
2147. Modernisering der Kempische Kanalen : een noodzaak ?
Mol, 1962.
2148. MOELANS, J., Verbetering van den loop der Schelde en uitbreiding van de haven van Antwerpen volgens het ontwerp J. L. Moelans.
Antwerpen, s.d.
2149. MOUCHET, R., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 97, p. 655.

2150. MOULAERT, G., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 95, p. 581.
2151. La navigation de la Belgique vers Paris. Études faites pour effectuer en Belgique la jonction des bassins de la Meuse et de l'Escaut, par un canal de Mons à la Sambre.
Brussel, 1840.
2152. NAVIGATION, —, La navigation de la Belgique vers Paris. Études faites pour effectuer la jonction des bassins de la Meuse et de l'Escaut, par un canal de Mons à la Sambre. Rapport présenté aux Chambres Législatives, le 24 février 1840, par M. le Ministre des Travaux Publics.
Brussel, 1840.
2153. Nécessité de la modernisation du canal de Charleroi à Bruxelles. Réponse à M. de Directeur-Général de la Société Nationale des Chemins de fer Belges.
Couillet, 1938.
2154. Nijverheids- en handelsatlas der Belgische waterwegen. Atlas industriel et commercial des voies navigables belges.
Antwerpen, 1951.
2155. NISOT, F., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 97, p. 654.
2156. NISOT, J., Le port de Kinshasa. In : *Le Mouvement Géographique*, 1920, pp. 481-484.
2157. NOTHOMB, J. B. en VIFQUAIN, J. B., Canalisation de l'Escaut et de la Lys. Projet de loi présenté le 27 décembre 1837, précédé d'un rapport du ministre des travaux publics.
Brussel, 1837.
2158. Notice sur le port d'Anvers.
Brussel, 1898.
2159. Notice sur le port d'Anvers.
Brussel, 1905.
2160. La nouvelle gare fluviale de Léopoldville. In : *Revue Coloniale Belge*, 1960, nr. 299, pp. 93-96.
2161. Les nouvelles installations portuaires britanniques et belges à Dar-es-Salaam. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 261, p. 845.
2162. NOWE, H., Het streven van Gent naar de zee (13de-14de eeuw). In : *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde van Gent*, N.R., VI, 1952, pp. 21-41.
2164. OBOUSSIER, M., De haven van Antwerpen en de Economische Conferentie van Parijs.
Antwerpen, 1917.
2165. OP DE BEEK, A., Anvers et le Rhin : 50 ans de trafic et de lutte. In : *Revue de Navigation*, XLVII, 1975, pp. 509-519.
2166. La passe des Wielingen et la révision des traités de 1839. In : *Le Mouvement Géographique*, 1920, pp. 271-278.
2167. PEETERS, J.-P., Een spiegel voor de binnenscheepvaart op het einde der Middel-eeuwen. Het proces omtrent de bouw van een nieuwe sluis op de Zennerivier te Heembeek (tussen Vilvoorde en Brussel) (1434). In : *Eigen Schoon en de Bra-*

- bander, LVII, 1974, pp. 5-7 ; pp. 8-10 ; pp. 11-12 ; pp. 203-221 ; pp. 349-363 ; pp. 477-493.
2168. PEETERS, K., De geschiedenis van de jongste havenuitbreidingsplannen. In : *Antwerpen*, december 1956, pp. 122-139.
2169. PEETERS, K. C., Hoe het „tienjarenplan“ (wet van 5 juli 1956) tot stand kwam. Geschiedenis van de jongste havenuitbreiding. Antwerpen, 1956.
2170. PIERRARD, A., La question de l'Escaut de 1648 à 1930. In : *Mémorial du Centenaire de l'Indépendance de la Belgique, société belge des Ingénieurs et des Industriels*, Brussel, 1930, pp. 133-153.
2171. PIERROT, J., Les coupures exécutées à l'Escaut à l'amont d'Anvers. Brussel, 1908.
2172. PIERROT, J., Les dragages de l'Escaut. Brussel, 1908.
2173. Plan 1971-1975 voor de produktiesektoren vervoer en verkeer. In : *Echo's van Verkeerswezen*, XV, 1972, pp. 49-66.
2174. PLANCHAR, R., Le rôle économique de la Meuse dans la C.E.C.A. Luik, 1956.
2175. PLANCHAR, R., Le plan Delta, ses répercussions sur les liaisons Anvers-Rhin. Luik, 1957.
2176. Le port de Matadi. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 172, p. 929.
2177. PRIMIS, F. en SMEESTERS, C., Les nations d'Anvers. Antwerpen, 1910.
2178. Het Project „Zeestad“. Totale oplossing van het Belgische zeehavenprobleem. Schoten, 1968.
2179. A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 98, p. 682.
2180. RAMAEKERS, J., De economische functie van de lokale overheden. De haven van Gent. In : *Gemeentekrediet van België*, LVI, 1961, pp. 79-80.
2181. Rapport betreffende het onderzoek naar de toepassing van een systeem van wal-radarstations ten behoeve van de navigatie op de Schelde van Antwerpen tot de Noordzee uitgebracht aan de Regeringen van België en Nederland door het Nederlands radar proefstation. Nederlands Radar Proefstation (ed.). Noordwijk aan zee, 1956.
2182. Rapport over het onderzoek naar de feitelijke situatie in de voornaamste zeehavens van de Gemeenschap opgesteld door de Werkgroep Zeehavens. Commissie van de Europese Gemeenschappen (ed.) Brussel, 1977.
2183. Rapport sur les activités de la commission spéciale belgo-néerlandaise des voies d'eau et des questions portuaires, présenté aux gouvernements de la Belgique et des Pays-Bas le 25 novembre 1950. S.l., 1951.
2184. Recueil de documents relatifs à l'Escaut maritime. Belgique : Ministère des Travaux Publics de Belgique : Administration des Ponts et Chaussées (ed.). Brussel, 1907.
2185. Recueil de renseignements sur les voies navigables gérées par l'Office de la navigation. Brussel, 1937.

2186. Réduction des droits de port de la ville d'Anvers. Historique.
Antwerpen, 1895.
2187. Réduction des droits de port. Historique.
Antwerpen, 1895.
2188. RENKIN, J., Antwerpen : havenwerken en verdedigingsstelsel.
Brussel, 1905.
2189. RENKIN, J., Anvers : installations maritimes et système défensif.
Brussel, 1905.
2190. Les ressources portuaires du Bas-Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1957, nr. 265,
p. 222.
2191. RIGONI, G., Sulle vie navigabili del Belgio.
Rome, 1882.
2192. ROBERT, M., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 95,
p. 583 en nr. 96, p. 622.
2193. ROGIE, H., Belgische haven- en maritieme politiek in nauwe vaargeuilschoentjes. In :
Neptunus, XV, 1967, nr. 5, pp. 14-43.
2194. ROGIE, H., De staalindustrie langs diepwater. In : *Neptunus*, XVII, 1969, nr. 1,
pp. 17-28.
2195. RONDAGH, F., De strijd rond de waterwegen tussen Nederland en België. In : *La Soc.
histor. et archéol. dans le Limbourg*, LXXXVIII-LXXXIX, 1952-53, pp. 99-118.
2196. ROTSART, A., La réduction des droits de pilotage sur l'Escaut.
Antwerpen, 1911.
2197. ROUX, J., Les nouvelles installations du port de Bruxelles. In : *Génie Civil*, 12 januari
1907, pp. 169-174.
2198. ROYERS, G., Le port d'Anvers, ses agrandissements successifs et son importance.
Antwerpen, 1879.
2199. ROYERS, G., Notice sur le port d'Anvers.
Antwerpen, 1897.
2200. SCHNEIDERS, A., Die Wasserstrasse Antwerpen-Aachen-Cöln und die Schleusen-
treppe ohne Wasserverbrauch.
Aken, 1917.
2201. SCHOONHOVEN, E., Le rachat du péage de L'Escaut et son influence sur l'épanouis-
sement du port d'Anvers.
Antwerpen, 1963.
2202. Seinen voor de scheepvaartwegen naar aanbevelingen van de CEVNI (Code Euro-
péen des voies de navigation intérieure). Signalisation des voies navigables selon
les recommandations du CEVNI (Code Européen des voies de navigation inté-
rieure) Belgique : Ministerie van Openbare Werken : Exploitatiedienst der Scheep-
vaartwegen (ed.)
S.l., 1974.
2203. SEVRIN, R., Le renforcement du nœud de communications de Tournai au XIXe siècle.
In : *Le Hainaut occidental dans le miroir d'un Journal régional : 1829-1979 ; la
vie d'une région : 150e anniversaire du Journal „Le Courrier de l'Escaut”*,
Doornik, 1979, pp. 41-55.
2204. SEVRIN, R., Les liaisons Borinage-Flandre par le Hainaut occidental au XIXe siècle,
d'après le „Courrier de l'Escaut”. In : *Le Hainaut occidental dans le miroir d'un*

- journal régional : 1829-1979 ; la vie d'une région : 150e anniversaire du journal, „Le Courrier de l'Escaut”*, Doornik, 1979, pp. 57-61.
2205. Le soixantième anniversaire de la Compagnie des Produits et des Frigorifères au Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 112, pp. 376-378.
2206. SPETHMANN, H., Die groszen Kanalbauten in Holland und Belgien. Oldenburg, 1935.
2207. SPLINGARD, F., Canal à grande section d'Erquelines-sur-Sambre à La Louvière par Binche et de Binche à Mons au canal de Mons à Condé destiné à relier entre eux les trois. Brussel, 1878.
2208. De Stop van Lozen en de verbetering van de verbinding Belgische Kempen-Maas. Roermond, 1961.
2209. Studiedag betreffende de waterwegverbindingen „Tussen Schelde en Rijn” gehouden te Hasselt op 18 september 1954. Hasselt, 1954.
2210. SUYKENS, F., Europese zeehavenpolitiek. In : *Hinterland*, XXVIII, 1979, pp. 5-13.
2211. SUYKENS, F., Politique portuaire européenne. In : *Hinterland*, XXVIII, 1979, pp. 5-14.
2212. SUYKENS, F., Enkele beschouwingen omtrent de produktiviteit in de zeehavens. In : *Antwerpen*, XXV, 1979, pp. 127-143.
2213. SUYKENS, F., De haven van Antwerpen op het keerpunt van de decennia. In : *Antwerpen*, XXVI, 1980, pp. 116-125.
2214. SUYKENS, F., Het zeehavenbeleid in België. In : *Haven en Vervoer in de Hedendaagse Economie*. Antwerpen, 1982, pp. 77-90.
2215. THEEUWS, J., Le lac Tanganika. In : *Le Mouvement Géographique*, 1920, pp. 625-641 ; pp. 667-675 ; 1921, pp. 49-57 ; pp. 127-137 ; pp. 193-197.
2216. THEEUWS, R., L'utilisation et l'appropriation du Tanganika. In : *Le Mouvement Géographique*, 1921, pp. 249-251.
2217. THEEUWS, R., Le Lualaba. In : *Le Mouvement Géographique*, 1922, pp. 577-583 ; pp. 601-607 ; pp. 631-638 ; pp. 661-666.
2218. THÈVES, M., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 98, p. 689.
2219. THEYS, C., Een verbindingskanaal tussen de Verbrande Brug en Mechelen. In : *Eigen Schoon en de Brabander*, XXXVII, 1954, pp. 62-67.
2220. THUIS, A., Pakhuizen te Antwerpen in 1874, een balans na honderd jaar. In : *Antwerpen*, XXI, 1975, pp. 15-26.
2221. THIRY, L., Frabenelux. Le canal des Ardennes. In : *Les Cahiers Ardennais*, XXVI, s.d., pp. 1-28.
2222. THUES, G., Antwerpens groei tot wereldhaven. De hydraulische technologie, dernier-cri in de haventoeerusting van de tweede helft der negentiende eeuw. In : *Antwerpen*, XXI, 1975, pp. 27-34.
2223. THYS, R., Le problème des voies navigables. In : *Le Mouvement Géographique*, 1914, pp. 319-322.
2224. THYS, R., L'aménagement de nos rivières africaines et l'utilisation de leurs forces hydrauliques. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 121-124.

2225. THYS, R., L'amélioration du régime du fleuve Congo. Les retenues du Tanganika, du Moëro et du Graben de l'Upemba. In : *Le Mouvement Géographique*, 1921, pp. 325-329.
2226. TORRIS, M., Origine et développement de Petit-Fort-Philippe. In : *Les Amis du Vieux Dunkerque*, 1980, Nr. 10, pp. 49-55.
2227. Les transatlantiques dans le Bas-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1914, pp. 19-24.
2228. Les transports sur le lac Tanganika. In : *Le Mouvement Géographique*, 1921, pp. 151-152.
2229. URBAIN, Y., La formation du réseau des voies navigables en Belgique. Développements du système des voies d'eau et politique des transports sous l'Ancien Régime. In : *Bulletin de l'Institut de Recherches économiques de l'Université de Louvain*, X, 1939, pp. 271-314.
2230. VAN ACKER, J., Antwerpen van Romeins veer tot wereldhaven. Antwerpen, 1975.
2231. VAN AERTSEN, J., Quelques considérations hollandaises à propos des plans anversois. In : *Hinterland*, XIX, 1970, pp. 7-15.
2232. VAN BEYLEN, J., De tramboten in de dokken. In : *Sirene*, 1979-1980, nr. 118, pp. 13-17.
2233. VAN CAENEGEM, J., DELMER, A. en LEEMANS, O., Le canal Albert : album édité à l'occasion de l'inauguration du canal Albert avec la collaboration de l'administration des Ponts et Chaussées. Brussel, s.d.
2234. VAN CAUWELAERT, F. en STEENBERGHE, M. P. L., Advies over vraagstukken inzake waterwegen en havenproblemen uitgebracht aan de regeringen van België en Nederland. S.l.s.d.
2235. VAN DE PERRE, A., De bevaarmaking der Maas en de scheepvaart tusschen Antwerpen en den Rijn. Antwerpen, 1913.
2236. VAN DE POEL, B., Het Demerprobleem in Limburg. In : *De Tijdspiegel*, VII, 1952, pp. 103-105.
2237. VAN DE POEL, B., De oude Demer, de nieuwe Demer en de Demer in de omgeving van Hasselt. In : *Tijdspiegel*, XIII, 1958, pp. 235-238.
2238. VAN DEN ABBEELE, H., Het kanaal van Schipdonk. Ledeberg-Gent, 1940.
2239. VAN DER STRAETEN, E., Albertville et nos deux ports francs dans l'Est-Africain. In : *Le Mouvement Géographique*, 1922, pp. 698-701.
2240. VAN GEET, W., De dokstaking 1973. Dagboek van een sociaal konflikt in de haven van Antwerpen en Gent. S.l., 1979.
2241. VAN GEETRUYEN, J., Le canal Albert vu de ses quatre points cardinaux. Luik, 1953.
2242. VAN GEETRUYEN, J., Het Deltaplan, zijn weerslag op het internationaal tussenwater- en rivierrecht. Antwerpen, 1956-1957.

2243. VAN GERVEN, R., De Scheldepolders van de Linkeroever.
Beveren, 1977.
2244. VAN HALTEREN, C., Installation et exploitation des ports pour yachts. In : *Ilde Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 752-754.
2245. VAN HALTEREN, E., Les anciens passe-lits de la plaine flamande. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, V, 1950-1951, pp. 187-204.
2246. VAN LOOKE, H., The Scheldt information service and radar chain. Le service d'information et la chaîne radar de l'Escaut. In : *I.A.L.A. Bulletin*, II, 1978, pp. 1-5.
2247. VAN MIERLO, —, Les grands navires dans l'Escaut rectifié.
Bergen, 1907.
2248. VAN PEBORGH, R., Het Netekanaal. In : *'t Land van Ryen*, IX, 1959, pp. 178-189 ; X, 1960, pp. 12-25 ; pp. 81-94.
2249. VAN PEEL, E., Dix ans d'existence du „Conseil de Concertation” du port d'Anvers. In : *Hinterland*, XXVII, 1978, pp. 45-47.
2250. VAN PETEGHEM, F., Anvers, aperçu sur ses installations maritimes.
Antwerpen, 1879.
2251. VAN ROOSBROECK, R., Antwerpen. Politieke haven. In : *De Vlag*, 1943, pp. 169-173.
2252. VANHOOMISSEN, —, De technische uitrusting van de Limburgse havens langs het Albertkanaal en de Kempische kanalen.
Hasselt, 1964.
2253. VANNESTE, O., Funkties en verantwoording van de havenwerken te Zeebrugge. In : *West-Vlaanderen werkt*, november-december 1978, pp. 226-232.
2254. VERBRAECK, Y., Kuipers en schoorders volgens de goede regels van het zeeman-
schap. In : *Nautilus*, LXVII, 1976, pp. 207-213.
2255. VERHASSELT, Y., Le rôle de l'Escaut dans la géographie humaine de ses rives, entre
Termonde et Anvers. In : *Bull. de la Société Royale de Géographie*, LXXXIV, 1960, pp. 7-45.
2256. VERHULST, L., Arthur Brys en Henry Gylsen. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIX, 1967, pp. 9-54.
2257. Vermindering der scheepvaartrechten.
Antwerpen, 1895.
2258. VERSCHAVE, J., L'amélioration de la navigabilité de l'estuaire de l'Escaut. La coupure
de Bath. In : *Hinterland*, XIX, 1970, pp. 15-35.
2259. Verslag over de werkzaamheden van de Belgisch-Nederlandse bijzondere commissie
voor de waterwegen en havenproblemen, aangeboden aan de regeringen van
België en Nederland op 25 november 1950.
S.l., 1951.
2260. VERSTRAETE, E. J., La Belgique et l'émancipation commerciale et industrielle de
l'Allemagne.
Antwerpen, 1870.
2261. VIAENE, A., Balken voor de Oostsluis van Nieuwpoort 1423. In : *Biekorf*, LXIV, 1963, p. 124.
2262. VIAENE, A., Balken voor de Westsluis van Nieuwpoort 1396. In : *Biekorf*, LXV, 1965, p. 60.

2263. VIFQUAIN, J. B., Des voies navigables en Belgique ; considérations historiques suivies de propositions diverses ayant pour objet l'amélioration et l'extension de la navigation.
Brussel, 1842.
2264. VIRENQUE, P. e.a., Haveninvesteringen op de Linker-Schelde oever – Welvaart en kosten-batenanalyse.
Antwerpen, 1973.
2265. VLEUGELS, R., Groei van een complex bedrijf. De haven van Antwerpen. In : *Antwerpen*, XI, 1965, pp. 1-11.
2266. Voies navigables de la Belgique. Recueil des renseignements.
Brussel, 1880.
2267. De waterwegverbindingen tussen Schelde en Rijn.
S.l., 1954.
2268. WAUTERS, A., Documents concernant le canal de Bruxelles à Willebroeck précédés d'une introduction contenant un résumé de l'histoire de ce canal.
Brussel, 1882.
2269. WEBER, J.-P., Un canal de jonction Meuse-Moselle sous le régime hollandais ? In : *Glain et Salm-Haute Ardenne*, X, 1979, pp. 56-70 ; XI, 1979, pp. 34-61.
2270. WILLEMSSEN, G., Autour d'un projet de canal d'Anvers à la mer à travers le pays de Waes au xviiie siècle.
Antwerpen, 1908.
2271. WILLIAME, P., Le canal de Charleroi à Bruxelles ; son histoire, son avenir.
Namen, 1931.
2272. WINNENPENNINCKX, P., Rond het graven van de coupure te Gent. in : *Handelingen Maatschappij Geschiedenis en Oudheidkunde, te Gent*, X, 1956, pp. 116-151.
2273. YANS, M., La Meuse et nos relations commerciales avec la Hollande. In : *Bulletin de l'Institut Archéologique Liégeois*, LXIII, 1939, pp. 131-140.
2274. ZONE, J., Les canaux brabançons pendant la période de 1830 à 1930. In : *Mémorial du Centenaire de l'Indépendance de la Belgique* (Société belge des Ingénieurs et des Industriels), 1930, pp. 309-354.

7.3. – ZEEHAVENS EN HAVENACTIVITEITEN (vissershavens inclus)
SEAPORTS AND PORT ACTIVITIES (fishing-ports included)

2275. Activité au port de Matadi. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 152, p. 113.
2276. L'activité des ports du Bas-Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 195, p. 831 ; 1954, nr. 198, p. 31.
2277. L'activité du port de Matadi. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 155, p. 231.
2278. ADRIAENS, M., Le commissionnaire-expéditeur au port d'Anvers.
Antwerpen, 1914.
2279. L'agrandissement de la base belge à Dar-es-Salaam. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 155, p. 229.
2280. Agrandissements aux ports de l'embouchure du Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 134, p. 329.

2281. Anvers, port de mer ; description du port et des établissements maritimes à Anvers d'après les documents les plus récents.
Brussel, 1885.
2282. Apologie pour par les Ingeniaires et Capitaines Jean Heymenss. Cock, Henry Ianssens et Pierre Mercx. Donner satisfaction au publicq contre et sur le libel diffamatoire mis au jour par le cosmographe Michel Florens Van Langren sur la melioration de l'Havre de la Ville d'Ostende. A Bruxelles. Chez Gille Stryckwant Imprimeur juré, à l'entrée de la rue d'Anderlecht, sur le Pont de Baert à la Presse d'Imprimerie M.D.C.LX.
2283. ARNDT, L., Die Häfen und der Seekanal von Brügge. In : *Österreichische Wochenschrift für den öffentlichen Baudienst*, 6 april 1907, pp. 231-236.
2284. ARNDT, P., Antwerpen, Rotterdam und die deutsche Rheinmundung.
Stuttgart, 1918.
2286. ASAERT, G., Scheepsbezit en havens. In : *Maritieme geschiedenis der Nederlanden*, I, 1976, pp. 180-205.
2287. ASAERT G., De Antwerpse scheepvaart in de 15de eeuw (1394-1480) (Verh. Kon. Akademie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Kl. der Letteren, 72).
Brussel, 1973.
2288. Au port de Matadi. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 143, p. 695 ; nr. 148, p. 901 ; 1953, nr. 180, p. 284.
2289. BACKX, J. P., De haven van Rotterdam. Een onderzoek naar de oorzaken van haar economische betekenis in vergelijking met die van Hamburg en Antwerpen.
Rotterdam, 1929.
2290. BAETENS, R., Het uitzicht en de infrastructuur van een kleine Noordzeehaven tijdens het Ancien Régime : het voorbeeld van Oostende. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XXIII, 1973-1974-1975, pp. 47-62.
2291. BAETENS, R., De havenbeweging te Oostende (1635-1662). In : *Annalen van de Federatie der kringen voor geschiedenis, oudheidkunde en folklore van België*, XLIIIe Congres, St. Niklaas, 1974, pp. 119-124.
2292. BAETENS, R., Typologie van de bronnen voor de studie van de industriële archeologie van de haven. In : *Antwerpen*, XXI, 1975, pp. 5-14.
2293. BAETENS, R., De nazomer van Antwerpens welvaart. De diaspora en het handelshuis De Groote tijdens de eerste helft der 17de eeuw. (Pro Civitate, 45).
Brussel, 1976, 2 v.
2294. BAETENS, R., Le rôle de Dunkerque dans l'histoire maritime et commerciale des Pays-Bas méridionaux (xvie-xviiie siècles). In : *Les Amis du Vieux Dunkerque*, 1977, Nr. 6, pp. 35-44.
2295. BAUDEZ, L., Économie portuaire.
Antwerpen, s.d;
2296. BEETEME, G., Anvers, métropole du commerce et des arts.
Leuven, 1887, 3 v.
2297. BEETEME, G., Antwerpen, moederstad van handel en kunst.
Antwerpen, 1892, 3 v.
2298. BELPAIRE, M., Notice historique sur la ville et le port d'Ostende. (Nouveaux mémoires de l'Académie royale des sciences et belles lettres de Bruxelles, 10).
Brussel, 1837.

2299. BELPAIRE, M., Notice historique sur la ville et le port d'Ostende. (De la plaine maritime depuis Boulogne jusqu'au Danemark).
Antwerpen, 1855.
2300. Beroepen, ambachten en instellingen aan de haven van Antwerpen.
Antwerpen, 1947.
2301. BIERKENS, V., Le port d'Anvers, son avenir, son importance économique pour la Suisse.
Parijs, 1920.
2303. BILE, E. en TRIPS, E., Zeebrugge, een haven in de branding. 1895-1970.
Brugge, 1970.
2304. BOGAERTS, P., Tussen schip en kaai; de Antwerpse stouwersbedrijven en hun rationalisatie door concentratie.
Blankenberge, 1970.
2305. BOLLENGIER, K., Le port de Matadi. Faut-il établir un port à Banana ? (*Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet.*, IX, afl. 3).
Brussel, 1953, 2 krtn., 2 pl.
2306. BOLLENGIER, K., Le port d'Anvers.
Antwerpen, 1930.
2307. BOLLENGIER, K., A propos de Banana, grand port de vitesse de la colonie. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXII, 1951, pp. 1105-1119.
2308. BORTIER, P., Passé et avenir des anciens ports flamands, Bruges, Ostende et Nieuport.
Brussel, 1875, 4e dr.
2309. BOSMANS, N., Sur un pamphlet concernant les travaux à effectuer au port d'Ostende, publié en 1660 à Bruxelles. In : *Archief- en Bibliotheekwezen in België*, I, 1903, pp. 287-291.
2310. BOUCKAERT, A., De haven van Brugge-Zeebrugge.
Zeebrugge, 1958.
2311. BOUHON, J., De bevrijding van Antwerpen en zijn haven. In : *Stem der Oorlogskruisen*, 1973, 4, pp. 9-12 ; 5, pp. 7-10 ; 6, pp. 11-13.
2312. BOUMANS, R., Antwerpen als krijgshaven van Napoleon I. In : *Het Leger – De Natie*, VIII, 1953, pp. 3-59.
2313. BOWENS, J., Nauwkeurige beschrijving der oude en beroemde zee-stad Oostende gelegen in Oostenrijksch Vlaenderen.
Brugge, 1792, 2 v.
2314. Brugge en de zee. Maritieme geschiedenis van Brugge.
Brugge, 1982.
2315. Brugge en de zee. Van Bryggia tot Zeebrugge. Vermeersch, V. (ed.).
Antwerpen, 1982.
2316. Bruxelles, grand port fluvial, port maritime de pénétration. 1555-1955.
Brussel, 1955.
2317. BUMM, H., Geplante Aufschliessung von Industriegelände in dem holländischen und belgischen Seehäfen. In : *Hansa*, CV, 1968, pp. 924-933.

2318. BUYL, A., Le canal de la Lys à l'Yperlée et le port de Nieuport. In : *Le Mouvement Géographique*, 1902, pp. 403-409.
2319. CABANTOUS, A., Les gens de mer de Dunkerque entre 1695 et 1724 d'après les dénombrements. In : *Revue des Amis du Vieux Dunkerque*, 1975, pp. 27-39.
2320. CABANTOUS, A. en MESSIAEN, J., Gens de mer et navires de Dunkerque aux xviie et xviiie siècles.
Duinkerke, 1977.
2321. CAMBRELIN, M., Port de Nieuw-Antwerpen près de Heyst ; étude sur les ports de mer belges.
Brussel, 1876.
2322. CAMPBELL, I., Antwerpen-port at the crossroads. In : *Terra et Aqua*, 1972, nr. 2, pp. 12-19.
2323. CARTON, C., Notice sur Blankenberghe. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, III, 1841, pp. 53-144.
2324. CASTEUR, E., Antwerpen und seine Beziehungen zum Rhein. In : *Eisenbahn-u. Schiffahrt's Nachrichten*, XVI, 1938, pp. 273.
2325. CHRISTOPHE, C. en DE BEER, —., Le port de Gand. In : *Revue économique internationale*, avril 1913, p. 29-57.
2326. CLAEYS, E., Haven van Gent. In : *Oost Vlaanderen Vlagt*, Culturele tentoonstelling. Middelburg 12-16 juli 1952, pp. 153-163.
2327. COISEAU, M., Les ports et le canal maritime de Bruges.
Parijs, 1905.
2328. COOPMAN, J., De haven van Antwerpen en haar werking.
Antwerpen, 1926.
2329. COOPMAN, J., The port of Antwerp and its activity.
Antwerpen, 1928.
2330. COOPMAN, J., De haven van Antwerpen. Haar inrichting. Haar bewerktuiging. Haar economische betekenis.
Antwerpen, 1930.
2331. COOPMAN, J., De tegenstelling „Nationale Koopvaardij-Nationale Haven” in het raam van onze industriepolitiek. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, III, 1940-1946, pp. 233-252.
2332. COOPMAN, J., Zo is de haven van Antwerpen. Een analyse van het bedrijfsmechanisme.
Antwerpen, 1948.
2333. COORNAERT, E., Les Français et le commerce international à Anvers. Fin du xve-xvie siècle.
Parijs, 1961, 2 v.
2334. CURVEILLER, S., Évolution générale de Dunkerque au moyen-âge (du xiie siècle au milieu du xvie siècle). In : *Revue des Amis du Vieux Dunkerque*, XIV, 1982, pp. 29-38.
2335. DAMS, J., Le commerce maritime à Dunkerque à l'époque espagnole. In : *Actes du 104e Congrès national des sociétés savantes*. Bordeaux 1979. Section d'histoire moderne et contemporaine. Vol. I : Les transports de 1610 à nos jours, pp. 177-184.
Parijs, 1980.

2336. DANHIEUX, L., Omtrent het bouwen van een vissershaven te Blankenberge. In : *Zilvermeeuw*, XXII, 1967, pp. 3-4.
2337. DE BOCK, E., Bouchaute et son port de pêche sur le Braakman. Antwerpen, 1938.
2338. DE KESEL, L., Havenproblemen ; toekomstbekkernissen. In : *Antwerpen*, I, 1955, pp. 42-59.
2339. DE KESEL, L., Havenuitbreiding : reden en vormgeving. In : *Antwerpen*, II, 1956, pp. 140-158.
2340. DE KESEL, L., Waarom een nieuwe sluis ? In : *Antwerpen*, II, 1956, pp. 15-23.
2341. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – I. Panorama der verwezenlijkingen. In : *Antwerpen*, VI, 1960, pp. 6-15.
2342. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – II. De havenuitbreiding in de realiteit. In : *Antwerpen*, VI, 1960, pp. 62-70.
2343. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – III. Het verkeersprobleem in de noordelijke uitbreidingszone. In : *Antwerpen*, VI, 1960, pp. 126-133.
2344. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – IV. Antwerpen, honderdjarige petroleumhaven. In : *Antwerpen*, VII, 1961, pp. 16-36.
2345. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – V. De nieuwe toegangspoort tot de verruimde haven. In : *Antwerpen*, VII, 1961, pp. 70-85.
2346. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – VI. Kaaitoerusting en modernisering van outillage. In : *Antwerpen*, VIII, 1962, pp. 84-110.
2347. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – VII. In : *Antwerpen*, X, 1964, pp. 16-25.
2348. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – VIII. In : *Antwerpen*, X, 1964, pp. 97-111.
2349. DE KESEL, L., Structurele ontwikkeling van de haven (1803-1914). In : *Bouwstoffen voor de geschiedenis van Antwerpen in de 19de eeuw. Instellingen – economie – kultuur*, Antwerpen, 1964, pp. 124-168.
2351. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – IX. In : *Antwerpen*, XII, 1966, pp. 80-90.
2352. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – X. Balans en vooruitzichten. In : *Antwerpen*, XIII, 1967, pp. 64-83.
2353. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – XI. Balans en vooruitzichten II. In : *Antwerpen*, XIV, 1968, pp. 64-85.
2354. DE KEUSTER, J., La concurrence entre les trois grands ports nord-européens : Hambourg, Rotterdam, Anvers. Antwerpen, 1930.
2355. DE NEEFF, J., La société du canal et des installations maritimes de Bruxelles et l'expansion économique. Brussel, 1959.
2356. DE SMEDT, O., De Engelse natie te Antwerpen in de 16de eeuw. Antwerpen, 1954, 2 v.
2357. DE SMET, J., Tables du commerce et de la navigation du port de Bruges 1675-1698 avec en annexe les tables de la navigation du port d'Ostende 1640-1655. [S.l.s.d.].
2358. DE SMET, J., De oude kaarten van de streek van het Zwin en de Brugse haven in de middeleeuwen. In : *West-Vlaanderen*, X, 1961, pp. 169-173.
2359. DE SMET, J., De herleving van de Vlaamse havens Nieuwpoort en Oostende in 1814. In : *Biekorf*, LXIII, 1962, pp. 233-236.

2360. DE STURLER, J., Le passage des marchandises en transit par le duché de Brabant aux XIIIe et XIVe siècles, dans ses rapports avec le trafic d'outremer. L'importance commerciale et maritime du port d'Anvers. In : *XXXe Congres van het Oudheid- en Geschiedkundig Verbond van België*, 28 juli-2 augustus 1935. Brussel, 1936, pp. 155-170.
2361. DE STURLER, J., Les relations politiques et les échanges commerciaux entre le duché de Brabant et l'Angleterre au moyen-âge. L'étape des laines anglaises en Brabant et les origines du développement du port d'Anvers. Parijs, 1936.
2362. DE VOS, A., De haven van Antwerpen ; 100 jaar terug. In : *Sirene*, 1965, nr. 59, pp. 20-23.
2363. DE VOS, A., Inhuldigen in het verleden. Antwerpens zevende ...s werelds grootste. In : *Sirene*, 1967, nr. 69, pp. 8-14.
2364. DE VOS, A., De haven van Antwerpen omstreeks 1830. In : *Hinterland*, XXIX, 1980, pp. 61-69.
2365. DE VOS, A., 150 jaar maritiem België. De haven van Antwerpen omstreeks 1830-1863. In : *Sirene*, XXXI, 1981, pp. 17-21.
2366. DE VREES, A., De haven van Gent. Antwerpen, 1933.
2367. DEBONGNIE, E., Matadi, port belge au visage italien. In : *Revue Coloniale Belge*, 1954, nr. 209, pp. 433-434.
2368. DECAVELE, J., De oude Leiehaven te Gent. In : *Toerisme in Oost-Vlaanderen*, XXII, 1973, pp. 79-82 ; pp. 97-100.
2369. DECAVELE, J. en DE HERDT, R., Gent op de wateren en naar de zee. Antwerpen, 1976.
2370. DECKERS, E., La pacification sociale au port d'Anvers. (Bulletin d'Études et d'Informations de l'École Supérieure de Commerce S. Ignace, 1929). Antwerpen, 1929.
2371. DECORTE, N., De haven van Gent : een geografisch-ekonomische schets. In : *De Aardrijkskunde*, I, 1977, pp. 5-27 ; pp. 77-100.
2372. DECORTE, N., Gent, De haven voor Panamaxschepen. In : *Haven en Vervoer in de Hedendaagse Economie*. Antwerpen, 1982, pp. 111-121.
2373. DEGRYSE, R., Oude en nieuwe havens in het IJzerbekken in de middeleeuwen. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, LXXXIV, 1947, pp. 5-40.
2374. DEGRYSE, R., De schepen in de haven van Sluis in het voorjaar 1464. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XX, 1968, pp. 95-106.
2375. DEGRYSE, R., De maritieme aspecten van de keure van Nieuwpoort van 1163. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XX, 1968, pp. 63-82.
2376. DEISS, E., Anvers et la Belgique maritime. Parijs, 1899.
2377. DELWAIDE, L., Aspekte des Antwerpener Hafens unter besonderer Berücksichtigung von Hinterlandsfragen. In : *Hansa*, IC, 1962, pp. 248-252.
2378. DELWAIDE, L., De haven van Antwerpen 1863-1963. In : *Era Berichten*, 1963, pp. 33-61.

2379. DELWAIDE, L., Die Bedeutung des Antwerpener Hafens im internationalen und europäischen Verkehr. In : *Hansa*, CIV, 1967, pp. 728-731.
2380. DELWAIDE, L., Antwerpen en de havens in de ontwikkelingslanden. In : *Antwerpen*, XXIII, 1977, pp. 223-228.
2381. DELWAIDE, L., Antwerpen en de havens in de ontwikkelingslanden. In : *Sirene*, 1978, pp. 8-13.
2382. DELWAIDE, L., Het Antwerps havendossier. In : *Antwerpen*, XXIV, 1978, pp. 64-72.
2383. DENUCE, J., De Admiraliteiten van Vlaanderen en Antwerpen. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, I, 1936-37, pp. 49-70.
2384. DENUCE, J., Afrika in de 16de eeuw en de handel van Antwerpen. Antwerpen, 1937.
2385. DEPT, G., De oudste scheuring van Oostende (1403-1404). In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, LXXV, 1932, pp. 180-217.
2386. DERODE, V., La marine dunkerquoise avant le xviie siècle. Duinkerke, 1866.
2387. DESMEDT-THIELEMANS, M.-R., Mémoires sur les ports d'Ostende et de Nieuport. Le partage des frais des ouvrages extraordinaires et des travaux d'entretien des ports d'Ostende et de Nieuport entre l'État, la province et les villes, 1819-1821. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, CXIII, 1976, pp. 287-321.
2388. DEVOS, G., Oostenrijkse douanestatistiek en de Oostendse Handel in de tweede helft der 18de eeuw. In : *Handelingen Colloquium Economische Geschiedenis België*. Wetteren, 1972, pp. 335-350.
2389. DEVRIENDT, L., De inrichting en werking der vischmijn te Zeebrugge. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 132-135.
2390. DEVROEY, E., Les ressources portuaires du Bas-Congo. Contributions à l'aménagement hydro-électrique du site d'Inga. (*Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, Kl. der Techn. Wet., N.R., VI, afl. 5). Brussel, 1957, 2 krtn. buiten t.
2391. DEVROEY, E., A propos de Banana, grand port de vitesse de la Colonie. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXII, 1951, pp. 1120-1128.
2392. DILLEMAN, L., Des Bassignots dans le commerce avec l'Inde au xviiie siècle. La maison Michaux et Cie. (1786-93). In : *Revue d'histoire d'outre-mer*, LX, 1972, pp. 551-577.
2393. DOEHAERD, R., Études anversoises. Documents sur le commerce international à Anvers, 1488-1514. (École pratique des hautes études, VIe section. Ports, routes, trafics XIV). Parijs, 1963, 2 v.
2394. DUBOIS, E. en THEUNISSEN, M., Anvers et la vie économique nationale. Les ports et leur fonction économique. Leuven, 1906.
2395. DUMAS, A., Les installations maritimes de Bruges et le port d'escale de Zeebrugge (Belgique). In : *Génie Civil*, 20 juillet 1907, pp. 193-199.

2396. DUPAN, J., Zeehaven Zeebrugge 1966-1975. In : *De Aardrijkskunde*, 1976, 109, pp. 119-134.
2397. DUPRET, L., Les manutentions dans les ports du Congo Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1958, nr. 279, pp. 371-372.
2398. EHLERS, P., Die Verkehrswirtschaft des Antwerpener Hafens. Hamburg-Bremen, 1915.
2399. EHRENBURG, R., Hamburg und Antwerpen seit 300 Jahren. Hamburg, 1889.
2400. FARASYN, D., Oostende. In : *Belgische steden in reliëf. Plannen opgenomen door Franse militaire ingenieurs, 17de-19de eeuw*, Brussel, 1965, pp. 139-162.
2401. FAULCONNIER, P., Description historique de Dunkerque. Brugge, 1780, 2 v.
2402. FISCHER, A., Napoléon et Anvers, 1800-1811. Antwerpen, 1933.
2403. FOCKEMA ANDREAE, J. J., Het vraagstuk van Brugge. In : *Kon. Nederlands Aardrijkskundig Genootschap Amsterdam*, LXXVI, 1959, pp. 22-25.
2404. FRANZIUS, —, Le port d'Anvers, ses améliorations. Brussel, 1897.
2405. FRICKEL, R., Toekomstmogelijkheden van de Westvlaamse havens. Antwerpen, 1954.
2406. GAFFRON, H., Antwerpen und sein Hinterland ; Funktion der Standortgrundlagen, Verkehrswege, Transportkosten und Wettbewerb. Duisburg-Ruhrort, 1964.
2407. Gand, ville et port : 1904-1979. Gent, havenstad : 1904-1979. St.-Amandsberg, 1979.
2408. GEVAERT, F., De haven van Oostende. In : *Neptunus*, XXIII, 1975-1976, nr. 6, pp. 13-20 ; XXIV, 1976-1977, nr. 1, pp. 10-14.
2409. GIJSEN, M., Antwerpen als doorgangshaven voor landverhuizers. In : *Antwerpen*, IV, 1958, pp. 16-17.
2410. GILLES DE PELICHY, C., Note sur l'ancien ouvrage en bois, découvert au port de Zeebrugge. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, LV, 1905, pp. 177-181.
2411. GILLIODTS-VAN SEVEREN, L., Bruges, port de mer. Étude historique sur l'état de cette question principalement dans le cours du seizième siècle d'après des documents inédits reposant aux archives de la ville de Bruges. Avec trois cartes inédites des années 1514, 1546 et 1588. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, XLIV, 1894, pp. 1-540.
2412. GOBERT, A., Les canaux maritimes et les ports de mer belge. Brussel, 1882.
2413. GORIS, J., Antwerpen. Een statistiek handboekje over de jaren 1918-1928. Antwerpen, 1930.
2414. GORIS, J. A., Étude sur les colonies marchandes méridionales (Portugais, Espagnols, Italiens) à Anvers de 1488 à 1567. Contribution à l'histoire des débuts du capitalisme moderne. Leuven, 1925.

2415. Guide for shipping. Antwerp Shipping Federation (ed.).
Antwerpen, 1958.
2416. GYSSELING, M., De vroegste geschiedenis van de Gentse haven. In : *Gent werkt*, juni 1971, pp. 122-127.
2417. HAECK, A., De kerbinders van het Hessenhuis en de Hessenatie. Bijdrage tot de geschiedenis van een Antwerpse natie.
Antwerpen, [1961].
2418. HAENECOUR, R., L'avenir du port d'Anvers et de l'Escaut maritime. Projet d'adaptation du fleuve et des installations maritimes d'Anvers aux exigences possibles de la grande navigation.
Hasselt, 1930.
2419. Haven van Antwerpen. Statistisch overzicht van het havenverkeer, 1950-1970. (Alg. directie van het havenbedrijf).
Antwerpen, 1971.
2420. De haven van Gent (1830-1930).
Brussel, 1931.
2421. HAVERMANS, R., De haven groeit, de polder sterft. In : *Antwerpen*, II, 1956, pp. 24-37 ; pp. 93-105 ; 1957, pp. 137-166 ; 1958, pp. 67-84 ; pp. 138-160 ; 1959, pp. 18-45.
2422. HIMLER, A., Bij de moderniseringswerken aan de sluizen van het complex Kattendijkdok. Wordingsgeschiedenis met economisch en anekdotisch tijdsbeeld. In : *Antwerpen*, XIX, 1973, pp. 178-188.
2423. HIMLER, A., Historiek en verdwijnende toepassingen van een energieverdeling 1878-1975. Koudwaterdruk voor havenwerktuigen te Antwerpen. In : *Antwerpen*, XXI, 1975, pp. 35-68.
2424. HIMLER, A., Antwerpse pakhuizen uit de 19de eeuw. In : *Hinterland*, XXVI, 1977, nr. 91, pp. 26-27.
2425. HIMLER, A., De Royerssluis. In : *Hinterland*, XXVII, 1978, pp. 47-49.
2426. HIMLER, A., Zware lastkranen : historische evolutie. Deel 1 : tot ca. 1900. In : *Hinterland*, XXX, 1981, pp. 43-51.
2427. HUYGHEBAERT, J., De haven, motor van economische groei. In : *Antwerpen*, XXVII, 1981, pp. 165-168.
2428. JACOBS, R., Les facteurs d'attraction du port d'Anvers et leur évolution. In : *Revue de navigation intérieure et rhénane*, LVII, 1965, pp. 124-132.
2429. JANSSENS DE BISTHOVEN, —, Nos ports de pêche.
Brugge, 1925.
2430. JEUNINCKX, K., De verhouding van de haven van Antwerpen tegenover deze van Amsterdam en Rotterdam tijdens het Verenigd Koninkrijk. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XI, 1958-1959, pp. 147-183.
2431. JEUNINCKX, K., De havenbeweging in de Franse en Hollandse periode. In : *Bouwstoffen voor de geschiedenis van Antwerpen in de 19de eeuw. Instellingen — economie — cultuur*, Antwerpen, 1964, pp. 94-123.
2432. KEMPENEERS, A., De Antwerpse havenbeweging in 1962. In : *Vaart*, 1963, nr. 12, pp. 509-517.
2433. KEUKELEIRE, A., De geschiedenis van de haven van Brugge tijdens de Eerste Wereld-

- oorlog en haar herstel tijdens de jaren 1917-1920. In : *Het Brugs Ommeland*, XVIII, 1978, pp. 78-98 ; pp. 257-310.
2434. KIMPE, J., De haven van Brugge-Zeebrugge-Verleden, heden en toekomst. In : *Haven en Vervoer in de Hedendaagse Economie*. Antwerpen, 1982, pp. 103-110.
2435. KLAUSING, J., De zeevisserij te Oostende tussen eeuwwisseling en wereldoorlog I. In : *Ostendiana*, I, 1972, pp. 93-110.
2436. KLAUSING, J., Oostende 1837-1977. Evolutie weerspiegeld in handel, nijverheid en beroepen. In : *Ostendiana*, VII, 1975, pp. 5-16.
2437. KONKELBERGE, L., Communication directe avec la mer. Blankenberghe ou Terneuzen ?
Blankenberghe, 1875.
2438. KONKELBERGE, L., A propos d'une communication directe de Bruges à la mer. Quelques réflexions.
Brugge, 1878.
2439. L., G., Le chemin de fer du Congo et le port de Matadi. In : *Le Mouvement Géographique*, 1921, pp. 81-82.
2440. LAENEN, A., De visscherij en de vischhandel te Zeebrugge. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 191-194.
2441. LAMBERT, E., Toekomstmogelijkheden van de haven van Zeebrugge.
Brussel, 1954.
2442. LAMBRECHTS, H., Gent, zijn maritieme weg. In : *Neptunus*, XXV, 1977-78, nr. 1, pp. 28-41.
2443. LAMBRECHTS, M., Antwerpen-Rotterdam. Een pleidooi voor samenwerking.
Tielt, 1938.
2444. LANOYE, R., L'épopée ostendaise.
Oostende, 1964.
2445. LAURIER, H., Le canal de Terneuzen et le port de Gand. In : *La Ligue Maritime*, décembre 1913 (suppl.), pp. 186-189.
2446. LE BOEUF, J., Les grands ports maritimes assurant le trafic de la colonie. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 261, pp. 807-810.
2447. LEEMANS, O., Der Antwerpener Hafenverkehr. In : *Eisenbahn -u. Schiffahrt's Nachrichten*, XVI, 1938, pp. 275-278.
2448. LEEMANS, O. en PEETERS, K., De Schelde en Antwerpen. Politieke en economische betekenis.
Antwerpen, 1955.
2449. LEMAIRE, L., Dunkerque et la politique de Mazarin. In : *Revue du Nord*, V, 1914-1919, pp. 292-324 ; VI, 1920, pp. 1-25.
2450. LEMAIRE, L., Histoire de Dunkerque des origines à 1900.
Duinkerke, 1927.
2451. LEMAIRE, L., Documents sur Dunkerque : I. Décret du 18 sept. 1509 concernant la pêche au hareng. In : *Bulletin de l'Union Fauconnier*, XXV, 1928, pp. 297-301.
2452. LEMAIRE, L., Documents sur Dunkerque : II. Le lastgeld. In : *Bulletin de l'Union Fauconnier*, XXV, 1928, pp. 302-308.
2453. LEMAIRE, L., Le rôle économique du port de Dunkerque jusqu'à la domination française. In : *Bulletin de l'Union Fauconnier*, XXV, 1928, pp. 321-322.

2454. LEMOINE-ISABEAU, C., Ostende à l'époque française. Travaux de défense et de cartographie (1794-1814). In : *Belgisch Tijdschrift voor Militaire Geschiedenis*, XIX, 1972, pp. 495-515.
2455. LHOEST, G., Le port de Zeebrugge et son avenir.
Brussel, 1922.
2456. LHOEST, G., La question de Zeebrugge.
Brussel, 1923.
2457. LICHTENAUER, W: en OSTERRIETH, F., De plaats van de Beneluxhavens in de Euromarkt.
's-Gravenhage, 1958.
2458. LOONTIENS, C., L'histoire d'Ostende. Ostende et le littoral belge.
Brussel, s.d.
2459. LOPPENS, K., De oude vuurtorens van Nieuwpoort. In : *Biekorf*, XLIII, 1937, pp. 169-175, 266-276.
2460. LOPPENS, K., Sluizen en vaarten van Nieuwpoort (in de 15de eeuw. Aantekeningen bij een oud plan). In : *Biekorf*, XLIV, 1938, pp. 125-132.
2461. LUETGERING, K., Neue Kaikrane für die Seehäfen von Rotterdam und Antwerpen. In : *Hansa*, CII, 1965, pp. 262-266.
2462. MAES, M., De vuurtorens van Oostende. In : *Ostendiana*, I, 1972, pp. 119-122.
2463. MALO, H., Les baleiniers dunkerquois au début du XVIIe siècle. (Mémoires de la Société dunkerquoise, vol. 55).
S.l.s.d.
2464. MARDEN, L., Bruges the city the sea forgot. Belgium's chief port and worldtrade center in medieval days relives its past in brilliant, reverent pageantry. In : *The National Geographic Magazine*, CVII, 1955, pp. 631-665.
2465. MARÉCHAL, J. en DEN DUYVER, J., Havencomplex Brugge-Zeebrugge. Geschiedenis. Economische betekenis en toekomstmogelijkheden.
Brugge, 1964.
2466. Matadi, port de mer. In : *Le Mouvement Géographique*, 1890, pp. 40, 55, 65.
2467. MATTHYSSENS, H., De l'agrandissement du port d'Anvers.
Brussel, 1853.
2468. MAVAUT, O., Projet de rectification de l'Escaut et d'extension des installations maritimes d'Anvers.
Gent, 1895.
2469. MAVAUT, O., Les ports en eau profonde de la Manche et de la mer du Nord ; Douvres, Boulogne, Dunkerque, Zeebrugge, IJmuiden.
Brussel, 1925.
2470. MERTENS, A., Stop een tanker in uw haven.
Brugge, 1966.
2471. MERTENS, J., De zwarte zusters en de waag te Oostende. In : *Gedenkboek Michiel Mispelon*. Kortemark-Handzame, 1982, pp. 357-371.
2472. MEULENBERGH, J., Le choix du site pour l'établissement d'un port à Banana. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXI, 1975, pp. 240-261.
2473. MINGRET, P., La croissance industrielle du port d'Anvers. In : *Revue belge de géographie*, XCVII-XCIX, 1973-75, pp. 5-766.

2474. MINGRET, P., La croissance industrielle du port d'Anvers.
Brussel, 1976.
2475. MOELANS, J., Verbetering van den loop der Schelde en uitbreiding van de haven van Antwerpen volgens het ontwerp J. L. Moelans.
Antwerpen, s.d.
2476. MOORTHAMERS, R., Roll-on, roll-off. In : *Hinterland*, XXVII, 1978, pp. 4-12.
2477. MORRAYE, C., Een vrije zone in de haven van Gent.
Gent, 1976.
2478. MORRAYE, C., Een stad strijdt voor haar toekomst ; een vrije zone in de haven van Gent.
Gent, 1976.
2479. MOULTON, J. L., De slag om Antwerpen en de Schelde, 1944-5.
Baarn, 1979.
2480. Mouvement au port de Banana. In : *Le Mouvement Géographique*, 1887, p. 104.
2481. Le mouvement commercial au port de Matadi. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 172, p. 929.
2482. NAERT, U., Baron August de Maere d'Aertrycke, de vader van Brugge-Zeehaven. (Heemk. kring „David Jonckheere”).
Aartrijke, 1977.
2483. NAERT, U., Brugge-Zeehaven, een schepping van Baron August de Maere en de Reizigerskring.
Eernegem, 1979.
2484. NAUDT, K., Plaidoyer pour Zeebrugge. In : *Neptunus*, XIII, 1965, nr. 4, pp. 27-37.
2485. NONNEMAN, W., Kosten-batenanalyse van een havenproject te Gent.
Antwerpen, 1980.
2486. NOSTEN, L., Nos anciennes corporations : I. La corporation des belandriers. In : *Bulletin de l'Union Fauconnier*, V, 1902, pp. 379-421.
2487. Notice sur le port d'Anvers.
Brussel, 1898.
2488. Notice sur le port d'Anvers.
Brussel, 1905.
2489. La nouvelle gare fluviale de Léopoldville. In : *Revue Coloniale Belge*, 1960, nr. 299, pp. 93-96.
2490. NOWE, H., Het streven van Gent naar de zee (13de-14de eeuw). In : *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde van Gent*, N.R., VI, 1952, pp. 21-41.
2491. NOWE, H., Les origines du port de Gand. In : *Industrie*, X, 1956, pp. 644-647.
2492. NYSENS-HART, —, Compagnie des installations maritimes de Bruges. Le port d'escale et le port intérieur de Bruges.
Brussel, 1898.
2493. NYSENS-HART, J. en ZONE, J., Le port de vitesse de Heyst.
Brussel, 1894.
2494. OBOUSSIER, M., De haven van Antwerpen en de Economische Conferentie van Parijs.
Antwerpen, 1917.

2495. ODOUARD, A., Dunkerque et la compétition Dunkerque-Anvers.
Rijssel, 1958.
2496. Onze havens in het verleden. In : *Esso Magazine*, 1960, pp. 4-23.
2497. Oostende 1000. Duizend jaar geschiedenis van de Oostendse gemeenschap.
Oostende, 1964.
2498. Oostende 1000. Duizend jaar geschiedenis van de Oostendse gemeenschap – Le millénaire d'Ostende. Histoire millénaire de la communauté ostendaise. In : *Oostende*, 1964, II, –.
2499. PASQUINI, J. N., Histoire de la ville d'Ostende et du port.
Brussel, 1843.
2500. PAUWELS, A., Inrichting en werking der vischmijn te Blankenberghe. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 136-137.
2501. PAUWELS, A., De vissershaven van Blankenberghe en de plaatselijke vischhandel. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende 11-14 september 1936, pp. 120-122.
2502. PEETERS, E., Ostendiana.
Antwerpen, s.d.
2503. PEETERS, K., De geschiedenis van de jongste havenuitbreidingsplannen. In : *Antwerpen*, II, 1956, pp. 122-139.
2504. PFISTER, C., Dunkerque-Ostende : quelques jalons sur l'évolution de leurs rapports au XVIIIe siècle. In : *Actes du 101e Congrès national des sociétés savantes*. Lille, 1976. Section d'histoire moderne et contemporaine, I. Parijs, 1978, pp. 39-59.
2505. PIERRARD, A., La question de l'Escaut de 1648 à 1930. In : *Mémorial du Centenaire de l'Indépendance de la Belgique, Société Belge des Ingénieurs et des Industriels*. Brussel, 1930, pp. 133-153.
2506. PIERROT, J. en VAN BRABANT, L., Note relative aux conséquences de la réduction de la longueur du lit de l'Escaut en aval d'Anvers.
Brussel, 1908.
2507. PIERROT, J., Les coupures exécutées à l'Escaut à l'amont d'Anvers.
Brussel, 1908.
2508. PIERROT, J., Les dragages de l'Escaut.
Brussel, 1908.
2509. PITT, B., Zeebrugge.
New York, 1959.
2510. POLLIER, R., Gand, un port raisonnable qui peut se targuer de parfaites réussites. In : *Journal de la marine marchande*, 1976, pp. 368-370.
2511. Le port d'Anvers. In : *Le Mouvement Géographique*, 1885, pp. 63-64 ; 1891, p. 17.
2512. Port de Banana. In : *Le Mouvement Géographique*, 1888, p. 3.
2513. Le port de Banana. In : *Le Mouvement Géographique*, 1888, p. 91 ; 1889, p. 76 ; 1891, pp. 12, 37, 75 ; 1892, pp. 21, 122.
2514. Le port de Boma. In : *Le Mouvement Géographique*, 1888, p. 3 ; 1891, p. 12 ; p. 37 ; p. 41 ; p. 62 ; p. 71 ; p. 80 ; p. 88 ; p. 93 ; p. 110 ; p. 115 ; 1892, p. 21 ; p. 105 ; p. 122.
2515. Le port de Matadi, les chemins de fer et les voies fluviales du Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1920, pp. 295-310.

2516. Le port de Matadi. In : *Le Mouvement Géographique*, 1891, p. 48 ; p. 111.
2517. Le port de Zeebrugge et le canal maritime de Bruges. In : *Le Mouvement Géographique*, 1907, pp. 307-311.
2518. Les ports d'Anvers et de Hambourg. Étude comparative du mouvement maritime des deux ports. In : *Le Mouvement Géographique*, 1891, p. 9.
2519. Les ports de Boma et de Matadi. In : *Le Mouvement Géographique*, 1891, p. 29.
2520. PRIMS, F., De verzuchting van Antwerpen om de verloren zeeën. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 378-384.
2521. PRIMS, F. en SMEESTERS, C., Les nations d'Anvers. Antwerpen, 1910.
2522. PRIMS, F., De Antwerpsche groothandel in 1830. In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, 3de reeks, XX, 1929, pp. 239bis-254.
2523. PRIMS, F., De haven van Antwerpen onder den Hollander. In : *Antverpiensia*, III, 1929, pp. 191-198.
2524. PRIMS, F., De mannen van Gorter en Carpentier in 1830. In : *Antverpiensia*, III, 1929, pp. 279-287.
2525. PRIMS, F., Antwerpen en de Tol van Rupelmonde in de 16de eeuw. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, III, 1940-1946, pp. 155-162.
2526. PRIMS, F. en TIMMERMANS, J., Schelde en Antwerpen, historisch en economisch. Antwerpen, 1943.
2527. A propos de Banana, grand port de vitesse de la colonie. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 164, p. 588.
2528. RAMAEKERS, J., De economische functie van de lokale overheden. De haven van Gent. In : *Gemeentekrediet van België*, LVI, 1961, pp. 79-80.
2529. Rapport betreffende het onderzoek naar de toepassing van een systeem van wal-radarstations ten behoeve van de navigatie op de Schelde van Antwerpen tot de Noordzee uitgebracht aan de Regeringen van België en Nederland door het Nederlands radar proefstation. Nederlands Radar Proefstation (ed.). Noordwijk aan zee, 1956.
2530. Rapport over het onderzoek naar de feitelijke situatie in de voornaamste zeehavens van de Gemeenschap opgesteld door de Werkgroep Zeehavens. Commissie van de Europese Gemeenschappen (ed.). Brussel, 1977.
2531. Recueil de documents relatifs à l'Escaut maritime. Belgique : Ministère des Travaux Publics de Belgique : Administration des Ponts et chaussées (ed.). Brussel, 1907.
2532. Réduction des droits de port. Historique. Antwerpen, 1895.
2533. RENKIN, J., Antwerpen : havenwerken en verdedigingsstelsel. Brussel, 1905.
2534. RENKIN, J., Anvers : installations maritimes et système défensif. Brussel, 1905.
2535. ROGIER, F., De Westvlaamse havens. Brugge, 1953.
2536. ROMMEL, H., Brugge-Zeehaven. In : *Biekorf*, VI, 1895, pp. 193-198, 376-378 ; VII, 1896, pp. 369-374.

2537. ROMUS, P., Liège port de mer ; essai de prévision économique en fonction du trafic maritime d'autres ports intérieurs.
Luik, 1946.
2538. ROUX, J., Les nouvelles installations du port de Bruxelles. In : *Génie Civil*, 12 januari 1907, pp. 169-174.
2539. ROYERS, G., Le port d'Anvers, ses agrandissements successifs et son importance.
Antwerpen, 1879.
2540. ROYERS, G., Notice sur le port d'Anvers.
Antwerpen, 1897.
2541. RYCKAERT, M. T., Brugse havens in de middeleeuwen. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, CIX, 1972, pp. 5-27.
2542. RYCKAERT, M. T., Brügge und die flandrischen Häfen vom 11. bis 18. Jahrhundert. (Protokoll des 10. Kolloquiums). In : *See- und Flusshäfen vom Spätmittelalter bis zum Industrialisierung*. (Institut für vergleichende Städtegeschichte), Münster, 1979, pp. 27-32.
2543. SALVAGNE, P., Anvers maritime.
Antwerpen, 1899.
2544. SAVY, P., Bruges, port de mer ; la gloire ; le déclin ; l'avenir. In : *Le Correspondant*, 10 octobre 1907, pp. 51-69.
2545. SCARCERIAUX, P., Zeebrugge 23 april 1918 ... en wat volgde. In : *Neptunus*, XXI, 1973-74, nr. 4, pp. 2-25.
2546. SCHAEFELS, H., Antwerpen, stad en haven in de tweede helft van de 19de eeuw naar de etsen van Hendrik Schaefels.
Antwerpen, 1960.
2547. Het scheepvaart- en goederenverkeer tussen het Albertkanaal en de haven van Antwerpen. Beknopte statistische analyse 1955-1965.
S.l., 1965.
2548. SCHOBGEN, J., Vade mecum des visiteurs du port d'Anvers, contenant outre les signes distinctifs des lignes régulières.
Antwerpen, 1899.
2549. SCHOONHOVEN, E., Anvers, son fleuve et son port.
Antwerpen, 1958.
2550. SCHOONHOVEN, E., Le rachat du péage de l'Escaut et son influence sur l'épanouissement du port d'Anvers.
Antwerpen, 1963.
2551. SCHRAME, J., Zeebrugge.
Brussel, s.d.
2552. SIFFER, A. en VAN DE PUTTE, L., Le port de Gand, un siècle d'évolution et d'activité 1830-1930.
Antwerpen, 1930.
2553. SIMOEN, R., De haven van Zeebrugge, ontstaan en uitbouw. In : *Ingenieursblad*, XLIV, 1975, pp. 305-314.
2554. SIOEN, J., Zeebrugge, port pour grands navires. In : *Neptunus*, X, 1962, nr. 2, pp. 19-24.
2555. SIVERY, G., Les façades maritimes et les ports de la Flandre du xve au xviie siècle. In : *Revue des Amis du Vieux Dunkerque*, 1978, Nr. 8, pp. 3-13.

2556. SNOCK, P., Blankenberge en zijn visserij.
Brugge, 1860.
2557. SOHR, F., Le port d'Anvers ; les causes de sa prospérité, le rôle du commerce et des navires allemands ; l'avenir.
Brussel, 1919.
2558. STINGHAMBER, G., Zeebrugge ; sa création, son rôle durant la guerre, son avenir.
S.l.s.d.
2559. STOCK, J. W., Zeebrugge en Oostende 1918.
Antwerpen, 1979.
2560. STOLS, E., De Spaanse Brabanders of de handelsbetrekkingen der Zuidelijke Nederlanden met de Iberische wereld 1598-1648. (Verh. Kon. VI. Academie – Klasse der Letteren, 70).
Brussel, 1971, 2 v.
2561. SUYKENS, F., De toekomst van de Delta-havens.
Antwerpen, 1977.
2562. SUYKENS, F., De haven van Antwerpen op het keerpunt van de decennia. In : *Antwerpen*, XXVI, 1980, pp. 116-125.
2563. TACKELS, C., Nieuport port de mer de premier ordre.
Brussel, 1879.
2564. THUIS, A., Pakhuizen te Antwerpen in 1874, een balans na honderd jaar. In : *Antwerpen*, XXI, 1975, pp. 15-26.
2565. THUES, G., Antwerpens groei tot wereldhaven. De hydraulische technologie, dernier-cri in de haventoe rusting van de tweede helft der negentiende eeuw. In : *Antwerpen*, XXI, 1975, pp. 27-34.
2566. THYS, A., De Banana au Stanley-Pool-1887-1911. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 463-485.
2567. TONNEAU, A., Le port d'Anvers, ses fonctions dans le système artériel de la Belgique et dans l'économie continentale européenne.
Antwerpen, 1945.
2568. TOUSSAERT, J., Dunkerque et Dunkerquois. Traces aux archives de Frise orientale à Aurich. In : *Revue des Amis du Vieux Dunkerque*, Nr. 8, 1978, pp. 23-29.
2569. TRAEN, F., Zeebrugge-containerhaven.
Brugge, s.d.
2570. Le trafic des principaux ports maritimes du Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 119, p. 697.
2571. Le trafic des voyageurs au Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1954, nr. 216, p. 715.
2572. VAN ACKER, J., Antwerpen van Romeins veer tot wereldhaven.
Antwerpen, 1975.
2573. VAN AERTSEN, J., Quelques considérations hollandaises à propos des plans anversoïes. In : *Hinterland*, XIX, 1970, pp. 7-15.
2574. VAN BEYLEN, J., De Antwerpse zeevisserij in de 19de eeuw. In : *Antwerpen*, III, 1957, pp. 102-106.
2575. VAN BEYLEN, J., Een stukje geschiedenis van het openbaar vervoer te Antwerpen. Trambotën in de Antwerpse dokken. In : *Antwerpen*, XX, 1974, pp. 69-76.
2576. VAN BEYLEN, J. en MERMANS, C., Zeil en stoom op de Schelde ; Voile et vapeur sur l'Escaut ; Segel und Dampf auf der Schelde ; Sail and steam on the Scheldt.
Antwerpen, 1976.

2577. VAN BEYLEN, J., De tramboten in de dokken. In : *Sirene*, 1979-1980, nr. 118, pp. 13-17.
2578. VAN CAUWENBERGH, G. en VAN CAUWENBERGH, C., Antwerpen, de haven. Antwerpen, 1961.
2579. VAN CAUWENBERGH, G., Antwerpen, De haven. Antwerpen, 1970.
2580. VAN CAUWENBERGH, G., Antwerp. Portrait of a port. Antwerpen, 1970.
2581. VAN DAMME, P., Le port de Bruges. Brugge, 1946.
2582. VAN DAMME, P., De haven van Brugge. In : *Neptunus*, III, 1955, nr. 6, pp. 33-39.
2583. VAN DE PUTTE, F., L'ancien port de Damme. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, V, 1843, pp. 85-86.
2584. VAN DE VELDE, M., Le port d'Anvers. Aperçu de la situation économique et politique du port national belge en comparaison avec celle des ports de Rotterdam et de Dunkerque. Antwerpen, 1930.
2585. VAN DEN BOSSCHE, D., De trafiek van auto's : doorgedreven specialisatie. In : *Hinterland*, XXVII, 1978, pp. 13-17.
2586. VAN DER ESSEN, L., Contribution du port d'Anvers et du commerce d'exportation des Pays-Bas vers l'Espagne et le Portugal à l'époque de Charles-Quint (1553-1554). In : *Bulletin de l'Académie royale d'archéologie de Belgique*, 1920, pp. 39-64.
2587. VAN DER ESSEN, L., Contribution à l'histoire du port d'Anvers. In : *Bulletin de l'Académie royale d'archéologie de Belgique*, III, 1920, pp. 39-64.
2588. VAN DER WEE, H., The growth of the Antwerp market and the European economy (fourteenth-sixteenth centuries). (Université de Louvain. Recueil de travaux d'histoire et de philologie, 4e série, 28). Leuven, 1963, 3 v.
2589. VAN DER WEE, H., Die Hansestädte und Antwerpen. In : *Hinterland*, XVI, 1967, nr. 52, pp. 49-57.
2590. VAN DEUREN, P., Le grand port de vitesse de Banana. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXII, 1951, pp. 1054-1065.
2591. VAN DEUREN, P., L'utilisation des containers dans les transports congolais. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXIII, 1952, pp. 1176-1185.
2592. VAN DOORSLAER, G., Notes sur la navigation, l'industrie et le commerce malinois aux XIIIe, XIVe et XVe siècle. In : *Handelingen van de Oudheidkundige kring Mechelen*, XVII, 1907, pp. 29-52.
2593. VAN DOOSSELAERE, P., Antwerpen, nationale haven in gevaar ! S.l., 1956.
2594. VAN ECHELPOEL, L., 25 Jaar Europese Economische Gemeenschap. Het landbouwbeleid en zijn weerslag op de Belgische havens. In : *Haven en Vervoer in de Hedendaagse Economie*, Antwerpen, 1982, 133-146.
2595. VAN GERVEN, R., De Scheldepolders van de Linkeroever. Beveren, 1977.

2596. VAN HOUTRYVE, A., De vishandel en het visambacht te Brugge tot op het einde van het oud regiem.
Brugge, 1975.
2597. VAN HOUTTE, J. A., De geschiedenis van Brugge.
Tielt, 1982.
2598. VAN ISACKER, K., Meesters en huurlingen ; de staking van 1907 aan de haven van Antwerpen.
Antwerpen, 1962.
2599. VAN ISACKER, K., De Antwerpse dokwerker 1830-1940.
Antwerpen, 1963.
2600. VAN ISACKER, K., Afscheid van de havenarbeider 1944-1966.
Antwerpen, 1967.
2601. VAN LAAR, A., De handelsvloot van Antwerpen in het bloeitijdvak. In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, XVI, 1924-1925, pp. 25-40.
2602. VAN MEER, G., L'avenir du port d'Anvers devant la compétition des ports de l'étranger – Étude économique et pratique.
Antwerpen, 1903.
2603. VAN PEEL, E., Dix ans d'existence du „Conseil de Concertation” du port d'Anvers.
In : *Hinterland*, XXVII, 1978, pp. 45-47.
2604. VAN ROOSBROECK, R., De Antwerpsche havenbeweging 1815-1830 en de scheidingsgedachte. In : *Vlaamsche Gids*, XX, 1932, pp. 241-252.
2605. VAN SYPESTEYN, A., Het merkwaardig beleg van Oostende (5 juli 1601-22 sept. 1604).
Den Haag, 1887.
2606. VAN WERVEKE, H., Bruges et Anvers. Huit siècles de commerce flamand.
Brussel, 1944.
2607. VANCRAKENEST, R., Verleden, heden en toekomst van de haven van Oostende. In : *Neptunus*, XII, 1964, nr. 3, pp. 49-56.
2608. VANDAMME, P., De uitrusting der vissershaven van Zeebrugge en de vischhandel.
In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 115-119.
2609. VANDENBUSSCHE, R., Zeebrugge passagiershaven. In : *Sirene*, 1968, pp. 8-10.
2610. VANDERSTEGEN, A., Le port de Gand.
S.l., 1932.
2611. VANDEWALLE, P., Oostende 1604-1645. In : *Ostendiana*, III, 1975, pp. 81-95.
2612. VANHOYMISSSEN, H., Zeehavenproblemen in de Gouden Delta – Amsterdam, Rotterdam, Antwerpen, Gent, (Zee)brugge.
Brugge, s.d.
2613. VANNESTE, O., Funkties en verantwoording van de havenwerken te Zeebrugge. In : *West-Vlaanderen werkt*, november-december 1978, pp. 226-232.
2614. VERAGHTERT, K., The growth of a port town during the 19th. century.
Leuven, 1972.
2615. VERAGHTERT, K., Anvers et les ports français durant la seconde moitié du XIXe siècle.
In : *Les relations franco-belges de 1830 à 1934*. Metz, 1975, pp. 113-124.
2616. VERAGHTERT, K., De Antwerpse bankwereld en de expansie van de haven, 1820-1850. In : *Revue de la Banque*, XLIV, 1980, pp. 191-203.

2617. VERBRAECK, Y., Kuipers en schoorders volgens de goede regels van het zeeman-schap. In : *Nautilus*, LXVII, 1976, pp. 207-213.
2618. VERCAUTEREN, R., Ostende à travers les siècles. In : *Industrie*, XVIII, 1964, pp. 691-696.
2619. VERHEYEN, H., Het juridisch aspect der concessies in de haven van Antwerpen. Brugge, 1956.
2620. VERMEERSCH, V. e.a., Bruges and the sea. Wilrijk, 1982.
2621. Vermindering der scheepvaartrechten. Antwerpen, 1895.
2622. Het vervoer in enkele Europese havens. In : *Echo's van Verkeerswezen*, XIX, 1976, pp. 206-217.
2623. VIAENE, A., Balken voor de Oostsluis van Nieuwpoort 1423. In : *Biekorf*, LXIV, 1963, pp. 124.
2624. VIAENE, A., Balken voor de Westsluis van Nieuwpoort 1396. In : *Biekorf*, LXV, 1965, p. 60.
2625. VIAENE, A., Pelgrimshaven Nieuwpoort in de rij van Sluis, Arnemuiden en Antwerpen 1428-1512. In : *Biekorf*, LXXIII, 1972, pp. 129-134.
2626. VIRENQUE, P. e.a., Haveninvesteringen op de Linker-Schelde oever – Welvaart en kosten – batenanalyse. Antwerpen, 1973.
2627. VLEUGELS, R., Groei van een complex bedrijf. De haven van Antwerpen. In : *Antwerpen*, XI, 1965, pp. 1-11.
2628. VLEUGELS, R., Der Hafen Antwerpen heute. In : *Hansa*, CIV, 1967, pp. 735-741.
2629. VLEUGELS, R., Antwerpen : expansie en dynamiek van een wereldhaven. In : *Haven en Vervoer in de Hedendaagse Economie*. Antwerpen, 1982, pp. 91-101.
2630. VLIETINCK, E., Het oude Oostende en zijne driejarige belegering (1601-1604). Oostende, 1897.
2631. VLIETINCK, E., La ville d'Ostende fut-elle remise en gage à la reine d'Angleterre par les Provinces-Unies ? In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, XLVIII, 1898, pp. 268-283.
2632. VOETEN, P., Antwerpse handel over Duinkerken tijdens het Twaalfjarig Bestand. In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, 3de reeks, XXXIX, 1956, pp. 67-78.
2633. VROOME, E., De evolutie van de Oostendse vissershaven. Oostende, 1957.
2634. VYNCKE, Y., Oostende in oude prentkaarten. Zaltbommel, 1974, 3de dr.
2635. WAGENER, M., Anvers-Zeebrugge. Compléments ou concurrents ? Brussel, 1958.
2636. WALGRAVE, J., De bevolking van Oostende en haar betrekkingen met de zee in de Franse tijd, 1797-1814. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIV, 1962, pp. 15-34.
2637. WARNER, P., The Zeebrugge raid. Londen, 1978.
2638. WAUTERS, A.-J., Le port de Bruxelles et le canal maritime au Rupel. In : *Le Mouvement Géographique*, 1905, pp. 259-264.

2639. WAUTERS, A.-J., Du Cap au Caire à travers l'État du Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1906, pp. 379-384.
2640. WAUTERS, A.-J., Une ligne directe et nationale à travers le Congo belge de Matadi au lac Moëro. Le chemin de fer de l'Urua. In : *Le Mouvement Géographique*, 1910, pp. 619-627.
2641. WAUTERS, A.-J., Le port de Banana. In : *Le Mouvement Géographique*, 1885, pp. 21-22.
2642. WEGGER, G., Antwerp 1477-1559. Londen, 1916.
2643. WILLEMS, G., Le port de Zeebrugge hier, aujourd'hui, demain. In : *Revue de Navigation*, XLIV, 1972, pp. 347-358.
2644. WILLEMSSEN, G., Autour d'un projet de canal d'Anvers à la mer à travers le pays de Waes au XVIIe siècle. Antwerpen, 1908.
2645. WINKELMANS, W., Structuurveranderingen in de zeescheepvaart en hun verband met haventrafieken 1950-1969. In : *Echo's van Verkeerswezen*, XIV, 1971, pp. 25-74.

7.4. — *BINNENHAVENS* *INLAND PORTS*

2646. Anvers, port de mer ; description du port et des établissements maritimes à Anvers d'après les documents les plus récents. Brussel, 1885.
2647. ARNDT, L., Die Häfen und der Seekanal von Brügge. In : *Österreichische Wochenschrift für den öffentlichen Baudienst*, 6 april 1907, pp. 231-236.
2648. ASTAES, S., Het waterwegennet ten noorden van Brugge van de 11de tot de 14de eeuw. In : *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde van Gent*, N.R., XVIII, 1964, pp. 3-17.
2649. Au port de Kigoma. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 251, p. 203.
2650. Au port de Stanleyville. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 128, p. 111 ; 1952, nr. 162, p. 523.
2651. BEETEME, G., Anvers, métropole du commerce et des arts. Leuven, 1887, 3 v.
2652. BEETEME, G., Antwerpen, moederstad van handel en kunst. Antwerpen, 1892, 3 v.
2653. BENEST, E., Inland waterways of Belgium. Londen, 1960.
2654. Le bief Kongolo-Bukama. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, p. 207.
2655. BIERKENS, V., Le port d'Anvers, son avenir, son importance économique pour la Suisse. Parijs, 1920.
2656. BOLLENGIER, K., Les ports du Congo Belge. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XX, 1949, pp. 354-400.

2657. BONNET, L., Les travaux d'extension du bief intermédiaire à Gand. In : *Annales des Travaux Publics de Belgique*, août 1912, pp. 743-783.
2658. BORTIER, P., Passé et avenir des anciens ports flamands, Bruges, Ostende et Nieuport.
Brussel, 1875, 4de dr.
2659. BUYL, A., Le canal de la Lys à l'Yperlée et le port de Nieuport. In : *Le Mouvement Géographique*, 1902, pp. 403-409.
2660. CAMPBELL, I., Antwerp-port at the crossroads. In : *Terra et Aqua*, 1972, nr. 2, pp. 12-19.
2661. CASTEUR, E., Antwerpen und seine Beziehungen zum Rhein. In : *Eisenbahn-u. Schifffahrt's Nachrichten*, XVI, 1938, pp. 273.
2662. CHRISTOPHE, C. en DE BEER, —, Le port de Gand. In : *Revue économique internationale*, avril 1913, p. 29-57.
2663. Citas. In : *Le Mouvement Géographique*, 1913, pp. 484-486.
2664. CLAEYS, E., Haven van Gent. In : *Oost Vlaanderen Vlagt*, Culturele tentoonstelling. Middelburg 12-16 juli 1952, pp. 153-163.
2665. COISEAU, M., Les ports et le canal maritime de Bruges.
Parijs, 1905.
2666. La Compagnie des Grands Lacs et le chemin de fer du Tanganika. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 133-136.
2667. Construction d'un nouveau port à Léopoldville. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 103, p. 92.
2668. COOPMAN, J., De haven van Antwerpen en haar werking.
Antwerpen, 1926.
2669. COOPMAN, J., The port of Antwerp and its activity.
Antwerpen, 1928.
2670. COOPMAN, J., De haven van Antwerpen. Haar inrichting. Haar bewerktuiging. Haar economische beteekenis.
Antwerpen, 1930.
2671. COOPMAN, J., Zo is de haven van Antwerpen. Een analyse van het bedrijfsmechanisme.
Antwerpen, 1948.
2672. DE FAYS, V., Malines port de mer et jonction au bassin de la Campine.
Mechelen, 1918.
2673. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – I. Panorama der verwezenlijkingen. In : *Antwerpen*, VI, 1960, pp. 6-15.
2674. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – II. De havenuitbreiding in de realiteit. In : *Antwerpen*, VI, 1960, pp. 62-70.
2675. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – III. Het verkeersprobleem in de noordelijke uitbreidingszone. In : *Antwerpen*, VI, 1960, pp. 126-133.
2676. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – IV. Antwerpen, honderdjarige petroleumhaven. In : *Antwerpen*, VII, 1961, pp. 16-36.
2677. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – V. De nieuwe toegangspoort tot de verruimde haven. In : *Antwerpen*, VII, 1961, pp. 70-85.
2678. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – VI. Kaaitoerusting en modernisering van outillage. In : *Antwerpen*, VIII, 1962, pp. 84-110.

2679. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – VII. In : *Antwerpen*, X, 1964, pp. 16-25.
2680. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – VIII. In : *Antwerpen*, X, 1964, pp. 97-111.
2681. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – IX. In : *Antwerpen*, XII, 1966, pp. 80-90.
2682. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – X. Balans en vooruitzichten. In : *Antwerpen*, XIII, 1967, pp. 64-83.
2683. DE KESEL, L., Het Tienjarenplan – XI. Balans en vooruitzichten II. In : *Antwerpen*, XIV, 1968, pp. 64-85.
2684. DE NEEFF, J., La société du canal et des installations maritimes de Bruxelles et l'expansion économique. Brussel, 1959.
2685. DE VOS, A., De haven van Antwerpen ; 100 jaar terug. In : *Sirene*, 1965, nr. 59, pp. 20-23.
2686. DE VREES, A., De haven van Gent. Antwerpen, 1933.
2687. DEGRYSE, R., Oude en nieuwe havens van het IJzerbekken. Brugge, 1947.
2688. DELWAIDE, L., Aspekte des Antwerpener Hafens unter besonderer Berücksichtigung von Hinterlandsfragen. In : *Hansa*, IC, 1962, pp. 248-252.
2689. DELWAIDE, L., Die Bedeutung des Antwerpener Hafens im internationalen und europäischen Verkehr. In : *Hansa*, CIV, 1967, pp. 728-731.
2690. DELWAIDE, L., Het Antwerps havendossier. In : *Antwerpen*, XXIV, 1978, pp. 64-72.
2691. DESMET, G., De ontwikkeling der economische bedrijvigheid in en om de haven van Roeselare, 1862-1962. Roeselare, 1962.
2692. DESTENAY, M., Le complexe portuaire liégeois et les terrains industriels de la Province. Luik, 1965.
2693. Le développement du port de Léo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 148, p. 901.
2694. DRIESEN, F., Le complexe portuaire liégeois. Le passé, le présent, l'avenir. In : *Revue de la Société d'études et d'expansion*, LXIV, 1965, pp. 129-135.
2695. DRIESEN, F., Les installations portuaires liégeoises. Luik, 1969.
2696. DRIESEN, F., Le complexe portuaire liégeois, le passé, l'avenir. Luik, 1975.
2697. DUMAS, A., Les installations maritimes de Bruges et le port d'escale de Zeebrugge (Belgique). In : *Génie Civil*, 20 juillet 1907, pp. 193-199.
2698. FRICKEL, R., Toekomstmogelijkheden van de Westvlaamse havens. Antwerpen, 1954.
2699. GAFFRON, H., Antwerpen und sein Hinterland ; Funktion der Standortgrundlagen, Verkehrswege, Transportkosten und Wettbewerb. Duisburg-Ruhrort, 1964.
2700. GORIS, J., Antwerpen. Een statistiek handboekje over de jaren 1918-1928. Antwerpen, 1930.
2701. GYSSELING, M., De vroegste geschiedenis van de Gentse haven. In : *Gent werkt*, juni 1971, pp. 122-127.

2702. HAVERMANS, R., De haven groeit, de polder sterft. In : *Antwerpen*, II, 1956, pp. 24-37 ; pp. 93-105 ; 1957, pp. 137-166 ; 1958, pp. 67-84 ; pp. 138-160 ; 1959, pp. 18-45.
2703. HEENEN, G., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 96, p. 621.
2704. HIMLER, A., Bij de moderniseringswerken aan de sluizen van het complex Kattendijkdok. Wordingsgeschiedenis met economisch en anekdotisch tijdsbeeld. In : *Antwerpen*, XIX, 1973, pp. 178-188.
2705. Les installations portuaires dans le Kivu. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 160, pp. 431-433.
2706. JADOT, O., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 97, p. 653.
2707. KEMPENEERS, A., De Antwerpse havenbeweging in 1962. In : *Vaart*, 1963, nr. 12, pp. 509-517.
2708. LAMONT, W. J., De Bonua à l'Armoinie. In : *Le Mouvement Géographique*, 1913, pp. 115-118.
2709. LAURIER, H., Le canal de Terneuzen et le port de Gand. In : *La Ligue Maritime*, décembre 1913 (suppl.), pp. 186-189.
2710. LEEMANS, O., Der Antwerpener Hafenverkehr. in : *Eisenbahn -u. Schifffahrt's Nachrichten*, XVI, 1938, pp. 275-278.
2711. LHOEST, G., Le port de Zeebrugge et son avenir.
Brussel, 1922.
2712. LHOEST, G., La question de Zeebrugge.
Brussel, 1923.
2713. LICHTENAUER, W. en OSTERRIETH, F., De plaats van de Beneluxhavens in de Euro-markt.
's-Gravenhage, 1958.
2714. MATTHYSSENS, H., De l'agrandissement du port d'Anvers.
Brussel, 1853.
2715. MORRAYE, C., Een vrije zone in de haven van Gent.
Gent, 1976.
2716. MOUCHET, R., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 97, p. 655.
2717. MOULAERT, G., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 95, p. 581.
2718. Mouvement du port d'Equateurville du 27 novembre au 10 décembre 1887. In : *Le Mouvement Géographique*, 1888, p. 18.
2719. Mouvement du port de Bangala. In : *Le Mouvement Géographique*, 1890, p. 81.
2720. NISOT, F., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 97, p. 654.
2721. NISOT, J., Le port de Kinshasa. In : *Le Mouvement Géographique*, 1920, pp. 481-484.
2722. Notice sur le port d'Anvers.
Brussel, 1898.
2723. Notice sur le port d'Anvers.
Brussel, 1905.

2724. La nouvelle gare fluviale de Léopoldville. In : *Revue Coloniale Belge*, 1960, nr. 299, pp. 93-96.
2725. De nouvelles grues au port public de Léopoldville. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 149, p. 937.
2726. NOWE, H., Het streven van Gent naar de zee (13de-19de eeuw). In : *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde van Gent*, N.R., VI, 1952, pp. 21-41.
2727. NYSSSENS-HART, —., Compagnie des installations maritimes de Bruges. Le port d'escale et le port intérieur de Bruges. Brussel, 1898.
2728. NYSSSENS-HART, J. en ZONE, J., Le port de vitesse de Heyst. Brussel, 1894.
2729. PEETERS, K., De geschiedenis van de jongste havenuitbreidingsplannen. In : *Antwerpen*, II, 1956, pp. 122-139.
2730. Le port de Banana. In : *Le Mouvement Géographique*, 1888, p. 91 ; 1889, p. 76 ; 1891, pp. 12, 37, 75 ; 1892, pp. 21, 122.
2731. Le port de Bangala. In : *Le Mouvement Géographique*, 1890, p. 125 en 1891, p. 97.
2732. Le port de Boma. In : *Le Mouvement Géographique*, 1888, p. 3 ; 1891, p. 12 ; p. 37 ; p. 41 ; p. 62 ; p. 71 ; p. 80 ; p. 88 ; p. 93 ; p. 110 ; p. 115 ; 1892, p. 21 ; p. 105 ; p. 122.
2733. Le port de Matadi, les chemins de fer et les voies fluviales du Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1920, pp. 295-310.
2734. Le port de Matadi. In : *Le Mouvement Géographique*, 1891, p. 48 ; p. 111.
2735. Le port de Zeebrugge et le canal maritime de Bruges. In : *Le Mouvement Géographique*, 1907, pp. 307-311.
2736. Les ports de Boma et de Matadi. In : *Le Mouvement Géographique*, 1891, p. 29.
2737. Les ports du lac Moëro. In : *Revue Coloniale Belge*, 1955, nr. 245, p. 885.
2738. A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 98, p. 682.
2739. RENKIN, J., Anvers : installations maritimes et système défensif. Brussel, 1905.
2740. ROBERT, M., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 95, p. 583 en nr. 96, p. 622.
2741. ROMUS, P., Liège port de mer ; essai de prévision économique en fonction du trafic maritime d'autres ports intérieurs. Luik, 1946.
2742. ROUX, J., Les nouvelles installations du port de Bruxelles. In : *Génie Civil*, 12 januari 1907, pp. 169-174.
2743. ROYERS, G., Le port d'Anvers, ses agrandissements successifs et son importance. Antwerpen, 1879.
2744. ROYERS, G., Notice sur le port d'Anvers. Antwerpen, 1897.
2745. Het scheepvaart- en goederenverkeer tussen het Albertkanaal en de haven van Antwerpen. Beknopte statistische analyse 1955-1965. S.l., 1965.
2746. SCHOONHOVEN, E., Anvers, son fleuve et son port. Antwerpen, 1958.

2747. SOHR, F., Le port d'Anvers ; les causes de sa prospérité, le rôle du commerce et des navires allemands ; l'avenir.
Brussel, 1919.
2748. SUYKENS, F., De haven van Antwerpen op het keerpunt van de decennia. In : *Antwerpen*, XXVI, 1980, pp. 116-125.
2749. THEVES, M., A propos du Plan décennal. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 98, p. 689.
2750. THYS, A., De Banana au Stanley-Pool-1887-1911. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 463-485.
2751. Le Transcongolais. De Léopoldville à Bukama via Stanleyville. In : *Le Mouvement Géographique*, 1912, pp. 469-472.
2752. UGEUX, E., Panorama du port de Léopoldville. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 154, pp. 168-169.
2753. VAN BEYLEN, J., Een stukje geschiedenis van het openbaar vervoer te Antwerpen. Tramboten in de Antwerpse dokken. In : *Antwerpen*, XX, 1974, pp. 69-76.
2754. VAN CAUWENBERGH, G. en VAN CAUWENBERGH, C., Antwerpen, de haven.
Antwerpen, 1961.
2755. VAN CAUWENBERGH, G., Antwerpen. De haven.
Antwerpen, 1970.
2756. VAN CAUWENBERGH, G., Antwerp. Portrait of a port.
Antwerpen, 1970.
2757. VAN DAMME, P., Le port de Bruges.
Brugge, 1946.
2758. VAN DER LINDEN, F., Dima et la Compagnie du Kasai en 1908. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 167, p. 711.
2759. VAN DER STRAETEN, E., Albertville et nos deux ports francs dans l'Est-Africain. In : *Le Mouvement Géographique*, 1922, pp. 698-701.
2760. VAN DOOSSELAERE, P., Antwerpen, nationale haven in gevaar !
S.l., 1956.
2761. VANDERSTEGEN, A., Le port de Gand.
S.l., 1932.
2762. VANHOOYMISSEN, —., De technische uitrusting van de Limburgse havens langs het Albertkanaal en de Kempische kanalen.
Hasselt, 1964.
2763. Het vervoer in enkele Europese havens. In : *Echo's van Verkeerswezen*, XIX, 1976, pp. 206-217.
2764. VIAENE, A., Pelgrimshaven Nieuwpoort in de rij van Sluis, Arnemuiden en Antwerpen 1428-1512. In : *Biekorf*, LXXIII, 1972, pp. 129-134.
2765. VLEUGELS, R., Groei van een complex bedrijf. De haven van Antwerpen. In : *Antwerpen*, XI, 1965, pp. 1-11.
2766. VLEUGELS, R., Der Hafen Antwerpen heute. In : *Hansa*, CIV, 1967, pp. 735-741.
2767. WAUTERS, A.-J., Le port de Bruxelles et le canal maritime au Rupel. In : *Le Mouvement Géographique*, 1905, pp. 259-264.
2768. WAUTERS, A.-J., Une ligne directe et nationale à travers le Congo belge de Matadi au lac Moëro. Le chemin de fer de l'Urua. In : *Le Mouvement Géographique*, 1910, pp. 619-627.

- 2769. WAUTERS, A.-J., Les grandes lignes de transports au Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 169-174.
- 2770. WAUTERS, A.-J., Le Transafricain de Matadi à Dar-es-Salam. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 157-161.
- 2771. WAUTERS, A.-J., Notre politique de chemin de fer, au Congo et la voie de l'Urua. in : *Le Mouvement Géographique*, 1913, pp. 393-348.
- 2772. WAUTERS, A.-J., Le port de Léopoldville. In : *Le Mouvement Géographique*, 1886, p. 2.
- 2773. WINKELMANS, W., Structuurveranderingen in de zeescheepvaart en hun verband met haventrafieken 1950-1969. In : *Echo's van Verkeerswezen*, XIV, 1971, pp. 25-74.
- 2774. WYFFELS, A., Het schippersbedrijf te Gent eertijds. In : *Gent werkt*, juni 1971, pp. 84-98.

7.5. — LOODSWEZEN PILOTAGE

- 2775. BOETING, J., Juni '40, een op 't nippertje ontsnapping uit Frankrijk. In : *Neptunus*, XXVI, 1978-1979, nr. 4, pp. 41-46.
- 2776. DEGRYSE, R., Brugge en de organisatie van het loodswezen op het Zwin. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, CXII, 1975, pp. 60-129.
- 2777. DEGRYSE, R., Brugge en de pilotage van de Spaanse vloot in het Zwin in de 16de eeuw. Deel I. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, CXVII, 1980, pp. 105-178.
- 2778. DEWEVRE, [DR.], Le service du pilotage à Dunkerque sous l'Ancien Régime. In : *Bulletin de l'Union Fauconnier*, XXX, 1933, pp. 149-157.
- 2779. HERVY, J., La responsabilité des pilotes de navires en droit comparé. Étude de doctrine et de jurisprudence. De verantwoordelijkheid der scheepsloodsen in vergelijkend recht. Studie van rechtsleer en rechtspraak. Brussel, 1939.
- 2780. LEGEIN, E., Het Belgisch loodswezen. In : *Neptunus*, XX, 1972, nr. 1, pp. 39-42 ; nr. 2, pp. 28-35 ; nr. 3, pp. 27-30 ; nr. 4, pp. 28-34 ; nr. 5, pp. 26-34.
- 2781. ROTSART, A., La réduction des droits de pilotage sur l'Escaut. Antwerpen, 1911.
- 2782. VANDENBUSSCHE, A., Het loodswezen. In : *Neptunus*, XXVIII, 1980-1981, nr. 2, pp. 2-6.
- 2783. VIAENE, A., De loodsdienst van Nieuwpoort, 1770. In : *Biekorf*, LIV, 1953, pp. 259-260.

VIII. VARENSLUI – SEAFARERS

8.1. – *VARENSLUI (algemeen)* *SEAFARERS (general)*

2784. De arbeid op de zeeschepen van de Belgische koopvaardij. Zeerecht.
S.l.s.d.
2785. BAETENS, R., Les conditions sociales à bord des navires flamands vers l'Orient (résumé). In : *Seamen in Society. Gens de Mer en Société*. (Commission Internationale d'Histoire Maritime, Boekarest, 11-12 août 1980), Perthes, 1980, pp. 207-209.
2786. Belgische Redersvereniging. Dokumentatie. – Union des Armateurs belges. Documentation.
1970-.
2787. Beroepen, ambachten en instellingen aan de haven van Antwerpen.
Antwerpen, 1947.
2788. BOENS, D., Les marins.
Brussel, s.d.
2789. BRUIJN, J. R., Zeevarenden. In : *Maritieme Geschiedenis der Nederlanden*, III, 1977, pp. 146-190.
2790. *Bulletin mensuel de l'Association des Bateliers de Liège*.
Luik, [1914].
2791. CABANTOUS, A., Les gens de mer de Dunkerque entre 1695 et 1724 d'après les dénombrements. In : *Revue des Amis du Vieux Dunkerque*, 1975, pp. 27-39.
2792. CABANTOUS, A. en MESSIAEN, J., Gens de mer et navires de Dunkerque aux XVIIe et XVIIIe siècles.
Duinkerke, 1977.
2793. CABANTOUS, A., La mer et les hommes : pêcheurs et matelots dunkerquois de Louis XIV à la Révolution.
Duinkerke, 1980.
2794. COLLARD, J., La vie sociale du marin belge. In : *La Vie économique et sociale*, XXVII, 1940, pp. 203-222.
2795. CROISSANT, E., Les marins flamands. Notules biographiques. In : *La Flandre*, IX, 1878, pp. 53 en 167.
2796. CRONE, E., De zestiende-eeuwse zeeman als kartograaf. In : *Kaart Bulletin*, XII, 1967, pp. 12-21.
2798. DE BOCK, R., Van schepen en van schippers. In : *Lode Baekelmans ter eere*, Antwerpen, 1946, pp. 212-221.
2799. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Onze zeekapiteins en matrozen een eeuw geleden. In : *Jubel-album van het Handelsblad*, 1947, pp. 247-250.

2800. DE MAEYER, T., Arbeidsvoorwaarden der Belgische zeelieden aan boord van Belgische schepen, gezien in het kader van de internationale verdragen.
Antwerpen, 1961.
2801. DE VOS, A., De zeeman in de literatuur. Een studie van A. E. Cornil. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVII, 1965, pp. 299-302.
2802. DEROLEZ, M. A., Onze oude vissers en hun bedrijf.
Antwerpen, 1950.
2803. DUMAS, L., La vie à bord.
Verviers, s.d.
2804. DURIBREUX, G., Zee en visschersvolk op Vlaanderens kust. (De Seizoenen, 19).
Antwerpen, 1941.
2805. GERBOSCH, E. A., Amiraux et corsaires belges.
Brussel, 1943.
2806. HEBBELYNCK, L., Twee jaren voor den mast ; lotgevallen op eene zeereis naer de Noord-West-kust van Amerika.
Gent, 1843, 2de dr.
2807. HERVY-COUSIN, C., Pour notre marine et pour nos marins.
Brussel, 1908.
2808. JAMBERS, G., Le pêcheur. Nos pêcheurs et nos pêcheries maritimes. Le passé-le présent.
Brussel, 1942.
2809. *Kring der Belgische Zee-Machinisten. Maandelijks Bulletin*.
1906-.
2810. LIBERT, H., Inleiding tot enkele juridische en sociale problemen betreffende de zeelieden varende onder Belgische vlag.
S.l., 1962.
2811. LIBERT, H., De zeeman en de uitoefening van het kiesrecht. In : *Neptunus*, XI, 1962, nr. 2, pp. 12-18.
2812. LIENAERT, J.-C., Les amiraux, capitaines et corsaires de Belgique. In : *Neptunus*, XVII, 1969, nrs. 2, pp. 97-104 ; 3, pp. 84-88 ; 4, pp. 44-48 ; 5, pp. 65-67 ; 6, pp. 88-91 ; XVIII, 1970, nrs. 1, pp. 72-79 ; 2, pp. 74-76 ; 3, pp. 88-89 ; 4, pp. 23-25 ; 5, pp. 62-64 ; 6, pp. 43-45 ; XIX, 1971, nrs. 1, pp. 68-70 ; 2, pp. 70-72 ; 3, pp. 100-102 ; 4, pp. 58-60 ; 5, pp. 82-84 ; 6, pp. 74-76 ; XX, 1972, nrs. 1, pp. 81-83 ; 2, pp. 69-72 ; 3, pp. 83-84 ; 4, pp. 74-75 ; 5, pp. 81-85 ; 6, pp. 33-39 ; XXI, 1973-74, nrs. 1, pp. 67-71 ; 2, pp. 57-60 ; 3, pp. 61-66 ; XXII, 1974-75, nrs. 1, pp. 24-26.
2813. LUCASSEN, J., Zeevarenden. In : *Maritieme Geschiedenis der Nederlanden*, II, 1977, pp. 126-158.
2814. MAROY, C., Nos marins d'autrefois ; Jacques de Winter 1688-1738. In : *Revue de la Ligue Maritime Belge*, XI, 1912, pp. 1-3.
2815. MAROY, C., Nos marins ; Balthazar Roose. In : *La Belgique Maritime et Coloniale*, 1921, nr. 17, pp. 361-364.
2816. MAROY, C., Nos marins ; Dierick Paesschen. In : *La Belgique Maritime, Coloniale et Économique*, 1922, nr. 18, pp. 397-400.
2817. PERGAMENI, C., Adrien de Gerlache, pionnier maritime 1866-1934.
Brussel, [1936].

2818. PRIMS, F., Van Guido Gezelle tot Jozef Gheselle den kapitein. In : *Antverpiensia*, IV, 1930, pp. 90-98.
2819. SCHILTZ, M., Mer du Nord. Histoires de marins.
Brussel, 1944.
2820. SINKEL, E., Ma vie de marin.
Brussel, 1872, 2 v.
2821. TEITLER, G., Zeevarenden. In : *Maritieme Geschiedenis der Nederlanden*, IV, 1978, pp. 100-132.
2822. VAN BEYLEN, J., Zeemansleven-zeemansgebruiken. In : *Thomsen's Post*, 1960, pp. 16-25.
2823. VAN HOBOKEN, W. J., Een Hoornse scheepsbemanning in krijgsgevangenschap te Oostende. In : *Tijdschrift voor Geschiedenis*, LXI, 1948, pp. 363-370.
2824. VLEESCHOUWERS, C., De Belgische vissers tijdens de Tweede Wereldoorlog. In : *Archief- en Bibliotheekwezen in België*, XLIX, 1978, pp. 504-540 ; L, 1979, pp. 84-101.
2825. VLIBERGH, E., De visschers van De Panne. In : *Dietsche Warande en Belfort*, 1906, pp. 557-571.
2826. WALGRAVE, J., De bevolking van Oostende en haar betrekkingen met de zee in de Franse tijd, 1797-1814. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIV, 1962, pp. 15-34.
2827. WAUWERMANS DE FRANQUIN, A., Biographie du Baron Henri van Zuylen van Nyevelt ; commandant en second du navire-école „Comte de Smet de Naeyer”, 26 août 1878-19 avril 1906.
Brussel, 1907.

8.2. — RECRUTERING (aanmonstering, afmonstering, pressen, dienstplicht)

SIGNING ON AND DISCHARGE

2828. BRAK, W., Het bemanningsvraagstuk in de binnenvaart. In : *Vaart*, 1961, nr. 5, pp. 15-18.
2829. DE RAET, L., La pêche maritime en Belgique ; rapport présenté au Congrès international d'expansion économique mondiale à Mons, sur la question : „Quels sont les meilleurs modes de formation et de recrutement du personnel marin ?”
In : *Congrès international d'expansion économique mondiale tenu à Mons*. Sect. IV. Marine, 1905, pp. 653-670.
2830. DE RUETTE, V., A propos de l'examen psychique et physique du marin à l'embauchage. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 435-439.
2831. DEBROCK, W., De scheepstucht in vroeger jaren. In : *Nautilus*, LXXI, 1980, pp. 235-241.
2832. LÉCONTE, L., Les corps francs maritimes d'Anvers en 1830-1834. In : *Le Carnet de la Fourragère*, I, 2e série, 1925, pp. 43-63.
2833. LEMAITRE, O., Quelques rôles d'équipage de navires ostendais armés en guerre, en course ou au commerce vers les Indes Orientales ou la Chine 1674-1723. In :

- The Belgian Shiplover*, 1959, pp. 153-158 ; 207-214 ; 1960, pp. 21-27 ; 89-92 ; 165-174 ; 246-251.
2834. LENNEP, J., Het geneeskundig onderzoek der zeelieden. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 430-434.
2835. MAROY, C., Le diplôme des patrons-pêcheurs. In : *La Belgique Maritime, Coloniale et Économique*, 1922, nr. 30, pp. 685-687.
2836. PETIT, J., Les carrières maritimes. De maritieme loopbanen. In : *Neptunus*, XVI, 1968, pp. 2-69.
2837. PRIGNEAUX, R., Marin marchand. Marin militaire. Loi de milice. In : *Neptunus*, XIII, 1965, nr. 5, pp. 12-25.
2838. STIENON, É., Embauchage des marins. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 390-397.
2839. VERSTAPPEN, J., Zo leefden onze vissers. Oudenaarde, 1963.

8.3. – *HIERARCHIE (varend personeel, walpersoneel, passagiers)*
HIERARCHY (personnel at sea, ashore, passengers)

2840. ANRYS, H., Congé pour mourir. Les Belges dans la Royal Navy. Brussel, 1975, 3de dr.
2841. AUGUIN, E., Plages belges. Vol. I : Les pêcheurs flamands. Brussel, 1898.
2842. BAEK, J., Arbeidsrecht en maatschappelijke veiligheid in de Belgische koopvaardij. Oostende, 1981.
2843. BOGAERTS, P., Tussen schip en kaai ; de Antwerpse stouwersbedrijven en hun rationalisatie door concentratie. Blankenberge, 1970.
2844. A bord de l'„Albertville”. In : *Revue Coloniale Belge*, 1948, nr. 65, p. 389 ; nr. 67, pp. 466-469.
2845. BOULVIN, J., Les services réguliers de la Red Star Line entre Anvers et l'Amérique du Nord. In : *Annales de l'Association des ingénieurs de Gand*, 1883.
2846. BOUMANS, R., Een onbekend aspect van de Belgische uitwijking naar Amerika ; de gesubsidieerde emigratie van bedelaars en oudgevangenen (1850-1856). In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XI, 1965, pp. 354-393.
2847. CALEWAERT, W. en PLUYMERS, I., De misdadigheid van de zeeman aan boord van de Belgische koopvaardij schepen. In : *Nautilus*, 1967, pp. 98-113 ; 141-147 ; 174-180.
2848. COLLARD, J., La vie sociale du marin belge. In : *La Vie économique et sociale*, XXVII, 1940, pp. 203-222.
2849. COLLARD, J., La carrière maritime en Belgique. S.I., 1946.
2850. COOPMAN, J., Het personeel van de admiraliteit te Oostende en Duinkerke (1634-1692). In : *Ostendiana*, I, 1972, pp. 159-180.

2851. CUYT, J., Naar een beperking der arbeidsuren van de gezagvoerder. In : *Nautilus*, LXXI, 1980, pp. 131-133.
2852. DE BOON, A., Sociale aspecten van het zeevisserijbedrijf. In : *Vaart*, 1962, pp. 232-237.
2853. DE BROUWER, Y., Les de Brouwer. Deux siècles de capitaines et de corsaires ostendais. In : *Neptunus*, XV, 1967, nr. 5, pp. 48-64.
2854. DE VOS, A., Vrouwen op schepen. In : *Sirene*, 1966, nr. 63, pp. 13-17.
2855. DEBROCK, W., Mariniers of matrozen ? Een discussie in 1679 ... In : *Neptunus*, III, 1955, nr. 2, pp. 27-28.
2856. DEBROCK, W., Oproer en desertie op de Oostendse kaapvaarders (1690-1710). In : *Neptunus*, I, 1955, pp. 15-17.
2857. DEBROCK, W., De Vlaamse admiralen en admiraliteiten. In : *Neptunus*, VI, 1958, nr. 4, pp. 23-25.
2858. DEBROCK, W., De scheepstucht in vroeger jaren. In : *Nautilus*, LXXI, 1980, pp. 235-241.
2859. DECLERCQ, P., Vrijkoping van Vlamingen uit Barbarije 1642-1678. In : *Biekorf*, LVII, 1956, pp. 142-148.
2860. DEGRYSE, R., Het avontuur van Meeus de Crooc, stuurman van Lombardsijde (1403). In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIII, 1961, pp. 33-41.
2861. DEGRYSE, R., Het tucht- en politiereglement voor de Hollands-Vlaamse krijgsvloot van buiskonvooiers van 1547. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XV, 1963, pp. 17-30.
2862. Le départ de l'„Albertville". In : *Revue Coloniale Belge*, 1948, nr. 66, pp. 443-477.
2863. DETIEGE, F., Aanwervingslokalen voor havenarbeiders ... Het nieuw aanwervingsbureau voor scheepsherstellers. In : *Antwerpen*, IX, 1963, pp. 51-60.
2864. DEVESTELE, —, Le statut social du marin-pêcheur. In : *IIde Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 161-171.
2865. DEZUTTERE, K., Het ouderdomspensioen der zeevisschers. Schema eener wettelijke oplossing. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 144-148.
2866. DOEHARD, R., La genèse d'une entreprise maritime. Les pêcheurs de Wenduine au xve siècle. In : *Contributions à l'histoire économique et sociale*, I, 1962, pp. 5-38. (Centre d'Histoire Economique et Sociale). Brussel, 1962.
2867. DOUXCHAMPS, L. en DE BROUWER, Y., De familie De Brouwer. S.l., 1954.
2868. DURIBREUX, G., De visscher. Brussel, 1942.
2869. EDMOND, L., Als de zee roept. Leven en avonturen van een stuurmansleerling op zeilschepen. Antwerpen, s.d.
2870. EVERAERT, J., Commerce d'Afrique et traite négrière dans les Pays-Bas autrichiens. In : *Revue française d'histoire d'outre-mer*, LXII, 1975, pp. 177-186.
2871. EVERAERT, J., De Franse slavenhandel. Organisatie, conjunctuur en sociaal milieu van de driehoekshandel 1763-1793. (Verhandelingen van de Koninklijke Acade-

- mie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België. Klasse der Letteren, vol. LXXXVII).
Brussel, 1978.
2872. GERBOSCH, E. A., Pêcheurs de Flandre.
Parijs-Brussel, s.d.
2873. GIJSEN, M., Antwerpen als doorgangshaven voor landverhuizers. In : *Antwerpen*, IV, 1958, pp. 16-17.
2874. GILL, C., Merchants and mariners of the eighteenth century.
Londen, 1961.
2875. HAMBYE, E., L'aumônerie de la flotte de Flandre au xviie siècle. (Bibliothèque de la Faculté de Phil. et Lettres de Namur, 39).
Leuven-Namen, 1967.
2876. HERVY-COUSIN, C., Pour notre marine et pour nos marins.
Brussel, 1908.
2877. HILDEBRAND, P., Aalmoezeniers op de Oostendsche zeeschepen (1718-1733). In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, XII, 1934, pp. 289-301.
2878. KONINCKX, C., Zuidnederlandse deelname in de Zweedse Oost-Indische Compagnie 1731-1786. In : *Handelingen van de Koninklijke Zuidnederlandse Maatschappij voor Taal-, Letterkunde en Geschiedenis*, XXXI, 1977, pp. 121-136.
2879. KONINCKX, C., La compagnie suédoise des Indes orientales et les Pays-Bas autrichiens. Esquisse succincte d'une participation „belge" à l'étranger au xviiie siècle. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXIV, 1978, N.R., afl. 3, pp. 295-329.
2880. LACROIX, L., Les derniers pilotes de la voile. Les voiliers-écoles du milieu du xixe siècle à nos jours.
Luçon, 1952.
2881. LECONTE, L., Les ancêtres de notre Force Navale.
Brussel, 1952.
2882. MAJOR, L., Het ouderdomspensioen van onze visschers. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 161-163.
2883. MALO, H., Les corsaires dunkerquois et Jean Bart.
Parijs, 1913-1914, 2 v.
2884. MAROY, C., La carrière maritime d'Edmond Picard. In : *La Belgique Maritime, Coloniale et Économique*, 1924, nr. 9, pp. 181-182.
2885. NAUTS, H., Een oud beroep dat stand houdt ... de Doelse garnaalvissers. In : *Annalen van de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas*, LXVII, 1964, pp. 123-128.
2886. P., H. Nos marins congolais. In : *Revue Coloniale Belge*, 1957, nr. 268, pp. 494-495.
2887. PETIT, J., Les carrières maritimes. De maritieme loopbanen. In : *Neptunus*, XVI, 1968, pp. 2-69.
2888. POPPE, M., Van mannen en de zee, een eeuw Vlaamse zeevisserij 1875-1975.
Oostende, 1977.
2889. PRIMS, F., Jerusalemsche pelgrims. In : *Antverpiensia*, II, 1928, pp. 334-339.
2890. PRIMS, F., Van den havenkapitein (1795-1870). In : *Antverpiensia*, III, 1929, pp. 356-366.

2891. PRIMS, F., Onze schippers onder Keizer Karel (1477-1555). In : *Antverpiensia*, XII, 1938, pp. 266-272.
2892. PUTMAN, F., Onze Vlaamsche vissers.
Antwerpen, 1936.
2893. SCHOBGENS, J., Vade mecum des visiteurs du port d'Anvers, contenant outre les signes distinctifs des lignes régulières.
Antwerpen, 1899.
2894. SEBRECHTS, M., Louis Bernaert (1685-1741), „commissionaris” van de Oostendse Compagnie, zijn bloed- en aanverwanten. In : *Ostendiana*, I, 1972, pp. 33-47.
2895. SIAENS, H., De maatschappelijke zekerheid van de zeeman ter koopvaardij. In : *IVde Internationaal Congres van de zee*. Oostende, 20-23 juli 1951, pp. 76-87.
2896. STAES, J., Antwerpsche reizigers van de vroegste tijden tot op heden.
Antwerpen, 1883.
2897. Le trafic des voyageurs au Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1954, nr. 216, p. 715.
2898. UNDERHILL, H., Sail training and cadet ships.
Glasgow, 1956.
2899. VAN BEYLEN, J., Meyer's album, een portrettengalerij van 19de eeuwse zeekapiteins.
In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVIII, 1966, p. 1-17.
2900. VAN GEERTRUYPDEN-VAN MALDER, M., KIPS, G. en SCHOUT, F., De beerschippers. In : „*Wachtebeke*”-Jaarboek, 1977, pp. 15-48.
2901. VAN ROEY, J., De Antwerpse schippers als sociaal-professionele groep en hun houding inzake godsdienst in het laatste kwart van de 16de eeuw. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIX, 1967, pp. 1-7.
2902. VANDENBROEKE, C., Bijdrage tot de studie van de voeding en de lonen van de zeelui tijdens de tweede helft van de achttiende eeuw. In : *Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen*, XVI, 1971, pp. 403-424.
2903. VANDENBUSSCHE, R., Zeebrugge passagiershaven. In : *Sirene*, 1968, pp. 8-10.
2904. VANDER ROL, G., Het ouderdomspensioen der zeelieden. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 150-155.
2905. VERBEKE, M., Het vervroegd pensioen der visschers in de kustvisserij. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 156-160.
2906. VERBRUGGEN, J.-F., Grote Belgische reizigers voor de 19de eeuw.
[Brussel], 1949.
2907. VERHOEVEN, J., De verstekelingen aan boord der koopvaardij schepen. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, III, 1940-1946, pp. 85-96 ; pp. 133-154.
2908. VERLEYEN, J., De Belgische vissers tijdens de Tweede Wereldoorlog. In : *Neptunus*, XXVI, 1978-79, nr. 1, pp. 2-18 ; nr. 2, pp. 11-15 ; nr. 4, pp. 2-11 ; nr. 5, pp. 31-37 ; nr. 6, pp. 11-23 ; XXVII, 1979-80, nr. 1, pp. 12-15 ; nr. 2, pp. 2-8 ; nr. 3, pp. 2-9 ; nr. 4, pp. 10-21 ; nr. 5, pp. 9-17 ; nr. 6, pp. 2-6 ; XXVIII, 1980-81, nr. 1, pp. 3-5 ; nr. 2, pp. 15-17 ; nr. 3, pp. 2-6 ; nr. 4, pp. 3-7 ; nr. 5, pp. 11-14 ; nr. 6, pp. 3-6 ; XXIX, 1981-82, nr. 2, pp. 7-9. In : *Neptunus Info Marine*, 1978, nr. 9, pp. 2-18 ; nr. 11, pp. 11-15.
2909. VERSTAPPEN, J., Zo leefden onze vissers.
Oudenaarde, 1963.

2910. VIAENE, A., Paardevissers op de Westkust. In : *Biekorf*, LXXII, 1971, pp. 183-184.
2911. VIAENE, A., Pelgrimshaven Nieuwpoort in de rij van Sluis, Arnemuiden en Antwerpen 1428-1512. In : *Biekorf*, LXXIII, 1972, pp. 129-134.
2912. VIAENE, A., Revolte op de galei in de haven van Sluis 1539. In : *Biekorf*, LXXVII, 1977, pp. 340-344.
2913. VLEESCHOUWERS, C., De Belgische vissers tijdens de Tweede Wereldoorlog. In : *Archief- en Bibliotheekwezen in België*, XLIX, 1978, pp. 504-540 ; L, 1979, pp. 84-101.
2914. VLIETINCK, E., Aloude geplogentheden der Vlaamsche visschers. In : *Biekorf*, I, 1890, pp. 283-287.
2915. Zeevaartscholen. Begeven der diploma's voor de koopvaardij en de zeevisscherij. Reglement en onderwijsprogramma. École de navigation. Collation des brevets dans la marine marchande et la pêche maritime. Règlement et programme de l'enseignement. België : Ministerie van Zeewezen Posterijen en Telegrafien ; Beheer van het Zeewezen (ed.). Brussel, 1914.

8.4. - KLEDING EN VOEDING

CLOTHING AND NUTRITION

2916. BAETENS, R., Les conditions sociales à bord des navires flamands vers l'Orient (résumé). In : *Seamen in Society. Gens de Mer en Société*. (Commission Internationale d'Histoire Maritime, Boekarest, 11-12 août 1980), Perthes, 1980, pp. 207-209.
2917. BAETENS, R., De Voedselrantsoenen van de zeevarenden : de theorie getoetst aan de werkelijkheid. In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, LX, 1977, pp. 273-309.
2918. DE BURBURE, A., Les „Demoiselles au Pompon Rouge" et la constitution du „Bataillon de l'Escaut". In : *Neptunus*, V, 1957, nr. 10, pp. 16-20.
2919. DE SMET, J., De Blankenbergse vissers in 1803. In : *Biekorf*, XLIX, 1948, p. 139.
2920. DE VOS, A., Scheepskeuken vroeger en nu. In : *Sirene*, 1962, nr. 50, pp. 20-23.
2921. KONINCKX, C., L'alimentation en mer au XVIIIe siècle. Comparaison entre les régimes alimentaires européens. In : *Seamen in Society. Gens de Mer en Société*. (Commission Internationale d'Histoire Maritime, Boekarest, 11-12 août 1980), Perthes, 1980, pp. 119-133.
2922. LECONTE, L., La marine de guerre belge de 1831 à 1910. Organisation, rapports avec le commerce. Uniformes, armements. Brussel, 1910.
2923. LECONTE, L., Les uniformes de la marine royale belge (1831-1861). In : *Le Carnet de la Fourragère*, 2e série VI, 1930, p. 533.
2924. LIENAERT, J., Traditions. In : *Neptunus*, III, 1955, nr. 3, pp. 5-8 ; nr. 5, pp. 2-6.
2925. VANDENBROEKE, C., Bijdrage tot de studie van de voeding en de lonen van de zeelui tijdens de tweede helft van de achttiende eeuw. In : *Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen*, XVI, 1971, pp. 403-424.
2926. VERPOORT, R., De uniformen bij de Belgische oorlogsvloot. In : *Neptunus*, XVIII, 1970, nr. 4, pp. 26-31.

8.5. – GEZONDHEID :

ziekten en sterften – medische verzorging – medische uitrusting en ziekenhuizen (voor zeelieden) – redding op zee

HEALTH :

sickness and mortality – medical care and equipment – rescue at sea

2927. BAETENS, R., Les conditions sociales à bord des navires flamands vers l'Orient (résumé). In : *Seamen in Society. Gens de Mer en Société*. (Commission Internationale d'Histoire Maritime, Boekarest, 11-12 août 1980), Perthes, 1980, pp. 207-209.
2928. BARDIN, A., Du sauvetage des naufragés en Belgique. Brugge, 1869.
2929. DE RUETTE, V., A propos de l'examen psychique et physique du marin à l'embauchage. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 435-439.
2930. Histoire des naufrages, délaissements de matelots, hivernages, incendies de navires et autres désastres de mer, recueillis des relations les plus authentiques. Doornik, 1846.
2931. De Hulp- en Voorzorgskas van 1844 tot heden. Hulp- en Voorzorgskas voor zeevarenden onder Belgische Vlag. Antwerpen, 1958.
2932. Koninklijke Maatschappij Belgische Hulpkas voor Zeelieden. 1902-1927. Antwerpen, 1927.
2933. LECOINTE, A., Navigation et sauvetage. Rapport. (Ministère de l'Agriculture, de l'Industrie, du Travail et des Travaux publics. Exposition Universelle d'Anvers 1894, Groupe XVI, Classe 58). Gent, 1896.
2934. LEFEVRE, P., Les voyages de la marine royale belge au Sénégal, en Gambie et en basse Guinée. Récits des médecins qui accompagnèrent les navires de guerre belges „Louise-Marie” et „Duc de Brabant” (1847-1856) dans le cadre de la tentative de colonisation au Rio Nunez. In : *Revue belge d'Histoire Militaire*, XXII, 1978, pp. 559-582 ; pp. 647-668 ; XXIII, 1979, pp. 39-64 ; pp. 137-148.
2935. LENNEP, J., Het geneeskundig onderzoek der zeelieden. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 430-434.
2936. Le navigateur, recueil des naufrages et des autres évènements nautiques. Gent, s.d.
2937. Notes démographiques sur nos pêcheurs maritimes. In : *Le Mouvement Géographique*, 1909, pp. 268-270.
2938. RASTOUL DE MONGEOT, A., Histoire des naufrages, depuis les temps anciens jusqu'en 1850. Elsene, 1850.
2939. SCHILTZ, M., Van scheepsrampen en schipbreukelingen. Antwerpen, s.d.
2940. SCHILTZ, M., Naufrages. Brussel, 1943.
2941. VAN AVERBEKE, M., Over boord gesmeten ... In : *Vlaamse Stam*, XV, 1979, p. 597.

2942. VAN DEN BOSSCHE, E., Lotgevallen van een schipbreukeling van de „Comte de Smet de Nayer”. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVIII, 1966, pp. 113-115.
2943. VAN ITTERBEEK, A. en MYNCKE, H., Mesures acoustiques et lutte contre le bruit à bord des navires. (Centre belge de recherches navales). Brussel, 1960.
2944. VYNCKIER, J. en SMET, R., Analyse van de arbeidsongevallen in de Belgische koopvaardij. Antwerpen, 1973.

8.6. – *LEVEN (van zeelieden) AAN DE WAL :*

schipperswijken, zeemanshuizen – vakverenigingen en ambachten – prostitutie en alcoholisme – familielevens – nevenberoepen – beroepsverenigingen

LIFE ASHORE :

bargee's quarters – seamen's homes – trade-unions – prostitution and alcoholism – family life – secondary occupations – professional associations

2945. ADRIAENS, M., Le commissionnaire-expéditeur au port d'Anvers. Antwerpen, 1914.
2946. Beroepen, ambachten en instellingen aan de haven van Antwerpen. Antwerpen, 1947.
2947. BOGAERTS, P., Tussen schip en kaai. De Antwerpse stouwersbedrijven en hun nationalisatie door concentratie. Blankenberge, 1970.
2948. BUVE, A., De schippersgilde te Doel (1860-1960). In : *Annalen van de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas*, LXIV, [1961], pp. 43-44.
2949. CASSIERS, W., De Internationale Arbeidsorganisatie en de zeevarenden. Antwerpen, 1976.
2950. Centenaire historique du Collège Royal Maritime Belge. Antwerpen, s.d.
2951. CORRIJN, F., Het schippersambacht te Gent (1302-1492). In : *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde van Gent*, N.R., I, 1944, pp. 165-204.
2952. DAUDRY, P., Familles de la marine dunkerquoise. Duinkerke, 1979.
2953. DE VOS, A., Tatoeage. Uitstervende zeemanstraditie. In : *Sirene*, 1966, nr. 66, pp. 22-25.
2954. DEBROCK, W., Een mutualiteitskas van de Oostendse reders ter kaapvaart 1657-1716. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, XCVII, 1960, pp. 74-103.
2955. DEBROCK, W., Toen Duinkerke nog Vlaams was. Mensen van Oostende en Duinkerke in oorlog en vrede. In : *Neptunus*, XXVII, 1979-1980, nr. 6, pp. 14-20.
2956. DECKERS, E., La pacification sociale au port d'Anvers. (Bulletin d'Études et d'Informations de l'École Supérieure de Commerce S. Ignace, 1929). Antwerpen, 1929.

2957. DENORME, C., De gilden van Nieuwpoort volgens de oude grafzerken. In : *Biekorf*, XLII, 1936, pp. 169-181.
2958. DENORME, C., De gilden van Nieuwpoort. In : *Bachten de Kupe*, V, 1963, pp. 134-141.
2959. DETIEGE, F., Aanwervingslokalen voor havenarbeiders ... Het nieuw aanwervingsbureau voor scheepsherstellers. In : *Antwerpen*, IX, 1963, pp. 51-60.
2960. DEZUTTERE, K., De beroepsinrichting in de zeevisserij en de vischhandel. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 213-215.
2961. Une donation belge pour les gens de mer au Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 196, pp. 913-914.
2962. FRANCK, L., Pour la liberté syndicale de l'armement maritime. Conférences de lignes régulières et circulaire de rabais ; plaidoirie prononcée aux audiences des 18, 19 et 20 avril 1912 devant la Cour d'Appel de Gand. Antwerpen, 1912.
2963. GIELENS, H., 75 jaar officieel Zeemanshuis te Antwerpen. In : *Antwerpen*, XII, 1966, pp. 154-180.
2964. GORUS, J., Het „Schipperkwartier”. S.l.s.d.
2965. HAECK, A., De kerbinders van het Hessenhuis en de Hessenatie. Bijdrage tot de geschiedenis van een Antwerpse natie. Antwerpen, [1961].
2966. De Hulp- en Voorzorgskas van 1844 tot heden. Hulp- en Voorzorgskas voor zeevarenden onder Belgische Vlag. Antwerpen, 1958.
2967. KEERSMAECKER, J., Klein Willebroek, Schippersdorp. Antwerpen, 1979.
2968. Koninklijke Maatschappij Belgische Hulpkas voor Zeelieden. 1902-1927. Antwerpen, 1927.
2969. Mémoire au soutien des droits et privilèges des chefs, jurés et anciens du corps de métier des francs-bateliers ou navieurs de la ville de Gand, à l'occasion du décret du 18 mai 1763 ... (Gent), s.d.
2970. Pour les œuvres des gens de mer. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 118, p. 643.
2971. PRIMS, F. en SMEESTERS, C., Les nations d'Anvers. Antwerpen, 1910.
2972. PRIMS, F., De schippers en hun ambachtskamer te Antwerpen. In : *De binnenscheepvaart*, 1945, pp. 10-13.
2973. SIELENS, H., Schets voor een geschiedenis van de instelling. 75 jaar officieel Zeemanshuis te Antwerpen. In : *Antwerpen*, XII, 1966, pp. 154-180.
2974. SIELENS, H., Aanvulling van de geschiedenis van de instelling voor de jaren 1966-1971. 80 jaar officieel Zeemanshuis. In : *Antwerpen*, XVIII, 1972, pp. 152-161.
2975. Sociale organisaties ten dienste van de binnenscheepvaart. Antwerpen, 1958.
2976. Tentoonstelling. Op de rede, het leven aan de waterkant in Europese havens. Antwerpen, 1973.

2977. UNGER, R. W., Scheepsbouw en scheepsbouwers. In : *Maritieme Geschiedenis der Nederlanden*, I, 1976, pp. 150-179.
2978. VAN ACKER, L., Représentation des usagers au sein des organismes internationaux s'occupant de navigation intérieure. Congrès national de la navigation intérieure. Brussel, 1928.
2979. VAN CLEEMPUT, F., Honderd jaar historiek van het Koninklijk Belgisch Zeemanscollege, 1857-1957. Antwerpen, 1957.
2980. VAN HAGELAND, A., Kaleidoskoop op de vissersnering (14de-20ste Eeuw). In : *Oostvlaamse Zanten*, XXXIII, 1958, pp. 13-25.
2981. VAN HOUTRYVE, A., De vishandel en het visambacht te Brugge tot op het einde van het oud regiem. Brugge, 1975.
2982. VAN ISACKER, K., Meesters en huurlingen ; de staking van 1907 aan de haven van Antwerpen. Antwerpen, 1962.
2983. VAN ISACKER, K., De Antwerpse dokwerker 1830-1940. Antwerpen, 1963.
2984. VAN ISACKER, K., Afscheid van de havenarbeider 1944-1966. Antwerpen, 1967.
2985. VAN ROEY, J., De Antwerpse schippers als sociaal-professionele groep en hun houding inzake godsdienst in het laatste kwart van de 16de eeuw. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIX, 1967, pp. 1-7.
2986. VAN ROEY, J., Zeelui aan de wal. In : *Maritieme Geschiedenis der Nederlanden*, I, 1976, pp. 227-238.
2987. VANDEWALLE, P., Wetsovertreding en misdadigheid te Oostende 1477-1495. In : *Ostendiana*, I, 1972, pp. 55-62.
2988. VER ELST, A., Scheepstrekkersgilden langs Dijle en Demer. Brussel, 1961.
2989. VERBRAECK, Y., Kuipers en schoorders volgens de goede regels van het zeeman-schap. In : *Nautilus*, LXVII, 1976, pp. 207-213.
2990. VERSTAPPEN, J., Zo leefden onze vissers. Oudenaarde, 1963.
2991. Un village de pêcheurs dans la plaine de Kinkole. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 246, p. 919.
2992. VINCENTELLI, C., Enfants et service social des bateliers. Brussel, 1955.
2993. VLIBERGH, E., De visschers van De Panne. In : *Dietsche Warande en Belfort*, 1906, pp. 557-571.
2994. VYNCKE, Y., Kent u ze nog ... de Oostendenaars. Zaltbommel, 1975.
2995. WALGRAVE, J., De bevolking van Oostende en haar betrekkingen met de zee in de Franse tijd, 1797-1814. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIV, 1962, pp. 15-34.

IX. ONTDEKKINGSREIZEN EN VAARROUTES DISCOVERIES AND SAILING ROUTES

9.1. — *ONTDEKKINGSREIZEN EN VAARROUTES (algemeen)*

(binnenvaart exclusief ; omvat ook reisbeschrijvingen en kolonisatie in zover maritieme activiteiten ontwikkeld werden)

DISCOVERIES AND SAILING ROUTES (general)

(inland navigation excluded ; but including descriptions of voyages and colonisation so long as maritime activities were developed)

- 2996. CUVELIER, J., L'ancien Congo d'après Pierre van den Broecke. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, I, 1955, (N.R.), pp. 169-192.
- 2997. DE SAINT-GENOIS, J., Les voyageurs belges aux XVIIIe et XIXe siècles. Brussel, 1837, 2 v.
- 2998. DE VOS, A., Ontdekkingsreizen. In : *Esso-Magazine*, 1970, nr. 1, pp. 10-15.
- 2999. Ontdekkingsreizen in beeld. Een verslag in oorspronkelijke documenten. 's-Gravenhage-Brussel, s.d.
- 3000. PERGAMENI, C., Un grand voyageur belge. Brussel, 1912.
- 3001. STAES, J., Antwerpsche reizigers van de vroegste tijden tot op heden. Antwerpen, 1883.
- 3002. VERBRUGGEN, J.-F., Grote Belgische reizigers voor de 19de eeuw. [Brussel], 1949.

9.2. — *oudheid en middeleeuwen (tot ± 1500)*

ANCIENT TIMES AND MIDDLE AGES (until around 1500)

- 3003. BAUDET, P. J., Beschrijving van de Azorische eilanden en geschiedenis van hunne volksplanting uit Belgisch oogpunt beschouwd. Antwerpen, 1879.
- 3004. CUNHA DA SILVEIRA, J., Apport à l'étude de la contribution flamande au peuplement des Açores. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, X, 1956-1957, pp. 69-80.
- 3005. CUNHA DA SILVEIRA, J., De la contribution flamande aux Açores. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVIII, 1966, pp. 87-111.
- 3006. DE BURBURE, A., Un gentilhomme belge précurseur de Colomb. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 143, pp. 665-669 ; nr. 144, pp. 711-715.
- 3007. DE LA RONCIÈRE, C., Bruges et la découverte de l'Afrique au moyen-âge. In : *Hande-*

lingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge, LXVII, (1924), pp. 5-12.

- 3008. DEGRYSE, R., De Bourgondische expedities naar Rhodos, Constantinopel en Ceuta, 1441-1465. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVII, 1965, pp. 227-252.
- 3009. DUPONT, G.-H., De ontdekkingsreis van Jacques Lemaire (1615-1617). In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XII, 1960, pp. 27-49.
- 3010. FERREIRA DE SERPA, A., Os Flamengos na Ilha do Faial ; a familia Utra (Hurtere). Lissabon, 1929.
- 3011. FOULCHE-DELBOSC, R., Voyage à la côte occidentale d'Afrique, en Portugal et en Espagne (1479-1480). In : *Revue Hispanique*, IV, 1897, pp. 174-201.
- 3012. JANSSENS, E., Histoire ancienne de la Mer du Nord. Brussel, 1946, 2de dr.
- 3013. MAUNY, R., Eustache de la Fosse. Voyage à la côte occidentale d'Afrique (1479-1480). In : *Boletim Cultural de Guiné Portuguesa* (Bissau), IV, 1969, pp. 181-195.
- 3014. MEES, J., Histoire de la découverte des Iles Açores et de l'origine de leur dénomination d'Iles Flamandes. (Université de Gand. Recueil de travaux publiés par la Faculté de Philosophie et Lettres, fasc. XXVII). Gent, 1901.
- 3015. VAN BOGAERT-WAUTERS, A. J., De Wikingen in Durme- en Scheldehoek. In : *Gedenkschr. Oudh. Kr. Land v. Dendermonde*, VI, 1955, pp. 51-55.

9.3. — *MODERNE TIJDEN (tot 1789)*
MODERN PERIOD (until 1789)

- 3016. BLY, G., Met onze Compagnie-schepen naar den Oost. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, I, 1936-1937, pp. 191-197.
- 3017. BRULEZ, W., La navigation flamande vers la Méditerranée à la fin du xvie siècle. In : *Belgisch Tijdschrift voor filologie en geschiedenis*, XXXVI, 1958, pp. 1210-1242.
- 3018. CALBRECHT, J., De Vlamingen en de Spaansche ontdekkingsreizen tijdens de 16de eeuw in het Oosten. (Koloniaal-Historische reeks, vol. III). Antwerpen-Eindhoven, 1927.
- 3019. DE BRUYNE, A., Usselinx de onvermoeibare. Brugge, 1944.
- 3020. DE BURBURE, A., En marge de l'exposition internationale Christophe Colomb, à Gênes ; les Belges dans la découverte du nouveau monde. In : *Revue Coloniale Belge*, CXVI, 1950, pp. 547-551.
- 3021. DE BURBURE, A., Magellan et ses cinq compagnons belges. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 194, pp. 817-819 ; nr. 197, pp. 935-938.
- 3022. DE BURBURE, A., Louis Hennepin, découvreur belge du Mississipi. In : *Revue Coloniale Belge*, 1954, nr. 214, pp. 613-618.
- 3023. DE JONGHE, E., Gordon Pacha au service de Léopold II. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, VIII, 1937, pp. 332-346.

3024. DE LA FONTAINE VERWEY, H., Willem Jansz. Blaeu en de reis van Le Maire en Schouten. In : *Jaarboek Amstelodanum*, LXIII, 1971, pp. 68-86.
3025. DE VOS, A., Grote ontdekkingsreizen in de 15de en 16de eeuw. In : *Sirene*, 1958, nr. 32, pp. 33-36.
3026. DE VOS, A., Pater Louis Hennepin ; medeontdekker van de Mississipi. In : *Sirene*, 1959, nr. 37, pp. 28-31.
3027. DENUCE, J., Een Antwerpsch plan tot organisatie van den Nederlandschen zeehandel op het Westen (1583). In : *Antwerpsch Archievenblad*, 2de r., 1927, pp. 14-36.
3028. DENUCE, J., Calcoen. Vlaamsch verhaal van de tweede reis van Vasco da Gama naar Indië. Antwerpen, 1931.
3029. DENUCE, J., L'Afrique au xvie siècle et le commerce anversoïs. (Collection de documents pour l'histoire du commerce). Antwerpen, 1937.
3030. DEPT, G., La Compagnie d'Ostende. Voyages et projets de colonisation. In : *Bulletijn der Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde te Gent*, XXXIV, 1926, pp. 34-55.
3031. DONNET, F., Notes pour servir à l'histoire des émigrations anciennes des Anversoïis dans les pays d'outre-mer. In : *Bulletin de la Société Royale de Géographie d'Anvers*, XXI, 1897, pp. 89-126.
3032. DUMONT, G.-H., Banquibazar. La colonisation belge au Bengale au temps de la Compagnie d'Ostende. Brussel-Parijs, [1942].
3033. DUMONT, G.-H., De ontdekkingsreis van Jacques Lemaire (1615-1617). In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XII, 1960, pp. 27-49.
3034. ESSEN, A., Wilhelm Bolts und die Schwedischen Kolonisierungspläne in Asien. In : *Bijdragen voor de Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde*, VI, 1934-1935, ser. 7, pp. 83-101.
3035. FERREIRA DE SERPA, A., Os Flamengos na Ilha do Faial ; a familia Utra (Hurtere). Lissabon, 1929.
3036. HAMBYE, E., Une „mission navale” au xviie siècle. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, III, 1940-1946, pp. 197-209.
3037. HUISMAN, M., La Belgique commerciale sous l'empereur Charles VI. La Compagnie d'Ostende. Étude historique de politique commerciale et coloniale. Brussel-Parijs, 1902.
3038. LAUDE, N., La Compagnie d'Ostende et son activité coloniale au Bengale (1725-1730). (Inst. Royal Colonial Belge. Section des Sciences morales et politiques, mémoires, 12). Brussel, 1944.
3039. LE MAIRE, O., L'Origine anversoïse des célèbres navigateurs Isaac et Jacques le Maire. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, V, 1950-1951, pp. 83-125.
3040. LEFÈVRE, P., Les voyages de la marine royale belge au Sénégal, en Gambie et en basse Guinée. Récits des médecins qui accompagnèrent les navires de guerre belges „Louise-Marie” et „Duc de Brabant” (1847-1856) dans le cadre de la

- tentative de colonisation au Rio Nunez. In : *Revue belge d'Histoire Militaire*, XXII, 1978, pp. 559-582 ; pp. 647-668 ; XXIII, 1979, pp. 39-64 ; pp. 137-148.
3041. LUWEL, M., H. H. Johnston et H. M. Stanley sur le Congo. (Académie Royale des Sciences d'Outre-Mer, Classe des Sciences Morales et Politiques, vol. XLVI, fasc. 3).
Brussel, 1978.
3042. Marins et expansionnistes belges dans l'hémisphère hispano-américain. In : *Revue Coloniale Belge*, 1957, nr. 231, pp. 322-325.
3043. MERTENS, J., Oostendse schepen naar Kanton (1719). In : *Ostendiana*, IV, 1982, pp. 19-37.
3044. De ontdekkingsreis van Jacob Le Maire en Willem Cornelisz. Schouten in de jaren 1615-1617. Engelbrecht, W. A. (ed.). (Werken Lintschoten Vereniging, XLIX). 's-Gravenhage, 1945, 2 v.
3045. PRIMS, F., De reis van de Sint-Carolus, kapitein Cayphas, 1724.
Antwerpen, 1926.
3046. PRIMS, F., De oorlog van Mijnheer Cobbé. Geschiedenis van de reis van luitenant-generaal Cobbé, van zijn onderhandelingen met den Nabab en van zijn oorlog tegen de Mooren 1722-1724. (Koloniaal-Historische Reeks, vol. II).
Antwerpen-Eindhoven, 1927.
3047. PRIMS, F., De oorlog van generaal Cobbé. In : *Antwerpsch Archievenblad*, 2de reeks, 1927, pp. 53-59.
3048. PRIMS, F., De Asiatische Compagnie. In : *Antverpiensia*, III, 1929, pp. 172-180.
3049. PRIMS, F., Banquibazar, onze eerste colonie. In : *Antverpiensia*, IV, 1930, pp. 107-119.
3050. PRIMS, F., De gouden leeuw. In : *Antverpiensia*, IV, 1930, pp. 99-106.
3051. PRIMS, F., De stichting van Banquibazar, onze eerste kolonie (1724-1727).
Antwerpen, 1930.
3052. PRIMS, F., De gouverneur Alexander Hume (1726-1730). In : *Antverpiensia*, V, 1931, pp. 179-187.
3053. PRIMS, F., De reis van Kapitein Meyne (1726-1727). In : *Antverpiensia*, V, 1931, pp. 188-192.
3054. PRIMS, F., Het lot van den „Keizerlijken Arend“ van de Asiatische Compagnie-1785.
In : *Antverpiensia*, XVII, 1946, pp. 38-43.
3055. PRIMS, F., De fregat Ariel en de galioot Sainte-Lucie. In : *De binnenscheepvaart*, 1947, pp. 211-213.
3056. RECHT, P., Les Belges à la recherche du passage Nord-Est au XVIe siècle.
Brussel, 1934.
3057. RUELENS, C., Voyage du navire belge La Concordia aux Indes (1719-1721) d'après la relation du P. Servais Varrée.
Brussel, 1877.
3058. VAN BIERVLIET, T. D., Joost de Hurtere en de „Vlaemsche Eylanden“. In : *Biekorf*, LX, 1959, pp. 129-133.
3059. VAN DE WALLE, B., Les expéditions de Jean-Baptiste De Lescluze en Méditerranée et en Mer Noire. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIII, 1961, pp. 73-91.

3060. VAN DILLEN, J. G., Isaac le Maire en de handel der Oost-Indische Compagnie. In : *Economisch en sociaal-historisch Jaarboek* (tot 1970 : *Economisch-Historisch Jaarboek*), XVI, 1930, pp. 1-165.
3061. VAN HAVERBEKE, E. A., Boordjournaal van A. Demaere, 1725-1726. In : *Neptunus*, 1970, nr. 5, pp. 29-35.
3062. VAN HOUTTE, J. A. en STOLS, E., Les Pays-Bas et la „Méditerranée atlantique“ au xvie siècle. In : *Mélanges en l'honneur de Fernand Braudel, I. Histoire économique du monde méditerranéen 1450-1650*, Toulouse, 1973, pp. 645-659.
3064. VAN ROEY, J., De eerste reis van Middelburg naar West-Indië. De tocht van de Antwerpse schipper Gillis van Dornhoven naar San Domingo, La Margarita en Cumana. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XXI, 1969-1970, pp. 37-49.
3065. VAN ROEY, J., De eerste reyse van Middelborgh na de Westindien. In : *Spiegel Historiael*, VI, 1971, pp. 199-207.
3066. VERHOOG, P., Een noordwestelijke doorvaart in 1660 ? In : *De Zee*, 1963, pp. 281-293.
3067. VERLINDEN, C., Geschiedenis van de Atlantische beschaving. Dl. II : Het Ontstaan van de Atlantische beschaving. Van Renaissance tot Verlichting. Gent, 1965.
3068. WELLENS, R., Un projet de colonisation des îles Nicobares à la fin du xviiie siècle. In : *Archief- en Bibliotheekwezen in België*, XXXII, 1961, pp. 32-40.
3070. WELLENS, R., Note complémentaire relative à l'établissement d'une colonie et d'un port de commerce aux Îles Nicobares au xviiie siècle. In : *Archief- en Bibliotheekwezen in België*, XXXII, 1961, pp. 258-259.

9.4. — HEDENDAAGSE PERIODE CONTEMPORARY PERIOD

3071. A.-J., W., Les mémoires de Georges Grenfell. In : *Le Mouvement Géographique*, 1908, pp. 253-254.
3072. ADAN, E., Conférence sur le passage interocéanique. (Communications de l'Institut cartographique militaire, I). Brussel, 1879.
3073. ANCIAUX, L., La participation des Belges à l'œuvre coloniale des Hollandais aux Indes Orientales. (*Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. voor mor. en polit. wet.*, N.R., I, afl. 2). Brussel, 1955, 1 krt. buiten t., 15 foto's.
3074. De Banzville à Mobeka. A travers le bassin de la Mongalla. In : *Le Mouvement Géographique*, 1894, p. 15.
3075. Belgisch-Nederlandse Antarctische Expeditie. Deelnemerslijst der verschillende expedities. Brussel, 1964.
3076. Belgisch-Nederlandse Zuidpoolexpeditie. Antwerpen, 1964.

3077. De Belgische expansie onder Leopold I. L'expansion belge sous Léopold I (1831-1865). (Gedenkboek Koninklijke Academie van Overzeese Wetenschappen). Brussel, 1965.
3078. BOYCE, B., Around the world on the Belgenland. New-York, 1925.
3079. BRIART, P., L'expédition Delcommune. Exploration du Lualaba et du Katanga. Découverte du lac Kissala et des gorges de Nzilo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1892, pp. 149-150.
3080. BROEZE, F. J. A., A challenge without response. Holland and the Transpacific route to East Asia after 1815. In : *Economisch en sociaal-historisch Jaarboek* (tot 1970 : *Economisch-Historisch Jaarboek*), XXXVIII, 1975, pp. 256-279.
3081. Le canal de Nicaragua. In : *Le Mouvement Géographique*, 1888, p. 36.
3082. CAPART, A., Océanographie en Antarctique. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVIII, 1966, pp. 19-31.
3083. COOK, F. A., Vers le pôle sud ; l'expédition de la „Belgica”. Brussel, 1902.
3084. COOK, F. A., Die erste Südpolarnacht 1898-1899. Bericht über die Entdeckungsreise der „Belgica” in der Südpolarregion. Mit einem Anhänge : Überblick über die wissenschaftlichen Ergebnisse. Kempten-München, 1909, 3de dr.
3085. CORNET, J., Le centième anniversaire de la découverte du lac Tanganika (1858-1958). In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, III, 1957, N.R., pp. 1291-1312.
3086. CORNET, R. J., Deux aspects de la politique coloniale de Leopold II : le Congo et le Nil. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 135, p. 354.
3087. Le cours supérieur du Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1900, pp. 142-143.
3088. DE BOCK, A., Met de Mercator naar de Stille Zuidzee. Reisdagboek van een kadet. Antwerpen, 1946.
3089. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Quelques précédents expansionnistes belges dans l'hémisphère chinois. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 134, pp. 305-307.
3090. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., La Belgique ne devrait-elle pas revendiquer sa part dans les richesses de l'Antarctique ? In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VIII, 1954, pp. 71-80.
3091. DE BURBURE, A., Le périple de la „Belgica”. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 88, pp. 344-346.
3092. DE GERLACHE DE GOMERY, A., Quinze mois dans l'Antarctique. Voyage de la „Belgica”. Brussel, 1943.
3093. DE GERLACHE DE GOMERY, A., Vijftien maanden in den Antarctic. Reis van de „Belgica”. Brussel, 1943.
3094. DE GERLACHE DE GOMERY, A. en VRIJMAN, L. C. (vert.), Vijftien maanden aan de Zuidpool ; reis van de „Belgica”. Brussel, 1958.
3095. DE GERLACHE DE GOMERY, A., Victoire sur la nuit antarctique. L'Eolienne. Exploration. Parijs-Doornik, 1960.

3096. DE GERLACHE DE GOMERY, A., Victoire sur la nuit antarctique. L'expédition de la „Belgica“, 1897-1899.
Parijs-Doornik, 1960.
3097. DE GERLACHE DE GOMERY, G., L'Expédition antarctique belge 1957-1958. In : *Revue de la Société Belge d'Études et d'Expansion*, 1960, nr. 190, pp. 220-230.
3098. DE GERLACHE DE GOMERY, G., Retour de l'Antarctique. Récit de l'expédition antarctique belge 1957-1958.
Parijs-Doornik, 1960.
3099. DE GERLACHE DE GOMERY, G., L'effort antarctique belge de 1897 à nos jours. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVI, 1964, pp. 77-88.
3100. DE GERLACHE, A., Quinze mois dans l'Antarctique.
Brussel, 1902.
3101. DE GERLACHE, A., Voyage de la „Belgica“ ; quinze mois dans l'Antarctique.
Parijs, 1902.
3102. DE GERLACHE, A., Croisière océanographique accomplie à bord de la „Belgica“ dans la mer du Grönland 1905. Relation succincte du voyage.
Brussel, 1909.
3103. DE KUN, N., La vie et le voyage de Ladislas Magyar dans l'intérieur du Congo en 1850-1852. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, VI, 1960, pp. 605-636.
3104. DE LANNOY, C., La politique coloniale en Belgique de 1830 à 1848.
Brussel, 1920.
3105. DE MEUSE, F., Exploration du lac Léopold II. In : *Le Mouvement Géographique*, 1892, pp. 113-114.
3106. DE MULDER, A., De Kaap-Hoorn-vaarders. In : *Sirene*, XXXI, 1981, pp. 13-16.
3107. DE RAEDT, L., Naar de Noordkaap.
Antwerpen, 1928.
3108. DE Vos, A., Bij het geofysisch jaar ; de Belgische expeditie 1897-1899. In : *Sirene*, 1957, nr. 29, pp. 2-5.
3109. DE Vos, A., De ontdekking van Antarctica of kleine historiek van een groot continent. In : *Nautilus*, 1959, pp. 134-137.
3110. DE Vos, A., Belgisch-Nederlandse Zuidpoolexpeditie ; herinneringen aan de vermaarde „Belgica“-expeditie van 1898. In : *De Blauwe Wimpel*, 1964, nr. 4, pp. 128-130.
3111. DE Vos, A., De „Belgica“-expeditie 1897-1899. In : *Spiegel der Zeilvaart*, 1979, nr. 6, pp. 14-19.
3112. DE Vos, A., De „Belgica“-expeditie 1897-1899. In : *Hinterland*, XXIX, 1980, pp. 39-45.
3113. DE WILDE, J., Voyage dans la Mongala. In : *Le Mouvement Géographique*, 1895, pp. 306-307.
3114. La découverte de l'Ubangi. Une lettre de Sir Harry Johnston, ancien gouverneur de l'Uganda. In : *Le Mouvement Géographique*, 1908, pp. 265-267.
3115. DELCOMMUNE, A., L'expédition Delcommune. Exploration du Lualaba et du Katanga. Découverte du lac Kissale et des gorges de Nzilo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1892, pp. 139-142 ; pp. 149-150.

3116. DELCOMMUNE, A., Exploration de la Salonga. In : *Le Mouvement Géographique*, 1895, pp. 318-320.
3117. DENUCE, J., Bibliographie antarctique. In : *Procès-verbal de la session tenue à Rome en 1913*. Commission polaire internationale, 1913, pp. 25-293.
3118. Le développement actuel des opérations de la société Sud-Kamerun. In : *Le Mouvement Géographique*, 1903, pp. 562-564.
3119. DU FIEF, J., La zone polaire australe et le projet d'une expédition antarctique belge. Brussel, 1896.
3120. DU PETIT-THOUARS, A., Voyage autour du monde sur la frégate „La Vénus”. Brussel, 1844.
3121. DUCHESNE, A., Bibliographie générale des tentatives de colonisation et d'expansion belge sous Léopold Ier. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, X, 1964, pp. 1495-1534.
3122. DUCHESNE, A., Petit-fils d'un modeste tisserand de Poperinghe, le marseillais Verminck est à la base de la découverte des sources du Niger en 1879. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XIV, 1968, pp. 228-246.
3123. DUCHESNE, A., Comment une famille de chez nous s'est trouvé mêlée à la découverte des sources du Niger en 1878. In : *Les Cahiers Historiques*, 1974, pp. 21-33.
3124. DUCOLOMBIER, T., Une expédition franco-belge en Guinée. La campagne de la goélette „Louise-Marie” dans la colonie belge du Rio-Nunez (1849). Brussel, 1920.
3125. L'expédition antarctique belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1957, nr. 270, p. 677.
3126. L'Expédition antarctique du commandant de Gerlache. Brussel, 1949.
3127. L'expédition du Dr. Pleka au Sud-Kamerun. In : *Le Mouvement Géographique*, 1900, pp. 306-308.
3128. L'expédition von Götzen. In : *Le Mouvement Géographique*, 1895, p. 11 ; pp. 16-17 ; pp. 43-48.
3129. Exploration de l'Amérique centrale et particulièrement de la province de Vera-Paz et du district de Santo-Thomas de Guatémala. Instructions générales et rapports. S.l.s.d.
3130. Exploration de la Lukenye. In : *Le Mouvement Géographique*, 1893, p. 24.
3131. L'exploration de la Sangha par M. Cholet. In : *Le Mouvement Géographique*, 1890, p. 112.
3132. L'exploration du Kassai et de ses affluents par le steamer „Roi des Belges”. In : *Le Mouvement Géographique*, 1888, p. 19 et pp. 21-22.
3133. Exploration du Loange et de la Kamtscha, affluents du Kasai. In : *Le Mouvement Géographique*, 1898, pp. 204-205.
3134. Les explorations du „Roi des Belges” ; le Sankourou. In : *Le Mouvement Géographique*, 1889, pp. 34-35.
3135. Les explorations du steamer „Le roi des Belges”. In : *Le Mouvement Géographique*, 1889, pp. 65-66.
3136. FABRI, J., Auguste t'Kint, commissaire spécial de la Compagnie belge de colonisation. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, X, 1964, pp. 1357-1391.

3137. FELDE, L., Une contribution polonaise à l'expédition antarctique belge : Antoine Dobrowolski. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, II, 1938-1939, pp. 202-229.
3138. FILLIE, W., Zoon van Poperingenaar ontdekt de bronnen van de Niger. In : *Aan de Schreve. Heemkundig tijdschrift voor Poperinge en Omstreken*, III, 1973, pp. 7-13.
3139. GERS, J., Santo Thomas de Guatémala ; première colonie belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1947, nr. 30, pp. 5-13.
3140. GERS, J., De Gerlache, Lecoite et Amundsen devant l'histoire. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 192, pp. 780-784 ; nr. 196, p. 193.
3141. GERS, J., De Gerlache, Lecoite et Amundsen devant l'histoire. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VIII, 1954, pp. 81-104.
3142. GRANDIDIER, G., Les liaisons aéromaritimes avec les colonies. In : *Revue Coloniale Belge*, 1945, nr. 5, p. 4.
3143. GREINDL, L., A la recherche d'un état indépendant : Léopold II et les Philipinnes. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, IV, 1960, pp. 444-448.
3144. GRENFELL, G., Les explorations du „Peace” sur le Haut-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1886, pp. 45-46.
3145. HEBBELYNCK, L., Twee jaren voor den mast ; lotgevallen op eene zeereis naer de Noord-West-kust van Amerika.
Gent, 1843, 2de dr.
3146. HERTZ, C., La conquête du globe. Les pôles.
Brussel, s.d.
3147. JOHD, —, En parcourant le réseau de la Compagnie des Grands Lacs. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 168, pp. 747-753.
3148. Le lac Mantoumba. In : *Le Mouvement Géographique*, 1888, p. 11.
3149. Le lac Moëro et le delta du Luapula. In : *Le Mouvement Géographique*, 1897, pp. 27-29.
3150. LAMOEN, J., Note succincte sur un voyage de mission dans l'Itimbiri. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXIII, 1952, pp. 545-570.
3151. LE MARINET, P., La découverte et l'occupation des régions du Kasai, du Luba et du Katanga. In : *Le Mouvement Géographique*, 1906, pp. 37-42.
3152. LECOINTE, G., Commission polaire internationale ; session de 1908. Procès-verbaux des séances.
Brussel, 1908.
3153. LECOINTE, G., Au pays des manchots. Récit du voyage de la „Belgica”.
Brussel, 1910, 2de dr.
3154. LECOINTE, G., Procès-verbal de la session tenue à Rome en 1913 ; commission polaire internationale.
Brussel, 1913.
3155. LEDERER, A., Le pavillon belge sur le Haut-Nil. In : *Africa-Tervuren*, XIX, 1973, pp. 67-83.
3156. LEFEVRE, P., Les voyages de la marine royale belge au Sénégal, en Gambie et en basse Guinée. Récits des médecins qui accompagnèrent les navires de guerre

- belges „Louise-Marie” et „Duc de Brabant” (1847-1856) dans le cadre de la tentative de colonisation au Rio Nunez. In : *Revue belge d'Histoire Militaire*, XXII, 1978, pp. 559-582 ; pp. 647-668 ; XXIII, 1979, pp. 39-64 ; pp. 137-148.
3157. LESSON, P., Voyage autour du monde, entrepris par ordre du gouvernement sur la corvette „La Coquille”.
Brussel, 1839, 4 v.
3158. LEYSBETH, W., Histoire de la colonisation belge à Santo-Thomas-Guatemala.
Brussel, 1938.
3159. LUWEL, M., Herman von Wissmann et la politique d'occupation en Afrique centrale.
In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 148, pp. 875-877.
3160. Marins et expansionnistes belges dans l'hémisphère hispano-américain. In : *Revue Coloniale Belge*, 1957, nr. 231, pp. 322-325.
3161. MAROY, C., Mon voyage à bord du brick-goélette de 12 canons „Louise-Marie” en 1845. In : *La Belgique Maritime et Coloniale*, 1914, pp. 153-157.
3162. De Matadi à Léopoldville, le long de la rive sud. In : *Le Mouvement Géographique*, 1886, p. 90, col. b-c.
3163. MIGOT, A., La découverte de l'Antarctique.
Namen, 1956.
3164. MONHEIM, C., Le Rio Nunez : une colonie pour 5000 fr. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 90, pp. 413-415.
3165. MONTHAYE, —., D'Anvers à Léopoldville par le chemin des écoliers ; mon journal de bord.
Parijs, 1899.
3166. MÜLLER, G., De Gerlache belegert de ijsmuur. De eerste overwintering in de Zuid-poolstreek.
Antwerpen, 1955.
3167. Une nouvelle expédition aux grands lacs congolais. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 170, p. 840.
3168. Nouvelle exploration du lac Albert par Emin-Pacha. In : *Le Mouvement Géographique*, 1887, p. 90, col. b-c ; p. 101, col. b-c.
3169. OERLEMANS, F., De laatste generatie, in 82 dagen per vlot over de Atlantische Oceaan.
Antwerpen, 1976.
3170. PARMINTER, —., Sur le Kasai et le Sankuru. In : *Le Mouvement Géographique*, 1893, p. 80.
3171. PERGAMENI, C., Adrien de Gerlache, pionnier maritime 1866-1934.
Brussel, [1936].
3172. PETIT, P.-L.-M., Colonisation. Rapport de M. Petit, lieutenant de vaisseau, commandant la „Louise-Marie”, marine royale belge, à M. le ministre des Affaires étrangères et de la Marine.
S.l.s.d.
3173. PICARD, E., Journal de mer d'un adolescent.
Brussel, 1910.
3174. PLEHN, D., Exploration des territoires de la société Süd-Kamerun. In : *Le Mouvement Géographique*, 1899, pp. 385-388 ; pp. 397-400.

3175. PLUCHE, N., La côte occidentale d'Afrique, ou la Côte des Nègres. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 139, pp. 511-514.
3176. A propos de l'expédition de la „Belgica”. Deux bilans comparatifs. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 88, pp. 355-356.
3177. REID, R., La rivière Aruwimi. L'exploration de M. Robert Reid (1908-1910). In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 355-360.
3178. De reis door den Indischen archipel van Prins Leopold van België.
Amsterdam, s.d.
3179. De reis van de Belgica.
Brussel, s.d.
3180. RIETMAN, J. H., Belgisch-Nederlandse Antarctische expeditie. In : *De Zee*, 1966, nr. 6, pp. 257-263.
3181. Le Sankourou. Découverte d'une route fluviale directe entre Léopoldville et Nyangoué. Dix-huit cents kilomètres de voies navigables. De Kwamouth à Kassongo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1886, pp. 49-50.
3182. SINKEL, E., Ma vie de marin.
Brussel, 1872, 2 v.
3183. Soixantième anniversaire de la Belgica 1897-1957. In : *Revue Coloniale Belge*, 1957, nr. 266, p. 319.
3184. Strange places and strange faces. Seen on the Belgenland world cruise Red Star Line.
S.l., 1930.
3185. Sur le Congo de Kassongo au confluent de la Lukuga. Exploration d'une nouvelle section inconnue du fleuve. In : *Le Mouvement Géographique*, 1894, pp. 84-85 ; 1895, pp. 141-151.
3186. THIERRY, L., L'exploration du Ruki. In : *Le Mouvement Géographique*, 1894, p. 2.
3187. Le transcongolais. La mission Mauritzen au lac Kissale. In : *Le Mouvement Géographique*, 1909, pp. 49-50.
3188. VAN BEKHOVEN, J., De pooltochten. Geschiedenis van de exploraties van Noord- en Zuidpool.
Antwerpen, 1958, 2de dr.
3189. VAN NUFFEL, R., Giovanni Arrivabene et les premières tentatives de colonisation. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, X, 1964, pp. 706-733.
3190. VANDEWOUDE, E., Een plan van Leopold II tot industriële prospectie van China en Japan. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XIII, 1967, pp. 674-697.
3191. VANDEWOUDE, E., Liste de documents divers relatifs à l'expansion belge d'outre-mer 1825-1961.
Brussel, 1982.
3192. VERHE, M., Mijn scheepsboek. Reisverhaal der eerste omvaart van het Belgisch schoolschip „L'Avenir”.
Gent, 1909.
3193. VERHE, M., En vigie. Relation de voyage de la première croisière du navire-école belge „L'Avenir”.
Gent, 1911.

3194. Les voies navigables du Katanga ; reconnaissance du lieutenant Lattes. In : *Le Mouvement Géographique*, 1904, pp. 169-174 ; pp. 181-185.
3195. VON GÖTZEN, -. (Cte), L'Exploration allemande du comte von Götzen. Ascension des monts Mfumbiro. - Exploration du volcan le Virunga. - Découverte des lacs Kivu (ou Oso) et Mohanzi. In : *Le Mouvement Géographique*, 1894, p. 107 ; pp. 109-110.
3196. Le voyage de M. Puttkamer, gouverneur du Kamerun au Stanley-Pool et dans le Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1899, pp. 211-215.
3197. Voyages dans les régions arctiques, à la recherche du capitaine Ross, en 1834 et 1835 ; et reconnaissance du Thlew-Ee-Choh, maintenant grande rivière Back. Elsené, 1852, 2 v.
3198. W., A.-J., L'expédition Van Kerckhove. In : *Le Mouvement Géographique*, 1891, pp. 23-24.
3199. W., A.-J., L'expédition Vankerckhoven. In : *Le Mouvement Géographique*, 1893, p. 71.
3200. W., A.-J., Exploration de la Djuma-Kwilu par le major Parminster. In : *Le Mouvement Géographique*, 1893, p. 97.
3201. W., A.-J., L'exploration du Lualaba depuis ses sources jusqu'au lac Kabélé. In : *Le Mouvement Géographique*, 1893, pp. 87-91 ; pp. 101-102.
3202. W., A.-J., Les Belges au Katanga. Retour des expéditions Delcommune et Francqui. Leurs résultats géographiques. In : *Le Mouvement Géographique*, 1893, pp. 31-37.
3203. WAUTERS, A.-J., Le Loualaba et le Luapula. Les découvertes géographiques du Lieutenant Brasseur. In : *Le Mouvement Géographique*, 1897, pp. 127-130.
3204. WAUTERS, A.-J., L'expédition Lemaire au Katanga. In : *Le Mouvement Géographique*, 1900, pp. 505-509.
3205. WAUTERS, A.-J., Savorgnan de Brazza et la conquête du Congo français. In : *Le Mouvement Géographique*, 1905, pp. 463-469.
3206. WAUTERS, A.-J., Souvenirs de Fashoda et de l'expédition Dhanis. In : *Le Mouvement Géographique*, 1910, pp. 247-254 ; pp. 259-263 ; pp. 271-276.
3207. WAUTERS, A.-J., Le quarantième anniversaire de l'expédition Stanley à travers le continent mystérieux. Les semailles et le germinale. In : *Le Mouvement Géographique*, 1914, pp. 211-220.
3208. WAUTERS, A.-J., Le capitaine Hanssens sur le Haut-Congo. Relation de sa navigation entre le Stanley-Pool et les Stanley-Falls du 23 mars au 6 août 1884. In : *Le Mouvement Géographique*, 1884, pp. 67-68.
3209. WAUTERS, A.-J., Les rapides de l'Oubangi. In : *Le Mouvement Géographique*, 1887, p. 72, col. c-73, col. a.
3210. WAUTERS, A.-J., Le cours et le bassin de l'Ouellé-Makoua, d'après la carte du Dr. Junker. In : *Le Mouvement Géographique*, 1887, pp. 41-42a-b.
3211. WAUTERS, A.-J., L'exploration de l'Oubangi et de ses affluents par M. le capitaine Van Gèle. In : *Le Mouvement Géographique*, 1888, pp. 40-41.
3212. WAUWERMANS, A., La conquête des pôles ; à propos de l'expédition de Gerlache. Brussel, 1900.
3213. De Zuidpoolexpeditie van commandant de Gerlache. S.l., 1949.

X. ZEEVAARTKUNDE – NAVIGATION

10.1. – ZEEVAARTKUNDE (algemeen) NAVIGATION (general)

- 3214. COMHAIRE, E., Le premier essai de remorquage en flèche, il y a 25 ans. In : *Revue Coloniale Belge*, 1948, nr. 45, p. 730.
- 3215. CRONE, E., Het aandeel van Simon Stevin in de ontwikkeling van de zeevaartkunde. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XV, 1963, pp. 1-16.
- 3216. DE BACKER, E., La rivière Kasai entre Kwamouth et Port-Francqui. L'amélioration de ses conditions de navigabilité par balisage, signalisation et travaux d'aménagement. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, III, 1932, pp. 252-278.
- 3217. HANSENS, E., Remorquage. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XIV, 1943, pp. 480-498.
- 3218. VAN CLEEMPUT, F., Michiel Coignet een Antwerps wis- en zeevaartkundige uit de 16de eeuw. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XXIII, 1973-1975, pp. 111-148.
- 3219. Het zeeboek. Handschrift van de Stedelijke Boekerij te Antwerpen. Denucé, J. (ed.). Antwerpen, 1936, 2 v.

10.2. – NAVIGATIE (instrumenten inclus) sterrekundige navigatie – kustnavigatie – elektronische navigatie NAVIGATION (including instruments) celestial navigation – coastal navigation – electronic navigation

- 3220. „Léo-Coq” en 48 heures. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 106, p. 176.
- 3221. ARNOLD, J., Mercator, géographe, guide-pilote des navigateurs. Parijs-Brugge, 1963.
- 3222. BECH, E., Leçons de navigation à un yachtman. Brussel, 1903.
- 3223. Catechismus der stuurmanskunst volgens de leerwijs der school van Bremen. Antwerpen, 1856.
- 3224. CLUWER, A., Beknopte handelswijs voor het berekenen der lengte op zee. Antwerpen, 1820.
- 3225. CRONE, E., Het vinden van de weg over zee van praktijk tot wetenschap. In : *Mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, Klasse der Wetenschappen*, XXV, 1963, nr. 9, pp. 3-22.

3226. DE RYCKERE, J., Verhandeling over zeevaartkunde.
Brugge, s.d.
3227. DE SCHUTTER, L., Une droite de hauteur sans peine ou presque, à la portée de toutes les bourses. In : *Neptunus*, XXIV, 1976-77, nr. 2, pp. 6-16.
3228. DE SCHUTTER, L., Une latitude calculée sans trop de peine. In : *Neptunus*, XXIV, 1976-77, nr. 5, pp. 17-22.
3229. DE SMET, A., Gerard Mercator. Zijn kaarten – Zijn belangstelling voor het aardmagnetisme en de zeevaartkunde. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIV, 1962, pp. 117-145.
3230. DEGRYSE, R., De oudste vuurbakens van de Vlaamse kust en nabijgelegen Noordzee-oeveren (11de-einde 16de eeuw). Deel I. In : *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*. N.R., XXXVI, 1982, pp. 39-79.
3231. DESECK, P. e.a., Balisage international.
Oostende, 1981.
3232. DESECK, P. e.a., Internationale bebakening.
Oostende, 1981.
3233. DIVOIRE, E., Le radar au service de la navigation fluviale au Congo. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXI, 1950, pp. 505-511.
3234. GERNEZ, —, L'évolution des livres d'instructions nautiques. In : *1ste Internationaal Congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 529-538.
3235. IALA Betonningssysteem „A”. Gecombineerd kardinaal en lateraal systeem (Rood aan bakboord). België : Ministerie van Openbare Werken : Dienst der Kust-Hydrografie Oostende (ed.).
S.l.s.d.
3236. LECOINTE, G., La navigation astronomique et la navigation estimée.
Parijs-Nancy, 1897.
3237. LEDERER, A., Utilisation du radar à bord des unités fluviales congolaises. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, V, 1959, pp. 413-424.
3238. LEDERER, A., 10e anniversaire du radar fluvial au Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1959, nr. 290, p. 290.
3239. LEDERER, A., La technique du poussage. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XII, 1960, pp. 51-87.
3240. LIEUWEN, J. C., Radarnavigatie zonder plotdriehoeken. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVII, 1965, pp. 51-65. 6 ill.
3241. LOPPENS, K., De oude vuurtorens van Nieuwpoort. In : *Biekorf*, XLIII, 1937, pp. 169-175 & 266-276.
3242. MAES, M., De vuurtorens van Oostende. In : *Ostendiana*, I, 1972, pp. 119-122.
3243. NAUDTS, K., Van Hipparchos tot Marcq Saint-Hilaire. In : *Neptunus*, XIII, 1965, nr. 2, pp. 23-36.
3244. Pour intensifier la navigation nocturne. In : *Revue Coloniale Belge*, 1955, nr. 229, p. 269.
3245. Le premier voyage nocturne sur le fleuve Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1955, nr. 222, p. 37.
3246. PRIMS, F., Michiel Coignet. In : *Antverpiensia*, XIX, 1948, pp. 103-114.

3247. PYPE, H. en CORREN, A., Het visschersboekje, handboekje van stuurmanskunde voor de visscherij in België ...
Brussel, 1923-1930.
3248. Rapport betreffende het onderzoek naar de toepassing van een systeem van wal-radarstations ten behoeve van de navigatie op de Schelde van Antwerpen tot de Noordzee uitgebracht aan de Regeringen van België en Nederland door het Nederlands radar proefstation. Nederlands Radar Proefstation (ed.).
Noordwijk aan zee, 1956.
3249. REMY, E., La détermination de la position géographique dans la navigation ancienne et dans la navigation moderne.
Brussel, 1909.
3250. REMY, E., Cours d'instruments nautiques et de navigation théorique.
Brussel, 1923.
3251. SMET, R., Het varen met de boordradar op de Schelde. In : *Nautilus*, LVIII, 1967, pp. 356-362.
3252. VAN BEYLEN, J., Zeevaartkunde vroeger. In : *Sirene*, II, 1954, pp. 3-13.
3253. VAN CLEEMPUT, F., Is radar nog een probleem op zee ? In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIII, 1961, pp. 93-106.
3254. VAN LOOCKE, H., The Scheldt information service and radar chain. Le service d'information et la chaîne radar de l'Escaut. In : *I.A.L.A. Bulletin*, II, 1978, pp. 1-5.
3255. VERSTRAETEN, J., Solution théorique et pratique des problèmes du point astronomique par la méthode des lieux géométriques au droites de hauteur.
Brussel, 1907.

10.3. — *CARTOGRAFIE*
CARTOGRAPHY

3256. ANCIAUX, L., Explication graphique du procédé mercatorien. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, III, 1940-1946, pp. 59-68.
3257. ANCIAUX, L. en DERMUL, A., Parallèle entre Nunez, Mercator et Vernier. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIV, 1962, pp. 107-116.
3258. ANCIAUX, L., Ter introductie van het Mercatorjaar (1515-1962). In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIV, 1962, pp. 85-106.
3259. BUVE, A., Mercator en de zeevaart. In : *Sirene*, 1961, nr. 44, pp. 18-19.
3260. Cartografie in de Nederlanden 16de-19de eeuw. Catalogus.
Sint-Niklaas, 1981.
3261. Le cours supérieur du Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1900, pp. 142-143.
3262. CRONE, E., De kaart van Mercator en haar ontvangst bij de zeevaart. In : *De Zee*, 1962 (bijzondere aflevering).
Hilversum, 1962.
3263. CRONE, E., Het vinden van de weg over zee van praktijk tot wetenschap. In : *Mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, Klasse der Wetenschappen*, XXV, 1963, nr. 9, pp. 3-22.

3264. CRONE, E., De zestiende-eeuwse zeeman als kartograaf. In : *Kaart Bulletin*, XII, 1967, pp. 12-21.
3265. DE SMET, A., Gerard Mercator. Zijn kaarten – zijn belangstelling voor het aardmagnetisme en de zeevaartkunde. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIV, 1962, pp. 117-145.
3266. DE SMET, J., De oude kaarten van de streek van het Zwin en de Brugse haven in de middeleeuwen. In : *West-Vlaanderen*, X, 1961, pp. 169-173.
3267. DENUCE, J., Oud-Nederlandsche kaartmakers in betrekking met Plantin. Antwerpen, 1912.
3268. DENUCE, J., De geschiedenis van de Vlaamse kaartsnijkunst. Antwerpen, 1941.
3269. DESTOMBES, M. en GERNEZ, D., La „West Indische Paskaert de Willem Jansz. Blaeu” de la Bibliothèque Royale. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, IV, 1947-1949, pp. 35-50.
3270. GERNEZ, D., Quel procédé Mercator employa pour tracer le canevas de sa carte de 1569 à l’usage des marins. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, I, 1936-1937, pp. 146-171.
3271. GERNEZ, D., Esquisse de l’histoire de l’évolution des livres d’instructions nautiques. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, V, 1950-1951, pp. 175-185.
3272. GERNEZ, M. D., Quatre curieuses cartes marines néerlandaises du xviie siècle. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VII, 1953, pp. 157-163.
3273. GOTTSCHALK, M. K. E. en UNGER, W. S., De oudste kaarten der waterwegen tusschen Brabant, Vlaanderen en Zeeland. in : *Tijdschrift van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap*, LXVII, 1950, pp. 146-169.
3274. KOEMAN, C., *Atlantes Neerlandici*. Bibliography of terrestrial, maritime and celestial atlases, published in the Netherlands up to 1880. Amsterdam, 1970, 4 v.
3275. LAURENT, R., Une carte marine manuscrite du milieu du xvie siècle aux Archives générales du Royaume. In : *Archief- en Bibliotheekwezen in België*, XLIV, 1973, pp. 577-582.
3276. LEMOINE-ISABEAU, C., Ostende à l’époque française. Travaux de défense et de cartographie (1794-1814). In : *Belgisch Tijdschrift voor Militaire Geschiedenis*, XIX, 1972, pp. 495-515.
3277. MILIS-PROOST, G., Inventaris der kaarten en globes : Rijksuniversiteit te Gent. Centrale Bibliotheek. (Coll. bijdragen tot de Bibliotheekwetenschap, III). Gent, 1967.
3278. Mission hydrographique Congo-Oubangi-Sanga de M. l’ingénieur hydrographe Roussilhe. In : *Le Mouvement Géographique*, 1913, pp. 448-451.
3279. NAUTS, H., Over de Mercatorprojectie op de wereldkaart (1569). In : *Annalen van de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas*, Jubileumnummer XV, 1962, pp. 245-262.
3280. Notre carte du Haut-Congo et de ses affluents. In : *Le Mouvement Géographique*, 1886, pp. 98, col. c-99.
3281. Tentoonstelling van de Belgische kaartmakerskunde in de 16de, 17de, 18de eeuwen. Antwerpen, 1926.

3282. VAN 'T HOFF, B., Jan van Hoirne's map of the Netherlands and the „Oosterscher Zee“ printed in Antwerp in 1526. In : *Imago Mundi*, XI, 1954, p. 136.
3283. VAN 'T HOFF, B., Mercators wereldkaart ten gebruike van de zeevaarders (1569). In : *Mededelingen van de Nederlandse Vereniging voor Zeegechiedenis*, IV, 1962, pp. 3-7.
3284. VAN BEYLEN, J., Scheepvaart en cartografie. In : *Antwerpens Gouden Eeuw*. Antwerpen, 1955, pp. 48-64.
3285. VAN BEYLEN, J., Schepen op kaarten ten tijde van Gérard Mercator. In : *Duisburger Forschungen*, VI, 1962, pp. 131-157.
3286. VAN CLEEMPOEL, F., Mercators projecties. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVI, 1964, pp. 1-28.
3287. VAN DER GUCHT, A., Katalogus van de kaartenverzameling. Sint-Niklaas, 1981.
3288. VAN DER HEYDEN, H. A. M., De cartografie der Zeventien Provinciën. In : *Spiegel Historiae*, XIII, 1978, pp. 549-555.
3289. WAUTERS, A.-J., Le cours du Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1897, pp. 557-559, pp. 565-567 & pp. 577-580 ; 1898, pp. 106-107.
3290. WAUTERS, A.-J., Le cours et le bassin de l'Ouellé-Makoua, d'après la carte du Dr. Junker. In : *Le Mouvement Géographique*, 1887, pp. 41-42a-b.
3291. WAUWERMANS, H., Histoire de l'école cartographique belge et anversoise du xvie siècle. Brussel, 1895.
3292. WAUWERMANS, H., Histoire de l'école cartographique belge et anversoise du xvie siècle. Amsterdam, 1964.

10.4. — HYDROGRAFIE EN OCEANOGRAPHIE HYDROGRAPHY AND OCEANOGRAPHY

3293. ALLART, J.-B., Le climat du Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1895, pp. 194-197 ; pp. 221-222.
3294. L'aménagement des passes du Bas Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1912, pp. 667-671.
3295. La baisse des eaux au Lualaba. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 91, p. 466.
3296. La baisse des eaux du Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 190, p. 675.
3297. BERNARD, E., L'étude rationnelle de l'hydrologie congolaise ; ses riches promesses de progrès scientifique et économique. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXII, 1951, pp. 675-691.
3298. BERTRAND, G., Le nouveau matériel flottant des services hydrographiques belges. In : *Ilde Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 222-239.
3299. BOLLINGIER, K., Procédés anciens et nouveaux en vue de la détermination, tant en mer qu'en rivière, du niveau des profondeurs, de la vitesse et du débit solide des eaux. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, VI, 1935, pp. 524.

3300. BONNET, L., Contribution à l'étude théorique des fleuves à marée et application aux rivières à marée du bassin de l'Escaut maritime.
Brussel, 1923.
3301. BONNET, L., La navigabilité de l'Escaut pour navires de grand tirant d'eau.
Antwerpen, 1958.
3302. BORGNEZ, G., Problèmes hydrauliques au Congo-Belge et au Ruanda-Urundi.
(Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen,
Kl. der Techn. Wet., VIII, afl. 2).
Brussel, 1952, 11 pl.
3303. BULTOT, F., Cotes hydrométriques et débits maxima et minima de quelques cours d'eau congolais. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, V, 1959, pp. 992-1011.
3304. BULTOT, F., Sur le régime des rivières du bassin congolais. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, V, 1959, pp. 442-456.
3305. BULTOT, F., Cotes hydrométriques et débits maxima et minima probables de quelques cours d'eau congolais. Erratum. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, VI, 1960, pp. 426-427.
3306. BULTOT, F., Sur la détermination des moyennes mensuelles et annuelles de l'évaporation réelle et de l'écoulement dans le bassin congolais. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, VIII, 1962, pp. 816-838.
3308. BULTOT, F., A propos de l'évaporation du lac Tanganika. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XI, 1965, pp. 1226-1241.
3310. CAPART, A., Les déplacements récents de l'estuaire de la Ruzizi, affluent du lac Tanganika. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, I, 1955, pp. 1095-1103.
3311. CAPART, A., Océanographie en Antarctique. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVIII, 1966, pp. 19-31.
3312. Le „cauchemar des basses eaux”. In : *Revue Coloniale Belge*, 1955, nr. 241, p. 733.
3313. CHARLIER, J., Études hydrographiques dans le bassin du Lualaba (Congo Belge) (1952-1954). (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet., N.R., I, afl. 6).
Brussel, 1955, 1 krt. buiten t., 21 fig.
3314. CHARLIER, J., Le régime du Lualaba entre Kindu et Stanleyville. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, X, 1964, pp. 1624-1643.
3315. CHARLIER, J., Considérations sur les évolutions de la région divagante du bief maritime du fleuve Congo. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XIV, 1968, pp. 527-544.
3316. Les conditions hydrologiques du bassin du lac Moëro. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 248, p. 93.
3317. COORNAERT, M., Over de hydrografie van Brugge. In : *Album Albert Schouteet*.
Brugge, 1973, pp. 23-35.
3318. COORNAERT, M., Knokke en het Zwin ; deel I.
Tielt, 1974.

3319. CORNET, R. J., Le bief Kindu-Ponthierville et l'aménagement du fleuve Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, nr. 32, pp. 68-70.
3320. DE GERLACHE, A., Croisière océanographique accomplie à bord de la „Belgica“ dans la mer du Grönland 1905. Relation succincte du voyage. Brussel, 1909.
3321. DE LANGHE, J., De monding van het oude Zwin. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, LXXVIII, 1935, pp. 126-139.
3322. DE SCHUTTER, L., Un auxiliaire précieux dans la résolution des problèmes de marée. In : *Neptunus*, XXIV, 1976-77, nr. 6, pp. 14-18.
3323. DE SMET, A., Geschiedenis van het Zwin. Antwerpen, 1939.
3324. DE SMET, J., De oude hydrografie van de stad Brugge. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, LXXXVI, 1949, pp. 5-22.
3325. DENUCE, J., De loop van de Schelde van de zee tot Rupelmonde. Antwerpen, s.d.
3326. DEVROEY, E., Annuaire hydrologique du Congo Belge et du Ruanda-Urundi 1951 – (Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet.). Brussel, 1952-.
3327. DEVROEY, E. en VANDERLINDEN, R., Le lac Kivu. (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet., I, afl. 6). Brussel, 1939, 51 fig.
3328. DEVROEY, E., Le bassin hydrographique congolais spécialement celui du bief maritime. (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet., III, afl. 3). Brussel, 1941, 4 krtn., 6 pl.
3329. DEVROEY, E., Observations hydrographiques au Congo Belge et au Ruanda-Urundi (1948-1950). (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet., VIII, afl. 3). Brussel, 1951, 1 krt. in kleur, buiten t.
3330. DEVROEY, E., Le problème de la Lukuga, exutoire du lac Tanganika. (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet., II, afl. 3). Brussel, 1938, 1 pl., 14 fig.
3331. DEVROEY, E., Observations hydrographiques du bassin congolais. (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet., V, afl. 1). Brussel, 1948, 1 krt. buiten t.
3332. DEVROEY, E., Une mission d'information hydrographique aux États-Unis pour le Congo Belge. (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet., V, afl. 1). Brussel, 1949, 2 krtn. buiten t.
3333. DEVROEY, E., A propos de la stabilisation du niveau du lac Tanganika et de l'amélioration de la navigabilité du fleuve Congo (bief moyen du Lualaba, Kindu-Ponthierville). (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet., V, afl. 3). Brussel, 1949, 6 pl. buiten t.

3334. DEVROEY, E., Note sur les études hydrographiques effectuées de 1933 à 1935 dans le Chenal (Couloir). In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, VIII, 1937, pp. 261-304, 3 pl., 8 fig.
3335. DEVROEY, E., Le Tanganika. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, IX, 1938, pp. 444-462.
3336. DEVROEY, E., La vallée sous-marine du fleuve Congo. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XVII, 1946, pp. 1043-1074, 3 pl. buiten t., 2 fig.
3337. DEVROEY, E., Mesure de débits des grands cours d'eau congolais. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XIX, 1948, pp. 632-654.
3338. DEVROEY, E., Inventaire de nos connaissances des richesses hydrographiques du Congo Belge. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XIX, 1948, pp. 275-297. 1 krt.
3339. DEVROEY, E., La crue exceptionnelle de 1961-1962 du fleuve Congo. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, VIII, 1962, pp. 285-292.
3340. DEVROEY, J., Deux publications sur l'hydrographie de l'Afrique Centrale. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXIII, 1952, pp. 225-229.
3341. FEYTMANS, G., Note sur la crue du fleuve Congo en 1961. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, VIII, 1962, pp. 293-297.
3342. FRASELLE, E., Le problème des cycles hydrographiques et climatologiques du bassin de la Kagera. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXI, 1950, pp. 235-244.
3344. Le Gulf Stream. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 387-390.
3345. H., P., La passe de Fetish Rock. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 397-400.
3346. HACQUAERT, A., Het internationaal Golf Stroom onderzoek. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, II, 1938-1939, pp. 265-267.
3347. HASSE, G., Les Schijns et l'Escaut primitif à Anvers. In : *Bulletin de la Société de Géographie commerciale de Bordeaux*, Mémoires, fasc. IV, 1910, pp. 439-453.
3348. HEINRICHS, G., Les fluctuations du niveau du lac Tanganika. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, VII, 1936, pp. 366-385.
3349. HOUVENAGHEL, G., Contribution à l'étude de l'écologie marine des îles Galapagos. (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, N.R., XIX, afl. 1). Brussel, 1973, 37 fig.
3350. JEANNEST, C., L'embouchure du Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1884, p. 84.
3351. JONGLEZ DE LIGNE, —, De Cherbourg à Anvers. In : *Revue Maritime et Coloniale*, XXI, pp. 566-579.
3352. KESTELOOT, E., Le fleuve Congo, son estuaire et sa fosse sous-marine. In : *Revue Coloniale Belge*, 1959, nr. 397, pp. 724-726.

3353. A la Société royale belge de géographie. Une conférence de R. Cambier. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 101, p. 834.
3354. Le lac Moëro et le delta du Luapula. In : *Le Mouvement Géographique*, 1897, pp. 27-29.
3355. LAMOEN, J., Note succincte sur un voyage de mission dans l'Itimbiri. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXIII, 1952, pp. 545-570.
3356. LAMOEN, J., Note concernant la courbe limnimétrique des débits du fleuve Congo à Léopoldville. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, X, 1964, pp. 926-937.
3357. LAUWERS, J., Les alluvions de la mer. In : *IIde Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 303-310.
3358. LEDERER, A., Dimensions des navires susceptibles de desservir le Bas-Congo. (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet., VIII, afl. 3). Brussel, 1958.
3359. MARÉCHAL, C., Océanographie et sciences navales. Antwerpen, s.d.
3360. MAURITZEN, J., Le problème du lac Kisale. Rectification du cours du Lualaba dans les marais du lac Kisale. In : *Le Mouvement Géographique*, 1912, pp. 301-305.
3361. MAVAUT, O., Projet de rectification de l'Escaut et d'extension des installations maritimes d'Anvers. Gent, 1895.
3362. MEULEMANS, —, Le régime des eaux de l'Ubangi et de la Sanga. In : *Le Mouvement Géographique*, 1897, pp. 101-102.
3363. MEULENBERGH, J., Diffusion des eaux du fleuve Congo dans les eaux de l'Atlantique Sud. (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet., XVI, afl. 6). Brussel, 1968, 55 fig.
3364. MEULENBERGH, J., Le choix du site pour l'établissement d'un port à Banana. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXI, 1975, pp. 240-261.
3365. La Meuse. In : *Le Mouvement Géographique*, 1885, pp. 56-57.
3366. Une mission hydrographique aux États-Unis pour le Congo belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 81, p. 115.
3367. MOELANS, J., Verbetering van den loop der Schelde en uitbreiding van de haven van Antwerpen volgens het ontwerp J. L. Moelans. Antwerpen, s.d.
3368. MUELLER, F., Zur Geschichte und Natur der Schelde-Mündungen in der Niederländischen Provinz Zeeland. In : *Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde*, 1910, pp. 365-400.
3369. La navigabilité de l'Ubangi et de la Sanga. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 595-598.
3370. La navigabilité du Bas Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1888, p. 54.
3371. La navigabilité du Congo entre Boma et Matadi. In : *Le Mouvement Géographique*, 1888, p. 45.

3372. La navigabilité du Kasai-Sankuru. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 121-125 ; pp. 211-212.
3373. NISOT, J., Le port de Kinshasa. In : *Le Mouvement Géographique*, 1920, pp. 481-484.
3374. NISOT, J., La passe de la Roche Fétiche. In : *Le Mouvement Géographique*, 1920, pp. 379-382.
3375. Observateurs météorologiques indigènes. In : *Revue Coloniale Belge*, 1948, nr. 73, p. 672.
3376. OOSTERBAAN, N., An introductory bibliography on dredging and the environment. In : *Terre et Aqua*, 1974, nr. 7, pp. 13-23.
3377. OSSOSOF, D., Atténuation des fluctuations de niveau du Tanganika par la manœuvre d'une écluse à établir en tête de la Lukuga. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXII, 1951, pp. 779-780.
3378. PARDE, M., La puissance des crues dans l'Afrique noire et dans d'autres régions intertropicales. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, IV, 1958, pp. 1042-1068.
3379. PASSAU, G., La vallée du Lualaba dans la région des Portes d'Enfer. (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, VI, afl. 4). Brussel, 1943, 1 pl., 1 fig.
3380. PAUWEN, L., Étude statistique de l'écoulement d'un bassin hydrographique. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, X, 1964, pp. 1616-1623.
3381. PIERROT, J. en VAN BRABANT, L., Étude sur le régime des rivières du Bassin de l'Escaut maritime. Brussel, 1907.
3382. PIERROT, J., Note sur le régime de l'Escaut dans la rade d'Anvers. Brussel, 1907.
3383. PIERROT, J. en VAN BRABANT, L., Note relative aux conséquences de la réduction de la longueur du lit de l'Escaut en aval d'Anvers. Brussel, 1908.
3384. PIERROT, J., Les coupures exécutées à l'Escaut à l'amont d'Anvers. Brussel, 1908.
3385. PIERROT, J., Les dragages de l'Escaut. Brussel, 1908.
3386. PORIAU, G., De meteorologie in dienst van de zeevaart. In : *IIde Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 266-271.
3387. A propos de la stabilisation du niveau du lac Tanganika et de l'amélioration de la navigation du fleuve Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 95, p. 598.
3388. PUTMAN, H., Les fluctuations du lac Tanganika (solution graphique). In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXII, 1951, pp. 1078-1086.
3389. RENSON, M., Pollutie van de zee en oceanografie. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*. XXII, 1971-1972, pp. 119-132.
3390. Le service hydrographique de la colonie. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, pp. 146-147.

3391. SPRONCK, R., Mesures hydrographiques effectuées dans la région divagante du bief maritime du fleuve Congo. Observation du mouvement des alluvions. Essais de détermination des débits solides. (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, Kl. der Techn. Wet., III, afl. 1). Brussel, 1941.
3392. THEEUWS, J., Le lac Tanganika. In : *Le Mouvement Géographique*, 1920, pp. 625-641 ; pp. 667-675 ; 1921, pp. 49-57 ; pp. 127-137 ; pp. 193-197.
3393. THEEUWS, R., L'utilisation et l'appropriation du Tanganika. In : *Le Mouvement Géographique*, 1921, pp. 249-251.
3394. THEEUWS, R., Le Lualaba. In : *Le Mouvement Géographique*, 1922, pp. 577-583 ; pp. 601-607 ; pp. 631-638 ; pp. 661-666.
3395. THYS, R., Amélioration du régime du fleuve Congo par la régularisation du débit des lacs et anciens lacs de son bassin. In : *Le Mouvement Géographique*, 1913, pp. 613-618.
3396. THYS, R., L'amélioration du régime du fleuve Congo. Les retenues du Tanganika, du Moëro et du Graben de l'Upemba. In : *Le Mouvement Géographique*, 1921, pp. 325-329.
3397. THYS, R., Liste des barrages à retenir à étudier pour la régularisation du régime du Kasai et du Sankuru. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 93, p. 523.
3398. TISON, L., Étude analytique des fluctuations du lac Tanganika. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXII, 1951, pp. 474-497.
3399. Le transcongolais. La navigabilité du bief Kongolo-Bukama. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 136-138.
3400. Les travaux du service hydrographique du Bas-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1919, p. 70.
3401. VAN CAUWENBERG, C., Hydrografische analyse van de Vlaamse Banken langs de Belgische-Franse kust. In : *Neptunus*, XXII, 1974-75, nr. 5, pp. 14-22.
3402. VAN CAUWENBERG, C., Hydrografische analyse van de Scheldemonding ten oosten van de meridiaan 3 graden 5 minuten tot Vlissingen. In : *Neptunus*, XXII, 1974-1975, nr. 4, pp. 7-16 ; nr. 5, pp. 31-32.
3403. VAN GANSE, R., Les débits du fleuve Congo à Léopoldville et à Inga. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, V, 1959, pp. 737-763.
3404. VAN MIERLO, —, Les grands navires dans l'Escaut rectifié. Bergen, 1907.
3405. VANDERLINDEN, R., Note sur le régime hydrographique du bassin du Congo. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, VIII, 1937, pp. 862-884, 3 pl., 10 fig.
3406. VERSCHAVE, J., L'amélioration de la navigabilité de l'estuaire de l'Escaut. La coupure de Bath. In : *Hinterland*, XIX, 1970, pp. 15-35.
3407. VON FRANCOIS, C., Volume d'eau de quelques affluents du Congo et position du cours supérieur de trois affluents du Bas Kassai. In : *Le Mouvement Géographique*, 1886, p. 76.
3408. VYNCKE, W., Het Rijksstation voor Zeevisserij en het wetenschappelijk onderzoek over de verontreiniging van de zee. In : *Neptunus*, XXV, 1977-78, nr. 3, pp. 2-6.

3409. WATTECAMPS, C., Essai d'évaluation du débit maximum de ruissellement pouvant résulter de pluies exceptionnelles : „Application au Congo”. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XVII, 1971, pp. 626-643.
3411. WAUTERS, A.-J., Les rapides de l'Oubangi. In : *Le Mouvement Géographique*, 1887, p. 72, col. c-73, col. a.
3412. WAUTERS, A.-J., Le cours et le bassin de l'Ouellé-Makoua, d'après la carte du Dr. Junker. In : *Le Mouvement Géographique*, 1887, pp. 41-42a-b.
3413. WHYMS, —, Eaux congolaises. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 247, pp. 45-47.
3414. YAYER, J., Caractéristiques hydrographiques de l'Oubangui. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXII, 1951, pp. 808-835.

XI. ZEERECHT – MARITIME LAW

11.1. – ZEERECHT (algemeen)

(verzekeringswezen niet inbegrepen)

MARITIME LAW (general)

(insurance excluded)

3415. De arbeid op de zeeschepen van de Belgische koopvaardij. Zeerecht.
S.I.s.d.
3416. *Bulletin de l'Association belge pour l'unification du droit maritime.*
3417. COUVREUR, L., Recht en zeeverzekeringspraktijk in de 17de en 18de eeuw. In : *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis*, XVI, 1938, pp. 184-214.
3418. DENUCE, J., De Vlaamsche en de Antwerpsche admiraliteit. (Irmin-Reeks nr. 5).
Brussel, 1944.
3419. HENNEBICQ, L., Catastrophe du navire-école belge ; plaidoirie.
Brussel, 1910.
3420. HERVY, J., La responsabilité des pilotes de navires en droit comparé. Étude de doctrine et de jurisprudence. De verantwoordelijkheid der scheepsloodsen in vergelijkend recht. Studie van rechtsleer en rechtspraak.
Brussel, 1939.
3421. HERVY, J., Le sabordage depuis l'Antiquité jusqu'à nos jours. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, III, 1940-1946, pp. 19-38.
3422. LIBERT, H., Inleiding tot enkele juridische en sociale problemen betreffende de zeelieden varende onder Belgische vlag.
S.I., 1962.
3423. LOZE, L. G. en ANDRÉ, J., Cours de navigation, à l'usage du yachtman et de l'officier au cabotage. Suivi d'un résumé de droit maritime.
Brussel, 1943.
3424. Smoglage maritime, fluvial et aérien. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 169, p. 794.
3425. VAN GEETRUYEN, J., Het Deltaplan, zijn weerslag op het internationaal tussenwater- en rivierrecht.
Antwerpen, 1956-1957.
3426. VAN OVEN, A., De uniformeerende werking van het Brusselsche aanvaringstractaat.
Zwolle, 1938.
3427. VERHOEVEN, J., De verstekelingen aan boord der koopvaardijsschepen. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, III, 1940-1946, pp. 85-96 ; pp. 133-154.
3428. VRINTS, W., Droit de la mer. Aspects de son unification. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VIII, 1954, pp. 145-158.

11.2. — *INTERNATIONAAL ZEERECHT :*

publiek zeerecht — privaet zeerecht

INTERNATIONAL MARITIME LAW :

maritime public law — maritime private law

3429. BINDOFF, S. T., *The Scheldt Question to 1839*.
Londen, 1945.
3430. BOSMANS, R., *Le connaissance direct. Étude de doctrine et de jurisprudence*.
Brussel, 1950.
3431. COLLARD, J. en BOSQUET, R., *Vade-Mecum juridique à l'usage des capitaines de la marine marchande belge*.
Antwerpen, 1944.
3432. COLSON, E., *Lettre de garantie*. In : *Nautilus*, LXIV, 1973, pp. 133-137.
3433. COLSON, E., *Considérations succinctes relevant de la date d'embarquement d'une marchandise à bord du transporteur*. In : *Nautilus*, LXV, 1974, pp. 75-81.
3434. DAUBRESSE, L., *Transports maritimes et connaissements*.
S.I.s.d.
3435. DE BRANDT, J. P., *L'aspect juridique des „pavillons de complaisance“*. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIV, 1962, pp. 35-39.
3436. DE MAEYER, T., *Arbeidsvoorwaarden der Belgische zeelieden aan boord van Belgische schepen, gezien in het kader van de internationale verdragen*.
Antwerpen, 1961.
3437. DE RYCKERE, R., *Le régime légal de la pêche maritime dans la mer du Nord ; commentaire du règlement ayant pour objet de prévenir les abordages en mer*.
Brussel, 1901.
3438. DE RYCKERE, R. en BULTINCK, A., *Les règles de route en mer*.
Brussel, 1909.
3439. DE SMET, R., *Droit maritime et droit fluvial belges*.
Brussel, 1971, 2 v.
3440. DELMER, A., *La liaison entre l'Escaut et le Rhin. Le Traité du 13 mai 1963*.
Brussel, 1963.
3441. FELDE, L., *Avarie commune et les Règles d'York et d'Anvers de 1950*. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VII, 1953, pp. 243-304.
3442. FRANCK, L., *Droit maritime ; de l'abordage ; étude de la législation et de la jurisprudence de 1885-1900*.
Brussel, 1901.
3443. FRANCK, L., *La nouvelle législation maritime belge et les conventions internationales de Bruxelles*.
Antwerpen, 1929.
3444. HENNEBICQ, L., *Principes de droit maritime comparé*.
Brussel-Parijs, 1904-1910, 2 v.
3445. HERTOGHE, P., *Les origines du statut international du Rhin*.
Brussel, 1956.
3446. HEYSE, Th., *A propos du régime juridique des eaux et du lit des lacs et des cours d'eau*. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXIII, 1952, pp. 751-752.

3447. JORDENS, M., Droit et technique des opérations maritimes.
Brussel, 1944.
3448. LAUDE, N., Du régime juridique des eaux et du lit des lacs et des cours d'eau. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXIII, 1952, pp. 739-750.
3449. MEEUS, E., Avaries communes et avaries particulières.
Brussel, 1931.
3450. La passe des Wielingen et la révision des traités de 1839. In : *Le Mouvement Géographique*, 1920, pp. 271-278.
3451. PETIT, F., Éléments de droit maritime.
Brussel, 1947.
3452. PETIT, F., Beginselen van zeevaartrecht.
Brussel, 1947.
3453. PISSIERSENS, C., De opruiming van wrakken in de territoriale wateren. In : *Nautilus*, LXV, 1974, pp. 85-88.
3454. RADISIC, N., Date du connaissance et commerce maritime.
Antwerpen, 1963.
3455. ROLIN, —, L'abordage. Étude d'histoire du droit et de droit comparé.
Brussel, 1899.
3456. SCIPION, —, Nos voies d'eau vers la Mer et le Rhin. Problème international. La révision du Traité de 1839.
Brussel, 1950.
3457. SMEESTERS, C., Éléments de droit maritime comparé.
Brussel, 1912.
3458. SMEESTERS, C., La guerre maritime et les droits des neutres. In : *La Vie économique et sociale*, XVII, 1940, pp. 129-137.
3459. SMET, R., Toelichting bij het reglement ter voorkoming van aanvaringen op zee.
Kapellen, 1976.
3460. SMET, R. en VAN LOOCKE, H., Leidraad bij het Scheldescheepvaartreglement.
Malle, 1982.
3461. SMIT, C., De Scheldekwesie.
Rotterdam, 1966.
3462. SMIT, C., De Belgisch-Nederlandse Permanente Commissie van Toezicht op de Scheldevaart 1840-1976.
Antwerpen, 1976.
3463. SOHIER, A., A propos du régime juridique des eaux et du lit des lacs et des cours d'eau. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXIII, 1952, pp. 753-754.
3464. SOHR, F., Note sur les travaux du comité maritime international à l'occasion de la XIIe conférence de droit maritime tenue à Anvers (juillet 1921).
Antwerpen, 1921.
3465. SYBESMA-KNOL, R., Bibliografie van het nieuwe zeerecht ; een keuze uit boeken en U.N.O.-dokumenten.
Brussel, 1976.
3466. TRAEEN, F., Het mare liberum en de privileges van de Brugse visserij. In : *Rechtskundig Weekblad*, XXVI, 1962-'63, pp. 521-532.

3467. TRICOT, L., Histoire de l'institution des avaries communes. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, IV, 1947-1949, pp. 85-105.
3468. VAN BLADEL, G., Le droit de la mer.
Antwerpen, 1910.
3469. VAN BLADEL, G., Connaissance et règles de La Haye.
Brussel, 1929.
3470. VAN BOGAERT, E., L'angarie. In : *Nederlands Tijdschrift voor Internationaal Recht*, XXI, 1974, pp. 251-264.
3471. VAN BOGAERT, E., De evolutie van het zeevisserijrecht. In : *Studia Diplomatica*, XXX, 1977, pp. 343-366.
3472. VAN DE WOUWER, J., Belang van Rijn-, Schelde- en Maasrecht voor België.
Antwerpen, 1958.
3473. VAN DEN BOSCH, C., Le Comité Maritime International, 60 années d'histoire de l'unification du droit maritime. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XI, 1958-1959, pp. 1-16.
3474. VAN GEETRUYEN, J., Het Deltaplan, zijn weerslag op het internationaal tussenwater- en rivierrecht.
Antwerpen, 1956-1957.
3475. VILAIN, F., A propos des îles artificielles. In : *Neptunus*, XXIII, 1975-76, nr. 1, pp. 10-15.
3476. WILDIERS, P., Le connaissance maritime.
Antwerpen, 1861.
3477. WILDIERS, P., Le contrat d'affrètement maritime.
Antwerpen, 1969.

11.3. — *NATIONAAL ZEERECHT :*

publiek zeerecht (w.o. politie) — privaat zeerecht

NATIONAL MARITIME LAW :

maritime public law (including police) — maritime private law

3478. BAEK, J., Arbeidsrecht en maatschappelijke veiligheid in de Belgische koopvaardij.
Oostende, 1981.
3479. Bestuur van Bruggen en Wegen en Bestuur der Registratie en Domeinen. Reglement betreffende de politie en de scheepvaart der bevaarbare waterwegen onder beheer van de Staat.
S.l.s.d.
3480. BOLSEE, J., Les Conseils d'Amirauté et leurs archives. In : *Archief- en Bibliotheekwezen in België*, IX, 1932, pp. 16-18.
3481. BOSMANS, R., Le connaissance direct. Étude de doctrine et de jurisprudence.
Brussel, 1950.
3482. CALEWAERT, W. en PLUYMERS, I., De misdadigheid van de zeeman aan boord van de Belgische koopvaardij schepen. In : *Nautilus*, 1967, pp. 98-113 ; 141-147 ; 174-180.
3483. COLLARD, J., Aperçu de droit maritime belge.
Antwerpen, 1931.

3484. COLLARD, J., La vie sociale du marin belge. In : *La Vie économique et sociale*, XXVII, 1940, pp. 203-222.
3485. COLLARD, J. en BOSQUET, R., Vade-Mecum juridique à l'usage des capitaines de la marine marchande belge. Antwerpen, 1944.
3486. COLSON, E., Lettre de garantie. In : *Nautilus*, LXIV, 1973, pp. 133-137.
3487. COLSON, E., Considérations succinctes relevant de la date d'embarquement d'une marchandise à bord du transporteur. In : *Nautilus* LXXV, 1974, pp. 75-81.
3488. COOPMAN, J., Het personeel van de admiraliteit te Oostende en Duinkerke (1634-1692). In : *Ostendiana*, I, 1972, pp. 159-180.
3489. CORNELLIE, E., Commentaires du nouveau règlement pour la navigation sur la section de l'Escaut comprise entre une limite située à un kilomètre en amont de l'extrémité sud des quais d'Anvers et de la frontière néerlandaise. S.l., 1927.
3490. CUYT, J., Naar een beperking der arbeidsuren van de gezagvoerder. In : *Nautilus*, LXXI, 1980, pp. 131-133.
3491. DAUBRESSE, L., Transports maritimes et connaissements. S.l.s.d.
3492. DE RYCKERE, R. en BULTINCK, A., Les règles de route en mer. Brussel, 1909.
3493. DE SMET, R. en VAN DOOSSELAERE, J., Le transport maritime sous connaissement en droit belge. Parijs, 1966.
3494. DE SMET, R., Droit maritime et droit fluvial belge. Brussel, 1971.
3495. DE WINTER, J., Précis du droit maritime à l'usage du yachtman belge. Brussel, 1968.
3496. DEBROCK, W., De Vlaamse admiralen en admiraliteiten. In : *Neptunus*, VI, 1958, nr. 4, pp. 23-25.
3497. DEBROCK, W., L'amirauté d'Ostende. Oostende, 1959.
3498. DEBROCK, W., De scheepstucht in vroeger jaren. In : *Nautilus*, LXXI, 1980, pp. 235-241.
3499. DEGRYSE, R., Uit de geschiedenis van onze zeemacht. De oorsprong van de admiraliteit van Vlaanderen onder Lodewijk van Male. In : *Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden*, XIV, 1959-1960, pp. 177-196.
3500. DEGRYSE, R., Het tucht- en politiereglement voor de Hollands-Vlaamse krijgsvloot van buiskonvooiers van 1547. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XV, 1963, pp. 17-30.
3501. DENUCE, J., De admiraliteit van de Schelde te Antwerpen van de 16de tot de 18de eeuw. In : *Antwerpsch Archievenblad*, 2de r., 1932, pp. 289-313.
3502. DENUCE, J., De Vlaamsche en de Antwerpsche admiraliteit. (Irmin-Reeks nr. 5). Brussel, 1944.
3503. DESECK, P., Administratieve schikkingen voor de pleziervaart. Jachtdocumenten. Oostende, 1980.

3504. DEZUTTERE, K., Het ouderdomspensioen der zeevisschers. Schema eener wettelijke oplossing. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 144-148.
3505. FRANCK, L., Droit maritime ; de l'abordage ; étude de la législation et de la jurisprudence de 1885-1900.
Brussel, 1901.
3506. FRANCK, L., Limitation de la responsabilité des propriétaires de navires et privilèges et hypothèques maritimes.
Brussel, 1913.
3507. FRANCK, L., La nouvelle législation maritime belge et les conventions internationales de Bruxelles.
Antwerpen, 1929.
3508. GEPTS, J., Koopvaardij en maritiem recht. Schipper naast God. In : *Neptunus*, VIII, 1960, nr. 3, pp. 6-13.
3509. GEPTS, J., Het statuut van de kapitein in het gedrang ? In : *Nautilus*, LXVII, 1976, pp. 101-109.
3510. HEENEN, J., Vente et commerce maritime.
Brussel, 1952.
3511. HERVY, J., La responsabilité des pilotes de navires en droit comparé. Étude de doctrine et de jurisprudence. De verantwoordelijkheid der scheepsloodsen in vergelijkend recht. Studie van rechtsleer en rechtspraak.
Brussel, 1939.
3512. JACOBS, V., Le droit maritime belge.
Brussel, 1889-1891, 2 v.
3513. JORDENS, M., Droit et technique des opérations maritimes.
Brussel, 1944.
3514. KIESSELBACH, G. A., Die Konzentration des hansischen Seeverkehrs auf Flandern nach den ältesten Schiffsrechten der Lübecker, Hamburger und Bremer und nach dem Seebuche. In : *Vierteljahrschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte* VIII, 1910, pp. 268-336 ; IX, 1911, pp. 373-394.
3515. LE CLERE, J., L'abordage en droit maritime et en droit fluvial.
Antwerpen, 1965.
3516. LEMAIRE, L., L'Amirauté de Dunkerque 1579-1791. In : *Bulletin de l'Union Fauconnier*, XXI, 1934, pp. 155-241.
3517. LIBERT, H., Inleiding tot enkele juridische en sociale problemen betreffende de zeelieden varende onder Belgische vlag.
S.l., 1962.
3518. MARQUET, F., L'assurance des risques de guerre en droit belge. In : *La Vie économique et sociale*, XXVII, 1940, pp. 159-181.
3519. MEEUS, E., Avaries communes et avaries particulières.
Brussel, 1931.
3520. PETIT, F., Éléments de droit maritime.
Brussel, 1947.
3521. PETIT, F., Beginselen van zeevaartrecht.
Brussel, 1947.

3522. PISSIERSSENS, C., De opruiming van wrakken in de territoriale wateren. In : *Nautilus*, LXV, 1974, pp. 85-88.
3523. POLLENTIER, F., De hervorming van de admiraliteit op het einde van de 16de eeuw met betrekking tot Duinkerken. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, XCVI, 1959, pp. 157-177.
3524. POLLENTIER, F., De admiraliteit en de oorlog ter zee onder de Aartshertogen 1596-1609.
Brussel, 1972.
3525. POLLENTIER, F., Admiraliteit. In : *Maritieme geschiedenis der Nederlanden*, I, 1976, pp. 295-304.
3526. RADISIC, N., Date du connaissance et commerce maritime.
Antwerpen, 1963.
3527. REATZ, C. F., Ordonnances du duc d'Albe sur les assurances maritimes de 1569, 1570, 1571, avec un précis de l'histoire du droit maritime dans les Pays-Bas. In : *Bulletin de la Commission Royale d'Histoire de Belgique*, V, 1878, pp. 41-118.
3528. RENIER, G., Notes sur les avaries et leur règlement, l'assurance du navire.
Antwerpen, s.d.
3529. SMEESTERS, C., Droit maritime et droit fluvial. Commentaire de la législation de la jurisprudence et des usages applicables à la navigation maritime et à la navigation intérieure.
Brussel, 1911-1912, 2 v.
3530. SMEESTERS, C., Éléments de droit maritime belge.
Antwerpen, 1926.
3531. SMEESTERS, C. en WINKELMOLEN, G., Droit maritime et droit fluvial. Commentaire de la législation de la jurisprudence et des usages applicables à la navigation maritime et à la navigation intérieure.
Brussel, 1929-1938, 3 v.
3532. SMEESTERS, C., Institution d'un conseil d'enquête de la marine marchande. Rapport préliminaire.
Antwerpen, 1952.
3533. SMET, R. en VAN LOOCKE, H., Leidraad bij het Scheldescheepvaartreglement.
Malle, 1982.
3534. SOHR, F., Note sur les travaux du comité maritime international à l'occasion de la XIIe conférence de droit maritime tenue à Anvers (juillet 1921).
Antwerpen, 1921.
3535. STEVENS, E. en HENNING, R., Le contrat de transport : le contrat de transport en Belgique.
Brussel, 1931.
3536. VAES, G., Droit maritime ; les ports belges, étude de droit maritime et administratif concernant les ports d'Anvers, Bruges (ancien port et Zeebrugge), Bruxelles, Gand, Louvain, Ostende et littoral.
Brussel, 1904.
3537. VAN BLADEL, G., Le contrat de transport par bateaux d'intérieur et l'affrètement en séjour. Étude doctrinale et de jurisprudence.
Antwerpen, s.d., 2 v. en supplement.

- 3538. VAN BLADEL, G., La nouvelle législation maritime belge.
Antwerpen, 1909.
- 3539. VAN BLADEL, G., Du délai de starie et des surestaries en matière de déchargement de
bois.
Brussel, 1911.
- 3540. VAN BLADEL, G., Éléments de droit maritime et administratif belge.
Brussel, 1912.
- 3541. VAN BLADEL, G., La traîne. Législation et jurisprudence d'Anvers relatives au remor-
quage en mer et en rivière.
Brussel, 1914.
- 3542. VAN BLADEL, G., Réparation des dommages résultant des faits de la guerre. Loi du
10 mai 1919. Commentaire théorique et pratique.
Brussel, 1919.
- 3543. VAN BLADEL, G., Connaissance et Règles de La Haye.
Brussel, 1929.
- 3544. VAN DOORSELAERE, J., Le tribunal de commerce d'Anvers et les possibilités complé-
mentaires d'arbitrage dans l'optique des affaires maritimes et portuaires. In :
Nautilus, LXV, 1974, pp. 284-289.
- 3545. VAN RYN, J., Principes de droit commercial.
Brussel, 1956-1966.
- 3546. VANDER ROL, G., Het ouderdomspensioen der zeelieden. In : *Nationaal congres van
de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 150-155.
- 3547. VYNCKIER, J. e.a., Juridisch handboek voor de scheepsleiding.
Lier, (1979).
- 3548. VYNCKIER, J., De zeevaartpolitie vroeger en nu. In : *Mededelingen van de Marine
Academie van België*, XXII, 1971-1972, pp. 101-117.
- 3549. VYNCKIER, J., De zeevaartpolitie. In : *Nautilus*, LXIV, 1973, pp. 173-181.
- 3550. WAUTERS, J., Droit commercial et maritime.
Antwerpen, 1920.
- 3551. WAUTERS, J., Bref commentaire de droit commercial et maritime.
Antwerpen, 1929.
- 3552. WILDIERS, P., Le connaissance maritime.
Antwerpen, 1861.
- 3553. WILDIERS, P., Le contrat d'affrètement maritime.
Antwerpen, 1969.

11.4. — *BINNENSCHIEPVAARTRECHT*
INLAND NAVIGATION LAW

- 3554. BOON, E., De binnenscheepvaart in het levende recht. Een bloemlezing uit de
Belgische rechtspraak.
Antwerpen, 1954.
- 3555. Commissaires maritimes des localités autres que Boma, Banana et Matadi. In : *Le
Mouvement Géographique*, 1922, p. 70.

3556. DE SMET, R., Droit maritime et droit fluvial belge.
Brussel, 1971.
3557. DE SMET, R., Droit maritime et droit fluvial belge.
Brussel, 1971, 2 v.
3558. DEITZ, R., Manuel de droit fluvial à l'usage des industriels du transport par eaux
intérieures, des affréteurs et des bateliers.
Brussel, 1946.
3559. DELAHAYE, P., Le contrat d'affrètement fluvial. Commentaire de la loi du 5 mai
1936.
Brussel, 1937.
3560. DEMEUR, P., L'affrètement fluvial sous le régime de la loi du 5 mai 1936.
Brussel-Parijs, 1937.
3561. Dispositions réglementant la police et la navigation. (Ministère des Travaux publics ;
Administration des ponts et chaussées. Administration des voies hydrauliques.
Service d'exploitation des voies navigables).
Strée, 1950, 2de dr.
3562. GOHR, A., Du régime juridique des rivières non navigables, ni flottables du Congo.
In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*,
VI, 1935, pp. 536-556.
3563. GUILLOT-PURNELLE, C., Traité élémentaire. Affrètement, transport, connaissance en
droit fluvial.
Brussel, 1917.
3564. HERTOGHE, P., Les origines du statut international du Rhin.
Brussel, 1956.
3565. HEYSE, Th., A propos du régime juridique des eaux et du lit des lacs et des cours
d'eau. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Weten-
schappen*, XXIII, 1952, pp. 751-752.
3566. Immatriculation des bateaux et commissions attribuant aux capitaines des pouvoirs
disciplinaires. In : *Le Mouvement Géographique*, 1922, p. 70.
3567. LAUDE, N., Du régime juridique des eaux et du lit des lacs et des cours d'eau. In :
Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen,
XXIII, 1952, pp. 739-750.
3568. LE CLERE, J., L'abordage en droit maritime et en droit fluvial.
Antwerpen, 1965.
3569. MAGNETTE, F., Un mémoire inédit sur la liberté de l'Escaut.
Brussel, 1895.
3570. MAGNETTE, F., Joseph II et la liberté de l'Escaut.
Brussel, 1897.
3571. Mémoire au soutien des droits et privilèges des chefs, jurés et anciens du corps de
métier des francs-bateliers ou navieurs de la ville de Gand, à l'occasion du décret
du 18 mai 1763 ...
(Gent), s.d.
3572. La navigation fluviale du Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1921, pp. 303-
305.

3573. POLLET, J., L'Abordage fluvial. Commentaire de la législation et de la jurisprudence relatives à l'abordage fluvial. Antwerpen, [1939].
3574. PRIMS, F., Zeger de Smet, de stroombaljuw (1331-1335). In : *Antverpiensia*, 1932, VI, pp. 71-79.
3575. A propos de pavillons. In : *Le Mouvement Géographique*, 1888, p. 3.
3576. RAE, M., De la responsabilité contractuelle des transporteurs par terre et par eau au Congo Belge. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, V, 1959, pp. 525-553.
3577. SMEESTERS, C., Du contrat de transport par eaux intérieures. Brussel, 1906.
3578. SMEESTERS, C., Droit maritime et droit fluvial. Commentaire de la législation de la jurisprudence et des usages applicables à la navigation maritime et à la navigation intérieure. Brussel, 1911-1912, 2 v.
3579. SMEESTERS, C., Rapport sur l'affrètement fluvial. Brussel, 1928.
3580. SMEESTERS, C. en WINKELMOLEN, G., Droit maritime et droit fluvial. Commentaire de la législation de la jurisprudence et des usages applicables à la navigation maritime et à la navigation intérieure. Brussel, 1929-1938, 3 v.
3581. SOHIER, A., A propos du régime juridique des eaux et du lit des lacs et des cours d'eau. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XXIII, 1952, pp. 753-754.
3582. VAN ACKER, L., Représentation des usagers au sein des organismes internationaux s'occupant de navigation intérieure. Congrès national de la navigation intérieure. Brussel, 1928.
3583. VAN BLADEL, G., Le contrat de transport par bateaux d'intérieur et l'affrètement en séjour. Étude doctrinale et de jurisprudence. Antwerpen, s.d., 2 v. en supplement.
3584. VAN BLADEL, G., La Traîne. Législation et jurisprudence d'Anvers relatives au remorquage en mer et en rivière. Brussel, 1914.
3585. VAN DE POEL, J., Het Schelde-Rijn akkoord van 13 mei 1963. S.l., 1963.
3586. WALTHER, H., La jurisprudence de la Commission Centrale pour la navigation du Rhin 1832-1939. Straatsburg, 1948.
3587. YANS, M., Contribution à l'histoire économique liégeoise du XVIIIe siècle. Note sur la batellerie mosane dans la seconde moitié du XVIIIe siècle. Note de droit commercial. In : *La Vie Wallonne*, XXXII, 1958, pp. 256-265.

XII. ONDERWIJS – WETENSCHAP – CULTUUR EDUCATION – SCIENCE – CULTURE

12.1. – *ONDERWIJS – WETENSCHAP – CULTUUR (algemeen)* *EDUCATION – SCIENCE – CULTURE (general)*

- 3588. DE CLEYN, F., La propagande maritime par l'école. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli, pp. 38-49.
- 3589. DE KEMMETER, F., La Belgique devant le problème maritime. La mentalité belge. In : *IIde Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 89-95.
- 3590. A la Ligue Maritime Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 109, p. 279 ; 1952, nr. 154, p. 181.

12.2. – *ONDERWIJS EN OPLEIDING :* *zeevaartscholen en militaire scholen – schoolschepen – stages en recyclage* *EDUCATION AND TRAINING :* *nautical colleges and military academies – training ships – practical courses and retraining*

- 3591. Le 50^e anniversaire du naufrage du „Comte de Smet de Naeyer”. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 254, p. 311.
- 3592. Het Belgisch schoolschip.
Antwerpen, s.d.
- 3593. BILLIAU, R., Bij een 60-jarig bestaan K.W. Ibis. In : *Sirene*, 1966, nr. 65, pp. 12-17.
- 3594. BOETING, J., La „petite histoire” d'un échouage. In : *Neptunus*, XXVI, 1978-1979, nr. 1, pp. 35-43.
- 3595. *Bulletin de l'Amicale des Anciens Cadets du navire-école belge George Lecointe*. 1935-1939.
- 3596. C., —, A bord du „Mercator” – „In memoriam ...”. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 141, p. 607.
- 3597. Cinquantenaire de l'œuvre des navires-écoles belges, 1904-1954.
Antwerpen, 1955.
- 3598. COLLARD, J., La carrière maritime en Belgique.
S.l., 1946.
- 3599. COURTOIT, J., Les expositions flottantes à bord du navire-école „L'Avenir”.
Antwerpen, (1928).
- 3600. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Pour l'initiation maritime de l'esprit public. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 73-76.

3601. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Comment naquit et se développa l'œuvre de nos navires-écoles. In : *Revue belge des transports*, 1956, nr. 9, pp. 57-75.
3602. DE DECKER DE BRANDEKEN, J., Il y a 70 ans ... Le naufrage du navire-école belge „Comte de Smet de Nayer”. In : *Neptunus*, XXIV, 1976-77, nr. 3, pp. 12-18.
3603. DE Vos, A., Opleidingsschip „Mercator”. Beknopte geschiedenis van de Belgische opleidingsschepen.
Brussel, [1979], 4de dr.
3604. DE Vos, A., Le navire-école „Mercator”. Histoire sommaire des navires-école belges.
Brussel, [1979], 4de dr.
3605. DE Vos, A., Onze schoolschepen. In : *Waendelaer et sur l'Eau*, 1955, pp. 302-308.
3606. DE Vos, A., Het Belgisch zeilend schoolschip ; van „Comte de Smet de Naeyer” tot het o-s „Mercator”. In : *Sirene*, 1963, Nr. 53, pp. 11-16.
3607. DE Vos, A., „Mercator” ; beknopte geschiedenis van de Belgische opleidingsschepen.
Antwerpen, 1964.
3608. DE Vos, A., 60 jaar geleden verging het eerste Belgische opleidingsschip Comte de Smet de Naeyer. In : *De Blauwe Wimpel*, 1966, nr. 4, pp. 118-121.
3609. DE Vos, A., The sail training ship Mercator.
Antwerpen, 1975.
3610. DE Vos, A., Das Segelschulschiff „Mercator”.
Antwerpen, 1975.
3611. Une donation belge pour les gens de mer au Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 196, pp. 913-914.
3612. Une école de pêche à Kilwa. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 191, p. 711.
3613. École de pêche au lac Moëro. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 189, p. 628.
3614. Écoles de navigation ; collation des brevets dans la marine marchande et la pêche maritime ; règlement et programme de l'enseignement. (Ministère de la Marine, des Postes et des Télégraphes. Administration de la Marine).
Brussel, 1914.
3615. FRANCK, L., Naufrage du navire-école „Comte de Smet de Naeyer”, Plaidoirie de L. Franck et jugement du tribunal de première instance de Bruxelles.
[Brussel], 1908.
3616. GERS, J., Le voilier. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, II, 1938-1939, pp. 177-195.
3617. GHILAIN, J., La formation de la main d'œuvre noire qualifiée à l'Union Nationale des Transports Fluviaux (Unatra). In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, VII, 1936, pp. 514-532.
3618. HENNEBICQ, L., Catastrophe du navire-école belge ; plaidoirie.
Brussel, 1910.
3619. KEELHOF, A., De la nécessité d'instituer à Anvers une école spéciale de l'état pour la formation de mécaniciens et de chauffeurs de marine marchande.
Leuven, 1888.
3620. LACROIX, L., Les derniers pilotins de la voile. Les voiliers-écoles du milieu du XIXe siècle à nos jours.
Luçon, 1952.
3621. LAUWEREINS, F., 50 jaar geleden. In : *Neptunus*, XXVI, 1978-1979, nr. 1, pp. 44-48.

3622. LEMAITRE, O., Les chansons du navire-école belge „L'Avenir”.
S.l., 1961.
3623. LOZE, L. G., Het zeevaartkundig onderwijs in België. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 321-323.
3624. LOZE, L. G. en ANDRÉ, J., Cours de navigation, à l'usage du yachtman et de l'officier au cabotage. Suivi d'un résumé de droit maritime.
Brussel, 1943.
3625. MAROY, C., Le diplôme des patrons-pêcheurs. In : *La Belgique Maritime, Coloniale et Économique*, 1922, nr. 30, pp. 685-687.
3626. MOSSES, F. A. en CLINCK, J., Handleiding bij de studie van scheepvaart-Engelsch.
Antwerpen, [1933].
3627. MWIDIE WA KAPOUGA, —, L'œuvre royale de l'„Ibis” en Afrique belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1958, nr. 283, pp. 647-648.
3628. L'orientation et la formation professionnelle des officiers de la marine marchande belge. Cercle Georges Lecointe (ed.). (Division nautique).
Antwerpen, s.d.
3629. P., H., Nos marins congolais. In : *Revue Coloniale Belge*, 1957, nr. 268, pp. 494-495.
3630. PADUART, A., École supérieure de navigation maritime. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 312-314.
3631. La question des armements maritimes et de la construction navale en Belgique. Aperçu sur le recrutement du personnel marin.
Brussel, 1899.
3632. Réorganisation des écoles de navigation de l'État. (Royaume de Belgique. Administration de la marine).
Brussel, 1930.
3633. ROBINS, L., Nos Congolais et la mer. In : *Revue Coloniale Belge*, 1959, nr. 292, p. 423.
3634. ROBINS, L., Het zeevaartonderwijs ten overstaan van de automatisering in de scheepvaart. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVII, 1965, pp. 37-49.
3635. UNDERHILL, H., Sail training and cadet ships.
Glasgow, 1956.
3636. VAN DEN BOSSCHE, E., Lotgevallen van een schipbreukeling van de „Comte de Smet de Naeyer”. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVIII, 1966, pp. 113-115.
3637. VAN ISEGHEM, A., Le navire-école belge. Que doit-il être ?
Brussel, 1908.
3638. VAN TOOR, J., Belgische concessie aan een Nederlandsche reederij voor de opleiding van Belgische drijfnetvischers. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 129-131.
3639. VERHE, M., Mijn scheepsboek. Reisverhaal der eerste omvaart van het Belgisch schoolschip „L'Avenir”.
Gent, 1909.
3640. VERHE, M., En vigie. Relation de voyage de la première croisière du navire-école belge „L'Avenir”.
Gent, 1911.

3641. VERSTRAETEN, J., Le navire-école, institution d'enseignement professionnel maritime. Antwerpen, s.d.
3642. Vijftigjarig bestaan van het werk der schoolschepen, 1904-1954. Antwerpen, 1955.
3643. WAUWERMANS DE FRANQUIN, A., Biographie du Baron Henri van Zuylen van Nyevelt ; commandant en second du navire-école „Comte de Smet de Naeyer”, 26 août 1878-19 avril 1906. Brussel, 1907.
3644. Zeevaartscholen. Begeven der diploma's voor de koopvaardij en de zeevisscherij. Regelement en onderwijsprogramma. École de navigation. Collation des brevets dans la marine marchande et la pêche maritime. Règlement et programme de l'enseignement. België : Ministerie van Zeewezen Posterijen en Telegrafien ; Beheer van het Zeewezen (ed.). Brussel, 1914.

12.3. – *WETENSCHAP :*

geleerde genootschappen – instellingen (betreffende navorsing, conservatie, kunst) – ecologie van de zee – wetenschappelijke expedities (ook met betrekking tot de kolonies)

SCIENCE :

scientific associations – institutions (concerning research, conservation, arts) – ecology – scientific expeditions (concerning the colonies as well)

3645. Le 50e anniversaire de la Ligue Maritime Belge et du retour de l'expédition antarctique du „Belgica”. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 87, p. 316.
3646. Le Bas-Congo. Navigabilité du fleuve. In : *Le Mouvement Géographique*, 1886, p. 90, col. a.
3647. Belgisch-Nederlandse Antarctische Expeditie. Deelnemerslijst der verschillende expedities. Brussel, 1964.
3648. Belgisch-Nederlandse Zuidpoolexpeditie. Antwerpen, 1964.
3649. CAPART, A., „M'Bizi”, expédition océanographique belge dans les eaux africaines de l'Atlantique sud, 1948-1949. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 99, pp. 732-733.
3650. CAPART, A., Liste des stations effectuées au cours de l'expédition océanographique belge dans les eaux côtières africaines de l'Atlantique sud. 1948-1949. (Institut Royal des Sciences Naturelles de Belgique). Brussel, 1951.
3651. Congrès international pour l'étude des régions polaires. Bruxelles 7-11 septembre 1906. Rapport d'ensemble. Documents préliminaires et compte-rendu des séances. Brussel, 1906.
3652. COOK, F. A., Vers le pôle sud ; l'expédition de la „Belgica”. Brussel, 1902.

3653. COOK, F. A., Die erste Südpolarnacht 1898-1899. Bericht über die Entdeckungsreise der „Belgica“ in der Südpolarregion. Mit einem Anhänge : Überblick über die wissenschaftlichen Ergebnisse.
Kempten-München, 1909, 3de dr.
3654. DAUWE, J., De bedrijvigheid van de Marine Academie in 1966. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XVIII, 1966, pp. VIII-XI.
3655. DE BURBURE, A., Le périple de la „Belgica“. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 88, pp. 344-346.
3656. DE BURBURE, A., Un gentilhomme belge précurseur de Colomb. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 143, pp. 665-669 ; nr. 144, pp. 711-715.
3657. DE BURBURE, A., Il y a vingt ans, mourait le commandant de Gerlache. In : *Revue Coloniale Belge*, 1954, nr. 221, pp. 877-880.
3658. DE CLEYN, F., Le Musée National de Marine. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, II, 1938-1939, pp. 246-255.
3659. DE GERLACHE DE GOMERY, A., Quinze mois dans l'Antarctique. Voyage de la „Belgica“.
Brussel, 1943.
3660. DE GERLACHE DE GOMERY, A., Vijftien maanden in den Antarctic. Reis van de „Belgica“.
Brussel, 1943.
3661. DE GERLACHE DE GOMERY, A. en VRIJMAN, L. C. (vert.), Vijftien maanden aan de Zuidpool ; reis van de „Belgica“.
Brussel, 1958.
3662. DE GERLACHE DE GOMERY, A., Victoire sur la nuit antarctique. L'Éolienne. Exploration.
Parijs-Doornik, 1960.
3663. DE GERLACHE DE GOMERY, A., Victoire sur la nuit antarctique. L'expédition de la „Belgica“, 1897-1899.
Parijs-Doornik, 1960.
3664. DE GERLACHE DE GOMERY, G., L'Expédition antarctique belge 1957-1958. In : *Revue de la Société Belge d'Études et d'Expansion*, 1960, nr. 190, pp. 220-230.
3665. DE GERLACHE DE GOMERY, G., Retour de l'Antarctique. Récit de l'expédition antarctique belge 1957-1958.
Parijs-Doornik, 1960.
3666. DE GERLACHE DE GOMERY, G., L'effort antarctique belge de 1897 à nos jours. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVI, 1964, pp. 77-88.
3667. DE GERLACHE, —, L'expédition antarctique belge. In : *Le Mouvement Géographique*, 1899, pp. 228-229 ; pp. 240-242 ; p. 520 ; pp. 545-546 ; pp. 607-608.
3668. DE GERLACHE, A., Quinze mois dans l'Antarctique.
Brussel, 1902.
3669. DE GERLACHE, A., Voyage de la „Belgica“ ; quinze mois dans l'Antarctique.
Parijs, 1902.
3670. DE GERLACHE, A., Croisière océanographique accomplie à bord de la „Belgica“ dans la Mer du Grönland 1905. Relation succincte du voyage.
Brussel, 1909.

3671. DE Vos, A., Bij het geofysisch jaar ; de Belgische expeditie 1897-1899. In : *Sirene*, 1957, nr. 29, pp. 2-5.
3672. DE Vos, A., De ontdekking van Antarctica of kleine historiek van een groot continent. In : *Nautilus*, 1959, pp. 134-137.
3673. DE Vos, A., Belgisch-Nederlandse Zuidpoolexpeditie ; herinneringen aan de vermaarde „Belgica“-expeditie van 1898. In : *De Blauwe Wimpel*, 1964, nr. 4, pp. 128-130.
3674. DE Vos, A., Nieuwe aanwinst in het Nationaal Scheepvaartmuseum. Diorama van een Antwerpse scheepswerf in de 19de eeuw. In : *Hinterland*, XXVI, 1977, pp. 49-51.
3675. DE Vos, A., De „Belgica“-expeditie 1897-1899. In : *Spiegel der Zeilvaart*, 1979, nr. 6, pp. 14-19.
3676. DE Vos, A., De spits „Lauranda“ naast het Steen. In : *Antwerpen*, XXVI, 1980, pp. 87-92.
3677. DE Vos, A., De „Belgica“-expeditie 1897-1899. In : *Hinterland*, XXIX, 1980, pp. 39-45.
3678. DENUCE, J., Bibliographie antarctique. In : *Procès-verbal de la session tenue à Rome en 1913*. Commission polaire internationale, 1913, pp. 25-293.
3679. DERMUL, A., Le musée de marine.
Antwerpen, 1943.
3680. DREESSEN, J., Fort Napoleon, een marine museum ? In : *Neptunus*, XXIV, 1976-77, nr. 2, pp. 31-35.
3681. DU FIEF, J., La zone polaire australe et le projet d'une expédition antarctique belge.
Brussel, 1896.
3682. L'expédition antarctique du commandant de Gerlache.
Brussel, 1949.
3683. Expédition océanographique belge dans les eaux côtières africaines de l'Atlantique sud. 1948-1949. Résultats scientifiques. (Institut Royal des Sciences Naturelles de Belgique).
Brussel, 1951.
3684. Une exposition de la navigation à Léopoldville. In : *Revue Coloniale Belge*, 1955, nr. 245, p. 875.
3685. FELDE, L., Une contribution polonaise à l'expédition antarctique belge : Antoine Dobrowolski. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, II, 1938-1939, pp. 202-229.
3686. GERS, J., De Gerlache, Lecoinge et Amundsen devant l'histoire. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 192, pp. 780-784 ; nr. 196, p. 193.
3687. GERS, J., De Gerlache, Lecoinge et Amundsen devant l'histoire. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VIII, 1954, pp. 81-104.
3688. GHILAIN, J., Progrès récents de la navigation fluviale au Congo Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 261, pp. 811-814.
3689. GRENFELL, G., Les explorations du „Peace“ sur le Haut-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1886, pp. 45-46.
3690. HERTZ, C., La conquête du globe. Les pôles.
Brussel, s.d.

3691. HOUVENAGHEL, G., Contribution à l'étude de l'écologie marine des îles Galapagos. (Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen, N.R., XIX, afl. 1).
Brussel, 1973, 37 fig.
3692. Journées d'études des transports au Congo Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 261, p. 831.
3693. KESTELOOT, E., Le fleuve Congo, son estuaire et sa fosse sous-marine. In : *Revue Coloniale Belge*, 1959, nr. 397, pp. 724-726.
3694. A la Ligue Maritime Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 109, p. 279 ; 1952, nr. 154, p. 181.
3695. A la Société Royale Belge de Géographie. Une conférence de R. Cambier. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 101, p. 834.
3696. LECOINTE, G., Commission polaire internationale ; session de 1908. Procès-verbaux des séances.
Brussel, 1908.
3697. LECOINTE, G., Au pays des manchots. Récit du voyage de la „Belgica”.
Brussel, 1910, 2de dr.
3698. LECOINTE, G., Procès-verbal de la session tenue à Rome en 1913 ; commission polaire internationale.
Brussel, 1913.
3699. Léopoldville et le réseau navigable du Haut-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1886, pp. 91, col. c-92, col. a.
3700. De Matadi à Léopoldville, le long de la rive sud. In : *Le Mouvement Géographique*, 1886, p. 90, col. b-c.
3701. MIGOT, A., La découverte de l'Antarctique.
Namen, 1956.
3702. Une mission hydrographique aux Etats-Unis pour le Congo belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 81, p. 115.
3703. La mission scientifique au lac Tanganika. In : *Revue Coloniale Belge*, 1946, nr. 29, p. 217.
3704. MOTTOULE, —., Mission piscicole au Katanga-Lomami. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 103, pp. 54-55.
3705. MULLER, G., De Gerlache belegert de ijsmuur. De eerste overwintering in de Zuid-poolstreek.
Antwerpen, 1955.
3706. Un musée de la marine à Léopoldville. In : *Revue Coloniale Belge*, 1955, nr. 231, p. 337.
3707. Nouvelle exploration du lac Albert par Emin-Pacha. In : *Le Mouvement Géographique*, 1887, p. 90, col. b-c ; p. 101, col. b-c.
3708. PEETERS, K. C., De wording van het Nationaal Scheepvaartmuseum te Antwerpen. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VII, 1953, pp. 31-50.
3709. PERGAMENI, C., Adrien de Gerlache, pionnier maritime 1866-1934.
Brussel, [1936].
3710. A propos de l'expédition de la „Belgica”. Deux bilans comparatifs. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 88, pp. 355-356.

3711. De reis van de Belgica.
Brussel, s.d.
3712. Le retour de la „Belgica”. In : *Le Mouvement Géographique*, 1899, pp. 584-585.
3713. RIETMAN, J. H., Belgisch-Nederlandse Antarctische expeditie. In : *De Zee*, 1966, nr. 6, pp. 257-263.
3714. SAMAKI, —., La conférence piscicole anglo-belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 103, pp. 52-53.
3715. Le Sankourou. Découverte d'une route fluviale directe entre Léopoldville et Nyangoué. Dix-huit cents kilomètres de voies navigables. De Kwamouth à Kassongo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1886, pp. 49-50.
3716. SMEKENS, F., De opening van het Museum voor Folklore en van het Nationaal Scheepvaartmuseum (Steen). In : *Antwerpen*, IV, 1958, pp. 32-38.
3717. SMEKENS, F., Een groot verlies voor de „Marine Academie” en „De Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum” : René De Bock. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIX, 1967, pp. 1-10.
3718. Symposium sur l'hydrobiologie et les pêcheries en Afrique. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 172, pp. 921-922.
3719. VAN BEKHOVEN, J., De pooltochten. Geschiedenis van de exploraties van Noord- en Zuidpool.
Antwerpen, 1958, 2de dr.
3720. VAN BEYLEN, J., De herinrichting van het Nationaal Scheepvaartmuseum. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VIII, 1954, pp. 127-144.
3721. VAN BEYLEN, J. en DE Vos, A., Het Nationaal Scheepvaartmuseum.
Antwerpen, 1981, 2de dr;
3722. VANDENSTEEN, P., Panegyriek van een ambtenaar [Henry De Vos]. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XXIII, 1973-1974-1975, pp. 1-14.
3723. VON FRANCOIS, C., Volume d'eau de quelques affluents du Congo et position du cours supérieur de trois affluents du Bas Kassai. In : *Le Mouvement Géographique*, 1886, p. 76.
3724. Voyages dans les régions arctiques, à la recherche du capitaine Ross, en 1834 et 1835 ; et reconnaissance du Thlew-Ee-Choh, maintenant grande rivière Back.
Elsene, 1852, 2 v.
3725. VRANCKX, K., Voor een nationaal zeevaartkundig museum. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 53-56.
3726. WAUTERS, A.-J., Le capitaine Hanssens sur le Haut-Congo. Relation de sa navigation entre le Stanley-Pool et les Stanley-Falls du 23 mars au 6 août 1884. In : *Le Mouvement Géographique*, 1884, pp. 67-68.
3727. WAUTERS, A.-J., L'exploration de l'Oubangi et de ses affluents par M. le capitaine Van Gèle. In : *Le Mouvement Géographique*, 1888, pp. 40-41.
3728. WAUWERMANS, A., La conquête des pôles ; à propos de l'expédition de Gerlache.
Brussel, 1900.
3729. De Zuidpoolexpeditie van commandant de Gerlache.
S.l., 1949.

12.4. – GODSDIENST :

zielzorg op zee (scheepsaalmoezeniers) – zielzorg aan de wal (zeemanskerken, kerk-schepen, scheepswijdingen, zeewijdingen, devotie)

RELIGION :

spiritual care at sea, ashore – chaplains

3730. DANSERCOER, R., Over geloof en bijgeloof bij de vissersbevolking van de Westhoek. In : *Ostendiana*, I, 1972, pp. 111-117.
3731. DEBROCK, W., Bedevaartplaatsen van de Vlaamse vissers en zeelui. In : *Marine*, 1957, nr. 9, pp. 5-9 ; nr. 10, pp. 5-7.
3732. DEBROCK, W., Bedevaartplaatsen van de Vlaamse vissers en zeelui. In : *Neptunus*, XXIII, 1975-76, nr. 4, pp. 2-12.
3733. DUBRULLE, H., Chapelle des navigateurs à Bruges. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, LX, 1910, pp. 360-361.
3734. Ex-voto marins dans le monde de l'antiquité à nos jours. Catalogue. Parijs, 1981.
3735. GELDHOF, J., Schepen op Oost-Indië voor de stichting der Oostendse Compagnie 1718-1721. In : *Biekorf*, LXX, 1969, pp. 361-362.
3736. HAMBYE, E., Le P. François Bray (1584-1624), un Irlandais aux origines de la mission navale des Jésuites belges. In : *Archivum historicum Societatis Jesu*, XV, 1946, pp. 144-154.
3737. HAMBYE, E., L'aumônerie de la flotte de Flandre au xviie siècle. (Bibliothèque de la Faculté de Phil. et Lettre de Namur, 39). Leuven-Namen, 1967.
3738. HILDEBRAND, —, P. Bonaventure van Oostende † 1771. In : *Ons Geestelijk Erf*, VI, 1930, pp. 27-45.
3739. HILDEBRAND, P., Aalmoezeniers op de Oostendsche zeeschepen (1718-1733). In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, XII, 1934, pp. 289-301.
3740. La mission navale des Jésuites belges. In : *Précis Historiques*, 1869, pp. 335-340.
3741. PRIMS, F., De schipperskapel te Antwerpen. In : *Antverpiensia*, XVIII, 1947, pp. 287-289.
3742. VAN ROEY, J., De Antwerpse schippers als sociaal-professionele groep en hun houding inzake godsdienst in het laatste kwart van de 16de eeuw. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIX, 1967, pp. 1-7.
3743. VLIETINCK, E., Aloude geplogentheden der Vlaamsche visschers. In : *Biekorf*, I, 1890, pp. 283-287.

12.5. – FOLKLORE EN CULTUUR :

feesten – gebruiken en zeden – kunst – taal (met uitsluiting van vaktaal)

FOLKLORE AND CULTURE :

festivities – practices and customs – art – language (excluding technical terms)

3744. BAEKELMANS, L., De zee, het schip en de zeeman in de literatuur. S.l., 1938.
3745. BARDIN, A., Les rôdeurs de la côte. Mœurs maritimes flamandes. Antwerpen-Brussel, 1875.

3746. BERQUEMAN, A., Avec P. J. Clays au littoral belge. „Le Scute Flamand”. Brussel, 1946.
3747. Bijgeloof aan de kust (Blankenbergse vissers). In : *Biekorf*, XXVI, 1920, p. 24.
3748. BUYSENS, O., Antverpia Mercatorum Emporium Actum 1515. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VI, 1952, pp. 171-201.
3749. BUYSENS, O., De schepen bij Peter Bruegel de Oude. Proeve van identificatiën. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VIII, 1954, pp. 159-191.
3750. DANSERCOER, R., Over geloof en bijgeloof bij de vissersbevolking van de Westhoek. In : *Ostendiana*, I, 1972, pp. 111-117.
3751. DE BOCK, R., Onze iconografische afdeling. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VII, 1953, pp. 19-30.
3752. DE BOCK, R., Uit onze iconografische afdeling. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VIII, 1954, pp. 105-111 ; IX, 1955, pp. 267-277 ; X, 1956-1957, pp. 21-34 ; XI, 1958-1959, pp. 111-132.
3753. DE BRUYN, E., L'iconographie de l'eau en Belgique jusqu'au xvie siècle. In : *Ilde Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 446-474.
3754. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., A propos d'un portrait de Frans Hals (Collection Lord Iveagh). Un Anversois, chef d'escadre et fondateur de Batavia. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 354-369.
3755. DE BURBURE, A., Quelques apports des marins au langage des terriens. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 457-461.
3756. DE LANGHE, J., Lapnamen (spotnamen) bij de visschers. In : *Biekorf*, XXXIV, 1928, pp. 188-192.
3757. DE PAUW, R., Verschillende mailboten van de lijn Oostende-Dover. S.l., 1846-1935, 9 etsen.
3758. DE REY, J., Art et marine. Les embarcations de pêche du littoral belge vues par le modéliste et peintre Maurice Seghers. In : *Neptunus*, V, 1957, nr. 2, pp. 8-10.
3759. DE SMET, G., Schip en zee. De nautische woordenschat van de Middelnederlandse Brandane-gedichten en Heinric van Veldeken. In : *Leuvense Bijdragen*, LIX, 1970, pp. 56-66.
3760. DE VOS, A., De zeeman in de literatuur. Een studie van A. E. Cornil. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVII, 1965, pp. 299-302.
3761. DE VOS, A., Tatoeage. uitstervende zeemanstraditie. In : *Sirene*, 1966, nr. 66, pp. 22-25.
3762. DE VOS, A., Pieter Breugel de Oude : ook schilder en tekenaar van schepen. In : *Sirene*, 1969, nr. 76, pp. 8-13.
3763. DELEN, A. J. J., De schilders der Schelde. Antwerpen, 1956.
3764. DELMELLE, J., Les écrivains belges et la mer. S.l.s.d.
3765. DESNERCK, R., Oostends woordenboek. Oostende, 1980, 2de dr.
3766. Ex-voto marins dans le monde de l'antiquité à nos jours. Catalogue. Parijs, 1981.

3767. FIERENS, P., Les peintres de la mer au XIXe siècle. In : *IIde Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 474-497.
3768. FILLIAERT, J., De fooidag bij de (Vlaamse) IJslandvaarders. In : *Biekorf*, XLII, 1936, pp. 15-21.
3769. G., N., Binnenscheepvaart. Rouwvlaggen in Vlaanderen en Nederland. In : *Biekorf*, L, 1949, p. 190.
3770. G., V., Bij het optellen van de vis : „33, ter eere Gods”. In : *Biekorf*, XXV, 1919, p. 368.
3771. G., V., Aan de kust (oude vissersgebruiken). In : *Biekorf*, XXV, 1919, p. 368.
3772. [Goede Vrijdag en het uitvaren der vissers ; Klemskerke en Heist-aan-Zee]. In : *Biekorf*, IV, 1893, p. 252.
3773. GORUS, J., Het „Schipperskwartier”.
S.l.s.d.
3774. Le grand prix de littérature franco-belge de la mer et de l'outre-mer à José Gers. In : *Revue Coloniale Belge*, 1956, nr. 257, p. 499.
3775. KLAUSING, J., Vreugde en verdriet in het visserslied.
Nieuwpoort, 1970.
3776. A la Ligue Maritime Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 109, p. 279 ; 1952, nr. 154, p. 181.
3777. LEMAITRE, O., Les chansons du navire-école belge „L'Avenir”.
S.l., 1961.
3778. LEPEER, E., Over bij- en spotnamen voor Wenduinaars.
Wenduine, 1971.
3779. LYNEN, A., Quelques réflexions sur les marinistes et leurs connaissances des choses de la mer. In : *Iste Internationaal congres van de zee*. Oostende, 11-14 september 1936, pp. 467-470.
3780. MAEREVOET, L., Bijdrage tot de studie van de woordenschat van de Scheldevisser te Mariekerke.
Gent, 1961.
3781. MAES, M., Oostendse iconografie. In : *Ostendiana*, I, 1972, pp. 123-126.
3782. MELON, N. en HERBILON, J., Textes d'archives (batellerie liégeoise). In : *Les Dialectes belgo-romans*, XXIII, 1966, pp. 113-183.
3783. MERTENS-DE LANGHE, Y., Het inrichten van gemakkelijkheden te Oostende op het einde van de 18de eeuw. In : *Ostendiana*, I, 1972, pp. 19-22.
3784. MULS, J., James Ensor, peintre de la mer. In : *IIde Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 515-530.
3785. PAUWAERT, C., Les grands marinistes hollandais et flamands. In : *IIIde Internationaal congres van de zee*. Oostende, 18-22 juli 1946, pp. 451-457.
3786. Peintres de la Meuse et de ses affluents. Catalogue de l'exposition itinérante organisée par le Ministère de la Culture Française.
Luik, 1973.
3787. PRIGNEAUX, R., Le sexe des bateaux. In : *Neptunus*, XVII, 1969, nr. 6, pp. 10-15.
3788. Le prix belge de littérature maritime. In : *Revue Coloniale Belge*, 1954, nr. 218, p. 780.
3789. Prix des écrivains maritimes. In : *Revue Coloniale Belge*, 1952, nr. 170, p. 842.

3790. Le rôle du Congo Belge dans la vie et l'œuvre de Joseph Conrad. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 102, p. 25.
3791. SACRÉ, J., De film en de zee. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 57-69.
3792. SCHAEFELS, H., Antwerpen, stad en haven in de tweede helft van de 19de eeuw naar de etsen van Hendrik Schaefels. Antwerpen, 1960.
3793. SMEKENS, F., Reeks der zeeschepen naar Pieter Breugel de Oude. Toelichting bij de platen. Antwerpen, 1959.
3794. SPETH-HOLTERHOFF, —, L'interprétation de la mer dans l'art des anciens Pays-Bas. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 326-342.
3795. STINISSEN, J., Recht door zee. Spreekwoorden, zin- en volksspreuken uit het scheepsleven. Antwerpen, 1913.
3796. Tentoonstelling. Op de rede, het leven aan de waterkant in Europese havens. Antwerpen, 1973.
3797. Tentoonstelling van églomisés 5-13 juni 1937. Vereniging van Antwerpsche Folkloristen. Antwerpen, 1937.
3798. VAN BEYLEN, J., Zelandiae Descriptio — Een merkwaardige tekening van het eiland Walcheren en de visserij op de Noordzee in de 16de eeuw. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, X, 1956-1957, pp. 81-114.
3799. VAN BEYLEN, J., Vlaamse maritieme achterglasschilderijen. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XI, 1958-1959, pp. 185-258.
3800. VAN BEYLEN, J., Zeemansleven-zeemansgebruiken. In : *Thomsen's Post*, 1960, pp. 16-25.
3801. VAN BEYLEN, J., Vlaams maritieme achterglasschilderijen, aanvullende inlichtingen bij een artikel met dezelfde titel in Boekdeel XI, 1958-1959. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XII, 1960, pp. 89-97.
3802. VAN BEYLEN, J., Wat reeds in de scheepvaart veranderde. In : *Neerlands Volksleven*, XI, 1961, pp. 166-173.
3803. VAN BEYLEN, J., Scheepsportretten en scheepsmodellen in de volkskunst. In : *Neerlands Volksleven*, XIII, 1963, pp. 419-454.
3804. VAN BEYLEN, J., John Henry Mohrmann, scheepsportrettist. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVII, 1965, pp. 67-99. 8 ill.
3805. VAN BEYLEN, J., Hinterglasbilder mit Schiffsdarstellungen. In : *Kunstgeschichte der Seefahrt*, 1966, pp. 181-228.
3806. VAN BEYLEN, J., De versiering van Vlaamse vissersschepen in de 19de en 20ste eeuw. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XXIII, 1973-1974-1975, pp. 149-189.
3807. VAN BEYLEN, J., Spreuken en gezegden ontleend aan de zeemanstaal. Antwerpen, 1977.
3808. VAN BEYLEN, J., Vlaamse maritieme achterglasschilderijen. In : *Antwerpen*, XXVII, 1981, pp. 96-106.

3809. VAN BEYLEN, J., De Vlaamse achterglasschilder P. P. ontmaskerd. In : *Antwerpen*, XXVII, 1981, pp. 193-194.
3810. VAN BEYLEN, J., Vlaamse maritieme achterglasschilderijen. In : *Spiegel der Zeilvaart*, 1981, nr. 6, pp. 36-43.
3811. VAN BEYLEN, J., Vlaamse maritieme achterglasschilderijen. Tentoonstelling 4 juni 1981-1982 in het Nationaal Scheepvaartmuseum, a-b sleepspits „Lauranda”. Catalogus. Antwerpen, 1981.
3812. VAN DEN WIJNGAERT, F., Hendrik Schaefels, teekenaar van het schip en van de oud-Antwerpsche haven. Antwerpen, 1944.
3813. VAN HAGELAND, A., De magische zee. Leuven, 1961.
3814. VAN HEESVELDE, F., Les paquebots de l'état belge mis en service sur la ligne Ostende-Douvres-Les cartes illustrées officielles des paquebots belges émises de 1899 à 1924 et leurs oblitérations. In : *IIIde Internationaal congres van de zee*. Oostende, 18-22 juli 1946, pp. 431-450.
3815. VERBOUWE, A., Iconografie van het arrondissement Oostende. (Iconografie der gemeenten van West-Vlaanderen, dl. III). Brussel, s.d.
3816. VILAIN, O., Plaatsaanduidingen te Oostende in de volksmond. In : *Ostendiana*, I, 1972, pp. 87-92.
3817. VLIETINCK, E., Aloude geplogentheden der Vlaamsche visschers. In : *Biekorf*, I, 1890, pp. 283-287.
3818. WILLEMS, V., 'Een en 't ander uit de visschers- en zeemanstale. In : *Biekorf*, VI, 1895, pp. 187-191, 200-204, 216-222, 251-255.

12.6. – *WATERSPORT EN TOERISME*
WATERSPORTS AND TOURISM

3819. 50 jaar 13de Zeescouts St.-Joris. Antwerpen, 1981.
3820. ALOY, J., Zeilen met stijl, Koninklijke Antwerpse Watersportvereniging. Antwerpen, 1978.
3821. Bateau à vapeur et touriste. Dinant 1839-1913. Dinant, 1980.
3822. BECH, E., Leçons de navigation à un yachtman. Brussel, 1903.
3823. A bord de l'„Albertville”. In : *Revue Coloniale Belge*, 1948, nr. 65, p. 389 ; nr. 67, pp. 466-469.
3824. BOYCE, B., Around the world on the Belgenland. New-York, 1925.
3825. Un concours international de pêche sportive à Moanda. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 194, p. 836.
3826. COORNAERT, M., Knokke en het Zwin ; deel I. Tielt, 1974.

3827. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Les idées de Léopold II. Influence du yachting sur la prospérité en général. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 450-454.
3828. DE WINTER, J., Précis du droit maritime à l'usage du yachtman belge. Brussel, 1968.
3829. DEKEYSER, M., Heist, van vissersdorp tot badstad. Heist-Duinbergen, 1969.
3830. Des régates internationales au Congo en 1907 ? In : *Revue Coloniale Belge*, 1948, nr. 72, p. 640 ; nr. 77, p. 804.
3831. DESECK, P., Administratieve schikkingen voor de pleziervaart. Jachtdocumenten. Oostende, 1980.
3832. DUREN, A., La pêche sportive. In : *Revue Coloniale Belge*, 1958, nr. 283, pp. 645-646.
3833. FRIDT, A., Quelques suggestions pour favoriser le yachting en Belgique. In : *Nationaal congres van de zee*. Antwerpen, 17-19 juli 1937, pp. 460-466.
3834. GROENEN, L. en ROTSART, A., Traité de navigation maritime pour yachtmen. Antwerpen, 1935.
3835. LOZE, L. G. en ANDRÉ, J., Cours de navigation, à l'usage du yachtman et de l'officier au cabotage. Suivi d'un résumé de droit maritime. Brussel, 1943.
3836. La pêche sportive au Congo Belge. In : *Revue Coloniale Belge*, 1954, nr. 216, pp. 706-707.
3837. La pêche sportive dans l'estuaire du fleuve Congo. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 191, p. 702.
3838. La pêche sportive. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 147, p. 851.
3839. PERIER, G.-D., A bord d'un voilier long courrier. In : *Revue Coloniale Belge*, 1948, nr. 75, p. 799.
3840. SCHEERLINCK, G., Varen. Handboek voor de leiders van een waterjeugdgroep. Brussel, 1945.
3841. SCHELTIJNS, L., Stoomvaart-Maatschappij „Schelde-Rupel” ; 50^e verjaaring 1857-1907. Temse, 1907.
3842. SEGERS, C., „Alle Zondagen ... Playsir Reys ...”. Kort overzicht van het Scheldetoerisme. In : *Antwerpen*, X, 1964, pp. 148-159.
3843. Strange places and strange faces. Seen on the Belgenland world cruise Red Star Line. S.l., 1930.
3844. *Sur l'Eau*. 1922-
3845. *V.-V.-W. Tijdingen. Uitgave voor de leden der Vlaamsche Vereeniging voor water-toerisme, afdeling van den Vlaamsche Toeristenbond*. 1947-
3846. VAN BEYLEN, J. en MERMANS, C., Zeil en stoom op de Schelde ; Voile et vapeur sur l'Escaut ; Segel und Dampf auf der Schelde ; Sail and steam on the Scheldt. Antwerpen, 1976.

3847. VAN HALTEREN, C., Installation et exploitation des ports pour yachts. In : *IId Internationaleaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 752-754.
3848. VAN HALTEREN, C., Mesures de sécurité pour la pratique des sports nautiques en mer. In : *IId Internationaleaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 755-758.
3849. VANDER MEER, C., Manuel de tourisme nautique.
Brussel, s.d.
3850. *Yachting Belge*.
1962-1979.

XIII. PERSONALIA

Met betrekking tot varenslui ook niet-Belgen, maar voor zover de door hen ontwikkelde activiteiten binnen de grenzen vallen van of betrekking hebben tot België en of de kolonies

Dealing only with seafarers regardless of nationality, whose activities can be situated in or related to Belgium and/or the colonies

13.1. – *PERSONALIA* (algemeen)

PERSONALIA (general)

3851. B., D., De vlootvoogden uit de familie de Bourgogne-Wacken. In : *Handelingen van de geschied- en oudheidkundige kring van Kortrijk*, N.R., XXII, 1946-1948, pp. 349-350.
3852. Compagnie Maritime Belge. Anvers, in memoriam 1939-1945.
Antwerpen, s.d.
3853. CROISSANT, E., Les marins flamands. Notules biographiques. In : *La Flandre*, IX, 1878, pp. 53 en 167.
3854. DE BEAUCOURT DE NOORTVELDE, R., Biographie ostendaise.
Oostende, 1900.
3855. DE SAINT-GENOIS, J., Les voyageurs belges aux XVIIIe et XIXe siècles.
Brussel, 1837, 2 v.
3856. DELEN, A. J. J., De schilders der Schelde.
Antwerpen, 1956.
3857. GELDHOF, J., Wetenswaardigheden over de Oostendse Compagnie 1722-1732. In : *Biekorf*, LXIX, 1968, pp. 89-93.
3858. LECONTE, L., Biographies des officiers des ouvriers du génie maritime. In : *Le Carnet de la Fourragère*, I, 1925, pp. 64-67.
3859. LIÉNART, J.-C., Les amiraux, capitaines et corsaires de Belgique. In : *Neptunus*, XVII, 1969, nrs. 2, pp. 97-104 ; 3, pp. 84-88 ; 4, pp. 44-48 ; 5, pp. 65-67 ; 6, pp. 88-91 ; XVIII, 1970, nrs. 1, pp. 72-79 ; 2, pp. 74-76 ; 3, pp. 88-89 ; 4, pp. 23-25 ; 5, pp. 62-64 ; 6, pp. 43-45 ; XIX, 1971, nrs. 1, pp. 68-70 ; 2, pp. 70-72 ; 3, pp. 100-102 ; 4, pp. 58-60 ; 5, pp. 82-84 ; 6, pp. 74-76 ; XX, 1972, nrs. 1, pp. 81-83 ; 2, pp. 69-72 ; 3, pp. 83-84 ; 4, pp. 74-75 ; 5, pp. 81-85 ; 6, pp. 33-39 ; XXI, 1973-74, nrs. 1, pp. 67-71 ; 2, pp. 57-60 ; 3, pp. 61-66 ; XXII, 1974-75, nrs. 1, pp. 24-26.
3860. MAROTE, H., Souvenirs d'un corsaire ostendais 1811-1814. De Burbure de Wesembeek, A. (ed.).
Brussel, 1943.
3861. SINKEL, E., Ma vie de marin.
Brussel, 1872, 2 v.

3862. STAES, J., Antwerpsche reizigers van de vroegste tijden tot op heden. Antwerpen, 1883.
3863. VAN BEYLEN, J., Meyer's album, een portrettengalerij van 19de eeuwse zeekapiteins. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XVIII, 1966, pp. 1-17.

13.2. — BIOGRAFIEËN OF BIOGRAFISCHE NOTA'S
BIOGRAPHIES OR BIOGRAPHICAL NOTES

3864. A.-J., W., Les mémoires de Georges Grenfell. In : *Le Mouvement Géographique*, 1908, pp. 253-254.
3865. AERTSEN, G., Prof. J. Boulvin, scheepsbouwkundig en werktuigkundig ingenieur (1855-1920). In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XXI, 1969-1970, pp. 50-66.
3866. Alexandre Delcommune. In : *Le Mouvement Géographique*, 1922, pp. 445-446.
3867. ARICKX, V., Jan van Hille en zijn verblijf in Batavia. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, CI, 1964, pp. 148-194.
3868. ASAERT, G., Een Kieldrechtenaar op de wijde zee. In : *Het Land van Beveren*, XI, 1968, pp. 102-108.
3869. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, R. C., Isaac Lemaire. In : *De Gids*, 1865, pp. 1-56.
3870. Le commandant Paul Le Marinel. In : *Le Mouvement Géographique*, 1912, p. 651.
3871. CORNET, R. J., George Grenfell. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 94, pp. 549-551.
3872. COX, J. F., Notice sur Georges Lecointe. Membre de l'académie. Né à Anvers le 29 avril 1869, décédé à Uccle le 27 mai 1929. Brussel, 1952.
3873. D., K., Alphonse Denijs (1848-1879), kapitein op de grote vaart. In : *Familia Denijs*, VIII, 1974, 25, pp. 12-23 ; 26/27, pp. 39-52 ; 28, pp. 31-45.
3874. DAUDRY, P., Familles de la marine dunkerquoise. Duinkerke, 1979.
3875. DE BAECKER, L., Étude biographique sur Gérard van Meckeren, vice-amiral de Flandre sous Charles-Quint. In : *Annales de la Société d'Émulation pour l'étude de l'histoire et des antiquités de la Flandre*, VI, 2de reeks, 1848, pp. 313-398.
3876. DE BROUWER, Y., Les de Brouwer. Deux siècles de capitaines et de corsaires ostendais. In : *Neptunus*, XV, 1967, nr. 5, pp. 48-64.
3877. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Un marin bruxellois, gouverneur des compagnies des Indes hollandaise et française. In : *IIde Internationaal congres van de zee*. Luik, 30 juli-2 augustus 1939, pp. 559-566.
3878. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Deux émules belges de Christophe Colomb : Isaac et Jacques le Maire. In : *Secours d'Hiver. Bulletin Officiel du Comité Exécutif Central*, 1942, nr. 5, pp. 13-16.
3879. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Un ancêtre de Guido Gezelle chez le Grand Mogol. Brussel, 1942.
3880. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Une page d'histoire belgo-portugaise. Un navigateur belge sur la Côte d'Ivoire du xvie siècle. Navires brugeois et navires portugais dans la guerre du poivre. In : *Revue des intérêts Luso-Belges*, V, 1951, pp.

3881. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Un patricien anversois au service de la Hollande. Pieter van den Broeck, fondateur de Batavia. In : *De Schakel*, VIII, 1953, pp. 39-44.
3882. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Le colonel de Puydt, initiateur de la liaison Meuse-Moselle-Rhin. In : *De Schakel*, IX, 1954, pp. 94-99.
3883. DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., Un marin liégeois au service de Napoléon. In : *Revue nationale*, XXXII, 1960, pp. 201-203.
3884. DE BURBURE, A., Un gentilhomme belge précurseur de Colomb. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 143, pp. 665-669 ; nr. 144, pp. 711-715.
3885. DE BURBURE, A., Magellan et ses cinq compagnons belges. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 194, pp. 817-819 ; nr. 197, pp. 935-938.
3886. DE BURBURE, A., Louis Hennepin, découvreur belge du Mississipi. In : *Revue Coloniale Belge*, 1954, nr. 214, pp. 613-618.
3887. DE BURBURE, A., Il y a vingt ans, mourait le commandant de Gerlache. In : *Revue Coloniale Belge*, 1954, nr. 221, pp. 877-880.
3888. DE DECKER, A., L'Amiral Georges van Spilbergen et son temps. Étude sur le génie du peuple flamand aux xvie et xviie siècles en fait de commerce et navigation. Antwerpen, 1886.
3889. DE KUN, N., La vie et le voyage de Ladislas Magyar dans l'intérieur du Congo en 1850-1852. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, VI, 1960, pp. 605-636.
3890. DE LA FONTAINE VERWEY, H., Willem Jansz. Blaeu en de reis van Le Maire en Schouten. In : *Jaarboek Amstelodanum*, LXIII, 1971, pp. 68-86.
3891. DE VOS, A., Pater Louis Hennepin ; medeontdekker van de Mississipi. In : *Sirene*, 1959, nr. 37, pp. 28-31.
3892. DE VOS, A., Georges Lecoinge. In : *Sirene*, 1969, nr. 75, pp. 23-25.
3893. DE WINTER, S., Il y a cent ans naissait Georges Lecoinge, officier, marin, explorateur et homme de science. In : *Industrie*, XXIII, 1969, pp. 495-501.
3894. DEBROCK, W., Comment Jean Bart, vaincu dans un combat naval, fut capturé par un corsaire ostendais. In : *Marine*, LIV, 1954, pp. 3-4.
3895. DEBROCK, W., Jan Jacobsen, een held uit de vroegste tijden onzer zeemacht. In : *Neptunus*, III, 1955, nr. 6, pp. 44-66.
3896. DEBROCK, W., Jacob Besage, „volhertigh in den Strijdt, is y seer kloeck gebleven ...”. In : *Neptunus*, III, 1956, pp. 18-21.
3897. DEBROCK, W., François Carpentier, Oostendse kaper. In : *Ostendiana*, III, 1978, pp. 147-158.
3898. DEGRYSE, R., Willem Beukel(s) van Nieuwpoort. In : *De Vlaamse Gids*, XXXVIII, 1954, pp. 403-410.
3899. DEGRYSE, R., Filips van Kleef, admiraal en schrijver van een tractaat over de zeeoorlog. In : *Het Leger – De Natie*, IX-9, 1954, pp. 12-18 ; XX-10, 1954, pp. 13-20.
3900. DEGRYSE, R., Het avontuur van Meeus de Crooc, stuurman van Lombardsijde (1403). In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIII, 1961, pp. 33-41.
3901. DOORMAN, G., Het haringkaken en Willem Beukels. In : *Tijdschrift voor Geschiedenis*, LXIX, 1956, pp. 371-386.

3902. DOUXCHAMPS, L. en DE BROUWER, Y., De familie De Brouwer. S.l., 1954.
3903. DOUXCHAMPS, L. en DE BROUWER, Y., De familia De Brouwer. Brussel-Parijs, 1927.
3904. DUCHESNE, A., Un belge en Océanie et au Mexique : Félix Eloin (1819-1888). In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XIII, 1967, pp. 1099-1106.
3905. DUCHESNE, A., Petit-fils d'un modeste tisserand de Poperinghe, le marseillais Verminck est à la base de la découverte des sources du Niger en 1879. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XIV, 1968, pp. 228-246.
3906. DUCHESNE, A., A propos des souvenirs d'un grand marin, Achille-Jules Michel, au Musée royal de l'Armée. In : *Belgisch Tijdschrift voor Militaire Geschiedenis*, XIX, 1971, pp. 164-180.
3907. DUMONT, G.-H., De ontdekkingsreis van Jacques Lemaire (1615-1617). In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XII, 1960, pp. 27-49.
3908. ESSEN, A., Wilhelm Bolts und die Schwedischen Kolonisierungspläne in Asien. In : *Bijdragen voor de Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde*, VI, 1934-1935, ser. 7, pp. 83-101.
3909. EVERAERT, J., Pierre-Ignace-Liévin van Alstein, Gents slavenkapitein in Nantese dienst (1733-1793). In : *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde van Gent, N.R.*, XIX, 1965, pp. 47-84.
3910. FABRI, J., Auguste t'Kint, commissaire spécial de la Compagnie belge de colonisation. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, X, 1964, pp. 1357-1391.
3911. FELDE, L., Une contribution polonaise à l'expédition antarctique belge : Antoine Dobrowolski. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, II, 1938-1939, pp. 202-229.
3912. FERREIRA DE SERPA, A., Os Flamengos na Ilha do Faial ; a familia Utra (Hurtere). Lissabon, 1929.
3913. GENARD, P., Notice sur le voyageur anversois J.-A. Cobbé. In : *Bulletin de la Société Royale de Géographie d'Anvers*, I, 1877, pp. 446-476.
3914. Le général F. W. Olsen. In : *Revue Coloniale Belge*, 1947, nr. 43, pp. 430-432.
3915. GERS, J., Joseph Conrad, en marge de „Cœur des ténèbres”. In : *Revue Coloniale Belge*, 1948, nr. 66, pp. 437-438.
3916. GERS, J., De Gerlache, Leconte et Amundsen devant l'histoire. In : *Revue Coloniale Belge*, 1953, nr. 192, pp. 780-784 ; nr. 196, p. 193.
3917. GERS, J., De Gerlache, Leconte et Amundsen devant l'histoire. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, VIII, 1954, pp. 81-104.
3918. GUILLAUME, H., Le dernier héros du moyen âge en Belgique, Philippe de Clèves. Brussel, 1870.
3919. HAMBYE, E., Le P. François Bray (1584-1624), un Irlandais aux origines de la mission navale des Jésuites belges. In : *Archivum historicum Societatis Jesu*, XV, 1946, pp. 144-154.
3920. HEENEN, G., Le lieutenant-général F. W. Olsen. In : *Revue Coloniale Belge*, 1948, nr. 77, pp. 792-793.

3921. HILDEBRAND, —, P. Bonaventure van Oostende † 1771. In : *Ons Geestelijk Erf*, VI, 1930, pp. 27-45.
3922. Hommage à Georges Lecointe. In : *Marine*, 1969, (april-mei-juni), pp. 3-9.
3923. JAMESON, J. F., Willem Usselincx, founder of the Dutch and Swedish West India Companies. (Coll. Papers of the American Historical Association, vol. II, 3). New York, 1887.
3924. Jean-Baptiste Vifquain, ingénieur, architecte, urbaniste (1789-1854). Arts, sciences techniques. Exposition organisée à l'initiative du centre d'histoire des sciences et des techniques 15 octobre-14 novembre 1982. Louvain-la-Neuve, 1982.
3925. KONINCKX, C., Andreas Jacobus Flandrin. Een achttiende eeuwse middelgrote koopman. In : *Bijdragen tot de Geschiedenis*, LVI, 1973, pp. 243-290.
3926. LE MAIRE, O., L'origine anversoise des célèbres navigateurs Isaac et Jacques le Maire. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, V, 1950-1951, pp. 83-125.
3927. LECOINTE, G., Biographie du Baron Henri Van Zuylen van Nyeveld, commandant en second du navire-école „Comte de Smet de Naeyer” (1878-1906). Brussel, 1907.
3928. LECONTE, L., Un ancêtre. In : *Neptunus*, III, 1955, nr. 2, pp. 2-5 ; nr. 3, pp. 20-22.
3929. LEDERER, A., F. W. Olsen. In : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen*, XII, 1966, pp. 512-546.
3930. LIÉNART, J., Jacques Colaert amiral de la Flotte de Flandre. In : *Neptunus*, XXI, 1973-74, nr. 5, pp. 5-18.
3931. LIÉNART, J.-C., Lijst van de admiraals, vice-admiraals, kapiteins-generaals ter zee, luitenant-admiraals, luitenant-generaals ter zee en bevelhebbers van eskaders van de krijgsvloten van België, vroeger als provincie der Zuid Nederlanden of Zuidelijke Nederlanden gekend, die in onze gewesten geboren of gehuisvest waren en die voor het voeren van oorlogen ter zee ten dienste van onze Vorsten kwamen. In : *Vlaamse Stam*, IX, 1973, pp. 79-82.
3932. Le lieutenant Henry. In : *Le Mouvement Géographique*, 1900, p. 153.
3933. LIGTHART, A. G., Willem Beukelszoon. In : *Zeeuws Tijdschrift*, XI, 1961, pp. 84-88.
3934. LUWEL, M., Henry Morton Stanley et Rochus Schmidt. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 13, pp. 389-392.
3935. LUWEL, M., Herman von Wissmann et la politique d'occupation en Afrique centrale. In : *Revue Coloniale Belge*, 1951, nr. 148, pp. 875-877.
3936. LUWEL, M., H. H. Johnston et H. M. Stanley sur le Congo. (*Académie Royale des Sciences d'Outre-Mer, Classe des Sciences Morales et Politiques*, vol. XLVI, fasc. 3). Brussel, 1978.
3937. MALO, H., Les corsaires dunkerquois et Jean Bart. Parijs, 1913-1914, 2 v.
3938. MARGHEM, V., August H. Tack. Een figuur uit de voormalige „Koninklijke Zee-magt”. In : *Neptunus*, XIX, 1971, nr. 5, pp. 52-56.
3939. MAROY, C., Nos marins d'autrefois : Jacques de Winter 1688-1738. In : *Revue de la Ligue Maritime Belge*, XI, 1912, pp. 1-3.

3940. MAROY, C., Nos marins ; Balthazar Roose. In : *La Belgique Maritime et Coloniale*, 1921, nr. 17, pp. 361-364.
3941. MAROY, C., Nos marins ; Dierick Paesschen. In : *La Belgique Maritime, Coloniale et Économique*, 1922, nr. 18, pp. 397-400.
3942. MAROY, C., La carrière maritime d'Edmond Picard. In : *La Belgique Maritime, Coloniale et Économique*, 1924, nr. 9, pp. 181-182.
3943. MAROY, C., La vie mouvementée d'Émile Sinkel qui, sur toutes les mers, associa la Belgique à des heures historiques. In : *Cahiers Léopoldiens*, N.R., I, 1959, pp. 41-45.
3944. NAERT, U., Baron August de Maere d'Aertrycke, de vader van Brugge-Zeehaven. (Heemk. kring „David Jonckheere”). Aartrijke, 1977.
3945. PERGAMENI, C., Adrien de Gerlache, pionnier maritime 1866-1934. Brussel, [1936].
3946. PERIER, G.-D., Joseph Conrad. In : *Revue Coloniale Belge*, 1949, nr. 92, p. 530.
3947. PRIGNEAUX, R., Un liégeois, corsaire du roy Louis XIV ... Louis le Mel. In : *Neptunus*, XVIII, 1970, nr. 5, pp. 16-28.
3948. PRIMIS, F., Van Guido Gezelle tot Jozef Gheselle den kapitein. In : *Antverpiensia*, IV, 1930, pp. 90-98.
3949. PRIMIS, F., Zeger de Smet, de stroombaljuw (1331-1335). In : *Antverpiensia*, 1932, VI, pp. 71-79.
3950. PRIMIS, F., Niklaas Carpentier aan het hof van Polen (1730-1731). In : *Antverpiensia*, VII, 1934, pp. 279-284.
3951. RINCHON, D., Pierre-Ignace-Liévin van Alstein. Capitaine négrier. Gand 1733-Nantes 1793. Dakar, 1964.
3952. Le rôle du Congo Belge dans la vie et l'œuvre de Joseph Conrad. In : *Revue Coloniale Belge*, 1950, nr. 102, p. 25.
3953. SEBRECHTS, M., Louis Bernaert (1685-1741), „commissionaris” van de Oostendse Compagnie, zijn bloed- en aanverwanten. In : *Ostendiana*, I, 1972, pp. 33-47.
3954. SEBRECHTS, M. L., De Oostendse kaper Michiel Mansvelt en zijn familie. In : *Ostendiana*, III, 1978, pp. 17-40.
3955. VAN DE WALLE, B., Jean-Baptiste de Lescluze, négociant et armateur brugeois, 1780-1858. In : *Handelingen van het Genootschap Société d'Émulation te Brugge*, XCVII, 1960, pp. 154-236.
3956. VAN DE WALLE, B., Les expéditions de Jean-Baptiste De Lescluze en Méditerranée et en Mer Noire. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIII, 1961, pp. 73-91.
3957. VAN ROEY, J., De eerste reis van Middelburg naar West-Indië. De tocht van de Antwerpse schipper Gillis van Dornhoven naar San Domingo, La Margarita en Cumana. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XXI, 1969-1970, pp. 37-49.
3958. VANDENSTEEN, P., Panegyriek van een ambtenaar [Henry De Vos]. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XXIII, 1973-1974-1975, pp. 1-14.
3959. VERHULST, L., Arthur Brys en Henry Gylsen. In : *Mededelingen van de Marine Academie van België*, XIX, 1967, pp. 9-54.

3960. WAUTERS, A.-J., Savorgnan de Brazza et la conquête du Congo français. In : *Le Mouvement Géographique*, 1905, pp. 463-469.
3961. WAUTERS, A.-J., George Grenfell. In : *Le Mouvement Géographique*, 1907, pp. 109-113.
3962. WAUTERS, A.-J., La traversée du Congo belge par le Prince Albert de Belgique. In : *Le Mouvement Géographique*, 1909, pp. 397-406.
3963. WAUTERS, A.-J., Le général Strauch. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 307-312.
3964. WAUTERS, A.-J., Le général Sanford. La reconnaissance de l'association du Congo et la première entreprise privée belge dans le Haut-Congo. In : *Le Mouvement Géographique*, 1911, pp. 235-238.
3965. WAUWERMANS DE FRANQUIN, A., Biographie du Baron Henri van Zuylen van Nyevelt ; commandant en second du navire-école „Comte de Smet de Naeyer“, 26 août 1878-19 avril 1906. Brussel, 1907.

AUTEURSINDEX – AUTHORS' INDEX

- A., L., 1345.
 ADAM, C., 1, 2, 519, 1020, 1241, 1523.
 ADAN, E., 3072.
 ADRIAENS, M., 2278, 2945.
 AERTSEN, G., 315, 316, 3865.
 AFRIKANI, 339.
 ALCALA-ZAMORA, Y QUIEPO DE LLANO J., 3, 1125.
 ALLART, J.-B., 3293.
 ALOY, J., 1902, 3820.
 AMERYCKX, J., 384.
 ANCIAUX, L., 841, 842, 1210, 1705, 3073, 3256, 3257, 3258.
 ANDRÉ, J., 3423, 3624, 3835.
 ANNE, G., 1347.
 ANRYS, H., 1021, 1126, 2840.
 Antwerp shipping federation, 2415.
 ARETIN, K. O., 843.
 ARICKX, V., 3867.
 ARNDT, L., 1992, 2283, 2647.
 ARNDT, P., 2284.
 ARNOLD, J., 3221.
 ARNOLDUS, H., 4.
 ARNOULD, A., 1924.
 ASAERT, G., 5, 6, 126, 317, 318, 523, 524, 525, 643, 758, 759, 760, 1242, 1963, 1993, 2286, 2287, 3868.
 ASTAES, S., 1596, 1994, 2648.
 AUGUIN, E., 1348, 2841.

 B., D., 3851.
 BAASCH, E., 844, 845.
 BACKX, J. P., 2289.
 BAEK, J., 2842, 3478.
 BAEKELMANS, L., 3744.
 BAELS, E., 762, 763.
 BAERT, G. P., 1327, 1465.
 BAETENS, R., 154, 526, 527, 528, 644, 764, 765, 846, 1088, 1089, 1995, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2785, 2916, 2917, 2927.
 BAHR, K., 766.
 BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, R. C., 3869.
 BALACE, F., 1127.
 BALLEGEER, J., 1243, 1244, 1349, 1597.
 BALOT, M., 1128.
 BANNING, E., 1022.
 BARDIN, A., 1245, 2928, 3745.

 BARRIE-PITT, 1129.
 BATHE, B., 319, 529.
 BATTISTINI, M., 1023.
 BAUDET, P. J., 3003.
 BAUDEZ, L., 1964, 1996, 2295.
 BAUDOUIN, H., 1598.
 BAUDUIN, 386.
 BAUWENS, J., 1328, 1329, 1466, 1467.
 BAUWENS, R., 1246.
 BEAUCOURT VAN NOORTVELDE, P., 530.
 BEAUDUIN, T., 1350.
 BEAUPREZ, J., 1468.
 BECH, E., 3222, 3822.
 BECKMAN, A. A., 7.
 BEETEME, G., 8, 9, 2296, 2297, 2651, 2652.
 BEKERS, J., 127.
 België, ministerie van openbare werken, 2109, 2202, 3235.
 België, ministerie van zeewezen posterijen en telegraphen ; beheer van het zeewezen, 2915, 3644.
 Belgique, ministère des travaux publics de Belgique, 13, 545, 610, 1534, 1977, 2184, 2531.
 BELLOY, A., 533.
 BELPAIRE, M., 2298, 2299.
 BELPAIRE, T., 1657, 2138.
 BENEST, E., 1999, 2653.
 BERCK, F., 1600, 1601.
 BERNARD, E., 3297.
 BERQUEMAN, A., 387, 3746.
 BERTEN, D., 1602.
 BERTRAND, G., 388, 3298.
 BETTE, R., 1709, 1710.
 BEUCKELEERS-DONCHE, E., 389, 534.
 BEUKEN, J. H. A., 767.
 BEUN, J., 159, 1351, 1352, 1353, 1354.
 BIERKENS, V., 2301, 2655.
 BIJL, A., 1130.
 BIJNENS, B., 1355, 1356, 1357, 1358.
 BILE, E., 2303.
 BILLIAU, R., 3593.
 BINDOFF, S. T., 10, 535, 3429.
 BLAESING, F. E., 1965.
 BLANKENHEIM, C. M., 646, 849.
 BLOCKMANS, F., 536.
 BLONK, W., 537, 1529.

- BLY, F., 101, 390, 391, 1247, 1248, 1249, 1250.
 BLY, G., 538, 850, 851, 852, 3016.
 BLY-PASTUR, G., 106.
 BOENS, D., 2788.
 BOES, J., 2000.
 BOETING, J., 1131, 2775, 3594.
 BOGAERT, E. W., 340.
 BOGAERTS, F., 1552.
 BOGAERTS, P., 2001, 2304, 2843, 2947.
 BOLLE, A., 2002.
 BOLLENGIER, K., 1712, 2003, 2305, 2306, 2307, 2656, 3299.
 BOLSEE, J., 128, 3480.
 BONNARD, L., 1530.
 BONNET, L., 2004, 2005, 2657, 3300, 3301.
 BOON, E., 3554.
 BOONEN, E., 701.
 BORGNIEZ, G., 3302.
 BORREY, R., 341, 392, 647, 1251.
 BORTIER, P., 2308, 2658.
 BOSCHMANS, M., 2006.
 BOSMANS, N., 2007, 2309.
 BOSMANS, R., 3430, 3481.
 BOSQUET, R., 3431, 3485.
 BOSSCHER, P. H., 1132.
 BOUCHER, M., 853.
 BOUCKAERT, A., 2310.
 BOUHON, J., 2311.
 BOULVIN, J., 854, 2845.
 BOUMANS, R., 855, 1025, 2312, 2846.
 BOUQUIE-LÉFÈVRE, M., 1604, 2008.
 BOURGEOIS, W., 1133.
 BOUSIN, G., 856, 1211, 1713, 1714.
 BOUTEILLER, L. J., 1605.
 BOWENS, J., 768, 2313.
 BOYCE, B., 3078, 3824.
 BRACKENIERS, E., 533.
 BRAEMS, J.-P., 1243, 1244, 1349, 1597.
 BRAK, W., 1531, 2828.
 BRIALMONT, A., 1026, 1027, 1028, 1029.
 BRIART, P., 1715, 3079.
 BRIL, A., 1359.
 BRISTOW, P., 2009.
 BROEZE, F. J. A., 648, 857, 3080.
 BRONNE, C., 25, 26.
 BRUIJN, J. R., 2789.
 BRULEZ, W., 539, 540, 541, 542, 543, 769, 770, 771, 858, 1966, 3017.
 BUGGE, A., 772.
 BULTINCK, A., 3438, 3492.
 BULTOT, F., 3303, 3304, 3305, 3306, 3308.
 BUMM, H., 2317.
 BUTAYE, R. P., 1716.
 BUVE, A., 1914, 2948, 3259.
 BUYL, A., 773, 774, 1606, 2318, 2659.
 BUYL, P., 702.
 BUYSSENS, O., 320, 393, 394, 3748, 3749.
 C., 3596.
 CABANTOUS, A., 321, 2319, 2320, 2791, 2792, 2793.
 CAETHOVEN, M., 753, 755.
 CALBRECHT, J., 3018.
 CALEWAERT, W., 2847, 3482.
 CAMBRELIN, M., 2321.
 CAMPBELL, I., 2322, 2660.
 CAMPUS, F., 2010.
 CAMUS, C., 1572.
 CAPART, A., 1360, 1361, 3082, 3310, 3311, 3649, 3650.
 CARLIER, A., 11.
 CARLIER, L. B., 12.
 CARTON, C., 2323.
 CASSIERS, W., 2949.
 CASTEUR, E., 2324, 2661.
 CASTIAU, M., 1607.
 CAUTERMAN, E., 2011.
 Cercle Georges LECOINTE, 3628.
 CHABALLE, L. Y., 100, 114.
 CHARBONNIER, L., 1532.
 CHARDOME, P., 343.
 CHARLIER, J., 1717, 2012, 3313, 3314, 3315.
 CHRISTOPHE, C., 2013, 2325, 2662.
 CLAES, T., 2014.
 CLAESSENS, E., 1720.
 CLAEYS, E., 165, 2326, 2664.
 CLINCK, J., 108, 3626.
 CLUWER, A., 3224.
 CLYMANS, M., 1469.
 COISEAU, M., 2015, 2327, 2665.
 COLLARD, J., 2794, 2848, 2849, 3431, 3483, 3484, 3485, 3598.
 COLSON, E., 3432, 3433, 3486, 3487.
 COMHAIRE, E., 344, 396, 1721, 1722, 1928, 3214.
 COMHAIRE, J., 860, 1212, 1723.
 Commissie van de Europese Gemeenschappen, 838, 1018, 2182, 2530.
 Conférence Européenne des ministres des transports, 1642, 1644, 1756, 1758, 1907, 1908, 2087.
 COOK, F. A., 3083, 3084, 3652, 3653.
 COOLS, B., 2016.
 COOPMAN, J., 549, 863, 1031, 1689, 2017, 2018, 2019, 2020, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2668, 2669, 2670, 2671, 2850, 3488.
 COORNAERT, E., 550, 551, 2333.
 COORNAERT, M., 3317, 3318, 3826.
 COPPEJANS-DESMEDT, H., 1609, 2021.

- COPPIETERS-STOCKHOVE, E., 397, 1253, 1610.
 CORDIER, H., 656, 864.
 CORNELLIE, E., 3489.
 CORNET, J., 3085.
 CORNET, R. J., 131, 657, 1730, 1731, 1732, 1733, 1929, 3086, 3319, 3871.
 CORREN, A., 1299, 3247.
 CORRIJN, F., 2951.
 COURTOIT, J., 2022, 3599.
 COUVREUR, L., 703, 704, 3417.
 COX, J. F., 3872.
 CRABBE, R., 1134, 1135.
 CRAEYBECKX, J., 552, 775, 1136, 1137, 1138, 1139.
 CRAEYBECKX, L., 14.
 CROISSANT, E., 1032, 2795, 3853.
 CROKAERT, J., 658, 866.
 CRONE, E., 2796, 3215, 3225, 3262, 3263, 3264.
 CRONE, G. C. E., 398.
 CRUYPLANTS, E., 1213.
 CRUYSMANS, 720, 913.
 CRUYSMANS, F., 705.
 CUNHA DA SILVEIRA, J., 867, 3004, 3005.
 CURVEILLER, S., 2334.
 CUVELIER, J., 868, 2996.
 CUYPERS, E., 346, 347, 348, 349, 399, 1738, 2023, 2024.
 CUYT, J., 2851, 3490.
 CUYVERS, L., 625, 1566, 1984.

 D., K., 3873.
 D'HALUIN, H., 400, 2025.
 D'HONDT, P., 76.
 D'UDEKEM D'AKOZ, J., 401.
 DAGANT, A., 2026.
 DALEM, R., 1611.
 DALLE, D., 2027.
 DAMS, J., 776, 777, 1090, 2335.
 DANCKAERT, L., 155, 156.
 DANHIEUX, L., 553, 1254, 1255, 1256, 1362, 2336.
 DANSERCOER, R., 1257, 3730, 3750.
 DAUBRESSE, L., 3434, 3491.
 DAUDRY, P., 1090, 2952, 3874.
 DAUN, 554.
 DAUWE, J., 3654.
 DAUWE, R., 350, 659, 778.
 DAYE, P., 15, 16.
 DE BACKER, E., 1536, 1930, 3216.
 DE BAECKER, L., 1140, 3875.
 DE BEAUCOURT DE NOORTVELDE, R., 94, 3854.
 DE BEER, 2013, 2325, 2662.
 DE BEER, E., 2028.
 DE BLOIS, J., 1612, 2029.

 DE BLOCK, A., 3088.
 DE BOCK, E., 2337.
 DE BOCK, R., 166, 322, 323, 351, 460, 462, 555, 1445, 1613, 2030, 2798, 3751, 3752, 5476.
 DE BOER, M. G., 1091, 1141.
 DE BONDT, A. F., 1363.
 DE BOON, A., 1364, 2852.
 DE BORGER, R., 556.
 DE BOUVEIGNES, O., 1741.
 DE BRABANDERE, E., 2031.
 DE BRANDT, J. P., 3435.
 DE BRAY, A., 2032.
 DE BROUWER, Y., 1092, 1093, 1105, 2853, 2867, 3876, 3902, 3903.
 DE BRUIN, M. P., 2033.
 DE BRUYN, E., 3753.
 DE BRUYNE, A., 870, 3019.
 DE BURBURE, A., 1197, 2918, 3006, 3020, 3021, 3022, 3091, 3655, 3656, 3657, 3755, 3884, 3885, 3886, 3887.
 DE BURBURE DE WESEMBEEK, A., 17, 18, 19, 324, 557, 558, 660, 661, 662, 779, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 1115, 1365, 1742, 2799, 3089, 3090, 3600, 3601, 3754, 3827, 3860, 3877, 3878, 3879, 3880, 3881, 3882, 3883.
 DE CLEYN, F., 167, 3588, 3658.
 DE CUYPER, E., 2034.
 DE DECKER, A., 559, 1033, 3888.
 DE DECKER, J., 560.
 DE DECKER DE BRANDEKEN, J., 3602.
 DE DORLODOT, A., 878.
 DE FAYS, V., 2035, 2672.
 DE GERLACHE, 3667.
 DE GERLACHE, A., 3100, 3101, 3102, 3320, 3668, 3669, 3670.
 DE GERLACHE DE GOMERY, A., 3092, 3093, 3094, 3095, 3096, 3659, 3660, 3661, 3662, 3663.
 DE GERLACHE DE GOMERY, G., 3097, 3098, 3099, 3664, 3665, 3666.
 DE GROOTE, F., 2036.
 DE GROOTE, H. L. V., 706, 707, 708.
 DE HAECK, M., 1470, 1471.
 DE HASQUE, M., 1094.
 DE HERDT, R., 2369.
 DE HEUSCH, F., 1472.
 DE JONG, T. P. M., 879, 880.
 DE JONGHE, E., 3023.
 DE KEMMETER, F., 561, 562, 1614, 1615, 3589.
 DE KERCKHOVE, R., 102.
 DE KESEL, L., 1967, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342.

- 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349,
2350, 2351, 2352, 2353, 2673, 2674, 2675,
2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 2681, 2682,
2683.
- DE KEUSTER, J., 2051, 2354.
DE KRAKER, A. M. J., 1034.
DE KUN, N., 3103, 3889.
DE L'EPINE, G. [baron], 1743.
DE LA FONTAINE VERWEY, H., 3024, 3890.
DE LA RONCIÈRE, C., 3007.
DE LAET, S. J., 503.
DE LANGHE, J., 1258, 1366, 3321, 3756.
DE LANNON, C., 20, 3104.
DE LEENER, 21, 1616.
DE MAEYER, T., 2800, 3436.
DE MELO, F. M., 1142.
DE MEUSE, F., 3105.
DE MEY, J. C. A., 1035, 1095, 1143.
DE MEYER, R., 1367.
DE MOREAU, A., 1617, 2052.
DE MULDER, A., 3106.
DE NEEFF, J., 2355, 2684.
DE PAEPE, R., 2053.
DE PAS, J., 1537.
DE PAUW, R., 402, 3757.
DE RAEDT, L., 3107.
DE RAET, L., 1259, 1260, 2829.
DE REY, J., 3758.
DE RIVE, B. L., 1618, 2054.
DE ROO, R., 2055.
DE ROOVER, R., 663, 881, 882.
DE RUETTE, V., 2830, 2929.
DE RYCKERE, J., 1036, 3226.
DE RYCKERE, R., 1261, 3437, 3438, 3492.
DE SAINT-GENOIS, J., 2997, 3855.
DE SCHUTTER, L., 3227, 3228, 3322.
DE SMEDT, O., 563, 780, 781, 782, 2356.
DE SMET, A., 1619, 2056, 2057, 3229, 3265,
3323.
DE SMET, G., 3759.
DE SMET, J., 564, 565, 566, 783, 883, 1037,
1144, 1145, 1146, 1147, 1368, 1369, 2357,
2358, 2359, 2919, 3266, 3324.
DE SMET, R., 709, 710, 3439, 3493, 3494,
3556, 3557.
DE SNERCK, G., 1262.
DE SNERCK, R., 1262.
DE SOIGNIE, J., 2058.
DE SPOT, E., 1370.
DE SPOT, E. M. A., 1263.
DE SOPPELAAR, J. H., 884.
DE STURLER, J., 22, 567, 784, 1148, 2360,
2361.
DE VOS, A., 23, 24, 117, 168, 169, 170, 171,
172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 221,
231, 325, 326, 327, 328, 352, 353, 354,
403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410,
504, 568, 569, 570, 1038, 1538, 1539,
1540, 1541, 1620, 1621, 1622, 1623, 1968,
1969, 2059, 2060, 2061, 2062, 2362, 2363,
2364, 2365, 2685, 2801, 2854, 2920, 2953,
2998, 3025, 3026, 3108, 3109, 3110, 3111,
3112, 3603, 3604, 3605, 3606, 3607, 3608,
3609, 3610, 3671, 3672, 3673, 3674, 3675,
3676, 3677, 3721, 3760, 3761, 3762, 3891,
3892, 5862.
DE VOS, H., 25, 26, 27, 28, 329, 571, 572,
1039, 1040.
DE VOS, J., 1041.
DE VREE, P., 330, 1624, 1625.
DE VREES, A., 2366, 2686.
DE WILDE, J., 1744, 3113.
DE WINTER, J., 3495, 3828.
DE WINTER, S., 3893.
DE ZUTTERE, C., 1264.
DEBOES, G., 1626.
DEBONGNIE, E., 2367.
DEBRA, M., 1473.
DEBROCK, W., 29, 411, 495, 1042, 1096, 1097,
1098, 1099, 1101, 1102, 1149, 1906, 2063,
2831, 2855, 2856, 2857, 2858, 2954, 2955,
3496, 3497, 3498, 3731, 3732, 3894, 3895,
3896, 3897.
DECAVELE, J., 2368, 2369.
DECKERS, E., 2370, 2956.
DECLERCQ, G., 2145.
DECLERCQ, P., 1103, 1104, 1150, 1371, 2859.
DECORTE, N., 2371, 2372.
DEDECKER, D., 1627.
DEFAYS, F., 30, 1214.
DEGRYSE, K., 885, 886.
DEGRYSE, R., 412, 413, 414, 415, 664, 785,
1043, 1044, 1045, 1046, 1047, 1151, 1152,
1153, 1154, 1155, 1156, 1157, 1158, 1159,
1265, 1266, 1267, 1268, 1269, 1270, 1271,
1272, 1372, 1374, 1375, 1376, 1377, 1378,
1379, 1380, 1381, 1383, 1384, 1385, 1386,
1387, 1388, 1389, 1474, 1475, 1970, 2373,
2374, 2375, 2687, 2776, 2777, 2860, 2861,
3008, 3230, 3499, 3500, 3898, 3899, 3900.
DEHARENG, E., 1160.
DEHEM, A., 416, 1628.
DEICHMANN, A., 2064.
DEISS, E., 2376.
DEITS, A., 1931.
DEITZ, R., 3558.
DEKEYSER, M., 1273, 3829.
DELAHAYE, P., 3559.
DELCOMMUNE, A., 1746, 3115, 3116.
DELCOURT, M. G., 2065.

- DELEGH, L., 2066.
 DELEN, A. J. J., 3763, 3856.
 DELLEUR, J. H., 1629, 1630.
 DELMELLE, J., 31, 1971, 3764.
 DELMER, A., 1631, 1632, 1633, 1634, 1635, 1636, 1637, 1972, 2067, 2068, 2069, 2070, 2233, 3440.
 DELWAIDE, L., 32, 573, 2071, 2072, 2073, 2074, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2688, 2689, 2690.
 DEMEUR, P., 3560.
 DEMOOR, D., 1390.
 DEN DOOREN DE JONG, E. L. G., 711.
 DEN DUYVER, J., 1646, 2465.
 DENORME, C., 1391, 2957, 2958.
 DENS, L., 712.
 DENUCE, J., 118, 179, 574, 713, 786, 787, 788, 887, 888, 889, 1048, 1049, 2383, 2384, 3027, 3028, 3029, 3117, 3219, 3267, 3268, 3325, 3418, 3501, 3502, 3678.
 DEPOUHON, F., 33.
 DEPT, G., 890, 2385, 3030.
 DERMUL, A., 180, 181, 3257, 3679.
 DERODE, V., 1050, 2386.
 DEROLEZ, M. A., 1274, 1392, 2802.
 DESCANS, L., 2075.
 DESECK, P., 3231, 3232, 3503, 3831.
 DESMEDT, H., 1275.
 DESMEDT-THIELEMANS, M.-R., 2076, 2387.
 DESMET, G., 2691.
 DESMET, J., 789, 1161.
 DESNERCK, R., 103, 3765.
 DESTENAY, M., 2077, 2692.
 DESTOMBES, M., 3269.
 DETIEGE, F., 2863, 2959.
 DEVELEER, E.-L., 2078.
 DEVESTELE, 2864.
 DEVOS, G., 790, 2388.
 DEVRIENDT, L., 1477, 2389.
 DEVROEY, E., 1750, 1751, 1752, 1753, 2390, 2391, 3326, 3327, 3328, 3329, 3330, 3331, 3332, 3333, 3334, 3335, 3336, 3337, 3338, 3339.
 DEVROEY, J., 3340.
 DEWEVRE, [Dr.], 2778.
 DEZUTTERE, C., 1330, 1341, 1478, 1479.
 DEZUTTERE, K., 1277, 1393, 1480, 1481, 1482, 2865, 2960, 3504.
 DIEUDONNÉ, H., 2079.
 DILIS, E., 331, 1915, 1916.
 DILLEMAN, L., 891, 2392.
 DIVOIRE, E., 3233.
 DOEHAERD, R., 417, 575, 791, 2393.
 DOEHARD, R., 1395, 2866.
 DONNET, F., 3031.
 DOORMAN, G., 1396, 1397, 3901.
 DOUXCHAMPS, L., 1105, 2867, 3902, 3903.
 DOYEN, A., 1906, 2063.
 DREESEN, J., 3680.
 DRIESEN, F., 2080, 2081, 2694, 2695, 2696.
 DU FIEF, J., 3119, 3681.
 DU PETIT-THOUARS, A., 3120.
 DUBOIS, E., 2394.
 DUBOIS-MAQUET, N., 144, 1675.
 DUBRULLE, H., 3733.
 DUCHESNE, A., 119, 132, 133, 134, 892, 3121, 3122, 3123, 3904, 3905, 3906.
 DUCOLOMBIER, T., 1215, 3124.
 DUFOUR, G., 1162.
 DUFOURNY, A., 1932, 1933, 2082.
 DULLINGER, J., 665, 893.
 DUMAS, A., 2083, 239, 2697.
 DUMAS, L., 2803.
 DUMONT, G.-H., 95, 419, 894, 1216, 3009, 3032, 3033, 3907.
 DUPAN, J., 2396.
 DUPONT, 332, 576.
 DUPRET, L., 2397.
 DUREN, A., 1278, 3832.
 DURIBREUX, G., 1279, 1280, 2804, 2868.
 DUSSART, F., 1638, 2084.
 E., N., 1398.
 EDMOND, L., 2869.
 EHLERS, P., 2398.
 EHRENBURG, R., 2399.
 EMMER, P. C., 904.
 ENGELBRECHT, W. A., 3044.
 ENGELS, H., 1639, 2086.
 ESSEN, A., 896, 3034, 3908.
 EVERAERT, J., 793, 794, 897, 898, 899, 1163, 2870, 2871, 3909.
 EYGENRAAM, P., 1164, 1165.
 FABRI, J., 1217, 3136, 3910.
 FANCHAMPS, M.-L., 1542, 1645.
 FARASYN, D., 2400.
 FAULCONNIER, P., 2401.
 FAYAT, H., 577, 2088.
 FELDE, L., 714, 3137, 3441, 3685, 3911.
 FERDINANDE, V., 357.
 FERREIRA DE SERPA, A., 3010, 3035, 3912.
 FERRIÈRE-DE BACKER, G., 1646.
 FEYTMANS, G., 3341.
 FIERENS, P., 3767.
 FILLIAERT, J., 1281, 1331, 1400, 1401, 1402, 1403, 1404, 1405, 1483, 3768.
 FILLIE, W., 3138.
 FINET, T., 1647, 2089.
 FINOT, J., 795, 796, 797, 1406.
 FISCHER, A., 34, 2402.

- FISCO, 2090.
 FOCKEMA ANDREAE, J. J., 2403.
 FOULCHE-DELBOSC, R., 903, 3011.
 FOULON, R., 1648.
 FRANCK, L., 2962, 3442, 3443, 3505, 3506, 3507, 3615.
 FRANCOIS, S., 1649, 1650, 1910.
 FRANZIUS, 2404.
 FRASELLE, E., 3342.
 FRICKEL, R., 2405, 2698.
 FRIDT, A., 3833.
 FUCHS, F., 1580, 1769.
 FUCHS, J. M., 1543, 1770, 1917.

 G., N., 496, 3769.
 G., V., 3770, 3771.
 GAASTRA, F. S., 904.
 GAFFRON, H., 2406, 2699.
 GALLE, H., 2091.
 GAMBIER, R., 423.
 GEEREBAERT, M., 1282.
 GELDHOFF, J., 905, 906, 3735, 3857.
 GENARD, P., 715, 907, 1218, 3913.
 GEPTS, J., 3508, 3509.
 GERARD, G. L., 1607.
 GERBOSCH, E. A., 1106, 1407, 2805, 2872.
 GERNEZ, 3234.
 GERNEZ, D., 716, 1052, 3219, 3269, 3270, 3271.
 GERNEZ, M. D., 3272.
 GERS, J., 667, 1053, 1219, 1771, 1934, 3139, 3140, 3141, 3616, 3686, 3687, 3915, 3916, 3917.
 GEURTS, R., 578.
 GEVAERT, F., 798, 2408.
 GHILAIN, J., 1772, 1793, 1935, 1936, 3617, 3688.
 GIELENS, A., 35.
 GIELENS, H., 2963.
 GIJSEN, M., 2409, 2873.
 GILIS, C., 1283, 1408.
 GILL, C., 908, 2874.
 GILLARDIN, J., 1284.
 GILLES DE PELICHY, C., 2093, 2410.
 GILLIODTS-VAN SEVEREN, L., 579, 1166, 2411.
 GILLON, M., 358, 1285.
 GILSON, E., 1409, 1484.
 GITTENS, F., 580.
 GOBERT, A., 2094, 2095, 2412.
 GOEMAERE, A., 717, 718.
 GOETBLOET, J., 581.
 GOFFIN, L., 424, 909, 1773.
 GOHR, A., 3562.
 GOLLIEZ, T., 582.
 GONSALVES DE MELLO NETO, J. A., 36.
 GOOVAERTS, A., 359, 1167.

 GORIS, J., 2413, 2700.
 GORIS, J. A., 799, 800, 2414.
 GORUS, J., 2964, 3773.
 GOTTSCHALK, M. K. E., 1544, 3273.
 GRAEFFE, F., 37, 1054, 1168.
 GRANDGAIGNAGE, E., 38, 801.
 GRANDIDIER, G., 910, 3142.
 GRAS, J. A., 583.
 GREINDL, L., 3143.
 GRENFELL, G., 3144, 3689.
 GROENEN, L., 96, 719, 1342, 1594, 1973, 3834.
 GRUNZWEIG, A., 135, 802.
 GUILLAUME, H., 39, 3918.
 GUILOT-PURNELLE, C., 3563.
 GYSSELING, M., 2416, 2701.

 H., P., 911, 912, 1774, 1775, 176, 2099, 3345.
 H., T., 1938.
 HACQUAERT, A., 3346.
 HAECK, A., 2417, 2965.
 HAEGEMAN, P., 668.
 HAELLING, G., 1545.
 HAENECOUR, R., 2100, 2418.
 HAEPKE, R., 803.
 HAGUE, 720, 913.
 HALAIN, C., 1485.
 HAMBYE, E., 1055, 1169, 2875, 3036, 3736, 3737, 3919.
 HANNES, J., 721.
 HANREZ, M. P., 1629.
 HANSSSENS, E., 360, 425, 426, 1777, 1778, 3217.
 HARMIGNIES, R., 497.
 HASSE, G., 40, 333, 505, 506, 507, 1286, 1287, 1410, 3347.
 HAVERMANS, R., 2101, 2421, 2702.
 HEBBELYNCK, L., 2806, 3145.
 HEENEN, G., 427, 914, 1779, 1939, 2102, 2703, 3920.
 HEENEN, J., 3510.
 HEINRICHS, G., 3348.
 HELIN, M., 1974.
 HENNEBICQ, L., 1056, 1170, 3419, 3444, 3618.
 HENNING, R., 3535.
 HERBILON, J., 3782.
 HERTOEGHE, P., 3445, 3564.
 HERTZ, C., 3146, 3690.
 HERTZ, G. B., 915.
 HERVY, J., 1107, 2779, 3420, 3421, 3511.
 HERVY-COUSIN, C., 41, 584, 1057, 2807, 2876.
 HERWERDEN, VAN, P. J., 3044.
 HEYSE, Th., 3446, 3565.
 HILDEBRAND, 3738, 3921.
 HILDEBRAND, P., 2877, 3739.
 HIMLER, A., 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2704.

- HINNEMAN, J., 42, 1058, 1171.
 HORTA, F., 586, 669.
 HOUVENAGHEL, G., 3349, 3691.
 HOVART, P., 1316, 1317.
 HUET, M., 1411.
 HUISMAN, M., 45, 916, 3037.
 HUYGHEBAERT, J., 2427.

 J., P., 1651.
 J., L., 1412.
 JACOBS, E.-A., 917.
 JACOBS, R., 588, 1652, 2428.
 JACOBS, V., 3512.
 JACQUEMIN, H., 1172.
 JADIN, L., 1173, 1220, 1221.
 JADOT, O., 428, 918, 1780, 1940, 2112, 2706.
 JAMBERS, G., 1288, 2808.
 JAMESON, J. F., 589, 3923.
 JANSSENS, A., 1653.
 JANSSENS, E., 3012.
 JANSSENS, F., 1486, 1487.
 JANSSENS DE BISTHOVEN, 2429.
 JEANNEST, C., 919, 3350.
 JEUNINCKX, K., 2430, 2431.
 JOHD, 1781, 1941, 3147.
 JONCKHEERE, E., 429, 508, 509, 1413.
 JONGLEZ DE LIGNE, 3351.
 JORDENS, M., 3447, 3513.
 JOTTRAND, A., 920.

 KEELHOF, A., 3619.
 KEERSMAECKER, J., 2967.
 KEIJZER, T. P., 1942.
 KEMPENEERS, A., 590, 591, 1646, 2432, 2707.
 KERNKAMP, J. H., 592.
 KESTELOOT, E., 3352, 3693.
 KESTELOOT, F., 1520.
 KEUKELEIRE, A., 1059, 2433.
 KIESSELBACH, G. A., 804, 3514.
 KIMPE, J., 2434.
 KIPS, G., 2900.
 KLAUSING, J., 1414, 2435, 2436, 3775.
 KLOECK, P., 430.
 KOCHNITZKY, L., 1547.
 KOEMAN, C., 121, 3274.
 KONINCKX, C., 670, 671, 672, 921, 922, 2878, 2879, 2921, 3925.
 KONKELBERGE, L., 2114, 2115, 2437, 2438.
 KROMMENDIJK, B., 2116.
 KUWERT-COPPEN, H., 106.

 L., G., 2117, 2439.
 L., M., 2118.
 LACROIX, L., 2880, 3620.
 LADRIER, F., 1488.
 LAENEN, A., 1332, 1489, 2440.

 LAMBERT, E., 2441.
 LAMBRECHTS, A., 1490.
 LAMBRECHTS, H., 2119, 2442.
 LAMBRECHTS, M., 2120, 2443.
 LAMBRECHTSSEN, N., 2131.
 LAMOEN, J., 3150, 3355, 3356.
 LAMONT, W. J., 1785, 2708.
 LANE, F. C., 805.
 LANOYE, R., 2444.
 LANZWEERT, W., 1415, 1416.
 LARBOUILLAT, J., 1417, 1418, 1419.
 LASTCHENKO, S., 431.
 LAUDE, N., 923, 3038, 3448, 3567.
 LAURENT, H., 593.
 LAURENT, R., 3275.
 LAUREYSSENS, J., 721.
 LAURIER, H., 2121, 2445, 2709.
 LAUWEREINS, F., 3621.
 LAUWERS, J., 3357.
 LAUWERS, J. B., 1060.
 LE BOEUF, J., 2446.
 LE CLERE, J., 3515, 3568.
 LE JEUNE, C., 722, 1343.
 LE MAIRE, O., 3039, 3926.
 LE MARINET, P., 1786, 3151.
 LE VIONNOIS, C., 594.
 LECOINTE, A., 362, 363, 595, 1289, 2933.
 LECOINTE, G., 1061, 3152, 3153, 3154, 3236, 3696, 3697, 3698, 3927.
 LECONTE, L., 46, 924, 1062, 1963, 1064, 1065, 1066, 1067, 1170, 1174, 1175, 1176, 1177, 2832, 2881, 2922, 2923, 3858, 3928.
 LECORBESIER, 1068.
 LEDERER, A., 47, 334, 364, 365, 366, 367, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 596, 597, 925, 926, 927, 928, 929, 1222, 1223, 1548, 1549, 1550, 1787, 1788, 1789, 1790, 1791, 1792, 1793, 1794, 1795, 1796, 1797, 1943, 3155, 3237, 3238, 3239, 3358, 3929.
 LEEMANS, O., 2122, 2233, 2447, 2448, 2710.
 LEFÈVRE, G., 676, 930.
 LEFÈVRE, P., 1224, 2934, 3040, 3156.
 LEGEIN, E., 2780.
 LELARGE, M., 123.
 LELEUX, F., 598, 599.
 LELONG, N., 97, 439.
 LELY, J., 2123.
 LEMAIRE, L., 48, 107, 806, 1420, 2124, 2125, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 3516.
 LEMAITRE, O., 931, 1108, 1109, 1110, 1178, 2833, 3622, 3777.
 LEMAITRE, H., 1111.
 LEMOINE-ISABEAU, C., 1179, 2454, 3276.
 LENNEP, J., 2834, 2935.
 LEPEER, E., 3778.

- LESSON, P., 1225, 3157.
 LEVAE, A., 932.
 LEWIS, A., 807.
 LEYSBETH, W., 3158.
 LEYTENS, E., 1180.
 LHOEST, G., 2455, 2456, 2711, 2712.
 LHONNEUX, R., 2126.
 LIAGRE-DE STURLER, L., 808.
 LIBERT, H., 2810, 2811, 3422, 3517.
 LICHTENAUER, W., 2128, 2457, 2713.
 LIÉNART, J., 440, 1112, 1181, 2924, 3930.
 LIÉNART, J.-C., 1182, 2812, 3859, 3931.
 LIEUWEN, J. C., 3240.
 LIEVENS, R., 1551, 1655, 2129, 2130.
 LIGTHART, A. G., 3933.
 LOMBAERT, M., 1491.
 LOOMAN, H. J., 51.
 LOON, A., 2131.
 LOONTIENS, C., 2458.
 LOPPENS, K., 1421, 2132, 2133, 2134, 2459, 2460, 3241.
 LOUANT, A., 1226.
 LOZE, L. G., 3423, 3623, 3624, 3835.
 LUCASSEN, J., 2813.
 LUETGERING, K., 2135, 2461.
 LUWEL, M., 136, 937, 1113, 3041, 3159, 3934, 3935, 3936.
 LYNEN, A., 3779.

 MADDENS, N., 1183.
 MAEREVOET, L., 1422, 1918, 3780.
 MAERTENS DE NOORDHOUT, A., 723.
 MAES, M., 2136, 2462, 3242, 3781.
 MAGNETT, P., 52.
 MAGNETTE, F., 53, 54, 3569, 3570.
 MAHIEU, A., 1800, 1944, 2137.
 MAJOR, L., 2882.
 MALO, H., 441, 1114, 1423, 2463, 2883, 3937.
 MALVOZ, E., 1069.
 MARCHAL, E., 1552.
 MARDEN, L., 2464.
 MARÉCHAL, C., 3359.
 MARÉCHAL, J., 2465.
 MARGHEM, V., 3938.
 MAROTE, H., 1115, 3860.
 MAROY, C., 368, 442, 1227, 1291, 2814, 2815, 2816, 2835, 2884, 3161, 3625, 3939, 3940, 3941, 3942, 3943.
 MARQUET, F., 724, 725, 1344, 3518.
 MARQUET, L., 1656.
 MARSDEN, P. R. V., 510.
 MARTIAL HANS, M., 1657, 2138.
 MARTIN, J., 1658, 2139.
 MASSINON, R., 938, 1228.
 MATTHYSSENS, H., 2140, 2467, 2714.

 MAUNY, R., 939, 3013.
 MAURITZEN, J., 1801, 3360.
 MAVAUT, O., 1553, 1975, 2141, 2468, 2469, 3361.
 MEES, J., 137, 3014.
 MEEUS, E., 726, 3449, 3519.
 MELON, N., 3782.
 MENU, C., 1292.
 MERMANS, C., 79, 2576, 3846.
 MERMANS, F., 677.
 MERTENS, A., 2143, 2144, 2470.
 MERTENS, J., 138, 940, 1659, 2145, 2471, 3043.
 MERTENS, L., 678, 941.
 MERTENS-DE LANGHE, Y., 3783.
 MESSIAEN, J., 321, 2320, 2792.
 MEULEMANS, 3362.
 MEULENBERGH, J., 2472, 3363, 3364.
 MICHIENSEN, L., 601, 679, 942, 943, 944.
 MIGOT, A., 3163, 3701.
 MILIS-PROOST, G., 139, 3277.
 MINGRET, P., 2146, 2473, 2474.
 MINTIENS, A. E., 71, 72.
 MOELANS, J., 2148, 2475, 3367.
 MONHEIM, C., 57, 945, 1229, 1230, 3164.
 MONTHAYE, 3165.
 MOORTHAMERS, R., 2476.
 MOREEL, L., 318.
 MOREL, A., 727.
 MORRAYE, C., 2477, 2478, 2715.
 MOSSES, F. A., 108, 3626.
 MOTTOULE, 1424, 3704.
 MOUCHET, R., 443, 946, 1803, 1945, 2149, 2716.
 MOULAERT, G., 444, 947, 1804, 1946, 2150, 2717.
 MOULTON, J., 602.
 MOULTON, J. L., 1070, 2479.
 MOUSER, B. L., 1231.
 MUELLER, F., 3368.
 MUELLER, J., 1554.
 MULLENS, X., 728.
 MULLER, G., 3166, 3705.
 MULLER, J., 445.
 MULS, J., 3784.
 MUS, O., 603, 680, 809.
 MWIDIE WA KAPOUGA, 3627.
 MYNCKE, H., 377, 2943.

 NAERT, U., 2482, 2483, 3944.
 NAGELMACKERS, A., 384, 446, 511, 1661.
 NAGELMACKERS, M., 512.
 NAUDTS, K., 2484, 3243.
 NAUTS, H., 1425, 2885, 3279.
 NAUWELAERS-WANDERS, G., 58, 1072, 1555.

NAVIGATION, 2152.
 Nederlands radar proefstation, 2181, 2529, 3248.
 NELISSEN, A., 1611.
 NICHOLAS, D., 810.
 NISOT, F., 448, 951, 1817, 1949, 2155, 2720.
 NISOT, J., 952, 1818, 2156, 2721, 3373, 3374.
 NONNEMAN, W., 2485.
 NOSTEN, L., 811, 2486.
 NOTHOMB, J. B., 1664, 2157.
 NOWE, H., 2162, 2490, 2491, 2726.
 NYSENS-HART, 2492, 2727.
 NYSENS-HART, J., 2493, 2728.

O., E., 1819.
 OBOUSSIER, M., 2164, 2494.
 ODERWALD, J., 59.
 ODOIE, H., 683.
 ODOUARD, A., 2495.
 OERLEMANS, F., 3169.
 OOSTERBAAN, N., 122, 3376.
 OP DE BEEK, A., 1912, 2165.
 OPSOMER, R., 1913.
 ORBAN DE XIVRY, J., 1293.
 OSSOSOF, D., 3377.
 OSTERRIETH, F., 2128, 2457, 2713.
 OUDENDIJK, J. K., 1184.
 OVERZIER, B., 1333, 1428.

P., H., 685, 2886, 3629.
 PAASCH, H., 99, 111, 112.
 PADUART, A., 3630.
 PARDE, M., 3378.
 PARENT, A., 60.
 PARLANGE, M., 1185.
 PARMINTER, 1820, 3170.
 PASQUINI, J. N., 814, 2499.
 PASSAU, G., 3379.
 PASSCHIJN, B., 1429.
 PAULSEN, P., 498, 513.
 PAUWAERT, C., 3785.
 PAUWAERT, M., 370.
 PAUWELS, A., 1492, 1493, 2500, 2501.
 PAUWEN, L., 3380.
 PAVELKA, H., 815.
 PEETERS, E., 2502.
 PEETERS, J.-P., 2167.
 PEETERS, K., 2122, 2168, 2448, 2503, 2729.
 PEETERS, K. C., 199, 2169, 3708.
 PERGAMENI, C., 2817, 3000, 3171, 3709, 3945.
 PERIER, G.-D., 3839, 3946.
 PETERS, F., 615.
 PETIT, F., 3451, 3452, 3520, 3521.
 PETIT, J., 2836, 2887.
 PETIT, P.-L.-M., 1232, 3172.

PETREJUS, E. W., 452.
 PFISTER, C., 371, 817, 2504.
 PICARD, E., 3173.
 PIERRARD, A., 61, 604, 2170, 2505.
 PIERROT, J., 2171, 2172, 2506, 2507, 2508, 3381, 3382, 3383, 3384, 3385.
 PIOT, C., 605.
 PIROOTE, L., 1494.
 PISSIERSSENS, C., 3453, 3522.
 PITT, B., 1186, 2509.
 PLACID O. M. Cap., 1187.
 PLANCHAR, R., 453, 1665, 1821, 2174, 2175.
 PLEHN, D., 1822, 3174.
 PLEYTE, C., 372.
 PLEYTE, C. M., 514.
 PLUCHE, N., 956, 3175.
 PLUYMERS, I., 2847, 3482.
 POLLACK-PARNAU, 957.
 POLLENTIER, F., 1074, 1075, 1076, 3523, 3524, 3525.
 POLLET, J., 3573.
 POLLIER, R., 2510.
 POPPE, M., 1297, 1437, 2888.
 PORIAU, G., 3386.
 POULET, E., 1077.
 POULEUR, H., 1078, 1666.
 PRIGNEAUX, R., 1116, 2837, 3787, 3947.
 PRIMIS, F., 140, 141, 142, 143, 373, 607, 608, 609, 686, 730, 818, 819, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 1117, 1118, 1119, 1233, 1234, 1235, 1236, 1237, 1238, 1495, 1667, 1668, 1669, 1670, 1671, 1672, 1673, 1674, 1919, 1976, 2177, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2818, 2889, 2890, 2891, 2971, 2972, 3045, 3046, 3047, 3048, 3049, 3050, 3051, 3052, 3053, 3054, 3055, 3246, 3574, 3741, 3948, 3949, 3950.
 PRINGIERS, C., 455.
 PUTMAN, F., 1298, 1441, 2892.
 PUTMAN, H., 3388.
 PYPE, H., 1299, 3247.

QUESTIENNE, P., 144, 1675.

RADISIC, N., 3454, 3526.
 RAE, M., 3576.
 RAMAEKERS, J., 2180, 2528.
 RASTOUL DE MONGEOT, A., 2938.
 RAWLINSON, R., 820.
 RAY, J., 975.
 REATZ, C. F., 731, 3527.
 RECHT, P., 3056.
 REGOUT, P., 1557.
 REID, R., 1830, 3177.

- REINCKE, H., 821.
 REMY, E., 3249, 3250.
 RENARD, B. E. C., 1079.
 RENIER, G., 732, 3528.
 RENKIN, J., 2188, 2189, 2533, 2534, 2739.
 RENSON, M., 3389.
 REUCHLIN, H., 611.
 REUL, L., 1239, 1832.
 RIETMAN, J. H., 3180, 3713.
 RIGAULT, J., 1676.
 RIGONI, G., 1677, 2191.
 RINCHON, D., 976, 3951.
 RING, V., 977.
 ROBERT, M., 459, 978, 1953, 2192, 2740.
 ROBIE, J., 979.
 ROBINS, L., 3633, 3634.
 ROBINS, L. J. J., 1080.
 ROEBROECK, E., 1678.
 ROEHLK, F., 822.
 ROERIG, F., 823.
 ROGIE, H., 2193, 2194.
 ROGIERS, F., 2535.
 ROLIN, 3455.
 ROLIN-JACQUEMYS, G., 1617, 2052.
 ROMMEL, H., 2536.
 ROMUS, P., 2537, 2741.
 RONDAGH, F., 62, 2195.
 RONSE, A., 1978.
 ROSE, M. H., 1679.
 ROTSAERT, A., 63, 64, 65, 1081, 1558, 1559,
 2196, 2781, 3660, 3834.
 ROTSAERT, J., 980.
 ROUX, J., 2197, 2538, 2742.
 ROYERS, G., 2198, 2199, 2539, 2540, 2743,
 2744.
 ROZE, R., 123.
 RUELENS, C., 981, 3057.
 RUYS, R., 1920.
 RYCKAERT, M. T., 2541, 2542.

 SACRÉ, J., 3791.
 SALVAGNE, P., 2543.
 SAMAKI, 1443, 3714.
 SANDBERG, G., 1921.
 SANDERS, D., 2145.
 SANDERS, J., 1188.
 SARTORIUS, F., 124, 1680, 1681.
 SAVY, P., 2544.
 SCARCEIAUX, P., 612, 688, 824, 825, 982, 983,
 1189, 1190, 1191, 1192, 1193, 1194, 1195,
 1196, 2545.
 SCHAEFELS, H., 2546, 3792.
 SCHEERLINCK, G., 3840.
 SCHELTJENS, L., 689, 1587, 3841.
 SCHILTZ, M., 2819, 2939, 2940.

 SCHNEIDERS, A., 2200.
 SCHOBBS, J., 2548, 2893.
 SCHOELLER, P., 733.
 SCHOONHOVEN, E., 68, 69, 2201, 2549, 2550,
 2746.
 SCHOUT, F., 2900.
 SCHRAMME, J., 2551.
 SCHWEMMER, O.-W., 984.
 SCIPION, 3456.
 SEBRECHTS, M., 985, 2894, 3953.
 SEBRECHTS, M. L., 1120, 3954.
 SEGAERT, H., 1834.
 SEGERS, C., 3842.
 SEGERS, C.-G., 70, 71, 72.
 SEGHERS, M., 460, 461, 462, 1444, 1445, 5476.
 SERVAIS, M., 690, 691, 986, 987.
 SEVRIN, R., 2203, 2204.
 SIAENS, H., 2895.
 SIELENS, H., 2973, 2974.
 SIFFER, A., 2552.
 SIGMOND, J. P., 1979.
 SIMOEN, R., 2553.
 SINKEL, E., 2820, 3182, 3861.
 SIOEN, J., 2554.
 SION, A., 1197.
 SIVERY, G., 1980, 2555.
 SMEESTERS, C., 613, 1931, 2177, 2521, 2971,
 3457, 3458, 3529, 3530, 3531, 3532, 3577,
 3578, 3579, 3580.
 SMEKENS, F., 73, 203, 204, 3716, 3717, 3793.
 SMET, R., 639, 1981, 2944, 3251, 3459, 3460,
 3533.
 SMIT, C., 3461, 3462.
 SMIT, H. J., 826.
 SNELLER, Z. W., 734.
 SNOCK, P., 1301, 2556.
 SOHIER, A., 3463, 3581.
 SOHR, F., 735, 736, 737, 738, 2557, 2747,
 3464, 3534.
 SOLEIL, J., 1338.
 SPETH-HOLTERHOFF, 3794.
 SPETHMANN, H., 2206.
 SPLINGARD, F., 1683, 2207.
 SPRONCK, R., 238, 1522, 3391.
 STADHOUDERS, P. A. J., 1954.
 STAES, J., 2896, 3001, 3862.
 STANER, P., 1446.
 STEENBERGHE, M. P. L., 2234.
 STEIN, W., 827.
 STEVENS, E., 3535.
 STIÉNON, E., 2838.
 STINGHAMBER, G., 205, 206, 2558.
 STINISSEN, J., 3795.
 STOCK, J. W., 1082, 2559.
 STOCKMAN, L., 1685.

- STOLS, E., 616, 692, 990, 991, 992, 1008, 2560, 3062.
 STRADLING, R. A., 1121.
 STRAETMANS, W., 375.
 STRUBBE, E. I., 1138.
 SUETENS, M., 617.
 SUYKENS, F., 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2561, 2562, 2748.
 SYBESMA-KNOL, R., 125, 3465.
 SYMOENS, R., 1499.

 TACKELS, C., 2563.
 TALA-TALA, 1589.
 TAMSE, C. A., 74, 618.
 TASSIER, S., 694, 993.
 TEITLER, G., 2821.
 TERRIJN, J., 1500.
 THEEUWS, J., 1841, 2215, 3392.
 THEEUWS, R., 1842, 1843, 1955, 2216, 2217, 3393, 3394.
 THEUNISSEN, M., 2394.
 THÈVES, M., 466, 995, 1844, 1956, 2218, 2749.
 THEYS, C., 2219.
 THIELEMANS, M.-R., 828.
 THIERRY, L., 1845, 3186.
 THIJIS, A., 2220, 2564.
 THIRY, L., 2221.
 THOMAS, D. H., 75, 1083.
 THUES, G., 2222, 2565.
 THYS, A., 695, 996, 1846, 1847, 2566, 2750.
 THYS, R., 1848, 1849, 1850, 1851, 1957, 1958, 2223, 2224, 2225, 3395, 3396, 3397.
 TIMMERMANS, A., 619, 1303.
 TIMMERMANS, J., 2526.
 TISON, L., 3398.
 TONNEAU, A., 2567.
 TORRIS, M., 1198, 2226.
 TOUSSAERT, J., 829, 2568.
 TRAEN, F., 1304, 1305, 1447, 2569, 3466.
 TRICOT, L., 741, 3467.
 TRIPS, E., 2302, 2303.

 UGEUX, E., 1448, 1863, 2752.
 UNDERHILL, H., 2898, 3635.
 UNGER, R. W., 376, 2977.
 UNGER, W. S., 1544, 3273.
 URBAIN, Y., 2229.

 VAES, G., 3536.
 VALCKENAERE, L., 76.
 VAN 'T HOFF, B., 3282, 3283.
 VAN ACKER, J., 77, 2230, 2572.
 VAN ACKER, L., 742, 1562, 2978, 3582.
 VAN AERTSEN, J., 2231, 2573.
 VAN AVERBEKE, M., 2941.

 VAN BEKHOVEN, J., 3188, 3719.
 VAN BEYLEN, J., 78, 79, 203, 204, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 335, 336, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 499, 500, 501, 515, 1306, 1307, 1308, 1309, 1449, 1450, 1451, 1563, 2232, 2574, 2575, 2576, 2577, 2753, 2822, 2899, 3252, 3284, 3285, 3720, 3721, 3798, 3799, 3800, 3801, 3802, 3803, 3804, 3805, 3806, 3807, 3808, 3809, 3810, 3811, 3846, 3863.
 VAN BIERVLIET, D. T., 3058.
 VAN BLADEL, G., 743, 1452, 3468, 3469, 3537, 3538, 3539, 3540, 3541, 3542, 3543, 3583, 3584.
 VAN BOGAERT, E., 622, 3470, 3471.
 VAN BOGAERT-WAUTERS, A. J., 337, 516, 3015.
 VAN BRABANDT, L., 3381.
 VAN BRABANT, L., 2506, 3383.
 VAN BRUYSSSEL, E., 80, 81, 623.
 VAN CAENEGEM, J., 2233.
 VAN CAENEGHEM, J., 3704.
 VAN CAUWELAERT, F., 2234.
 VAN CAUWENBERG, C., 3401, 3402.
 VAN CAUWENBERG, W., 624.
 VAN CAUWENBERGE, M., 1564.
 VAN CAUWENBERGH, C., 2578, 2754.
 VAN CAUWENBERGH, G., 2578, 2579, 2580, 2754, 2755, 2756.
 VAN CLEEMPOEL, F., 3286.
 VAN CLEEMPUT, F., 2979, 3218, 3253.
 VAN CRIEKINGE, H., 696.
 VAN DAMME, P., 2581, 2582, 2757.
 VAN DE LEUR, J., 82, 1565, 1983.
 VAN DE PERRE, A., 1687, 1959, 2235.
 VAN DE POEL, B., 2236, 2237.
 VAN DE POEL, J., 3585.
 VAN DE PUTTE, F., 1453, 2583.
 VAN DE PUTTE, L., 2552.
 VAN DE VELDE, 1688.
 VAN DE VELDE, A., 1199.
 VAN DE VELDE, M., 2584.
 VAN DE VOORT, J. P., 1310.
 VAN DE WALLE, B., 697, 3059, 3955, 3956.
 VAN DE WALLE, G., 625, 1566, 1984.
 VAN DE WOUWER, A., 1501.
 VAN DE WOUWER, J., 3472.
 VAN DEN ABBEELE, H., 2238.
 VAN DEN ABBEELE, A., 1454, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506.
 VAN DEN ABBEELE, E., 1338.
 VAN DEN BERGHE, J. P., 100, 114.
 VAN DEN BOSCH, C., 3473.
 VAN DEN BOSSCHE, D., 2585.

VAN DEN BOSSCHE, E., 2942, 3636.
 VAN DEN BROECK, P., 626.
 VAN DEN BROECK, V., 1084.
 VAN DEN BUSSCHE, E., 1507.
 VAN DEN WIJNGAERT, F., 3812.
 VAN DEN WOUWER, A., 1508.
 VAN DER ESSEN, L., 830, 2586, 2587.
 VAN DER GUCHT, A., 3287.
 VAN DER HEIDE, G. D., 517.
 VAN DER HEYDEN, H. A. M., 3288.
 VAN DER LINDEN, F., 1591, 1864, 2758.
 VAN DER MEER, C., 83, 84.
 VAN DER REST, P., 627.
 VAN DER STRAETEN, E., 2239, 2759.
 VAN DER WEE, H., 85, 831, 2588, 2589.
 VAN DERVEEGHDE, D., 1455.
 VAN DEUREN, P., 1002, 1003, 1865, 2590, 2591.
 VAN DIJK, D., 1509.
 VAN DILLEN, J. G., 1004, 3060.
 VAN DOORSELAERE, J., 3544.
 VAN DOORSLAER, G., 2592.
 VAN DOOSSELAERE, G., 737.
 VAN DOOSSELAERE, J., 3493.
 VAN DOOSSELAERE, P., 2593, 2760.
 VAN ECHPEL, L., 2594.
 VAN ECKHOVEN, J. C. C., 1689.
 VAN GANSE, R., 3403.
 VAN GEERTRUYDEN-VAN MALDER, M., 2900.
 VAN GEERTRYEN, J., 86.
 VAN GEET, W., 2240.
 VAN GEETRUYEN, J., 2241, 2242, 3425, 3474.
 VAN GERVEN, R., 2243, 2595.
 VAN GRIEKEN, E., 1005, 1240.
 VAN HABERNAY, E., 400, 2025.
 VAN HAGELAND, A., 2980, 3813.
 VAN HAL, J., 1510, 1511, 1512, 1513.
 VAN HALTEREN, C., 2244, 3847, 3848.
 VAN HALTEREN, E., 2245.
 VAN HAVERBEKE, E., 483.
 VAN HAVERBEKE, E. A., 1006, 3061.
 VAN HECKEN, J.-L., 1007.
 VAN HEESVELDE, F., 3814.
 VAN HOBOKEN, W. J., 1122, 1200, 2823.
 VAN HOUTRYVE, A., 1311, 1514, 2596, 2981.
 VAN HOUTTE, J. A., 1008, 2597, 3062.
 VAN HOVE, R., 1312.
 VAN IMMERSEEL, F., 1456.
 VAN ISACKER, K., 2598, 2599, 2600, 2982, 2983, 2984.
 VAN ISEGHEM, A., 3637.
 VAN ITERBEEK, A., 377, 2943.
 VAN KONIJNENBURG, E., 338.
 VAN LAAR, A., 87, 628, 832, 2601.
 VAN LAMMEREN, W., 378.
 VAN LIJSEBETTEN, G., 375.
 VAN LOOCKE, H., 2246, 3254, 3460, 3533.
 VAN MEER, G., 2602.
 VAN MEERBEECK, L., 145, 629, 833.
 VAN MIEGHEM, A., 630.
 VAN MIERLO, 2247, 3404.
 VAN NOEYEN, R., 1201.
 VAN NUFFEL, R., 3189.
 VAN OVEN, A., 3426.
 VAN PEBORGH, R., 1690, 2248.
 VAN PEEL, E., 1922, 2249, 2603.
 VAN PETEGHEM, F., 2250.
 VAN RAEMDONCK, J., 4050.
 VAN RENTERGHEM, A., 379.
 VAN ROEY, J., 484, 631, 1009, 1010, 2901, 2985, 2986, 3064, 3065, 3742, 3957.
 VAN ROOSBROECK, R., 834, 2251, 2604.
 VAN RYN, J., 3545.
 VAN SYPESTEYN, A., 1085, 2605.
 VAN TOOR, J., 1313, 3638.
 VAN WALLE, W. P., 1691.
 VAN WERVEKE, H., 632, 2606.
 VAN WETTER, L., 1011, 1866, 1867, 1960.
 VANBELLINGEN, P., 2026.
 VANCRAKENEST, R., 2607.
 VANDAMME, P., 1314, 1515, 2608.
 VANDECASTEELE, L., 698.
 VANDENBROEKE, C., 2902, 2925.
 VANDENBUSSCHE, A., 2782.
 VANDENBUSSCHE, R., 2609, 2903.
 VANDENSTEEN, P., 633, 3722, 3958.
 VANDER MEER, C., 3849.
 VANDER ROL, G., 2904, 3546.
 VANDERLINDEN, F., 1315.
 VANDERLINDEN, R., 380, 381, 382, 485, 486, 1868, 3327, 3405.
 VANDERSTEGEN, A., 2610, 2761.
 VANDEWALLE, P., 2611, 2987.
 VANDEWOUDE, E., 1012, 1013, 3190, 3191.
 VANHOYMISSSEN, 2252, 2762.
 VANHOYMISSSEN, H., 2612.
 VANNESTE, O., 1316, 1317, 2253, 2613.
 VAUCHER, J., 744.
 VAZQUEZ DE PRADA, V., 634.
 VER ELST, A., 88, 1692, 2988.
 VERAGHTERT, K., 635, 2614, 2615, 2616.
 VERBEKE, M., 2905.
 VERBEKE, N., 1318.
 VERBOUWE, A., 3815.
 VERBRAECK, Y., 2254, 2617, 2989.
 VERBRUGGEN, J.-F., 1202, 1203, 1204, 2906, 3002.
 VERBRUGGHE, L., 1319, 1339.
 VERCAUTEREN, R., 2618.
 VERHAEGEN, P., 1014.

- VERHASSELT, Y., 2255.
 VERHE, M., 3192, 3193, 3639, 3640.
 VERHEYEN, H., 2619.
 VERHOEVEN, J., 636, 2907, 3427.
 VERHOFSTADT, G., 383, 487.
 VERHOOG, P., 3066.
 VERHOUSTRAETE, A., 1693.
 VERHULST, L., 2256, 3959.
 VERLEYEN, J., 1205, 1206, 1207, 1208, 1320, 1321, 2908.
 VERLINDEN, C., 745, 746, 747, 3067.
 VERMANDER, M., 1457.
 VERMEERSCH, V., 89, 2315, 2620.
 VERPOORT, R., 2926.
 VERSCHAVE, J., 2258, 3406.
 VERSCHELDE, C., 1985.
 VERSCHELDE, R., 1516, 1517.
 VERSNEL, P., 115, 1567.
 VERSTAPPEN, J., 1322, 2839, 2909, 2990.
 VERSTEEG, W. K., 488.
 VERSTRAETE, E. J., 1694, 2260.
 VERSTRAETEN, J., 3255, 3641.
 VERSTRAETEN, T., 637.
 VERWAETERMEULEN, A., 1458.
 VIAENE, A., 699, 700, 1123, 1459, 2261, 2262, 2623, 2624, 2625, 2764, 2783, 2910, 2911, 2912.
 VIDI, 1015, 1592.
 VIFQUAIN, J. B., 1664, 1695, 2157, 2263.
 VILAIN, F., 3475.
 VILAIN, O., 3816.
 VINCENTELLI, C., 2992.
 VIRENQUE, P., 2264, 2626.
 VIVANTE, C., 748.
 VLEESCHOUWERS, C., 90, 146, 234, 1324, 2824, 2913.
 VLEUGELS, R., 2265, 2627, 2628, 2629, 2765, 2766.
 VLIBERGH, E., 1325, 1461, 2825, 2993.
 VLIETINCK, E., 147, 1086, 1326, 2630, 2631, 2914, 3743, 3817.
 VOETEN, P., 638, 835, 2632.
 VON FRANCOIS, C., 3407, 3723.
 VON GÖTZEN, 1873, 3195.
 VON HERZFELD, M., 91.
 VRANCKX, K., 3725.
 VRIJMAN, L. C., 3094, 3661.
 VRIJNTS, W., 3428.
 VROOME, E., 2633.
 VRYMAN, L. C., 1124.
 VYNCKE, W., 1518, 3408.
 VYNCKE, Y., 2634, 2994.
 VYNCKIER, J., 639, 2944, 3547, 3548, 3549.
 W., A.-J., 411, 1570, 1702, 1703, 1875, 1876, 1877, 1878, 1879, 1880, 1881, 2857, 3071, 3198, 3199, 3200, 3201, 3202, 3496, 3864.
 WAGENER, M., 2635.
 WALEFFE, F., 749.
 WALGRAVE, J., 2636, 2826, 2995.
 WALTHER, H., 3586.
 WARNER, P., 1087, 2637.
 WATSON, W. B., 836.
 WATTECAMPS, C., 3409.
 WAUTERS, A., 1697, 2268.
 WAUTERS, A.-J., 92, 490, 491, 492, 493, 494, 1016, 1340, 1462, 1882, 1883, 1884, 1885, 1886, 1887, 1888, 1889, 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899, 1900, 2638, 2639, 2640, 2641, 2767, 2768, 2769, 2770, 2771, 2772, 3203, 3204, 3205, 3206, 3207, 3209, 3210, 3211, 3289, 3290, 3411, 3412, 3726, 3727, 3960, 3961, 3962, 3963, 3964.
 WAUTERS, C., 1519.
 WAUTERS, J., 750, 3550, 3551.
 WAUWERMANS, A., 3212, 3728.
 WAUWERMANS, H., 3291, 3292.
 WAUWERMANS DE FRANQUIN, A., 2827, 3643, 3965.
 WEBER, J.-P., 2269.
 WEGGER, G., 2642.
 WELLENS, R., 1017, 3068, 3070.
 WHYMS, 3413.
 WIJNAKKER, R., 1593.
 WILDIERS, P., 751, 752, 753, 754, 755, 756, 1595, 3476, 3477, 3552, 3553.
 WILLEKENS, E., 1209.
 WILLEMS, C., 1520.
 WILLEMS, G., 1986, 2643.
 WILLEMS, H., 1463, 1521.
 WILLEMS, V., 3818.
 WILLEMSSEN, G., 1698, 2270, 2644.
 WILLEQUET, J., 93.
 WILLIAME, P., 2271.
 WINKELMANS, W., 1987, 2645, 2773.
 WINKELMOLEN, G., 3531, 3580.
 WINNENPENNINCKX, P., 2272.
 WOESTYN, H., 1691.
 WRIGHT, H. R. C., 640.
 WYFFELS, A., 1699, 2774.
 WYFFELS, C., 757, 837.
 YANS, M., 1568, 1569, 2273, 3587.
 YAYER, J., 3414.
 YERNAUX, J., 518.
 ZONE, J., 1700, 2274, 2493, 2728.

INHOUDSTAFEL – CONTENTS

WOORD VOORAF	5
INLEIDING	7
PREFACE	13
INTRODUCTION	15

BIBLIOGRAFIE – BIBLIOGRAPHY

I. ALGEMEEN – GENERAL

1.1. ALGEMENE WERKEN (inclusief politieke geschiedenis met betrekking tot maritieme geschiedenis) GENERALITIES (including political history with special reference to maritime history)	21
1.2. ENCYCLOPEDIËN EN NASLAGWERKEN ENCYCLOPEDIAS AND REFERENCE WORKS	26
1.3. VAKWOORDENBOEKEN DICTIONARIES	26
1.4. BIBLIOGRAFIEËN BIBLIOGRAPHIES	27
1.5. ARCHIEF- EN BIBLIOTHEEKWEZEN : inventarissen, catalogi ARCHIVES AND LIBRARIES : inventories, catalogues	28
1.6. INSTELLINGEN EN TENTOONSTELLINGEN INSTITUTIONS AND EXHIBITIONS	29
1.7. CONGRESVERSLAGEN CONGRESS PROCEEDINGS	34
1.8. TIJDSCHRIFTEN EN JAARVERSLAGEN PERIODICALS AND ANNUAL REPORTS	34

II. SCHEEPSBOUW EN SCHEEPSTYPE SHIPBUILDING AND TYPES OF SHIPS

2.1. SCHEEPSBOUW EN SCHEEPSTYPES (algemeen) SHIPBUILDING AND TYPES OF SHIPS (general)	38
2.2. SCHEEPSBOUW EN SCHEEPSHERSTELLINGEN (omvat ook scheepsmachines : ontwikkeling, uitvindingen, techniek, toepassingen) SHIPBUILDING AND REPAIR (including ships engines : evolution, inventions, technology, applications)	39

2.3. TYPOLOGIE : Koopvaardij – Marine – Visserij – Binnenvaart – Plezier- vaart – andere	
TYPOLOGY : Merchant and naval shipping – Fisheries – Inland navigation – Yachting – others	42
2.4. VERSIERING EN BEVLAGGING	
DECORATING AND ENSIGNS	47
2.5. SCHEEPSARCHEOLOGIE	
MARINE ARCHEOLOGY	48
III. HANDELSVAART (zeeroverij inclus)	
MERCHANT SHIPPING (including piracy)	
3.1. HANDELSVAART (algemeen)	
MERCHANT SHIPPING (general)	49
3.2. REDERIJEN : vormen van uitbating	
SHIPOWNERS : exploitation	55
3.3. VERZEKERINGSWEZEN	
INSURANCE	59
3.4. SCHEEPVAART IN EUROPESE WATEREN	
Noordzee – Middellandse Zee – Oostzee	
NAVIGATION IN EUROPEAN WATERS	
North Sea – Mediterranean Sea – Baltic	62
3.5. SCHEEPVAART BUITEN EUROPESE WATEREN	
Kolonies – Afrika – Amerika – Azië – Australië	
NAVIGATION OUTSIDE EUROPEAN WATERS	
Colonies – Africa – America – Asia – Australia	67
IV. OORLOGSVAART – NAVAL SHIPPING	
4.1. OORLOGSVAART (algemeen)	
NAVAL SHIPPING (general)	77
4.2. KAAPVAART	
PRIVATEERING	80
4.3. OORLOGSVAART	
NAVAL SHIPPING	82
4.4. KOLONIES	
COLONIES	87
V. VISSERIJ – FISHERIES	
5.1. VISSERIJ (algemeen)	
FISHERIES (general)	90
5.2. REDERIJEN	
SHIPOWNERS	94

5.3. VERZEKERINGSWEZEN	
INSURANCE	95
5.4. VISSERIJ :	
Hoogzeevervisserij – Kustvisserij – Riviervisserij	
FISHERIES :	
Deep-sea fishing – Coastal fishing – Fresh-water fishing	96
5.5. VISHANDEL EN VISINSPECTIE	
FISH TRADE AND INSPECTION	101

VI. BINNENSCHIEPVAART – INLAND NAVIGATION

6.1. BINNENSCHIEPVAART (algemeen)	
INLAND NAVIGATION (general)	105
6.2. REDERIJEN	
SHIPOWNERS	107
6.3. VERZEKERINGSWEZEN	
INSURANCE	109
6.4. BINNENSCHIEPVAART BINNEN BELGIË	
INLAND NAVIGATION BELGIUM	109
6.5. BINNENSCHIEPVAART BUITEN BELGIË : Europese buurlanden– kolonies	
INLAND NAVIGATION OUTSIDE BELGIUM : European neighbour countries – Colonies	115
6.6. RIJNVAART	
NAVIGATION ON THE RHINE	124
6.7. VEERDIENSTEN	
FERRY-SERVICES	124
6.8. BINNENSCHIEPVAARTNAVIGATIE	
Betonning – Bebakening – Signalisatie	
NAVIGATION ON INLAND WATERWAYS	
Buoyage – Beacons – Lights	125

VII. HAVENS – PORTS AND HARBOURS

7.1. HAVENS (algemeen)	
PORTS AND HARBOURS (general)	128
7.2. HAVENPOLITIEK – INFRASTRUCTUUR EN UITRUSTING – WATERWEGEN	
POLICY – INFRASTRUCTURE AND EQUIPMENT – WATERWAYS	129
7.3. ZEEHAVENS EN HAVENACTIVITEITEN (vissershavens inclus)	
SEAPORTS AND PORT ACTIVITIES (fishing-ports included)	144
7.4. BINNENHAVENS	
INLAND PORTS	163
7.5. LOODSWEZEN	
PILOTAGE	169

VIII. VARENSLUI – SEAFARERS

8.1. VARENSLUI (algemeen)	
SEAFARERS (general)	170
8.2. RECRUTERING (aanmonstering, afmonstering, pressen, dienstplicht)	
SIGNING ON AND DISCHARGE	172
8.3. HIERARCHIE (varend personeel, walpersoneel, passagiers)	
HIERARCHY (personnel at sea, ashore, passengers)	173
8.4. KLEDING EN VOEDING	
CLOTHING AND NUTRITION	177
8.5. GEZONDHEID	
Ziekten en sterften – Medische verzorging – Medische uitrusting en ziekenhuizen (voor zeelieden) – Redding op zee	
HEALTH	
Sickness and mortality – Medical care and equipment – Rescue at sea	178
8.6. LEVEN AAN DE WAL	
Schipperswijken, zeemanshuizen – Vakverenigingen en ambachten – Prostitutie en alcoholisme – Familieleven – Nevenberoepen – Beroepsverenigingen	
LIFE ASHORE	
Bargee's quarters – Seamen's homes – Trade-unions – Prostitution and alcoholism – Family life – Secondary occupations – Professional associations	179

IX. ONTDEKKINGSREIZEN EN VAARROUTES DISCOVERIES AND SAILING ROUTES

9.1. ONTDEKKINGSREIZEN EN VAARROUTES (algemeen)	
DISCOVERIES AND SAILING ROUTES (general)	182
9.2. OUDHEID EN MIDDELEEUEWEN (tot ± 1500)	
ANCIENT TIMES AND MIDDLE AGES (until around 1500)	182
9.3. MODERNE TIJDEN (tot 1789)	
MODERN PERIOD (until 1789)	183
9.4. HEDENDAAGSE PERIODE	
CONTEMPORARY PERIOD	186

X. ZEEVAARTKUNDE – NAVIGATION

10.1. ZEEVAARTKUNDE (algemeen)	
NAVIGATION (general)	194
10.2. NAVIGATIE	
Sterrekundige navigatie – Kustnavigatie – Electronische navigatie	
NAVIGATION	
Celestial navigation – Coastal navigation – Electronic navigation ..	194

10.3. CARTOGRAFIE	
CARTOGRAPHY	196
10.4. HYDROGRAFIE EN OCEANOGRAPHIE	
HYDROGRAPHY AND OCEANOGRAPHY	198

XI. ZEERECHT – MARITIME LAW

11.1. ZEERECHT (algemeen)	
MARITIME LAW (general)	206
11.2. INTERNATIONAAL ZEERECHT	
Publiek zeerecht – Privaat zeerecht	
INTERNATIONAL MARITIME LAW	
Maritime public law – Maritime private law	207
11.3. NATIONAAL ZEERECHT	
Publiek zeerecht – Privaat zeerecht	
NATIONAL MARITIME LAW	
Maritime public law – Maritime private law	209
11.4. BINNENSCHIEPVAARTRECHT	
INLAND NAVIGATION LAW	213

XII. ONDERWIJS – WETENSCHAP – CULTUUR EDUCATION – SCIENCE – CULTURE

12.1. ONDERWIJS – WETENSCHAP – CULTUUR (algemeen)	
EDUCATION – SCIENCE – CULTURE (general)	216
12.2. ONDERWIJS EN OPLEIDING	
Zeevaartscholen en militaire scholen – Schoolschepen – Stages en recyclage	
EDUCATION AND TRAINING	
Nautical colleges and military academies – Training ships – Practical courses and retraining	216
12.3. WETENSCHAP	
Geleerde genootschappen – Instellingen – Ecologie van de zee – Wetenschappelijke expedities	
SCIENCE	
Scientific associations – Institutions – Ecology – Scientific expeditions	219
12.4. GODSDIENST	
Zielzorg op zee – Zielzorg aan de wal	
RELIGION	
Spiritual care at sea – Ashore	224
12.5. FOLKLORE EN CULTUUR	
Feesten – Gebruiken en zeden – Kunst – Taal	
FOLKLORE AND CULTURE	
Festivities – Practices and customs – Art – Language	224

12.6. WATERSPORT EN TOERISME	
WATERSPORTS AND TOURISM	228
XIII. PERSONALIA	
13.1. PERSONALIA (algemeen)	
PERSONALIA (general)	231
13.2. BIOGRAFIEËN OF BIOGRAFISCHE NOTA'S	
BIOGRAPHIES OR BIOGRAPHICAL NOTES	232
AUTEURSINDEX — AUTHOR'S INDEX	239
INHOUDSTAFEL — CONTENTS	253

